

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı

(Türk İslam Edebiyatı)

Yüksek Lisans

**DİYARBEKİRLİ AHMED MÜRŞİDİ'NİN
PENDNÂMESİ'NİN DİL İÇİ ÇEVİRİSİ**

Hilal ÇAKMAK

16917002

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Uğurlu ARSLAN

Diyarbakır 2019

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı

(Türk İslam Edebiyatı)

Yüksek Lisans

**DİYARBEKİRLİ AHMED MÜRŞİDÎ'NİN
PENDNÂMESİ'NİN DİL İÇİ ÇEVİRİSİ**

Hilal ÇAKMAK

16917002

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Uğurlu ARSLAN

Diyarbakır 2019

TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Diyarbakirli Ahmed Mürşidi’nin Pendnâmesi’nin dil içi çevirisi” adlı tezin/projenin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin/projemin kâğıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

.../.../2019

Hilal ÇAKMAK

İmza

T.C.

DİCLE UNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

DİYARBAKIR

Hilal ÇAKMAK tarafından yapılan "Diyarbakirli Ahmed Mürşidî'nin
Pendnâmesinin dil içi çevirisi " konulu bu çalışma, jürimiz tarafından İslam Tarihi ve
Sanatları Anabilim Dalı (Türk İslam Edebiyatı' da) YÜKSEK LİSANS tezi olarak
kabul edilmiştir

Jüri Üyesinin

Ünvanı Adı Soyadı

Başkan: Doç. Dr. Ahmet TANYILDIZ

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Uğurlu ARSLAN

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Özkan CİĞA

Tez Savunma Sınavı Tarihi:27/09/2019

Yukarıdaki bilgilerin doğruluğunu onaylarım.

.../.../2019

Prof. Dr. Nazım HASIRCI

ENSTİTÜ MÜDÜRÜ

(MÜHÜR)

ÖN SÖZ

Pendnâmeler daha çok toplumların aksaklıklarını göstermek ve bu aksaklıkları düzeltmeye yönelik halk ve devlet büyüklerini ahlâki ve edebi yönden yetkinleştirmek, onları daha faziletli kılmak amaçlı yazılmış nasihatnamelerdir. Pend kelimesi sözlükte " bir şey saf, halis olmak, kötülük ve bozukluktan uzak bulunmak; iyi niyet sahibi olmak ve başkasının iyiliğini istemek", anlamlarında kullanılmaktadır. Pendnâme Farsçadan gelip, "öğüt ve nasihat" kitabı anlamına gelir.

Pendnâmeler ahlâki, tasavvufi, didaktik yani öğretici eserler olup, 16. Asırdan itibaren ortaya çıkmış, 19. Asırda yavaş yavaş kaybolmaya yüz tutmuştur. Bu tezde araştırılan söz konusu metin XVII. Asrın mühim şahsiyetlerinden olan Diyarbekirli Ahmed Mürşidî'nin Pendnâme isimli eseri ele alınmıştır. "İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi yazmaları No:2150 Şemseddin er-Rıfkı tarafından rık'a hatla yazılan pendnamenin 1-50 varaklık kısmı latin harflerine aktarılıp, dil içi çevirisi yapıldı. Çalışmamız giriş ve iki bölüm halinde düzenlenmiştir.

Giriş kısmında şairin hayatı ve eserin muhtevasıyla ilgili genel bilgiler verilmiştir. Birinci bölümünde ise Ahmed Mürşidî'nin hayatı ve eserleri ele alınmıştır. İkinci bölümde Pendnâme latin harflerle aktarmaya çalışıldı.

Tezimizde bizim dil içi çevirisini yaptığımız kısımlarda fakirlerin vaziyetleri, dünyâ malının getirisi, işin sonunu düşünme, tabiplerin sözleri, beş vakit namaz, anne ve baba hakkı, komşuluk hakkında, bekârlık halleri gibi konular ele alınmıştır.

Bu çalışmamızda Müşidî'nin İstanbul nüshası kullanıldı. Bu nüshayı ayrıntılı bir şekilde kontrol ettiğimizde bazı sayfaların atlanmış olduğunu gözlemledik. Oluşturduğumuz bu tezde eksik olan sayfaları dipnotlarda belirttik. Dil içi çevirisi

yaptığımız nüshanın sayfa başlangıcını ve diğer varaklarını 1. Sayfa, 2. Sayfa, 3.sayfa... şeklinde gösterdik.

Pend-i Ahmedî'de geçen hikmetli öğütlerin ibretli kıssalar ile verilen hikâyeleri, pendnâmede geçen başlıklar altında sınıflandırarak, daha sonra bu hikâyeleri hikâye başlığı, hikâyenin özeti, kişiler, mekân, zaman, hikâyenin mesajı şeklinde vermeye gayret ettik. Bütün bu gayretlerimize rağmen sunduğumuz bu çalışmamızda farkına varmadığımız eksiklerimiz muhakkak olmuştur.

Bu çalışmaya beni teşvik eden, çalışmamın birçok aşamasında benden yardımını eksik etmeyen kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Uğurlu ARSLAN'a ve katkılarından dolayı Doç. Dr. Ahmet TANYILDIZ'a teşekkürlerimi takdim ediyorum. Yüksek Lisans yaptığım günden itibaren ilgi ve desteğini esirgemeyen, olumlu eleştirileriyle bize katkıda bulunan Doç. Dr Oktay BOZAN sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Tezimi hazırladığım süreç içerisinde bana hem maddi hem de manevi desteklerini eksik etmeyen annem ve babama teşekkür ediyorum. Ayrıca çalışmalarım sırasında bana gereken sabrı ve anlayışı gösteren oğullarım İsmail ve Furkan'a teşekkür ederim.

Hilal ÇAKMAK

Diyarbakır 2019

ÖZET

Pend-i Ahmedî, Diyarbekirli Ahmed Mürşidî'nin XVII yüzyılda yazmış olduğu, dini, ahlâki ve edebi bir eserdir. Bu tez çalışmamızda Pend-i Ahmedî adlı eserin 1-50 varak arası olan kısmın dil içi çevirisi yapıp, eserde geçen hikâyeler tahlil edilmeye çalışıldı.

Giriş bölümünde şairin ve eserinin muhtevasıyla ilgili genel bilgi verilmiştir. Devamında Ahmed Mürşidî hayatı, eserleri, eserin dil ve muhteva özellikleri ilgili bilgi takdim edilmiştir. Çalışmamızın tahlil bölümünde öncelikle hikâyeye başlığı, hikâyenin özeti, kişiler, mekân, zaman, son olarak hikâyenin mesajı eklendi.

Daha sonra Ahmed Mürşidî hazretlerinin Pendnâme adlı eserinin, dil içi çevirisinin (1-50) varaklık kısmında geçen beyitler eski harflerden latin harflerine aktarılarak verildi.

Anahtar Sözcükler

Pend-nâme, Ahmed-î Mürşidî, Pend-i Ahmediyye, Dil İçi Çeviri

ABSTRACT

Pend-i Ahmedî is a religious, moral and literary work written by Ahmed Mürşidî in Diyarbekir in the XVII century. In this thesis, the translation of Pend-i Ahmedî, which is between 1-50 foil, was made and the stories were analyzed.

In the introduction, general information about the content of the poet and his work is given. Afterwards, Ahmed Mürşidî's life, works, language and content features of the work are presented. In the analysis section of our study, firstly the title of the story, the summary of the story, people, space, time and finally the message of the story were added.

Later on, the couplets of Ahmed Mürşidî nibs, Pendnâme, in the linguistic translation (1-50) were transferred from the old letters to the Latin letters.

Key words

Pend-nâme, Ahmed-î Mürşidî, Pend-i Ahmediyye, Interlingual Translation

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
KISALTMALAR.....	VIII
GİRİŞ.....	1
1.Ahmed Mürşidî'nin Eserleri	7
1.1 <i>Pendnâme</i>	7
1.2 <i>Mevlid-i Şerif</i>	8
1.3 <i>Kıssa-i Eyyüp Peygamber</i>	8
1.4 <i>Kelime-i Şehâdet Şerhi</i>	8
1.5 <i>Yûsuf u Züleyhâ</i>	9
I. BÖLÜM	10
1. <i>PENDNÂMEDE GEÇEN HİKÂYELERİN TAHLİLİ</i>	10

<i>1.1 Fî Beyan-ı Mebhas-ı Fakr Fakirlikle İlgili Olan Kısımda Geçen Hikâyeler..</i>	<i>11</i>
<i>1.2. Fî Beyân-ı Mâl-ı Dünyâ [Dünyâ Malı Hakkında Geçen Hikâyeler]</i>	<i>17</i>
<i>1.3 Mebhas-ı Mülk Dünyâ[Dünyâ Mülkü ile İlgili Kısımda Geçen Hikâyeler.</i>	<i>27</i>
<i>1.4 Der-Beyân-ı 'Âkibet-Endîş İşin Sonunu Düşünme Hakkında Geçen Hikâyeler</i>	
.....	32
<i>1.5 Mebhas-ı Salâvât-ı Hamse [Beş Vakit Namaz Hakkında Geçen Hikâyeler</i>	<i>35</i>
<i>1.6 Fî Beyân-ı Mebhas-ı Hakk-ı Vâlideyn Anne-Baba Hakkı ile İlgili Hikâyeler</i>	
.....	43
<i>1.7 Fî Beyân-ı Mebhas-ı Hakk-ı CîrânKomşu Hakkı Hakkında Geçen Hikâyeler</i>	
.....	55
<i>1.8 Fî Beyân-ı Mebhas-ı Ahvâl-ü Mücerred Bekârlıkla İlgili Geçen Hikâyeler</i>	<i>61</i>
<i>1.9 Mebhas-u Zî- 'Ayâl [Evlilik Halleri Hakkında Geçen Hikâyeler]</i>	<i>65</i>
II. BÖLÜM.....	73
HÂZÂ KİTÂB-I MÜRŞİD PEND-İ AHMEDÎ RAHİMEHUMU'LLAH....	73
DIYARBEKİRLİ AHMED MÜRŞİDÎ'NİN PENDNÂMESİ'NİN DİL İÇİ ÇEVİRİSİ.	73
1. Fî Beyân-ı Mebhas-i Fakr [Fakirlik Kısımıyla İlgili Açıklama]	80
2. Fî Beyâni Mebhâs-i Mâl-i Dünyâ [Dânya Malı Hakkında Açıklama] ...	93

3. Fîbeyânî Mebhas-ı Malik-ü Dünyâ [Dünya Mülkü ile İlgili Kısım] .	111
4. Der-Beyân-ı'Âkibet-Endîşe [İşin Sonunu Düşünme Hakkında]	132
5. Mebhas-ı Kelâm-ı Etibbâ ve Mûrisü'l-Fakr	140
6. Mebhas-ı Tergib-i Salât-ı Hamse [Beş Vakit Namaz İsteklendirme bahsi Hakkında]	150
7. Fî Beyân-ı Mebhas-ı Hakk-ı VâlideynAnneBaba Hakkı İle İlgili Açıklama	195
8. Fî Beyân-ı Hakk-ı Cîrân [Komşu Hakkı Hakkında Açıklama]	233
9. Fî Beyân-ı Mebhas-ı Ahvâl-i Mücerred [Bekarlık Halleri Hakkında] .	249
10. Mebhas-u Zî-'Ayâl [Evlilik Halleri Hakkında Olan Kısım].....	263
SONUÇ	293
KAYNAKÇA	295

KISALTMALAR

<i>Hz.</i>	: Hazreti
<i>s.</i>	: Sayfa
<i>vr.</i>	: Varak
<i>yy.</i>	: Yüzyıl
<i>C.</i>	: Cilt
<i>bk.</i>	: Bakınız
<i>TT.</i>	: Türkiye Türkçesi
<i>AKM</i>	: Atatürk Kültür Merkezi
<i>İst.</i>	: İstanbul

GİRİŞ

Ahmed Mürşidî bütün eserlerini mesnevi nazım şekliyle yazmıştır. Mesnevi nazım şeklinin, dinî ve ahlâki konuları işlemeye daha uygun olması, bunun sebebi olarak gösterilebilir. Şair Pendnâmesinde kafiyeye bağlı kalarak düşüncelerine ve duygularına serbestçe yön vererek, kalemini istediği yönde kullanmıştır.

17.yy yaşamış olan Ahmed Mürşidî hakkında elimizdeki bilgiler son derece sınırlıdır. Ahmed Mürşidî'nin hayatıyla ilgili en teferruatlı bilgiyi onun hemşehrisi Ali Emirî'nin "Tezkire-i Şuarâ-i Âmid" adlı eserinde yer almaktadır.

Elde edilen bilgilere göre Ahmed Mürşidî XVII. yy şairlerindedir. "*hicri 1100(Miladi 1688-1689) yılında Diyarbakır'da doğmuştur.*¹Araştırdığımız diğer kaynaklar da bunu teyit etmektedir. Babasının adı Osman Ağa'dır. Anne ve babasını küçük yaşta kaybetmiş, yetim ve öksüz kalmıştır. "*Ahmed Mürşidî döneminin ilimlerini tahsil etmiş, daha sonra tasavvufî anlamda Bilecikli Uşşâkî şeyhlerinden Ebu Bekir efendiye intisap etmiştir*²

Hayatının büyük bir kısmını Diyarbakır'da geçirmiş. Ömrünün son demlerini ise Diyarbakır'ın bir köyü olan Ali pınarı köyünde geçirmiştir. Diyarbakır'da uzun yıllar geçirip, Ali Pınar'a göç emesine neden olarak cazgır bir kedi gösterilmektedir.

¹Gönül Ayan, "Tebrizli Ahmedî, **Esraâr-Nâme (İnceleme Metin)**", AKM Yayınları, Ankara, 1996, s.26.

²Şerife Uzun, "Diyarbakırlı Ahmed Mürşidî'ninPendnâmesi'nde Ayet ve hadis İktibasları", **Ali Emirî Sempozyumu**, 2013, Diyarbakır, s.434.

Ahmed Mürşidî, hayatını irşâdla geçirmiş ve halk tarafından sevilmiş bir şeyh şairdir. *"Eserlerinde Ahmed, Ahmed Mürşidî, Âmidî gibi isimler ve mahlaslar kullanmıştır. Bunlardan en fazla kullandığı mahlası ise "Ahmedî dir."*³

Ahmed Mürşidî orta boylu, top yüzlü, orucunda ve namazında, alçak gönüllü, titiz, uysal, cömert, hayırsever eserinden de anlaşılacağı gibi insan sevgisiyle kendini kuşatmış bir şahsiyettir.

*"1149 senesinde kırk dokuz yaşında iken yazdığı Pendnâme'sindeki ak sakallı olduğunu bir münasebetle beyan buyurduğuna göre mübarek sakalının vaktinden önce ağardığı anlaşılıyor."*⁴

*"Ahmed Mürşidî'yi Diyarbakır halkının birçokları gibi hanevî mezhebinde gösteren Ali Emirî'ye karşılık, onu "Alevî şeyhlerinden sayanlarda vardır."*⁵

Şairin Pendnâme'sinde ise, hocaların hocası olarak Ebu hanife'yi sayması ve dört imamdan bahsetmesi Ali Emirî'nin görüşünü güçlendirmektedir.⁶

Mürşidî'nin eserini diğer mesnevilerden ayıran yön, başta tevhit, münacat, na't ile padişaha övgü bulunmamasıdır. Okuyana ve dinleyene dinî ahlâki meseleleri çeşitli hikâyelerle anlatmaya çalışılmıştır.

Ahmed Mürşidî'nin dili sade ve anlaşılır bir biçimdedir. Arapça ve Farsça kelime ve terkipleri çok az kullanmıştır. Bu yönüyle 17 yüzyılda gerçekleşmeye başlayan dilde sadeleşme akımına uyum sağladığını görüyoruz. Böyle bir amaç gütmesinin nedeni ise halka olan bağlılığı ve Allah'a olan sevgisinden dolayı olduğunu düşünüyoruz.

Diyarbakır'da yaşamış olan Mürşidî'nin çok arı ve güçlü bir dile sahip olduğu görülür. Bu da saf bir Türkçenin sadece İstanbul ve çevresine özgü olmadığını

³Seydi Türkeri, "Ahmed Mürşidî'nin Ahmediyesi tenkitli metin"(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya 1999, s.VII.

⁴Hüseyin Rahmi Yananlı, **Kitab-i Mürşid-i Pend-i Ahmeddiye**, Bedir Yayınları, İstanbul 2016, s.1.

⁵ Gönül Ayan, **Tebrizli Ahmedî Esraâr-Nâme (İnceleme Metin)**, AKM Yayınları, Ankara, 1996.

⁶ Seydi Türkeri, "Ahmed Mürşidî'nin Ahmediyesi tenkitli metin"(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya 1999, s.VII.

göstermektedir. Eserlerini nazım şekliyle yazmasına rağmen kafiye kullanımından vazgeçmemiş ve kafiyenin her çeşidini eserine işlemiştir. Eserinin halk tarafından anlaşılmasını sağlamak için ise sade ve anlaşılır bir dil sarf eylemiştir. Ahmed Mürşidî eserlerinde yaşam tecrübesine dayalı dünyâ görüşü, insana doğruyu, güzeli göstermeye yönelik düşünceyi düşünmeyi çabaladığı görülür.

Düşünce ağırlıklı ve okuyucuyu uyarma, yol gösterme amaçlı şiirin örneklerine onun eserlerinde rastlamaktayız. Ahmed Mürşidî'nin Pend-i Ahmedî adlı eserinin incelediğimiz 1-50 varaklık kısmında geçen hikmetli öğütlerin ibretli kıssalarla süslenerek verildiği hikâyeler ilgili kısa bilgiler vermek istiyoruz. Tahlilini gerçekleştirdiğimiz eserin 1-50 varaklık kısmında toplam on yedi hikâyeye geçmektedir. İlk hikâyede şair Allah'ın yanında en kıymetli olan peygamberleri hikâyelerine katarak anlatmıştır. Sıradan insanın yükünün daha ağır olduğunu insanın biriktirme hırsından vaaz geçip, zaruri ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde kazanmasının mesajını ulaştırmaktadır.

Öldükten sonra fazladan biriktirdiğimiz her malın hesabının sorulacağını, dünyâda mal biriktirme hırsına girmeden ve ona dalmadan hayatımızı sürdürmemizi öğütlemektedir. Ahiretimiz için çalışmamız gerektiğini ve dünyanın gelip geçici olduğunu vurgulamaktadır.

İkinci hikâyede ise insan mutlu olmak istiyorsa, fâni olan bu dünyaya katlanması ve kanaatkâr kimseler olunması gerektiğidir. Dünyâ malının kanaatkar kimsenin gözüne hor fakat kanaatkar olmayanların gözüne güzel görüldüğü söylenmektedir. Her kimin malı dünyâda çok ise, çektiğinin gam olduğu huzurunun olmadığıdır. Malının hesap ve idaresiyle kafasının daima meşgul bulunduğu ifade edilmektedir.

Üçüncü hikâyede Allah'ın herkesin halini iyi bildiği ve bu sebeple herkese hak ettiği kadar mal verdiğini söylemektedir. Allah kuluna hak ettiğinden fazlasını verseydi: Kullar asileşip yanlışa doğru yürürlerdi, denmiştir.

Dördüncü hikâyede her iki dünyâda perişan olmamak için tüm işlerini Allah'a bırakılması ve hayırlı olan istenmesi gerektiği lanse edilmiştir.

Beşinci hikâyede ise yeryüzündeki tüm alanların yaratan Allah'ın malı olduğu anlatılmaktadır. O malı ölümlü kullarına emanet olarak verdiği söylenmiştir. Kulun malım mülküm var dememesi ve onlar için derde gama düşmemesi gerektiğidir. Bu

dünyâda malım var deyip davacı olan kişinin ölünce sözünün yalan olacağı, ne malın ne mülkün kalacağı duyurulmaktadır.

Altıncı hikâyede bu dünyânın malına rağbet etmemeli çünkü onun pek aşağı ve çirkin olduğu, sonsuz olmayan dünyâda kalıcı olmadığı ifade edilmektedir.

Yedinci hikâyede dünyada âhiret yolunda malını verenler, âhirete vardıklarında kendilerini iyi konumda bulacakları mesajı verilmektedir. Ayrıca dünyâda iyi ameller işleyip, hayrını âhirete gönderenler, âhirete vardığında amellerini daha nurlanacağı müjdesi ile müjdelenmektedirler.

Sekizinci hikâyede ise Şeytanın hilelerinden koruna bilmek için, imam ve cemaatle saf tutulması gerektiğidir. Cemaatle devamlı namaz kılanın, her iki alemde başı rahatta olacağından söz edildikten sonra bunu pekiştirmek amaçlı bu hikâye verilmiştir. Hikâyede Allah'ın yolunda kulun saf, temiz amelleri varsa, halka sözleriyle tesir edeceği ve namâzını kılan kullarına bilinmeyenleri göstereceği anlatılmaktadır.

Dokuzuncu hikâyede bir rekât namazını kaçırmanın vebali, zina eden ve birini öldüren, temiz olmayan sirkeyi halka yedirenin halinden daha ağır olduğu ifade edilmiştir. Şair beş vakit namazı terk etmememizi, şeriata uygun bir özrümüz yok iken onu bırakmamamızı öğütüyor.

Onuncu hikâyede anne ve babamızın bize olan şefkati ve gerektiğinde nefretinin de çok olduğu anlatısını vermektedir. Kendimize zarar gelmesini istemiyorsak onların rızasını kazanmamız gerektiğini vurgulanmaktadır.

On birinci hikâyede anne hakkı gözeten ve âhiret hayatını düşünen kişinin halinin nasıl olacağı sunulmuştur. Cennete varabilmek için anne ve babaya hizmet etmek gerektiği anlatılmaktadır.

On ikinci hikâyede hak olan Allah'ın kızgın seslenişine maruz kalmamak için anne ve babanın bedduasından sakınmak gerektiğidir. Çünkü ilk olarak onların beddualarının kabul olacağıdır.

On üçüncü hikâyede komşunun rahat etmesini dilemeli ki, her iki dünyâda rahat edebilelim. Başkalarına verilen nimetleri kıskanmamalı iyiliksever olup kıskançlık kapılarını açmamamız gerektiği lanse edilmiştir.

On dördüncü hikâyede komşumuza nazik davranır isek, Allah'ın yüksek makam ve mevki vereceği buyrulmaktadır. Komşunun dili ırkı ne olursa olsun,

mümkün oldukça işlerine engel olmamalı, bizden yardım isterse ellerini tutmamız gerektiği vurgulanmaktadır.

On beşinci hikâyede şehvetinin seni esir almasına izin verme de Allah kalbine âhîret korkusunu nasıl tecelli ediyor gör demekte şair. Nefisimizle kendimizi kandırarak değil doğrulukla(gerçekten) savaşmamızı tavsiye etmektedir.

On altıncı hikâyede bekâr olanlar kendilerini nefsinin hırsına tutsak tutmamaları istenmektedir. Bir kadın uğruna gam çekmemesi, halka eşe ihtiyacım var dememesi gerektiği söylenmiştir.

On yedinci hikâyede kadın sözüne uymadan, kadınların yerine kendini koymadan yaşamaya devam edilmelidir. Şairimiz sadece yaratan Allah ile muhabbet etmek gerektiği, kadınla da güzel vakit geçirip güçlenmek gerektiğini söylemiştir.

Bu eserin neşrinin yapıldığı eserleri incelediğimizde ise Ahmed Mürşidî'nin etkilendiği kişi ifade edilmemiştir. Ahmed Mürşidî'nin yazdığı mukaddimeyi ele aldığımız vakit Ahmed Mürşidî'nin Pend-i Ricali görüp okuduğu ve yüreğine buna bir nazîre yazma isteği düştüğünü belirttiğini gördük. Prof. Dr. Atabey KILIÇ ‘‘Diyarbakirli Ahmed-i Mürşidî'nin Pendnâme Adlı Mesnevisi ve Neşri Üzerine Notlar’’ Uluslar arası VIII. Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumunda yayınladığı makalesinde bu konuya değinmiştir. ‘‘Mukaddimedede verilen bilgilerden anlaşıldığına göre Ahmed Mürşidî, Mürîdî'nin Pend-i Rical adlı mesnevisini görüp okumuş ve ona nazîre yazmaya karar vemiştir. Eserini oluştururken kendi ifadesine göre '18 hikâyeyi o eserden almıştır. İlgili beyitlerin son kısmında ise bu esere vesile olan Mürîdî'ye duâ etmiştir.’’⁷

Mukaddimedede gözümüze çarpan başka bir husus ise: Eserin ilk kısmında ettiği dualarda Allah'ın farklı Esmâ-i hüsnâlarını kullandığıdır. Eserin devamında olan başlıklarda da böyle devam etmiştir. Dikkat edilirse mukaddimesinde Allah'a nasıl dua edilmesi gerektiği konusunda önemli bir veri bulunmaktadır. Buna göre dua edeceğimiz vakit onun en güzel isimleri ile ona dua etmemiz gerektiğidir. Dua konusunda geleneksel olarak Kur'ân'da geçen ve duâ ifade eden bazı ayetlerin, Peygamberimizin hadislerinde geçen dua cümlelerinin ve bazı tasavvuf ve ilim ehlinin zikir ve dua cümlelerinin ezberlenerek okuna geldiğini görürüz. Ezberlenmek üzere

⁷Atabey Kılıç, Diyarbakirli Ahmed-i Mürşidî'nin Pend-nâme Adlı Mesnevisi ve Neşri Üzerine Notlar, **VIII. Klâsik Türk Edebiyatı Sempozyumu**, Diyarbakır 15-17.11.2014, s.288

hazırlanmış ve yaygınlaşmış bu dualara bakıldığı zaman, bunların tamamına yakınının Arapça olduğu görülür. Arapça olarak ezberlenen ve tekrarlanan bu duaların anlamları üzerinde hemen hemen hiç durulmaz. İnsanoğlu bu ilahî isim ve sıfatlar vasıtasıyla yaşayışının her durumunda Allah ile bir irtibat kurma imkânına kavuşur. Bizde incelediğimiz bu eserde geçen Allah'ın farklı Esmâ-i hüsnâ'larını anlamlarını açarak vermeyi uygun gördük.

Âlim bir şahsiyet olan şairimiz yazdığı bu pendnâme'siyle yüzyıllara meydan okumuştur. Doğu bölgesinde yaşamasına rağmen yazdığı eser kendi bölgesiyle sınırlı kalmayıp, tüm Osmanlı topraklarında yaşayan insanları etkisi altına almıştır. Birçok esere kaynaklık etmiş, hala günümüzde bile rağbet görmeye devam etmektedir.

1.Ahmed Mürşidî'nin Eserleri

Ahmed Mürşidî'nin eserlerini şu başlıklar altında sıralayabiliriz.

1.1 Pendnâme

Pendnâmesiyle geniş bir halk kitlesine hitap eden şair, Müslümanlığın fikri ve ahlâki değerini insanlara ulaştırmaya gayret etmiştir. Eserinde sade ve anlaşılır bir dil kullanması, halk tarafından daha fazla ilgi görmesine sebep olmuştur. Eserinde yaşam tecrübesine bağlı dünyâ görüşü, insana doğruyu güzeli göstermeye yönelik düşünceleri düşünmeyi sağlamaya çalışmıştır.

Eser iki buçuk asra yakın bir zamandır, çok fazla ilgi görmektedir. Bu eser sadece doğu illerinde değil, Osmanlı devletinin diğer bölgelerinde de çok fazla rağbet görmüş, uzun yıllar başka kişiler yazarı olarak gösterilmiştir. Bu da eserin ne kadar fazla rağbet gördüğünü bize kanıtlar niteliktedir.

*"Pendnâme arı bir Türkçeyle yazılmış, beraberinde hikmetli öğütler ve ibretli kıssalarla süslenerek çeşitli seviyelerden hemen herkese anlatabilme hünerine de sahiptir."*⁸

Pend-i Ahmedî ait tespit edilen nüshalar:

a.Ahmed Mürşidî Diyarbekrî ve Pend-i Ahmedî, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi yazmaları, No: 2150; 306 varak olup her sayfasında 15 satır vardır.

b. Amidli Ahmedî ve Kitab-ı Mürşid, Süleymaniye Kütüphanesi, hacı Mahmud Efendi yazmaları, No:3543; 32 sayfa ve her sayfasında 13 satır bulunmaktadır.

c. *"Ahmedî-i Âmidî, Kitâb-i Mürşidî, Millet Kütüphanesi, 1882, 323 sayfa ve her sayfasında 15 satır"*

d. *"Ahmed Mürşidî Pendnâme, Erzurum Atatürk Üniversitesi, Seyfettin Özege Kitaphı, No:111"*

⁸Yananlı, **Kitab-i Mürşid-i Pend-i Ahmeddiye**, s.1.

1.2 Mevlid-i Şerif

"Ahmedî'nin Velâdet-i Hümayûn-ı Risâlet-penahî ile müzzeyyen bir Mevlid-i Şerîf'ninvarlığı bilinmektedir.

1.3 Kıssa-i Eyyüp Peygamber

Geçmişten süregelen tarihten beri Hz. Eyyüp Peygamberimiz sabrıyla anılmakta ve insanlar tarafından sabrı örnek olarak alınmaktadır. İnsanlar Allah'a dua ettikleri zaman Hz. Eyyüp'ün sabrından kendilerine ihsan edilmesini arzulamış. Birçok edebi metinde de bu konu varlık sahasına çıkmıştır. Ahmed Mürşidî de, Hz. Eyyüp'ün sabrıyla ünlendiği kıssasıyla ilgili bir edebi metin yazmıştır. Rivayetlere göre *"Bedenindeki dayanılmaz dert ve acılara tahammül etmesi sonucu Allâh'ın Hz. Eyyûb'a "ayağını yere vur su çıksın" diye buyurması, Hz. Eyyûb'un bu emri yerine getirerek çıkan sudan içmesi ve yıkanmasıyla bütün dertlerinden kurtulması da Şark-İslam edebiyatlarında yer alan önemli motiflerdendir."*⁹

"Ahmed Mürşidî'nin Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ndeki Yûsuf'u Züleyhâ nüshasının 75b-90a yaprakları arasında bu adda bir mesnevisine rastlanmaktadır".

1.4 Kelime-i Şehâdet Şerhi

İncelediğimiz metinlerde Ahmed Mürşidî'nin böyle bir eserine raslanmamaktadır. Genişletilmiş bir araştırma sonucu Prof. Dr. Gönül Ayan Hanım efendinin yazdığı Ahmed Mürşidî ve Eserleri adlı makalesinde böyle bir eserin varlığından haberdar olduk. Bilinen iki nüshası:

1. "D.T.C.F Kütüphanesi M. Ozak Kitapları I No: 740
2. "Atatürk Üniversitesi Seyfettin Özege Kütüphanesi No: 316

⁹ Nurettin Albayrak, "Hz.Eyyüb", TDV İslam Ansiklopedisi, TDV yayınları, Ankara 1995, C.XII.s.16-17

1.5 Yûsuf u Züleyhâ

Ahmed Mürşidi'nin meydana getirdiği "Yûsuf u Züleyhâ" mesnevisinde, doğrudan halka hitap etmekte, halkı hem bilgilendirmekte hem de eğitmektedir.

Ahmed Mürşidi'nin "Yûsuf u Züleyhâ" adlı esrinin bilenen üç nüshası vardır:

1. *"Elaziğ (palu) nüshası*

2. *Atatürk Üniversitesi Seyfettin Özege Kütüphanesi No: 316"*

3. *"Atatürk Üniversitesi Seyfettin Özege Kütüphanesi No: 316*

I. BÖLÜM

1. PENDNÂMEDE GEÇEN HİKÂYELERİN TAHLİLİ

Ahmed Mürşidî'nin eserine bakıldığı zaman mesnevi formunda olduğu görülür. "*Mesneviyi, kafiyece her biri kendi içine kapalı müstakil bir daire teşkil eden beyitlerin kurduğu ve en aşağı ikiden başlamak şartıyla beyit sayısı sınırsız olan nazım şeklidir.*¹⁰ Gerek beyitler arasında kafiye bağlantısı bulunmaması gerekse beyit sayısının sınırlı olmaması, şairlerin istedikleri konuyu diledikleri kadar genişletmelerine olanak sağlamış; bu durum da mesnevinin çok kullanılan bir nazım şekli/edebî tür olmasının önünü açmıştır.

*"Ahmed Mürşidî'nin eserine bakıldığında ise klâsik telif kompozisyona bağlı bir şekilde, münâcât Hz. Peygamber ve din büyüklerine yazılmış na't ve sebeb-i telif yer aldığı giriş kısmıyla başlar. Ardından asıl konular işlenir. Konu bağlamında yer yer çeşitli nazım şekilleri ile söylenmiş şiirler araya serpiştirilir. Son kısımda ise duâ ve telif tarihi mazûmesi bir nazîre yazmıştır*¹¹. Ahmed Mürşidî'nin Pend-i Ahmedî adlı eserinin incelediğimiz 1-50 varaklık kısmında geçen hikmetli öğütlerin ibretli kıssalarla süslenerek verildiği hikâyeleri şu tekniklerle tahlilini gerçekleştirdik. Pend-i

¹⁰ İsmail Kekeç, "Türk İslam Edebiyatında mesnevi ve roman ilişkisine dair görüşler üzerine bir değerlendirme", **Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi/Gelenek ve Postmodernizm Özel Sayısı**, 22.05.2017, s.186.

¹¹ Atabey Kılıç, Diyarbakirli Ahmed-i Mürşidî'nin Pend-nâme Adlı Mesnevisi ve Neşri Üzerine Notlar, **VIII. Klâsik Türk Edebiyatı Sempozyumu**, Diyarbakır 15-17.11.2014, s.288.

Ahmedî’de geçen hikmetli öğütlerin ibretli kıssalar ile verilen hikâyeleri, pendnâmede geçen başlıklar altında toplayıp: 1.hikâye, 2.hikâye, 3.hikâye... Şeklinde vermek suretiyle, bu hikâyeleri hikâye başlığı, hikâyenin özeti, kişiler, mekân, zaman, hikâyenin mesajı şeklinde vermeye gayret ettik

1.1 Fî Beyan-ı Mebhas-ı Fakr (Fakirlik ile ilgili olan kısımda geçen hikâyeler:

1.1.1 Hikâye

Hikâyenin Özeti (S. 16-22):

Hiz. İisâ kendi döneminde birçok Şeye sahip olmasına rağmen, mübarek sakalı için bir tarağı, su içmek için bir çanağı ve sadece tek olan hırkasını yamamak için bir iğne, bir yumak ipliği vardı. Bir gün çeŐme başında elini yıkarken, neden bunları kendimle taşıyorum. Yarın dünyadan göçüp âhirete gittiğimde; bunların hesabını Allah’a nasıl vereceğim diye düşünür. Pekâlâda sakalımı parmaklarımla tarayabilirim kendi kendine der. Bunları Allah yolunda ihtiyaç sahiplerine verip, bunların hesabından kurtulmalıyım der.

Ve bir gün tekrar çeŐme başına gider. Elini çeşmenin altına koyup avucuyla su içmeye başlar. Tekrar kendi kendine avucumla su içebiliyorum; taşıdığım bu çanağa ne gerek var deyip, onu fırlatıp atar. Üzerinde sadece iğne ve ipliği kalır. Bu şekilde hayatına devam eder. İŞini gücünü yaptığı bir anacığı vardır. Annesi hak-ı rahmetine kavuşunca yapacak işi kalmaz. Halk onunla uğraŐıp duruyor, insan olmasına rağmen onun tanrının oğlu olduğunu söyleyerek; rahatsız edip duruyorlar. O da Allah’a yalvarır: Allah’ım bana bir kurtuluş yolu göster der.

Allah’u Te’âla ona kurtuluş yolu olarak gökyüzüne yükselmesini emir eder. Hiz. İisâ ikinci göğe vardığında, melekler yanına gelir. Bir süre sonra Allah onlara seslenir.

Meleklerle Hiz. İisâ’nın üzerini aramalarını söyler. Melekler onun üzerini ararken hırkasının cebinden bir yumak iplik ve bir iğne çıkarır. Melekler bunu Allah’a bildirince: Yüce Allah, hiz. İisâ’nın dünyaya meyil ettiği, bu yüzden bulunduğu katta

kalmasını daha yükseğe çıkamayacağını söyler. Allah: Ey İsa eğer üzerinden fanî olan dünyaya ait olan iğne ve ipliğin çıkmasaydı; seni tâ yedinci göğe kadar çıkarırdım der.

Şahıslar:

Hz. İsa

Hz. İsa Kutsal ruh (Cebrail) aracılığıyla dünyaya gelmiştir. Bu yüzden ona Tanrının mucizesi isimlendirilmesi yakıştırılmaktadır. Hz. İsa babasız olarak mucize eseri doğmuş, annesi Hz. Meryem'dir. Hz. İsa hayatını marangozluk yaparak kazanmıştır. Çocukluğu ve gençliği hakkında elimizde sınırlı sayıda bilgi vardır.

Belirli bir yaşa kadar resul olduğunu bilmeden hayatını sürdürdü ve bir gün Vaftizci Yahya denilen bir zatla karşılaştıktan sonra dine ilgi duymaya başladı. Bir süre sonra Cebrail'den vahiy alarak resul olduğu tasdiklenmiş oldu. Hz. İsa ölülere diriltmesi, hastaları iyileştirmesi, rüzgar ve dalgaların dindirilmesi gibi mucizelerle anılır. Ahmed Müşidî yazdığı bu hikâyede diri bir şekilde gökyüzüne yükselip, dünya malı üzerinden çıktığı için göğün ikinci katında mahsur olarak kaldığı anlatılmaktadır.

Mekân:

Hikâyede iki ayrı mekân tasavvur edilmektedir. İlk mekân: Hz. İsa'nın avcuyla su içtiği çeşmenin bulunduğu ve tasını fırlattığı, tarağını ihtiyaç sahiplerine verdiği mekân. İkinci mekân ise: Hz. İsa'nın göğe çıkarıldığı gerçeküstü mekandır.

- 35 İtdi 'İsa çünkü parmaklar ile
Taranur niçün tarak olsun bile
- 36 Virdüm Tanrı yoluna bunu da
Kim bunun yarın hisâbını ide
- 39 Çünkü dir su içilür avuç ile
Bu çanağı neye gezdirem bile

40 Atdı yabâne çanagunu o dem

Dir niçün bunun hesâbunu

45 Hak Te'âlâ ana virdü dü cenâh

Gel semâya halk elinden bul felâh

46 Uçdu yerden dahî evvelki göge

Sonra andan irdü ikinci göge

Hikâyede Geçen Zaman:

Hz. İsa'nın doğum tarihi tam olarak bilinmemekle beraber millattan önce 6-7 yıl olduğu tahmin edilmektedir. Hz. İsa otuz yaşından önce normal bir insan olarak hayatını sürdürmüştü, otuz yaşından sonra Vaftizci Yahya diye bir din adamıyla tanıştıktan sonra dine olan ilgisi oluşmuş ve bunun sonucunda onda bulunan Resul vasfı ortaya çıkmıştır.

Artık Cebrail'den vahiy alacak seviyelere ulaşarak, Allah'ın verdiği lütuf ile semaya ulaşmıştır. Tüm verilen bu bilgilere binaen hikâyede geçen zamanın milattan önce 45-50'li yıllar arasında gerçekleştiğini tahmin ediyoruz.

Hikâyenin Mesajı:

Mal mülk sahibi olma ve bunları biriktirme arzusu insanın mayasında mevcuttur. İnsanın bir dağı olsa, ikinci bir dağı ister. Nefsi arzuları bitmek tükenmek bilmez. Allah'ın mucizesiyle dünyaya gelmiş ve bir duasıyla dünyadaki tüm zenginliklere sahip olabileceken tasına, tarağına kadar bunları bağışlayan; Hz. İsa'nın bile bir iğne ve ipliğin hesabını vermekten çekinmesi, insanoğlu için ibretlik bir durumdur.

Allah katında insanlar içerisinde en şerefli varlıklar peygamberlerdir. Çünkü peygamberler Allah'ın sıfatlarını en iyi şekilde taşıyan ve bununla birlikte bunları en açık bir şekilde halka hakkıyla anlatabilecek olanlardır.

Allah'ın yanında insanlar içerisinde en şerefli olan peygamberlerin bilmeden yaptıkları zelle gibi küçük günahlar sebebiyle böyle ağır cezalara maruz bırakılması, bizim gibi sıradan insanlar için manidardır. Şairimiz Allah'ın yanında en kıymetli olan peygamberleri hikâyelerine katarak anlatması, sıradan insanın yükünün daha ağır olduğunu göstermekle birlikte insanın biriktirme hırsından vaaz geçip, zaruri ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde kazanmasının mesajını bize ulaştırmaktadır.

Öldükten sonra fazladan biriktirdiğimiz her malın hesabının sorulacağını, Hz. İsa gibi bir peygamberin bir yumak ip ve bir iğnenin hesabını veremeyip ikinci gök mekânda hapis kaldığından ders alarak, dünyâda mal biriktirme hırsına girmeden ve ona dalmadan hayatımızı sürdürmemizi ve ahiretimiz için çalışmamız gerektiğini öğütlemektedir.

1.1.2 Hikâye

Hikâyenin Özeti:

Hiz. Fatıma'nın babası olan Hiz. Muhammed(s.a.v) âlemlerin Sultan'ı idir. Allah'tan ne dilerse dilesin hemen gerçekleşir, istese dağı altına çevirir. Bu kadar güçlü bir şekilde kâinata hükümdar iken, kızı Hiz. Fatma'nın çeyizini ancak onun ihtiyaçları kadar yapmıştır. Onun çeyizi: On iki yamalı bir kaftan, el değirmeni, bir çift ayakkabı ve başına bir kumaş parçası hazırlayarak ona çeyiz olarak vermiştir. Hiz. Ebûbekir, Hiz. Fatma'nın çeyizini görünce duygunarak: Ey Resûl bunlar nasıl çeyizdir deyip ağlar. Hiz. Muhammed, Hiz. Ebûbekir'in bu söylediklerinden sonra bu gelip geçici olan dünyanın şöhretini, ahiret hayatını kazanmak için sattıklarını, dünyada misafir olanlar için bu çeyizin bile çok olduğunu söyler.

Şahıslar:

1. Hz. Muhammed

Pendnâme'nin fakirlik kısmının ikinci hikâyesinde, hikâyenin başkahramanlarından biri Hz. Muhammed'tir. Hz. Muhammed kızı Fatıma'yı baş göz ederken; ona hazırladığı çeyizi ve Hz. Ebûbekir'in az bulduğu bu çeyiz karşısında, ağlayarak neden Hz. Fatma'nın çeyizinin bu kadar az olduğu konusunda sitem ettiği anlatılmaktadır. Hz. Muhammed ise dünyâda misafir olan insanlar için bu çeyizin bile çok olduğunu ve dünya hayatını, ahiret hayatını kazanmak için sattığını söylemektedir.

73 Ağlayu ağlayu ol dem didi ol

Bu nice cihâz oliser yâ Resûl

74 Ol didi kim bir müsâfir âdeme

Bu dahî çokdır bu fâni 'âleme

75 Şöhret-i dünyâyı bizler atmışız

Ol bekâ için fenâyı satmışısız

1. Hz. Ebûbekir

Hz. Ebûbekir 571 yılında Mekke'de doğmuştur. Kureyş kabilesinin Teym oğulları ailesinin fertlerindedir. Ümmü'l-hayr, babası Ebû Kuhâfe'dir. Peygamberimizin vefatından sonra onun yerine geçen dört büyük halifenin birincisidir. Peygamberimiz mir'âca çıktığını ilk tastik eden kişi odur. Bu sebeple Peygamberimiz Muhammed Mustafa Onu "Ebûbekr-i Sıddık" diye sıfatlandırmıştır. İslam âleminde de bu üstün sıfatıyla anılmaktadır.

Ayrıca "Yar-ı gar", "Atik" sanlarıyla da isimlendirilmiştir. Kureyş kabilesinin önemli hakemlerindedir. Hakemliği döneminde adil bir şekilde verdiği kararlarıyla tanınmaktadır. Ayrıca İslam'a ilk giren Müslümanlar arasındadır.

Bahsi geçen hikâyede Hz. Ebûbekir, Hz. Fatma'nın çeyizinin az olduğunu görünce, Hz. Muhammed'e: Çeyizin neden bu kadar az olduğunu sormuş ve hikâyeye bu şekilde dahil olmuştur.

73 Ağlayu ağlayu ol dem didi ol

Bu nice cihâz oliser yâ Resûl

Bu hikâyede ağlayan kişinin Hz. Ebûbekir olması ve Peygamberimiz Hz. Muhammed'e açık bir şekilde: Hz. Fatıma'nın çeyizinin az olduğunu söyleyecek kadar samimi davranabilmesi, Hz. Ebûbekir'in, Peygamberimizi kayınpederi ve canıyla, malıyla, onun yanında olmuş olması, en zor zamanında onun yanında yer almasıdır.

2. Hz. Fatıma

İslam âleminin son peygamberi Hz. Muhammed Mustafa'nın, ilk eşi Hatice bint hüveylid'den olan kızıdır. 604 yılında Mekke'de dünyaya teşrif etmiştir. Dört halifenin sonuncusu olan Ali bin Ebû Talib'in eşidir. Beyaz ve parlak yüzlü anlamına gelen "Zehra" ve namuslu ve iffetli anlamına gelen "Betül" lakaplarına sahip olan muhteşem bir kadındır. Hz. Fatma'nın haya ve edep gibi özellikleri ve konuşma tarzı yürüyüşü, babasına olan itaatkarlığı dilden dile dolana gelmiştir. Fakat kaynaklarda Hz. Fatma'nın çocukluğuyla alakalı sınırlı sayıda bilgi bulunmaktadır. Bu sebeple onun çocukluğuyla ilgili pek bilgi veremiyoruz. Peygamberimizin vefatından altı ay sonra o da vefat etmiştir. Peygamberimiz Hz. Muhammed'in, Hz. Fatma dışında tüm çocukları ondan önce rahmet-i İlahiye kavuşmuş, sadece Hz. Fatma Peygamber'imizden sonra vefat etmiştir.

Hikayede Hz. Fatma'nın, Hz. Aliyle evlilik arafesinde hazırlanan çeyizinden bahis edilmekte ve çeyizinin neler olduğu anlatılmaktadır. Peygamberimizin neden onun çeyizini bu kadar az tuttuğu anlatılmaktadır.

Hikâyede Geçen Zaman:

Kaynakları araştırdığımızda Hz. Ali'nin, Hz. Fatma ile evlenebilmek için Bedir savaşında kazandığı ganimeti ona mehir olarak verdiği ve bu gazveden sonra dünyâ evine girdiğidir.

Bu bilgi bize onların evlilik tarihiyle ilgili fikir vermekte dolayısıyla Hz. Fatma'nın çeyizinin hangi tarihte hazırlandığı ortaya çıkmaktadır. Bedir savaşı: Bedir savaşı 624 tarihinde, Müslümanlar ve müşrikler arasında geçmiş olan bir savaştır. Bedir savaşını Müslümanlar kazanmış ve ganimetler savaşa katılan müminler arasında paylaşılmıştır. Bu savaşa katılanlardan biri de Hz. Ali'dir. Bu gazveden kazandığı ganimetleri Hz. Fatma'ya mehir olarak vermiştir. Hikâyede geçen zaman 624-625 arasında bir dönemdedir.

Hikâyenin Mesajı:

Hikâyede insan mutlu olmak istiyorsa, fâni olan bu dünyaya katlanması ve kanaatkâr olması gerektiği vurgulanmaktadır. Dünyâ malının kanaatkar kimsenin gözüne hor fakat kanaatkar olmayanların gözüne güzel görüldüğü söylenmektedir. Her kimin malı dünyâda çok ise, çektiği gamdır, huzuru yoktur. Çünkü malının hesap ve idaresiyle kafası meşguldür. Daima işi, kazancını korumaya çalışmaktadır denmektedir. Bu yüzden şair, nefsin arzularına kulak vermeyip az ile yetinmeyi ve ahiret için hazırlık yapmayı öğütlemektedir.

1.2 Fî Beyân-ı Mâl-ı Dünyâ [Dünyâ Malı Hakkında Geçen Hikâyeler]

1.2.1 Hikâye

Hikâyenin Özeti (S. 33-38):

Durmadan ibadet eden bir karı ve koca vardır, ancak karınlarını doyuracak kadar yiyecek ve içecekleri bulunmaktadır. Kadın kocasına Allah'tan dünyalık isteyelim ve mal sahibi olalım der. Kadın ve kocası dünyâ malına sahip olabilmek için Allah'a dua ederler. Dua ettikten sonra o gece uyurlar. Allah ertesi gün bir meleğini derviş kılığında elinde bir kap dolusu altınla onların kapısına gönderir. Derviş

kapılarını çalar ve bu kabı adama verir. Adam içeriye girdikten sonra kabın içinin altın ve gümüşle dolu olduğunu görür.

Kadın ve kocası o gece bittikten sonra uyurlar. O gece mahşer halkını rüyalarında görürler, onlar da bu mahşer halkının içerisinde. Karı, kocanın sevap ve günahlarının yazıldığı defterden hesapları sorulur. Hesapları görüldükten sonra cennete gönderilirler. Hüriler cennette onlara çok güzel bir köşk göstererek, bu köşkün onların olduğunu söyler. Rüyaı gören karı-koca koca köşkün çatısında bir delik olduğunu gördüler. Allah'a: Ey Rabbimiz oturduğumuz köşk çok güzel lakin bir kusuru vardır o da çatısında bir delik olmasıdır. Daha sonra gaipen bir ses duyuldu: Siz dünyadayken mal istediniz ve Allah bu duanıza icabet edip size mal verdi. Bu sebeple cennetteki köşkünüz kusurlu ve çatısında delik vardır. Kadın ve kocası bu sözleri işitince keşke dünyalık istemeseydik dediler. Uykularından uyanınca birbirlerine rüyalarını anlattılar ve Allah'ın gönderdiği altın ve gümüş dolu kabı, Allah yolunda harcamaya karar verdiler. Altın ve gümüşleri Allah yolunda bağışladılar. Bunları bağışladıktan sonra tekrar rüya gördüler. Gördükleri rüyada o köşkün çatısında bulunan delik kaybolmuştu. Uyanıp Allah'a şükür ettiler ve bir daha dünyalık istemediler.

Mekân:

1. Karı Kocanın Evi

Hikâyede vuku bulan olayların tümü, karı ve kocanın evlerinde buldukları sırada, Allah'tan dünyalık istemeleri ve bunun sunucunda derviş kılığına giren meleğin kapılarına gelip, bir kap dolusu altın ve gümüş getirmesiyle başlayan olaylar zincirinin başladığı yer.

31 Etdi onlar du'âyı malları
Oluban rahat geçine hali

32 Yatılar ol gice er hâtun ile
Bir melek gönderdi hak al

33 Subh irünce kapuyı dak eyledi

Çıktı dervîş bu sana olsun dedi

2. Hikâyede Geçen Mahşer Yeri

İslam dinine göre kıyamet günü tüm insanların tekrar dirilip, bir araya gelip yargılanacağı yerdir. Kıyamet: Dünyanın sonun geldiği ve onun yerle bir olduğu gündür. Kıyamet gününde tüm insanlar dirilip bir araya gelecek ve yaptıklarından dolayı hesap vermek için mahşer yerine toplanacaklardır.

Hikâyedeki karı koca da rüyalarında mahşer halkının içinde olduklarını ve yargılandıklarını görmüşlerdir. Bu nedenle bu olay mekân olarak da mahşer yerini kabul ediyoruz.

36 Gördiler rü'yâ kıyâmet gününü

İşidürler ehl-i mahşer ününü

37 Bunların defter hisâbın gördiler

Emr olundı cennete gönderdiler

Hikâyede Geçen Zaman:

Hadiselerin geçtiği vakit. Sabah velinin kapıya gelmesi. Gece karı ve kocanın uyuduktan sonra rüyalarında olayların vuk'u bulması, şeklinde tezahür eder.

35 Gitdi ol gün irdi ahşâm yatısı

Yatdılar bir yatak içre ikisi

36 Gördiler rü'yâ kıyâmet gününü

İşidürler ehl-i mahşer ününü

2. Mahşer saati

İnsanların öldükten sonra dirildiği ve zamanı geldiğinde yargılandığı saat. Adam ile kadının rüyalarında yaşadıkları olayların vuku bulduğu yer ve zamandır. Dolasıyla gerçeküstü zaman söz konusudur.

37 Bunların defter hisâbın gördiler
Emr olundu cennete gönderdiler

Hikâyenin Mesajı:

Allah'ın herkesin halini iyi bildiği ve bu sebeple herkese hak ettiği mal verdiğini anlatı şeklinde sunulmaktadır. Allah kuluna hak ettiğinden fazlasını verseydi: Kullar asileşip yanlışa doğru yürürlerdi. Allah bazısını mal ile mazlum eylemiş, bazısını fakirlikle şaşırtmıştır. Allah'ın verdiği kısımete rıza gösterip boyun eğmeliyiz. Allah'ın hikmetini bilemeyiz ve bunu anlamaya da akıl gücümüz yetmez.

1.2.1 Hikâye

Hikâyenin Özeti (S. 40-45):

Hız. Mûsâ bir gün Tûr dağına çıkar. Dağa varınca bir adamın onu yol üzerinde beklediğini görür. Adam ey Allah'ın sevgili Peygamberi, diye yalvarır ve öyle bir yoksulluk içindeyim ki, karnımı doyuracak ekmek bile bulamıyorum der. Benim için Gani olan Allah'a dua et ki beni bu fakirlikten kurtarsın. O fakir adam zengin olmayı diler. Fakat sonunun hayırlı olmasını dilemez. Hız. Mûsâ Tûr dağına varınca Allah ile konuşup şunları söyler: Ey terbiye eden Allah'ım o kulun halini sen zaten biliyorsun. Ona dünyâ malı verip, onu fakirlikten kurtar. Bu yaşananlardan sonra Allah, o fakir adama zengin bir hanım nasip eder. Fakirlikten kurtulan bu adam bir zaman sonra kendini beğenip, yoldan çıkar. Hız. Mûsâ bir gün tekrar Tûr dağına çıkmak için yola çıkar. O fakirlikten kurtulan adamın köyünden geçerken, onun dar ağacında asılı olduğunu görür. Orada yaşayan insanlara bu adamın neden asıldığını sorar. İnsanlar: O fakirken mülayim zararsız bir insandı. Ama zengin olduktan sonra kendini beğenip gururlandı. Suçsuz günahsız bir insanı öldürdü. Bu suçundan dolayı onu astılar. Bunları duyan Hız. Mûsâ hemen Tûr dağına varır. Allah'a bunun hikmetini sorar.

Allah: Ben kulunun halini biliyordum, onu fakirlikle güven altına almıştım. Senin hatırın için o kulunu fakirlikten kurtardım ama o gururlanıp kötü fiiller işledi ve cezasını buldu der. O dünyâ malı istedi lakin sonunun hayırlı olmasını istemedi.

59 Tûr'a bir gün hazret-i Mûsâ gider
Gördi durur yolunu bekler bir er

60 Yalvaru Mûsâ'ya itdiyâ Nebî
Ey hudâ'nun sevgili Peygamber'i

62 Cû'elinden giceler uyumazam
Karnımın dolusu nânı bulamazam

63 Mâl-ı dünyâ virsün bana ol Ğanî
Di halâs ide fakirlikten beni

68 Virana dünyâlığı şâd eyle sen
Fakr elinden anı âzâd eyle sen

71 Gitdi anun üzerine az zamân
Mâllı bir 'avrat hudâ virdi hemân

75 Didiler bu fakîr maġbûn idi
Sonra mâla irdi key maġrur idi

76 Bî-cürm bir âdemi katl eyledi
Hâkime bildürdiler salb eyledi

Şahıslar:

Hız. Mûsâ

Kur'an-ı Kerim'de yer alan ve ana hatlarıyla Kitâb-ı Mukaddes'in verdikleriyle uyuşan bilgilere göre Hz. Mûsâ'nın doğduğu yıl Firavun, yüzyıllardır bu ülkede yaşayan ve sosyoekonomik durumları gittikçe kötüleşen İsrâiloğulları arasından çıkacak birinin kendi saltanatını elinden alacağına işaret eden bir rüya görmüş; bunun üzerine onların erkek çocukları hakkında ölüm fermanı çıkarmıştı. Sıkı bir şekilde uygulanan bu katliamdan Mûsâ'yı kurtarmak isteyen annesi, Allah'ın emri uyarınca onu (üç aylıkken), harç ve ziftle sıvıdığı bir sepete koyarak; Nil nehrine bırakmış, ablasına da gelişmeleri uzaktan takip etmesini söylemişti. Nihayet Firavun'un ailesi bebeği bularak Firavun'un eşi Âsiye'ye getirirler. Çocuğun hayatına kıyılmaması ve kendisinde kalması hususunda kocasını da razı eden Âsiye, onun için bir süt annesi arar; fakat çocuk hiçbir kadının memesini emmez. Durumu öğrenen ablası onlara annesini tavsiye eder (Tevrat'a göre Mûsâ'yı nehirde bulan ve onu emzirmesi için annesine veren, Firavun'un kızıdır; Böylece evinde annesi tarafından emzirilen Mûsâ tekrar Firavun ailesine teslim edilir; okuma yazma da dahil olmak üzere çok iyi bir eğitim görür. Olgunluk çağına ulaşınca Allah tarafından kendisine "hüküm ve ilim" verilir. Hikâyede Hz. Mûsâ bir gün Tûr dağına çıktığını, dağa varınca da bir adamın onun yolunu gözetlediğini gördüğü söylenir. Bu karşılaşmadan sonra olay örgüsü başlar. Adamın çok fakir olduğu ve Hz. Mûsâ'dan fakirlikten kurtulmak için, Allah'a dua etmesini ister. Hikâye Hz. Mûsâ ve fakir adam üzerine kurulu bir şekilde ilerlemekte ve insanın sonun hayırlı olmasını dilemesi istenmektedir.

Hikâyede Geçen Zaman:

Hikâye okunduğu vakit, olaylar sillesinin gündüz vakti gerçekleştiği ortaya çıkmaktadır. Gündüz vakti havanın aydınlık, gözle her şeyin net bir şekilde görüldüğü vakittir.

Hikâyenin Mesajı:

Her ne dileseniz Allah'tan dileyip, hayırlısını temenni edin. Allah'ın emrine razı olarak, Onun yolundan gidiniz. Her iki âlemde de işlerin iyisini isteyiniz. Her iki

dünyâda başının rahata olmasını istiyorsan, Allah'tan hayırlı iş istemelisin. Sizi yaratan Allah'ın fiillerini anlayamaz, işin sonunun nasıl olacağını bilemezsiniz.

1.2.3 Hikâye

Hikâyenin Özeti:

Bir gün üç Veli yolda yürürken yerde birçok kemik görürler. Bu kemikleri gören Veliler bu kemikleri hiçbir hayvana benzetemediler. Allah'ım bu kemikler hangi hayvana ait olabilir diye düşündüler. Veliler birbirlerine her birimiz bu hayvanın bir yerini canlandırması için Allah'a dua edelim, derler.

Velilerden biri Allah'ın sol taraftaki kemikler bir araya gelip kafa haline gelsin der. Birden kemikler bir araya gelerek kafes görüntüsüne bürünür. Diğer Veli Allah'ım o cansız kemiklere derisini giydir de vücut bulmuş halini görelim der. Allah onun da duasını kabul ederek, o kemiklere derisini giydirir. Kemiklerin vücut bulmuş halini gören Veliler çok korkarlar. Diğer bir Veli Allah'ım ona ruhunu üfle de canlı halini görelim der. Allah onun ruhunu üflemez ve onu canlandırmaz. Veliler Allah'a kemiklere deri giydirip canlandırmama sebebini anlayamadıklarını söylerler. Allah onlara gaipten seslenir: Ey müminler o azgın bir devdir, ona ruhunu üflemeyip, canlandırmam. Sadece ete kemiğe bürünmüş halini size gösteririm. Eğer ona canını verseydim sizi yer sağ bırakmazdı. O kendi halkına merhamet etmez onları yedi. Bir gün Hz. Süleyman onun canını almam için bana dua etti. Ben de onun canını aldım. Kim bizden işin hayırlısını isterse başı daima rahat eder.

- 91 Üç velî kimse olur bir arada
Gördiler vâfir kemükler orada
- 92 Benzemez ğayr-i 'izâma gördiler
Bu ne hayvân ola yâ Rab didiler
- 93 İdelim didiler buna bizler du'â
Eylesin ihyâ bunı Bârî hudâ

96 İtdi biri isterem ben yâ hudâ
Şol kemükler bitüşi bolsın kafâ

97 Ol ‘azîmler bir yere cem‘oldılar
Bir kafes oldı ‘acâib gördiler

98 Biri dahî yâ Rab didi isterem
Lahm ile cildini anun kıl kerem

99 Virdi lahm ile derisin ol Ğanî
Gördiler kim bitdi lahm ile deri

104 Didiler yâ Rabbenâ firkat ne dür
Kılmadun ihyâ bunı hikmet ne dür

107 Ger anun cânını virseydim giri
Sizleri yer idi koymazdı diri

112 Kim ki bizden ister olsa hayr işi
Rahat içre dür müdâmanun başı

Şahıslar:

1. Veliler

İslam dininde veli, manevi olarak olağan üstü güçlere sahip insanlara denmiştir. Kur’ân’ı Kerim’de Allah’ın evliyasından söz edildiği gibi, şeytanın evliyasından da bahsedilmiştir. *"Allah’a büyük aşk ve sadakatle bağlı, daimi olarak sapıtmadan Onun yolundan gidenlere Allah’ın velisi, İnsanlara zulüm ve eziyet verip*

onları kötülüğe zorlayanlara şeytanın velisi denmiştir¹². Bazı müfekkirllerimiz, doğaüstü güç göstermeden Allah'ın yolundan giden, iyi huylu, insanlara iyiliği emir eden insanlara da veli demişlerdir.

Hikayemizde geçen veliler, Allah'ın velileri olarak geçmekte ve doğa üstü manevi güç göstermektedirler. Allah'a dua eder etmez duaları kabul olmuş ve istekleri yerine gelmiştir.

96 İtdi biri isterem ben yâ hudâ
Şol kemükler bitüşî bolsın kafâ

97 Ol 'azîmler bir yere cem'oldılar
Bir kafes oldu 'acâib gördiler

98 Biri dahî yâ Rab didi isterem
Lahm ile cildini anun kıl kerem

99 Virdi lahm ile derisin ol Ğanî
Gördiler kim bitdi lahm ile deri

2. Dev

Farsça şeytan manasında div olup, çok iri, güçlü ve korkunç, hayal mahsulü olan masal unsurudur. Çok eski dönemlerden beri birçok hikâyede devler geçmektedir. Bu devler çok güçlü, oldukça iri cüsseye sahip varlıklardır. İnsan görünümünde fakat en az insandan yirmi kat büyüktürler. Genellikle insanlara zarar veren, onlara yaşam hakkı tanımayan yaratıklardır. Pendnâmenin içerisinde geçen hikâyedeki dev, Hz. Süleyman döneminde yaşamış, iri cüsseli, acımasız halka eziyet eden ve onları canlı

¹² Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, **Kur'ân'ı Kerîm Meâli**, Bakara Süresi, Bakara 2/257, Âl-i İmrân 3/68, s.42

bırakmayan bir devdir. Hz. Süleyman Allah'a bu devin canını alması için dua etmiş. Allah onun ettiği duaya icabet ederek, devin canını almıştır.

108 Kimsenin ana güci yitmez idi
Halka aslâ merhamet itmez idi

109 Ol Nebî olan Süleyman istedi
Anı ihlâk eyle yâ Rabbî didi

110 Çün bize kıldı münâcâtı o hâs
İtdi mihlâk anı halk oldu halâs

3. Hz. Süleyman

Kur'ân'ı Kerim'de birçok peygamberin adı geçmektedir. Bunlardan biri de Hz. Süleyman'dır. Hz. Süleyman'ın adı Kur'an'da geçmekte ve onun hayvanlarının dilinden anladığı, Hz. Dâvûd'a verilen ilimden verildiği anlatılmaktadır.

"Süleymân, Dâvûd'a vâris oldu ve dedi ki: Ey insanlar! Bize kuşdili öğretili ve bize her şeyden(nasipler) verildi. Doğrusu bu, apaçık bir lütuftur".¹³

Bahsi edilen hikâyede ise Hz. Süleyman'ın döneminde yaşamış, zalim bir devin canını alması için Allah'a dua ettiği ifade edilmektedir.

109 Ol Nebî olan Süleyman istedi
Anı ihlâk eyle yâ Rabbî didi

Bu verilen bilgiden sonra Hz. Süleyman hikâyeye dahil olmuştur.

¹³Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, **Kur'ân'ı Kerim Meâli, Kur'ân'ı Kerim**, Neml Süresi, en Neml/16, s.377.

Hikâyenin Mesajı:

Dünyâ malının çokluğuna heves etmeme, onu kendi etrafına dizip, kendin için bir kafes haline getirmemiz gerektiği pend edilmektedir. Dünyâ malı bizi rahat içerisinde gösterse de sıkıntı getirerek hayatı bize zindana çevireceği lanse edilmiştir. Dünyâyâ esir olmamak için yükü hafif olanlardan olmalıyız ki, kıyamet günü hesabı ağır olanlardan olmayalım.

Allah'tan her ne dilersek böyle isteyelim: Ey terbiye eden Allah'ım bu iş benim için hayırlı ise bana nasip et. Kim Allah'tan işin hayırlısını isterse, onun başı daima rahat içinde olur. Her iki dünyâda perişan olmamak için tüm işlerini Allah'a bırakmalıyız. Kim kanaat ederse, kanaat ederek kurtuluşa erişir.

1.3 Mebhas-ı Mülk Dünyâ[Dünyâ Mülkü ile İlgili Kısımda Geçen Hikâyeler

1.3.1 Hikâye:

Hikâyenin Özeti (S 57- 66):

Hız. İsa bir gün sahabelerini toplatıp yola çıkarlar. Allah'ın verdiği emirle ekili dikili bir arazide konaklarlar. Hız. İsa'nın yanında bulunan sahabeleri ona: Ey Allah'ın sevgili Peygamberi, acıktık bize yardım et, yoksa burada açlıktan ölüp gideceğiz. Hız. İsa, Allah'a yiyecek bir şeyler nasip etmesi için yalvarır. Allah: Hız. İsa'ya yanınızda bulunan ekili dikili arazideki tahılları yiyebilirsiniz. O tahıllardan doycak kadar toplayın der. O tahıldan ihtiyaçları kadar toplayıp yerler. Bir süre sonra karşıdan bir adam geldiğini görürler. Yanlarına gelen adam onlara kızmaya başlar. Bu ekili arazi benim onları ben ektim, sizin olmayan malı neden yediniz. Bu yaşananlar üzerine hız. İsa ağlayarak Allah'ım: Bu tahılları yememizi emir ettin. Neden tarla sahibini bizi görmesi için gönderdin? Allah, o anda ona vahiy göndererek: Ben kullarımı mülküne bekçi eyledim. Kullarımın çalışıp çabalamasını vasıta ederek, onlara rızık verdim. O kulum benim nasip ettiğim rızık bölümlerine müdahale hakkı yoktur. O kulum sizlere lüzumsuz söz söylüyor. Birçok kişi bu topraklara sahip oldu ama kalıcı sahibi olamadan sonsuza dek ölüp gittiler. Hız. İsa Allah'a yalvararak o tarlanın sahiplerinin

kimler olduğunu öğrenmek ister. Lutfu çok olan Allah Hz. İsa'nın bu duasını kabul eder. Sayılamayacak kadar insan diriltir. Bu dirilen insanlar toplanıp bir araya gelirler ve birbirlerine davacı olurlar. Birçoğu bu toprak benimdir, bir kısmı bana babamdan kaldı derler. Bazıları bu toprakları satın aldık. Biz öldükten sonra miras olarak bıraktık. Bu yaşananlara tanık olan adam tövbe eder. Hz. İsa'ya yalvarmaya başlayarak ellerine kapanır. Size yediğiniz tahılları helâl ettim. Siz de Allah'ın bizi af etmesi için dua edin. Ey Resûl bu topraklar ve ekinler Allah'ındır. Artık gücüm kalmadı, bu toprakları kim alırsa alsın der.

Şahıslar:

1. Hz. İsa

Hz. İsa Kutsal ruh (Cebrail) aracılığıyla dünyaya gelmiştir. Bu yüzden ona Tanrının mucizesi isimlendirilmesi yakıştırılmaktadır. Hz. İsa babasız olarak mucize eseri doğmuş, annesi Hz. Meryem'dir. Hz. İsa hayatını marangozluk yaparak kazanmıştır. Çocukluğu ve gençliği hakkında elimizde sınırlı sayıda bilgi vardır.

Belirli bir yaşa kadar resul olduğunu bilmeden hayatını sürdürdü ve bir gün Vaftizci Yahya denilen bir zatla karşılaştıktan sonra dine ilgi duymaya başladı. Bir süre sonra Cebrail'den vahiy alarak resul olduğu tasdiklenmiş oldu. Hz. İsa ölülere diriltmesi, hastaları iyileştirmesi, rüzgar ve dalgaların dindirilmesi gibi mucizelerle anılır. Ahmedî Mürşidî hazretlerinin pendnamesindeki, fakirlik hakkında bölümünde geçen birinci hikâyenin baş kahramanıdır. İnsanları ıslah için havarileriyle yola koyulmuş ve bu yolculuk sırasında, karnı acıkan havarileri için Allah'tan karınlarını doyuracak rızık istemişler. Bu isteğinden sonra hikmet dolu hadiseler gerçekleşmiştir.

23 Hazret-i İsa münâcat eyledi

Kulların rızkını vir yâ Rab didi

2. Havariler

Havari yardımcı demektir. Hıristiyanlık dinine göre Hz. İsa'nın inancını ve öğretilerini yayan arkadaşlarına havari demişlerdir. İncelediğimiz hikâyede de Hz. İsa ve havarileri diye geçmektedir.

19 Hazret-i 'Îsâ Nebî bir gün yola

Cem 'idüb ashâbını gitdi bile

Ahmedî Mürşidî hazretleri, bazı yerlerde havarileri''leşker'', bazen de ''ashab'' diye isimlendirmiştir.

19 Hazret-i 'Îsâ Nebî bir gün yola

Cem 'idüb ashâbını gitdi bile

22 Olmuşuz aç ide gör bize meded

Kim helâk olur bu leşker bî-'adet

Acıktık, bize yardım et. Yoksa senin askerlerin olarak burada açlıktan yok olup gideceğiz. Orijinal olanı Hz. Îsâ ile birlikte Hıristiyanlık öğretilerini yayan on iki arkadaşına havari denilmesidir. Çok zengin bir dile sahip olan şairimiz, havari yerine farklı kelimeler kullanmıştır. Bunu da şairimizin üst düzeyde olan dini bilgisine bağlıyoruz.

Mekân:

Vâkıanın geçtiği yer ekili dikili bir tahıl tarlasıdır. Hz. Îsâ ve havarilerinin acıkarak Allah'ın verdiği izinle tahıl tarlasından nasiplenmeleriyle, mucizevi olaylar baş göstermektedir. Bu mucizevi hadiseler hikâyenin içerisinde geçen tahıl tarlasında vuku bulmaktadır.

Hikâyenin Geçtiği Zaman:

Hikâye gündüz vakti ve yaz ayında geçtiği görülmektedir. Genelde tahılın olgunlaşp hasat edilmesi yaz aylarında gerçekleşir. Biz de Hz. Îsâ ve havarilerinin olgunlaşmış tahılı biçip tüketmelerine binaen hikâyenin geçtiği zamanın yaz olduğunu ifade etmek istiyoruz.

- 25 Bu yanındaki tahıllar rızkınız
Ol kadar dirin ki tâ ki doyunuz
- 26 Bunı ‘İsâ leşkerine söyledi
Rızk imiş bize bu tahıllar didi

Hikâyenin Mesajı:

Yeryüzündeki tüm alanlar yaratan Allah’ındır. O malı ölümlü kullarına emanet olarak vermiştir. Bağ Allah’ın kullar ise o bağın bahçıvanıdır. Allah bu bahçelerde yiyeceklerimizi yetiştirmeseydi. Kulları rızıklarını nereden bulurlardı. Allah bunları geçim kaynağı ve zamanlarını öldürmek için vermiştir. Malım mülküm var demeyin! Onlar için derde gama düşmeyin! Bu dünyâda malım var deyip davacı olan kişinin ölünce sözü yalan olur, ne mal kalır ne mülk. Kalıcı sonsuz olan Allah’tır. Bir insan gider onun yerine yenisi gelir dünyanın adeti budur. Gaflet gömleğini giyip, kendini gaflete düşürme!

1.3.2 Hikâye:

Hikâyenin Özeti (S. 68-74):

Benî İsrail döneminde, malı çokça olan bir zengin adam vardır. O adamın iki oğlu vardır. Hayatında hiçbir sıkıntı yoktur. Adam bu fenâ dünyâdan ölümle ayrılır. İki oğlu malını ikiye bölüp paylaşırlar. Bir saray üzerine aralarında anlaşmazlık çıkar. Her biri sarayı ben alacam der. İki kardeş çok kötü bir şekilde kavga ederler. Bir kerpicin ortaya çıktığını görürler. Kerpiç dile gelir siz gafiller neden boş yere kavga ediyorsunuz. Bu dünyânın malı misafirhanedir. Bu malların sahibiyim diyen delidir. Bu dünyâda ben de sizin gibi, insan idim dinleyin size halimi anlatayım. Gayet düzgün büyük bir tüccar idim. Tam olarak dünyâda üç yüz elli yıl yaşadım. O dönemde öyle bir şöhretim vardı ki, benim gibi hoca olamadığı aşikârdı. Üç yüz cariyem, her birinden de oğlum vardı. Bu kadar hizmetçiden oğlum var iken, Azrâil gelip canımı aldı. Üç yüz yıl mezarda yattım. Vücut ve derimin tümü toprak oldu. Bir kişi toprak olan beni kerpiç haline getirdi. Gel gör ki beni bir duvara koydu. O duvar içinde kırk yıl kaldım.

Sonra duvar yıkılınca bende yere düştüm. Anımsadığım kadarıyla yetmiş üç yıl düştüğüm yerde kaldım. Oradan beni bir insan alıp gitti. Beni çamur haline getirdikten sonra çömleğe çevirdi. Yedi yıl boyunca ateş üzerinde kullandı. Daha sonra tekrar beni kerpiç haline getirip, bu saraya koyup gittiler. Ölüm beni sonsuza dek harap etti. Yedi yüz defa toprak oldum. şimdiye dek hâlimi anlattım. O zengin Tüccar bundan sonra sonum nasıl olacak bilmiyorum, der. İkiniz neyin kavgasını ediyorsunuz. Ey gençler fikirleriniz faydasızdır. Atalarınız öldü siz de öleceksiniz. O ölü şarabını bir gün içeceksiniz.

Mekân:

Zengin adam bu fenâ dünyâdan ölümle ayrılınca iki oğlu malını ikiye bölüp paylaştılar. Bir saray üzerine aralarında anlaşmazlık çıktı. Her biri sarayı ben alacam deyince, iki kardeş çok kötü bir şekilde kavga ettiler. Bir kerpiçin ortaya çıktığını gördüler. Olay melhali: İki kardeşin paylaşımında anlaşamadıkları saraydır. Zengin Tüccarın başından geçenleri anlattığı mekân, kardeşlerin anlaşmazlık yaşadıkları saray iken, kerpiç adamın yaşadıkları ise geçmiş zamanda kendi ülkesinde kendi alanında geçmektedir.

78 Bir saray üzrenizâ' kıldılar
Her birisi ben aluram didiler

79 Kıldılar Gavđa iki kardaş yamân
Gördiler bir kerpuci çıktı 'ayân

Hikâyede Geçen Zaman:

Hikâyede verilen zaman Benî İsrail dönemi diye geçiyor. Hz. Yakup soyundan olanlara Benî İsrail denmiştir. Hz. Yakup gündüzleri yürüdüğu için ona "İsrail" denmiştir. İsrail anlamı gündüz yürüyen anlamına geliyor. Benî İsrail dönemi Hz. Yakup ile başlamıştır. Bu dönem on iki kabilenin birleşimiyle israiloğulları diye nitelendirilmiştir. Bu kabillerin dağılması İsrail devletinin kurulmasıyla dağılmış ve

bu isimle anılmıştır. Benî İsrail dönemi oldukça geniş bir zaman zarfına yayılmıştır. Hikâyede geçen zaman bu dönem içerisinde geçmektedir.

75 Ol benî isrâ'ilin vaktim eger

Var idi mâllu ve devletlü bir er

Hikâyenin Mesajı:

Dünyâ mülkünün sahibi olduğumuzu sanmamamız gerektiğini, bu dünyânın bir misafirhane olduğu ve dünyânın misafire kini ve kastı olduğunu ifade etmektedir. Dünyâ vücudumuzu besleyip bizi kandırır, sonunda nazik tenimizi ve canımızı alır. Bu dünyânın malına rağbet etmemeliyiz. Çünkü o pek aşağı ve çirkin olduğu için ona güvenmemeliyiz. Bunu bilmeliyiz ki bu dünyâ sonsuz değildir. Buraya gelme nedenimiz bir an önce Yaratan'ı bilmektir. Birçok faziletli insan dünyâ malını, ahirete mal kazanabilmek için harcadı. Onlar Allah yoluna mallarını vakıf ettiler. Allah bunun karşılığında onlara daha güzel şeyler lütuf etti. O cömert insanlar âhirete mülklerini alarak gittiler. Ey kardeşim âhîret tüccarlığı böyledir. Dünyâ malı için gaflete düşme, Kanaatkâr olan kişi verilen sözler seni aldatmasın. Bu dünyâyâ neden geldin sen, âhîreti kazanmak için dünyâ zevklerini terk et.

1.4 Der-Beyân-ı'Âkîbet-Endîş İşin Sonunu Düşünme Hakkında Geçen Hikâyeler

1.4.1 Hikâye:

Hikâyenin Özeti (S. 85-89):

Bir şehir varmış, ona imtihan şehri derlermiş. Kimi orda kâr kimi zarar edermiş. Yabancı bir ülke varmış. Bu ülkenin etrafı çok büyük bir şehirle sarılıymış. Orda yaşayanların adetleri bunlarmış. Arada birini sultan yapar, artık yıl tamamlanınca

hemen hükümdar değıştirirlermiş. O ülkede bir deniz adası varmış. Hükümetten alınmış padişahı buraya koyarlar. Padişah orada açlıktan ölür, halkı da bu halini bilirmiş. Yerine birini sultan eder, onun emriyle yeni yıla girerlermiş. Yine bir yıl dolduktan sonra, yığılmış şekilde seçkin ve sıradan insanlar gelirler. O hükümdarı görevinden alırlar. Ölmesi için onu adaya atarlar. Halk tekrar birini hükümdar eder. Ona görevden aldıkları hükümdarın yerini verirler. Dediler sen bugün bizim hükümdarımızsın. Beyimiz, hânımızın idarecimizsin. Bu ülkeyi İdaren altına al. Biliyorsun hükümdarlığın sadece bir senedir. Meğer yeni hükümdar olan kişi akıllı, bilgili biriymiş. Her işin sonunu düşünürmüş. Yeni hükümdarın fermanı şehre duyurulur. O tüm beyleri bir araya topladıktan sonra der: Ben bu sarayı yıkmak, o adayı da tamir etmek istiyorum. Tüm beyler: Bir yıl boyunca tüm isteklerine itaat edeceğiz derler. Sarayı tümünü yıkıp, sarayın ağacını taşını adaya taşırlar. Kendine yetecek kadarının aldırır ve ihtiyaçlarının çoğunu da adaya geçirir. O adaya köle ve hizmetçiler gönderir. Orada ihtiyaç duyulacak tüm kuru ve yaş ekinler ekilir. Hükümdar, zamanı dolduğu için halkını sarayına davet eder. Hükümdarın zamanı dolunca, adaya gidip oradaki hizmetkârlarına hükümdar olur.

Mekân:

İmtihan Şehri

Bir şehir varmış, ona imtihan şehri derlermiş. Kimi orda kâr kimi zarar edermiş. Hikâyenin vuku bulduğu mekânlardan biri bu cümlelerle söylenmiştir. Ve buna imtihan şehri denmiştir.

9 Dirler imiş anaşehr-i imtihân

Anda kimi nef 'ider kimi ziyân

Arada birini sultan yapar, artık yıl tamamlanınca hemen hükümdar değıştirirlermiş. Ve o hükümdarın süresi tamamlanınca, onu açlıktan ölmesi için deniz adasına atarlarmış.

Deniz Adası

Hikâyenin geçtiği diğer bir mekân ise deniz adasıdır. Deniz adası hikâyede geçen imtihan şehrine yakın ve imtihan şehri sakinlerinin sahip olduğu bir mekandır. İmtihan şehrinin halkı artık yıl tamamlanınca hemen hükümdar değiştirir. O hükümdarı hükümetten çıkarıp deniz adasına sürgüne gönderirler. Görevden alınmış hükümdarlar buraya geldikten sonra açlıktan ölür. Hikâyede geçen beyitlerde bu hadise şöyle anlatılmaktadır:

12 Var imiş bir denizadası anda

O ma'zûl pâdişâhı korlar anda

13 Kalur imüş acından ölür imüş
Eylen halkı bu ahvâli bilürmüş

Hikâyenin Mesajı:

Tüm İnsanlar bu meseleden örnek almalıdır. Terk edilmiş dünyanın rengine bulanmadan, büyüdüğü rengine kapılıp aldanmadan, dünyâ kavgasını kalbimize koymadan, âhiret sevdâsını kaptan çıkarmamalıyız. Dünyada âhiret yolunda malını verenler, âhirete vardıklarında kendilerini iyi konumda bulacaklardır. Dünyâda iyi ameller işleyip, hayrını âhirete gönderenler, âhirete vardığında amellerini daha nurlu bulurlar. Dünyâda iyi amel işlemeliyiz ki âhirette karşılığını bulalım. Kişi çoluk çocuğunun ve elinde bulunan malın ve mülkün sultanıdır. Bu dünyâda kendimize yetecek kadar mal mülk koyalım ki, âhirete daha fazlasını götürebilelim. Neticede ölüm zengine de fakire de uğrar. O ada bir gün kabristana döner. Dünya malı elbette kötüdür. Herkesin meşguliyeti ve dile meşakkattir. Dünyâ zâlimdir ardına düşmeyelim. İki elimizle onu tutmaya çalışmayalım. Dünyâ sarayı bir şöhret kafesidir, dünyâda biçilen ömüre bir çadır yeterlidir. Evimize bize yetecek kadar mâl koyalım. Çoluk çocuğumuz orada barınsın. Allah bize yetecek olandan fazlasını vermiştir. Âhiret hayatı için emek verip çalıştık mı? harcadığımız zaman içerisinde hayırlı bir işimiz var mı? O yarın âhirette yoldaşın(arkadaşın) olacak. Dünyâyı sevmeyip nefret

edelim. Dünyâ mülkünü emanet bilelim. Allah'ın rıza gösterdiği kadarına rıza gösterip, âhiret hayatı için bulup buluşturalım. Bu dünyâ malını emanet bilip, kalbe o pis dünyâyı almayalım. Her işin sonunu tam olarak düşünelim ki başımız her daim rahata olsun.

1.5 Mebhas-ı Salâvât-ı Hamse [Beş Vakit Namaz Hakkında Geçen Hikâyeler

1.5.1 Hikâye:

Hikâyenin Özeti:

Dönem Mâlik'i Dînâr dönemidir. Ateşe tapan iki kardeş vardır. Küçük kardeş büyük kardeşe, bu ateşi tecrübe etmeliyim der. Tenha bir yere gidip ateş yakalım, onun içine elimizi sokalım, ateş elimizi yakarsa, biz ondan da yüzümüzü çevirelim der. Onlar تنها bir yere gidip ot yakar, ellerini o yanan otun içine sokunca elleri yanar. Vay be bunca yıl biz kimi tanrı olarak gördük, yaktık kendimizi. Bunca yıl Allah'ı tanımadık, bize yazık diye ağladılar, ömürümüzü heba ettik dediler. Bu dini terk edelim diye söyleyip, İslâm dînine girip inancımızı sağlamlaştıralım. Bu niyetle iki kardeşte yoldaş oldular.

Büyük kardeş, küçük kardeşine dedi: Bunca yıldır âteşe tapıyorum. Babam ve atalarım eskiden beri âteşe tapmışlardır. Ben de bundan başka tanrı istemem. Bu yaşa gelinceye dek, âteşe taptım sen git ben gelmiyorum, dedi. Aşağılık olan iblis küçük kardeşi de yoldan çıkarmaya çalışır, fakat doğru yolu bulmuş olan küçük kardeş Allah'ın yolundan dönmez. O Mâlik bin Dînâr'ın yanına gelir. Divanında vaaz vermekteydi.

İbn Mâlik vaazını tamamlayınca, o yiğit (küçük kardeş) onun yanına gidip konuşmaya başlar. Ateş perestlik batıl bir törenmiş. Bugün onu terk ettim. Bana Hz. Muhammed'in dinini öğret, o batıl dinin törenlerini yıktım. Mâlik bin Dînâr ona şahadet getirterek imanı nasip eder. O kişi o zamân müslüman olur.

Her şeyi bırakıp bu dine girdiği için hiçbir şeyi kalmamıştır. Mâlik bin Dînâr cemaatten bir şey ister: Dünyâ malını bir araya getirip ona verin der. Küçük kardeş, o zaman ben bu dini kabul etmiyorum, çünkü ben bu dine mâl için girmedim diyerek, oradan yoluna devam eder. Evine sevinçli bir şekilde ulaşır. Eşini ve çocuklarını bile müslüman edip, kelime-i şahadeti onlara bir bir söyler. Evinden hemen pazara gider ve iş bekleyenlerin arasına karışıp iş kapmaya çalışır. O yiğidi işçi olarak kimse çalıştırmaz.

Rabbim rızkımı verendir deyip, mescidinde ona hizmet etmeliyim der. Güzel bir şekilde imama uyararak beş vakit namazını kılar. Akşam evine eli boş olarak gider. Kadın kocasının başının önünde eğik bir şekilde olduğunu ve elinde ekmeğinin olmadığını görür. Elinde neden ekmeğin yok der. O adam eşine: Bugün ki çalışmamı veresiye yaptım. Yüce olan bir varlığa hizmet ettim. O elbette bana ücretimi verir.

O gece onlar ekmek bulmadılar. O adam o gece gizlice çarşıya gider. O gün kimse onu çalıştırmak için tutmaz. O da işe gidemez. Oracıkta üzgün bir şekilde kalır ne yapacağını bilemez. Tekrar mescide girer. Akşama kadar ibadet eder. Bu davranışı kendine adet haline getirir. Eşi ve çocukları adam eve ekmek getirecek diye umutla beklerler. Adam akşam eve utanarak gelir. Çocukların babası çocukların yanına gelir ve çocukları görünce yüreği ateşler içinde yanar. Ey babamız bizim ekmeğimiz nerededir.

Çocuklar ekmeğin olmadığını görünce ağlarlar. Adamın eşi umutla beklemekten yandı, açlık ile bugün bunaldık der. Bu çocuklar beni konuşamaz hale getirir. Yoktan anlamıyor durmadan ağlıyorlar. Çömleğe su koyup kaynatıyorum, babanız ekmek getirecek deyip onları aldatıyorum. Sen bugün de eli boş geldin. Günahsız olan çocuklarımızın hali ne olacak. Biz şimdilik oruçlu olamaya sabır edelim, bu iki günahsıza ne yapacağımızı bilmiyorum. Akrabalardan yiyecek isteyemem, zengin olan da fakir olan da bizi azarlamaktadırlar. Adam: Rızık veren Allah'a düşman iken bile O bize rızkımızı kesmeden bol bol verirdi.

Adamın bu sözlerinden sonra eşi utanır ve kendince mahcup olur. Ey hanım sabır edelim, rızık veren Allah'ımız bizi imtihan ediyor, der. Bundan sana bir hüzün ermesin, inancına zarar verme. Dün işverenimin işini bitirdim. Sabret gözyaşını

akıtma. Hakkını yarın veririm dedi sana, o sebepten eli boş geldim sana. Sabah olunca adam yola çıkar, tekrar pazara gider. Diğerleri iş bulup ücretlerini alıp giderler. Sıra o adama gelince iş kalmadı derler. Adam üzgün bir şekilde ne yapacağını bilemez. Abdest alıp mescide girer. Secdeye varınca dert ile Hû (Allah'tan başka İlah yoktur) deyip, Yaratan'a ağlayarak yalvarır.

Şu an içinde bulunduğum durum için sana hamd ve şükürler olsun. Çoğu günler beni aç bıraksanda, sana olan kulluğumda doğruluk üzerinden ayrılmam. Ey kimseye muhtaç olmayan Allah'ım eşime ve çocuklarıma, bugün rızıklarını veresin. Aç kaldıkları için pişmanlık yaşayıp, İslam dininden dönmelerinden korkuyorum. Allah onları mutlu etmek için bir melek ile içi altın dolu bir tabak gönderir. Melek üstü örtülü olarak tabağı adamın eşine verir. Altın tabağı eşine verdikten sonra ona: Eşin akşam eve gelince ona de ki: Onun işinden râzıyız bunu bilsin. Bu altınlar onun ücretidir alsın.

Adamın eşi altınları alıp içeri girer. Kadın tabağın içinde on bin altın olduğunu görür. Bir altın alarak çarşıya doğru gider. Yahudi bir sarrafın yanına gidip altını ona verir. Sarraf: Âhiretlik, bu acâib altını nereden buldun! Bu altın insan işi değildir. Bizi utandıran ilden (cennetten) imal edilmiş gibidir. Kadın, eşim birinin yanında çalışıyor. O da bunun karşılığında eşimin ücretini ödemiştir. Sarrâf altın için on bin akçe verir.

Kadına bana eşini gönder der. O ayyüzlü kadın hepsini eksiksiz alarak, evine ferahlamış halde gelir. Kadın bütün tedbirlerini alır. Çeşit çeşit yiyecekler hazırlar. Beni dinle kadının kocası ne yapıyor: Yatsı namazını camide kılıp gider. Kuşağını toprak ile doldurur, bunu çocuklarını avutmak için yapar. O taliqli adam evin içine girer. Evin nimetlerle dolu olduğunu görür. Adam çocuklarının sevinçli olduğunu görür. Yiyecek ve içecek bulmuş oyun oynarlar. Adam eşine ey helâlim: Bu nasıl oldu bana anlat.

Eşi olan biten her şeyi anlatır. Kadın kocasına: Ey helâlim bu nasıl bir işverenmiş, bunca parayı sana lütuf etmiş. Ömrün oldukça ona hizmet et der. Adam, bu dînin yazıcısı, bu dînin sahibi, onu gönderdi. O gerçektir O cimri değil, herkesten daha fazla verendir. Gün bitmeden cömert olan Allah bunu göndermiş.

Kalbine şüphe girmesin ey helâlim! Bu yaşananların gayb âleminden olduğunu açık bir şekilde anladılar. Hakk'a şükür edip bahtiyar oldular. Cebine koyup getirdiği toprağın meğerse un olduğunu gördü. Allah ona bereketini verdi. Bu bereketle uzun süre onları gıdalandırır. Adam bir altını alıp sarrafa gider, gör Allah neler yapar.

Sarrâf adamı görünce ona: Sen kimin için çalışıyorsun bana söyle der. Adam: Ben İslâm dînine, o Hz. Muhammed'in dîni adabına girdim. Dînin sahibi olan Allah'a hizmet ederim. O bunca ücreti bana gönderdi. Sarraf bu anlatılanları duyduktan sonra, o Allah'ın yoluna yüzünü döner. Sarraf o anda parmağını kaldırıp, doğru olan söz ile (Kelime-i şahâdet ile) Müslüman olur.

Şahıslar:

Mâlik bin Dînâr

Künyesi Ebû Yahyâ'dır. Doğum târihi kesin olarak bilinmemektedir. Basra'da vefât etti. Babası rivâyete göre Kabil'dendir. Mâlik bin Dînâr birçok hadis rivayet etmiştir. Hattatlık mesleğini icra ederek geçimini sağlamıştır. Cahiliye dönemindeki hâline tövbe edip, dîne uyma konusunda oldukça kararlı davranmış ve kemale ermiştir. Duâsı hemen kabûl edilenlerdendi. Keramet sahibi bir zat-ı şahaneydi. Lakap olarak Mâlik bin Dinar denmesinin nedeni şudur: Bir defasında gemiye binmişti. Gemi ilerleyince gemici ondan ücret istemiş, o da parasının olmadığını söyleyince, bayılıncaya kadar dövmüşlerdi. Ayılınca, ücreti vermezsen seni denize atacağız diyerek tutup kaldırdıklarında, suyun yüzünde birçok balıkların ağızlarında birer dinar (altın) olduğu halde gördüler. Bunun üzerine o, balıkların ağzından iki dinar alıp gemicilere vermiştir. Gemiciler bu hâli görünce onun evliyâ olduğunu anlayarak özür dilemişler. O ise bu hâdise üzerine gemiden inip, deniz üzerinde gözden kayboluncaya kadar yürüyüp gitmiştir.

Mâlik bin Dinar hikâyede geçen hadisede divanında vaaz vermektedir. Hikâyenin başkahramanı küçük kardeş onun yanına gelip, ateş perestliğin batıl olduğunu ona Rahmân olan Allah'ın yolunu göstermesini istemiştir.

114 Geldi Mâlik İbni Dînâr yanına

Va'z iderdi oturdu dîvânına

116 Didi yâ dîn ulusı geldim sâna
Gösteresin râh-ı Rahmân'ı bana

Malik bin Dînâr bu duyduğu sözler üzerine ona şahadet getirerek müslüman olmasına vesile oldu.

113 Eyledi şeyhimana 'arz-ı îmân
Ol kişi oldu o zamân müslimân

Mâlik bin Dînâr hikâyeye bu kısımlarda dahil olmuş ve hikâye küçük kardeşin yaşadığı hikmetli hadiselerle devam etmiştir.

Hikâyede Geçen Zaman:

Hikâyenin gerçekleştiği zaman dilimi, Mâlik bin Dînâr dönemine rast gelmektedir. Bu hikâyenin başlangıcında açık bir şekilde belirtilmiştir.

100 Mâlik-i Dînâr zamânıydı zamân
İki kardaş vardı od(ateş) tapan

Mâlik bin Dînâr dönemi m. 650 ve 748 dönemidir. Hikâyede bu zaman aralığında vuku bulmuştur.

Hikâyenin Mesajı:

Şeytanın hilelerinden koruna bilmek için, İmam ve cemaatle saf tutulması tavsiye ediliyor. Cemaatle devamlı namaz kılanın, her iki alemde başı rahatta olacağından söz edildikten sonra bunu pekiştirmek amaçlı bu hikâye verilmiştir. Hikâyede Allah'ın yolunda kulun saf, temiz amelleri varsa, halka sözleriyle tesir edeceği ve namâzını kılan kullarına bilinmeyenleri göstereceği anlatılmaktadır. Allah'a yakınlığı nâmâzın sağlayacağı, değer ve yüksek mertebeyi onun kazandıracağı vurgulanmaktadır. Her iki âlemin övgüsü olan halkın rehberi Hz. Muhammed, namaz

kılan kimsenin kalbi selâmet üzere olsun, çünkü ikram sahibi ve terbiye eden Allah onun rızkını bol tutar, demiştir. Namaz düşmanı galip eden silah gibidir. Namazı kılan kurtuluşu bulur. Kıyamet günü toplanınca kişiye yol arkadaşı olur. Tüm korkularımızı yenmeye yardım eder. Namaz kılmak sevgiliye giden yoldur. Kul ruhuyla Allah'ın güzel yüzünü görecek. Yaratan namaz kılmayanlar için söyledikleri; kişi kazancında bereket buluyorsa, ikincisi malıyla da rahat ediyorsa, üçüncüsü şeytanı ona galip gelirse, sonsuza dek imanını kayıp eder. Yaratan Allah, o kişi karşında durmasın, benden başka Tanrı arasın der. Âhirette ona güzel sözler söylenmez. Yaratan Allah'ın öfkesi sebebiyle kurtuluşu bulamaz. Hikâyede namazın cemaatle kılınmasının faziletleri lanse edilmektedir. Ayrıca namaz kılmayan insanın kaçırdığı lütuflar ve hikmetler açıklanmakta, kılanlara ise nasıl lütuflar verdiği anlatılmaktadır.

1.5.2 Hikâye:

Hikâyenin Özeti:

Âlemin en şereflişi Hz. Muhammed bir gün, sahabeleriyle ve ahbablarıyla otururken, kapıya bir kadın ağlayarak gelir ve sesini duyanların yüreğini dağlar. Öyle hüznü ah ile gözleri ağlıyor, sahâbe onu öyle görünce o da ağlamaya başlar. Ey hatun ne oldu sana, neden ağlıyorsun sebebini söyle diye sorarlar. Kadın günahım kat be kat büyük, dağlara anlatsam güç yetirmez kaldırmaya, ahın bizi yaktı, ûlu dağlardan büyük müdür günahım söyle dediler. Kadın derdim oldukça büyüktür. Ey Resûl söylemeye utaniyorum der. Hz. Muhammed o zaman ağlama söyle bana, belki derdinin bir dermanı vardır. Ağlayarak bir ah eder ve utanarak o günahlarını anlatır. Ey Resûl, zinâ yaptım bundan da bir oğlum oldu. Böyle bir çocuk doğurduğumu ve onu sirke içine ağlayarak koyduğumu boğduğumu kimse bilmiyor. O sirkeyi alıp ben halka sattım. Bu kadar isyankâr işleri ben yaptım. Pişmanım tövbeler olsun der. Hz. Peygamber sen ağlayarak, sahabeleri de ağlattın dedi. Ben de ikinci namazımı kaçırdığımı düşünerek korktum. Rahmeti bol olan Allah'a seni affetmesi için yalvar, çünkü sen namazı terk etmedin. Allah'tan korkarak Ondan ümidi kesme, namazını kılıp rahmet ve afv dile. Bir rekât namazını kaçırmanın vebali, isyan etmekten daha ağırdır.

Şahıslar:

1. Hz. Muhammed

Müslüman âleminin son peygamberi olan Hz. Muhammed'dir. Hz. Muhammed(s.a.v) 571 yılında Mekke'de dünyâya gelmiştir. Hz. Muhammed, Mekke'nin büyük ailelerinden, Kureyş kabilesinin kollarından biri olan 'haşimoğulları'ndandır.' Babası Abdullah, annesi Aminedir. Dedesi Abdülmütalip, Mekke'nin ileri gelenlerindedir. Kırk yaşında Hz. Hatice ile evliyken kendisine Hz. Cebrail aracılığıyla, vahiy gönderilerek son peygamber olduğu tasdik olunmuştur. Hikâyede Âlemin en Şerefli Hz. Muhammed bir gün, ashâbeleriyle ve ahablarıyla otururken, kapıya bir kadın ağlayarak gelir. Ağlayarak bir âh eder ve utanarak o günahlarını anlatır. Ey Resûl, zinâ yaptım bundan da bir oğlum oldu. Böyle bir çocuk doğurduğumu ve onu sirke içine ağlayarak koyduğumu boğduğumu kimse bilmiyor. O sirkeyi alıp ben halka sattım. Bu kadar iskankâr işleri ben yaptım. Hz. Peygamber sen ağlayarak, sahabeleri de ağlattın dedi. Ben de kindi namazını kaçırdığımı düşünerek korktum. Rahmeti bol olan Allah'a seni affetmesi için yalvar, çünkü sen namazı terk etmedin der ve kadını tövbeye davet eder. Ahmed Mürşidî, Hz. Muhammed'in verdiği haberi misal göstererek, namazın üstünlüğünü vurgulamıştır.

2. Sahabeler

Peygamberimiz Hz. Muhammed döneminde yaşamış ve onu görmüş olan kişilere sahabe denmiştir. Bu hikâyede vuku bulan hadise gerçekleşirken Peygamberimizin yanında sahabeleri de bulunmakta ve olaya dahil olmaktadır.

260 Fahr-i 'Âlem birgün ol ashâbıyla

Otururlardı ta ki ahabıyla

262 Öyle mahzûnâh ile ağlar 'ayân

Ağladı anda sahâbe ol zamân

Hz. Muhammed bir gün, sahabeleriyle ve ahablarıyla otururken, kapıya bir kadın ağlayarak geldi. Sesini duyanların yüreğini dağladı. Öyle hüznü ah ile gözleri

ağlıyor, sahâbe onu öyle görünce o da ağlamaya başlar. Sahabeler hikayeye bu davranış ve sözlerle dahil olurlar. Bundan sonraki kısımlarda hikâye zina eden kadın ve Peygamberimiz arasında devam etmiştir.

Hikâyede Geçen Zaman:

Hız. Peygamberimiz Muhammed Mustafa, Risalet görevini 610 senesinde hira mağarasında uzlet halindeyken almıştır. Cebrail'in Alak süresinin ilk beş ayetini okumasıyla risalet görevi başlamış. Peygamberimiz bu görevini 632 senesinde medine de tamamlayarak vefat etmiştir. Hikayede geçen zaman olarak 613-632 yılları arası olarak verebiliriz. Bilindiği gibi Peygamberimiz Risaletin ilk üç yılını gizli olarak gerçekleştirdiğinden dolayı, buradaki hikaye açık bir şekilde yaşanmış bu sebeple Peygamberliğin ilk üç yılını eklemeyen zamanı belirledik.

Hikâyenin Mesajı:

Bir rekat namazını kaçırmanın vebali, zina eden ve birini öldüren, temiz olmayan sirkeyi halka yedirenin halinden daha ağırdır. Şair beş vakit namazı terk etmememizi, şeriata uygun bir özürümüz yok iken onu terk etmememizi öğütüyor. Allah'a kulluk edenin mutsuz olmayacağı, her iki alemde de talihli olacaktır. Kul olan Allah'ın emrini yerine getirmelidir. Bu emirlerle ömrünü harcayarak sürdürmelidir. Allah'a kul ne kadar çok ibadet etsede, Allah kuluna ihsanda bulunmazsa o kul cennete giremez. Allah kullarına cenneti kendi fazlından verip, Allah'ın rızası onlara ibadet oluyordur. Kul ona ibadet ederek, verdiği nimetlere sadece teşekkür ediyor. Yaratılanların değeri bir araya toplansa, yine de cennette bir saray satın almaya yetmeyeceği, bunları vermekle Allah'ın fazlına zerrece eksiklik erişmeyeceği ifade edilmektedir. Tüm mümin kulların Allah'ın fazlına muhtaç olduğudur. Ey evliyalara Allah'ın cemalini görmek istiyorsanız, Onun namaz kıl emrini yerine getirerek ona kavuşursunuz. Kıldığınız namazla cennete girip, Allah'ı görürsünüz. Salavat çekerek Hz. Muhammed'i kavuşursunuz. Onu görmeyince kemâle erişemezsiniz. Bu hikâyede namaz kılmanın ve Hz. Muhammed adına salavat çekmenin önemi oldukça vurgulanmış, kulların bu durum üzerine devamlı olmaları istenmiştir.

1.6 Fî Beyân-ı Mebhas-ı Hakk-ı Vâlideyn Anne-Baba Hakkı ile İlgili Geçen Hikâyeler

1.6.1 Hikâye:

Hikâyenin Özeti(S. 175-184):

Yemen ilinde yaşayan Veysel Karani, çok sevdiği Resul'i Ekremi görmek ister. Ulu olan Hz. Muhammed Mustafa'ya aşıktır. Onun için ağlayıp inler, göz yaşları pınara dönüşmüştür. Veysel Karani o ulu din rehberini görmek ister. O nurlu güzel yüzü görmeliyim der. Annesinin ayağını öper ve bana izin ver gideyim der. O sevgili Muhammed Mustafa'yı göreyim. Ayağının tozunu yüzüme süreyim. Kendimi bildim bileli onu görmeyi ümit ediyorum. Gece gündüz onun aşkıylaayım. Tüm zamanların Peygamberi insanlar, cinler ve tüm mahlûkatın Peygamberidir. Ey annecim bu ziyaretimi geciktirmemin nedeni sensin. Bunca yıldır Sultan'ıma varamadım. Anne üzerimdeki hizmet etme hakkından vazgeçip, O Sultanın yanına gidebilmem için birkaç gün izin ver. Annesi ona izin verir. Sana bir vasiyetim var kesinlikle yerine getir. Kapısından başka bir yere gitme, orada Peygamber'i görmediysen hemen eve geri dön. Annesinden izin alınca yola çıkar. Hz. Muhammed'in kapısına gider. Kapıda durup ey Reis, O Rehberi görmeğe izin var mı? Aişe annemiz kapıya gelir. Veysel Karani kapıya selam verir. O nurlu güzel yüzü görüp ziyaret etmek için geldim. O Aişe annemiz: Ey adam, her işi hikmetle yapan Resûl burada yoktur. Yüce Peygamberimiz, mescide gitti. Ey kişi sen de mescide gidip orda Onu bekle. O ben buradan başka bir yere gidemem, annemin izni olmadığı için burada duramam dedi. Hz. Aişe ona dönerek, sana nasıl hitap ederler ismini söyle bana dedi. Adım Veysel kül dökülsün başıma, Sultan'ımı görmeden işime gidiyorum. Yemen'den buraya gelmek için sabır gösterdim. Sevdiğimi görmeye kararlıydım. Mükemmel olanı görüp, ayağını yüzüme sürmek nasip değilmiş. Ağlayarak yola koyulup, Yemen şehrine varır. O Cihan Sultan'ı mescitten gelince, Veysel Karani'nin nurunu kapıda net bir şekilde gördü. Ey Aişe Veysel buraya gelmiş, fani dünyada sonsuz olan sevgilisine kavuşmak istemiş derdi. Acaba O beni fani dünyasında görmez mi, zahmete girip kendine sıkıntı yaratmış. Yaratan Allah, Ona buraya gelme isteğini verdi. Şeref ve İzzet sahibi olan Allah Onu imtihan etti. Veysel Karani annesinin yanına ulaşınca, ağlayarak onun ayağını öper. Annesi onu görünce ey oğul, Peygamberimiz sana ne söyledi. Peygamberimiz mescide gittiği için Onu göremedim. Senin emrinin dışına çıkmamak

için orda durmadım. O kadar yol gittim muradına ermedim, ben ne kadar âciz kulum ki onu görmedim. Annesi, kaygılanıp ah etme oğlum, Peygamberimizi âhirette görürsün. Ey oğul sen benim rızamı kazandığın için, Peygamberimiz sana şefaatçi olur kaygılanma. Üzülme, izzet ve şeref sahibi olan Rab seni benim rızam için imtihan etmiştir. Peygamberimizi görmeyi umut ederek vefat edenin, tüm isyankarlığı yok olarak kurtuluşu bulur.

Şahıslar:

1. Hz. Muhammed(s.a.v)

Ahmed Mürşidî'nin, Pendnâmesindeki hikâyelerin birçoğunda Hz. Muhammed'i baş kahraman olarak verdiğini görmekteyiz. Bu hikâyede yine baş kahraman olarak karşımıza çıkmakta, insanlara hikmetli bilgiler sunmaktadır. Yemen ilinde yaşayan Veysel Karani, çok sevdiği Resul'i Ekremi görmek ister. Veysel Karani o ulu din rehberini görmek ister. O nurlu güzel yüzü görmeliyim derdi. Annesinin ayağını öper ve bana izin ver gideyim derdi. Annesi ona izin verir. Sana bir vasiyetim var kesinlikle yerine getir. Kapısından başka bir yere gitme, orada Peygamber'i görmediysen hemen eve geri dön. Annesinden izni alınca yola çıkar. Hz. Muhammed'in kapısına gider. Ey adam, her işi hikmetle yapan Resûl burada yoktur ve Veysel Karani evine geri döner. O cihan sultan'ı mescitten gelince, Veysel Karani'nin nurunu kapıda net bir şekilde gördü. Ey Aişe Veysel buraya gelmiş, fani dünyada sonsuz olan sevgilisine kavuşmak istemiş derdi. Acaba O beni fani dünyasında görmez mi, zahmete girip kendine sıkıntı yaratmış. Yaratan Allah, Ona buraya gelme isteğini verdi. Şeref ve İzzet sahibi olan Allah Onu imtihan etti. Hikayenin orta kısmında dahil olmuş ve ulu önderliğini göstererek bu yaşananların hikmetini açıklamıştır.

49 Geldi mescidden ol Sultân-ı Cihân

Gördü kapuda Veyis nuru 'ayân

52 Hâlık'ı vermiş ana ecr-i 'azîm

İmtihân itmiş anı Rabbü'l-Kerîm

2. Veysel Karani

Veysel Karani Allah'ın çok büyük bir evliyası olması yanı sıra, Peygamberimize meftun bir kuldur. Hz. Muhammed döneminde yaşamasına rağmen bazı nedenlerden dolayı onu görememiş ama onu görmeden onun iliminden nasiplenmiştir. Bu sebeple ona "Üveysi" denilmiştir. Yemen'in Karn köyünde dünyaya gözünü açmış. Doğum tarihiyle ilgili elimizde bilgi bulunmamaktadır. Bütün yaşamını Allah'a ve hasta, yaşlı annesine adamıştır. Eş ve çocuklarının hakkını tam olarak yerine getiremem korkusuyla evlenmemiştir. Hayatını deve güderek kazanmıştır.

Tasavvufta büyüklerini görmedikleri hâlde onların ruhaniyetinden istifade ederek feyz alarak, yükselenlere "Üveysi" denilir. Bu tâbir, Veysel Karânî hazretlerinin Peygamber efendimizi görmeden feyz alıp, O'na tâbi olmak sûretiyle tasavvufta yüksek derecelere kavuşmasına benzeterek söylenilmiştir. Üveysî demek mürşidi olmayan demek değildir. Görmediği halde Peygamber efendimizin ve O'nun vârisleri olan evliyânın büyüklerinden birinin rûhaniyetinden feyz alıp yükselmek demektir.

Ahmed Mürşidî'nin hazretinin Pendnâmesinin on birinci hikâyesinde Veysel Karan'ın Peygamberimiz Muhammed Mustafa'yı görmek için nelere katlandığı anlatılmaktadır. Peygamberimiz Muhammed Mustafa'yı görmeyi nasıl istediğini bu sözlerle ifade etmektedir. Kendimi bildim bileli onu görmeyi ümit ediyorum. Gece gündüz onun aşkıylaayım. Tüm zamanların Peygamberi insanlar, cinler ve tüm mahlukatın Peygamberidir. Bu sözleri sarf ettikten sonra annesinden onun yanına varmak için izin istemektedir.

29 Kendimi bileli ana intizâr
Ben anun 'aşkıdayam leyl ü nehâr

31 Oldurur âhir zamân Peygamber'i
İns ü cinnin mahlukatın Rehber'i

Annesi ona izin verdi. Sana bir vasiyetim var kesinlikle yerine getirmelisin dedi. Peygamber'i görmediysen hemen eve geri dön. Annesinden izni alınca yola çıktı. Hz. Muhammed'in kapısına gitti. O annemiz ey adam, her işi hikmetle yapan Resûl burada yoktur dedi. Peygamberimizi göremeden ağlayarak yola koyulup, Yemen şehrine gitti.

35 Anası itdi izindir var ana

Bir vasiyyet eylerim illâ sana

36 Kapusundan özge yire varmagil

Görmedinse yokdur iznim durmagil

41 Ol anamız söyledi kim yâ ricâl

Bunda yoktur ol Resûl-i pür-kemâl

48 Ağlayu ağlayu döndü yoluna

Varuban irdi Yemen diyarına

3. Hz. Aişe

Hz. Aişe Kureyş kolunun teym kabilesindedir. Aişe 614 yılında Mekke'de dünyaya gelmiştir. Hz. Aişe'nin babası, Dört halifenin ilk olanı, Peygamberimizin sadık dostu ve onun uğruna tüm servetini harcayan Hz. Ebubekirdir. Annesi Ümmü Rûmân'dır. "Müminlerin Annesi" Hz. Âişe'nin en meşhur lakabıdır. Beyaz tenli olduğu için Peygamberimiz kendisine "humeyra" demiştir. Hz. Aişe muazzam bir zekaya ve hafızaya sahipti. Peygamberimizden hadis verenlerin başında gelir.

Hikâyede Veysel Karani kapıyı çalınca, Aişe annemiz kapıya gelir. Veysel Karani: O nurlu güzel yüzü görüp ziyaret etmek için geldim dedikten sonra, o annemiz:

Ey adam, her işi hikmetle yapan Resûl burada yoktur der. Hikâyede Peygamberimizin eşi olarak geçmekte, Veysel Karani'ye onun nerede olduğunu söylemektedir.

39 Geldi 'Â'îşe anamız kapuya

Ol Veyis virdi selâmı tapuya

41 Ol anamız söyledi kim yâ ricâl

Bunda yoktur ol Resûl-i pür-kemâl

42 Mescide varmış Resûl-i ser-firâz

Sen dahî var mescide yâdur biraz

4.Veysel Karanin Annesi

Veysel Karani Ömrünü annesine bakmak için harcamış, asla onun sözünün dışına çıkmamıştır. Annesi âma yaşlı bir kadıncağızdır. Hikâyeye Veysel Karan'in annesinin sözüne sıkı sıkıya bağlı oluşunu ve bunun önüne Allah'tan başka kimsenin geçemediğini anlatmaktadır. Annesinin ayağını öperek, bana o sevgili Muhammed Mustafa'yı görmek için izin ver diye yalvardı. Annesi ona izin verdi ama ona bir vasiyetinin olduğunu onu kesinlikle yerine getirmesini istedi. Peygamber'i görmediysen hemen eve geri dön dedi. Veysel Karani ve annesi arasında geçen diyalog anlatılmakta ve annesi hikâyeye dahil olmaktadır.

34 Hizmetin bağışla bana ana sen

Birkaç eyyâm varam ol Sultân'a ben

35 Anası itdi izindir var ana

Bir vasiyyet eylerim illâ sana

36 Kapusundan özge yire varmagil

Görmedinse yokdur iznim durmagil

Mekân:

Hikâyede geçen mekânlar; Veysel Karan'ın şehri olan Yemen ve Peygamberimizin evinin kapısının önü olarak geçmektedir.

48 Ağlayu ağlayu döndü yoluna

Varuban irdi Yemen diyarına

Hikâyede Geçen Zaman:

Hz. Peygamberimiz Muhammed Mustafa, Risalet görevini 610 senesinde hira mağarasında uzlet halindeyken almıştır. Cebrail'in Alak süresinin ilk beş ayetini okumasıyla risalet görevi başlamış. Peygamberimiz bu görevini 632 senesinde Medine de tamamlayarak vefat etmiştir. Hikâyede geçen zaman olarak 613-632 yılları arası olarak verebiliriz.

Hikâyenin Mesajı:

Anne ve Babamızın bize olan şefkati gerektiğinde nefreti de çok olduğu, kendimize zarar gelmesini istemiyorsak onların rızasını kazanmamız gerektiği vurgulanmaktadır. Bizi canları içinde beslediler, evladına kötülük istemez, kim evladı için endişelenmez ki, onların sözleri bize faydalıdır. Kim anne ve babasını razı ederse, onlar Allah'ın rızasını kazanır. O temiz kâinatın Resûlü, anne ve baba hakkı için gör ne buyurdu. Biri yetmiş bin rekât namaz kılsa ve bunu Allah için gizli tutarsa, anne ve babasına biri hizmet ederse, diğer yapacağı işlerden daha hayırlıdır. Biri Allah'a yakın yetmiş meleğe, hürmet etse bile, babasına hizmet eden kimsenin sevabı, meleklerle yapılan hürmetten daha üstündür. Biri yetmiş peygambere hizmet etse, evlat olarak değeri olsa da anneye hizmet etmek bundan daha üstündür. Onun ayağının altını öperek cenneti bulursun. Tüm peygamberlere hizmet eden, her zaman meleklerle hürmet eden, karmaşaya girmek istemeyen kişi anne ve babasına hizmet ederse, yaptığı için karşılığını bulur. Birçok kişi annesinin emriyle yol alır ve rızasını kazanır. Hikâyede Veysel Karani'in yaptığı gibi annelerimize böyle itaat etmeli ve anne-babaya

böyle sevgi göstermemiz gerektiği. Ki kıyamet günü yüzümüzün ak olması için onlara asi olamayp sözlerini dinlememiz gerektiği söylenmektedir.

1.6.2 Hikâye:

Hikâyenin Özeti(S. 185-192):

Bir gün Hz. Musa Allah'a seslenir: Cennetin içinde komşum kim olacak diye sorar. Ey izzet ve şeref sahibi Allah'im onu bana göster, bu fena dünyada onunla sohbet edeyim. Allah'tan, Hz. Mûsa'ya şu filanca hisara git diye emir gelir. Çarşı başında bir kasabı vardır. Oraya varınca o veli kulumu göreceksin. O sana işleri olduğu için gelemez. Ey Resûl cennetteki komşun odur. Hz. Mûsa oraya gidip o veliyi bulur. Kasapla görüşüp, ona bugün senin misafirinim der. Adam, Hz. Mûsâ'yı içeri aldığını bilmeden, kapısını açarak içeri girerler. Hz. Mûsâ'yı sedire geçirip oturtur. Bir çömleğin ocak üzerinde olduğunu görür. O anda çömleğin içinde kebab pişirmiş. Allah Hz. Mûsâ'yı ona misafir etmiş. Bir parça eti çömlekten çıkarıp dider. Bir çanağın içerisine koyup hazır eder. Hz. Mûsâ'ya da bir tabak yemek hazırlayıp, istersen yemeğini yerken bana bakabilirsin der.

Benim gayet ulu bir hizmetim var. Onu yapmayınca rahat edemem. Ey kişi o hizmet işimi bitirmeyinceye dek, bana yemek tüketmek yakışmaz. Duvarda sazdan yapılmış bir sepet asılı durur. Kasap o sepeti duvardan indirir. O sepet içinde bir kadın uyuyordur. Kadının olduğu sepetin içini pamukla sarmalar. O didiklediği eti kadına yedirip, ibrik ile de suyunu içirir. Daha sonra kadının dudağı teprenir ona bir şeyler söyler. Kasap dertli bir şekilde amin der. O kirli pamukları kaldırır. Yerine yeni pamuklar yerleştirir. Kadını tekrar sepete koyup yerine asar. Velî ellerini yıkayıp gelir. Adam sofraya tekrar dönünce misafirin yemeğini yemediğini, yemek için ev sahibini beklediğini görür. Misafirine yemek yiyelim der. Misafir de ev sahibine yiyemem der. Ta ki bu sepetteki kişinin halini bana anlatmayıncaya dek, ey misafirim o sepetin içindeki kişi annemdir der. Yaşı oldukça büyük bir kocakarıdır zerre kadar takatı yoktur. Annem ne zamandır güçsüzdür. Artık gözümde evlenmekte yok. Bu durumdayken bir eş alamam. Kurtlar gelip anneme saldırır diye korktuğum için, sepete koyup duvara asarım. Günde iki kere yemeğini verir, ona hizmet ettikten sonra işe giderim. Hz. Mûsâ su içince sana bir söz söyler, onu bana söyle der. Senin âmin

dediğin zamanı ancak duyabildim. Ama annenın sana ne söylediğini duyamadım. Annem konuşamaz ancak dua edebilir dedi. Annem Ey oğul deyip, Allah seni cennetliklerden edip, Hz. Mûsâ'ya komşu olmayı nasip etsin. Ben de annemin sözüne âmin derim fakat ben hiç o makama erebilir miyim? Ben de annemin duasını gerçekleştirecek bir amel yok, ta ki öyle yüce bir insan ile komşu olayım. Hz. Mûsâ ey veli der: Allah beni sana gönderdi ben Hz. Mûsâ'yım, Senin için buraya bir müjde vermeye geldim. Cennet içinde sen benim komşusun. Sen annenın rızasını kazandığın için, cennetin en iyi yerini kazandın. Adam Hz. Mûsâ'nın elini öptü ve gülüştüler. Onalar mutlu bir şekilde yemeklerini yediler.

Şahıslar:

Hz. Mûsâ

Allah tarafından lütuf edilen dört büyük kitaptan olan Tevrat Hz. Musa'ya indirilmiştir. Hz. Mûsâ Ulu'l Azm olan Resûllerdendir. İsrailoğullarına gönderilmiş bir peygamberdir. Tur-i Sina dağına çıkıp Allah ile konuştuğu ve İsrailoğullarına buyurduğu on emiri burada Allah'tan aldığı anlatılmaktadır. Kur'an'ı Kerîm'de en çok adı geçen peygamberdir. Firavun'un küfrüne karşı verdiği mücadele bunun sonucunda Hz. Mûsâ'ya iman eden bir kısım halkla birlikte memleketlerinden nasıl çıktıkları ifade edilmektedir.

Hikâyede Hz. Musâ'nın Allah'a cennetinde komşum kim olacak diye sormasıyla, Allah'ın da Hz. Mûsa'ya su filanca hisara git diye emir vermesiyle başlar. Oraya giden Hz. Musâ, kasapla görüşüp, ona bugün senin misafirinim der. Adam, Hz. Mûsâ'yı içeri aldığını bilmeden, kapısını açarak içeri girerler. Duvarda sazdan yapılmış bir sepet asılı durur. Kasap o sepeti duvardan indirir. O sepet içinde bir kadın uyuyordur. Kadının olduğu sepetin içini pamukla sarmalar. O didiklediği eti kadına yedirip, ibrik ile de suyunu içirir. Daha sonra kadının dudağı teprenir ona bir şeyler söyler. Kasap dertli bir şekilde amîn der. Annem Ey oğul deyip, Allah seni cennetliklerden edip, Hz. Mûsâ'ya komşu olmayı nasip etsin. Hz. Mûsâ ey velî der: Allah beni sana gönderdi ben Hz. Mûsâ'yım. Senin için buraya bir müjde vermeye geldim der.

- 69 Hazret-i Mûsa münâcât eyledi
Cennet içre kim ola komşum dedi
- 71 Emr olundu şol fülân hisara var
Çarşusu başında bir kasabı var
- 74 Görüşüp kasab ile didi ana
Gelmişem bugün müsâfirem sana
- 84 Yatıyor zenbîl içinde bir karı
Penbe ile eylemiş ana yeri
- 100 Hak seni cennetlük kişi eylesün
Hazeret-i Mûsâ'ya konşu eylesün
- 104 Sana geldim müjde kılam bunda ben
Bana konşusun cinân içinde sen

Hikâyede Hz. Musa ve kasap kıssasıyla anne hakkı gözeten ve âhiret hayatını düşünen kişinin halinin nasıl olacağı açıklanmış. Verilen bu kıssa ile okuyucuya anlatılmak istenen düşünceler varlığa getirilerek pekiştirilmiştir.

Mekân:

Hikâyede geçen birinci mekân hisar içinde bulunan çarşının başındaki kasap olarak gözükmektedir. Hz. Mûsâ ilk olarak burada cennetliğiyle diyaloga girmektedir.

- 71 Emr olundu şol fülân hisara var
Çarşusu başında bir kasabı var

İkinci Mekân olarak ise Hz. Mûsâ'nın kasabın evine misafir olarak gitmesi ve vaka olayların gerçekleştiği mekân olmasıdır.

76 Bilmedi Mûsâ'yı aluban gider

Açdı ol kapusun içerü girer

Hikâyenin Geçtiği Zaman:

Hikâyenin geçtiği zaman Hz. Mûsâ'nın peygamberliği dönemidir. Hikâyede Hz. Mûsâ'nın peygamber oluşu vurgulanmış ve hikâyenin sonunda kasaba Hz. Mûsâ Peygamber olduğunu söylemiştir.

73 Cennet içre konşın oldur yâ Resûl

Varub andan ol veliyi buldu ol

103 Hazret-i Mûsâ didi kim yâ velî

Ben Mûsâ'yım Tanrı gönderdi beni

Hikâyenin Mesajı:

Anne hakkı gözeten ve âhiret hayatını düşünen kişinin halinin nasıl olacağı sunulmuştur. Cennete varabilmek için anne ve babaya hizmet etmek gerektiği anlatılmaktadır. Anne ve babaya hürmet ve saygıda kusur etmemiz gerektiği, onları isimleriyle çağırmanın gerektiği çünkü yaratıcı Allah'ın bunu hoş karşılamadığı anlatılmaktadır. Onların yiyecek ve içeceklerini eksiksiz olarak, bütün hizmetlerini devamlı olarak yerine getirmeli onlara yumuşak davranmalıyız. Bir adam annesinin rızası olmadan, kâfire karşı sefere çıksa bile, o din uğruna savaştığı seferde gazi olmazmış. Ölse de öldürse de âhirette mükâfatını alamaz denilmektedir. Birinden anne ve babası razı olmazsa, ne kadar salih ve din ehlinden olsa da Yaratan Allah o kişiden razı olmaz. Ona acımadan lanet edeceği lanse edilmiştir. Onlara karşı gelmekten korunmalı. Onlar bize nasıl bakmış ise, bizim de onlara öyle iyilikle davranmamızı, her iki alemde de bütün güzellikleri yakalamanın yolunun bunlardan geçtiği. Anne ve

baba evladına kötülük gelmesini istemediği. Onların duasını kazanmak için, rızalarına sahip olmalıyız.

1.6.3 Hikâye:

Hikâyenin Özeti (S. 198-209):

Benî İsrâil döneminde, Zahid Cüreyh adında bir adam varmış. Allah'a olan kulluğu ve sofuluğuyla meşhurluş. İnsanların çoğu ondan dua alır. O namaz kılmak için tekkeye gider. Yaratan Allah için gizli bir şekilde ibadet ederdi.

Bir gün annesi evin dış kapısında durup: Ey Cüreyh oğlum deyip çağırır. O namaz kıldığı için, annesine bir cevap veremez. Oğlu cevap vermeyince, annesi ona kırılır ve ey oğul bir bela sana erişsin der. Annesi üzüntülü bir şekilde oradan ayrılır. Allah o sofuya gör neler yapar.

O dönemde ahlaksız, iffetsiz olan kadınlar vardı. İffetsiz ve ahlaksız olan bir kadın bir çoban ile sevgilidir. Meğerse bu iffetsiz kadın çoban ile zina yapar ve bu zindan hamile kalır. Kadın karnı şişince hamileliği ortaya çıkar. İnsanlar kimden hamilesin diye sorarlar. Kadın: Sofu olan Cüreyh'in bir gün yanına varıp, onu ziyaret ettim, o beni boş bir yerde yakalayıp bana tecavüz etti. O tecavüzden sonra hamile kaldım. O sofuyu gidip aldılar.

Hükümdar meclisine getirdiler. Hükümdar ona: Ey Cüreyh sen çok sıkı bir kul ve sofuydun, halka öğüt verirdin, hiç sana yakışıyor mu yanlış yolda gitmek. Halka yapmayın dediğini sen yaparsın. Bu kadına tecavüz ettiğini ve zina kar bir erkek olduğunu söylüyorlar. O Cüreyh: Ey kibar Şahım, beni halkın içinde utandırdın, Allah korusun, Allah adına yemin ederim ki böyle bir işi ben yapmadım. Bu kadın bana iftira atıyor.

Bu kara yüzlü kadın yalan söylüyor. O sofu annesinin beddua ettiğini ve bu yüzden başının belaya girdiğini anladı. Adam hükümdara: Bana biraz zaman ver annemin yanına gidip bir şey söyleyeyim. Geldikten sonra ne dilerseniz bana yapabilirsiniz. Emrinize boyun eğeceğimi biliniz. O sofuyu anasının yanına getirirler, o da annesinin ayağına eğilir.

Ey annecim sen bana seslendiğin zaman, ben namaz kılıyordum bu sebeple sana cevap veremedim. Yaratan Allah'ın huzurunda duruyordum. O Sultan olan Allah'a yakınlık kurmuştum. Sen benden yardım istemek için seslenmedin ki, bu nedenle namazımı bozmadım. Sana karşı geldiğimi düşündün, galiba o zaman bana kırıldın. Bana beduâ ettiğin için perişan oldum. Hemen başım belaya girdi.

Hakkın geçti helâl et. Sana İftiraya uğradığım için geldim. Annesi duâ edip oğluna hakkını helâl eder. Sen kurulmuş olan meclise geri dön Allah seni kurtarır der. Allah senin doğru söylediğini ortaya çıkarsın. Yine halk içinde doğruluğun tasdik edilsin. O sofuya Allah'tan ilham olur, Allah'a ona kadının karnındaki bebeği her şeyi anlatacaktır git der.

Ey hükümdarım elini benden şikâyetçi olan kadının karnı üzerine koy ve Allah'ın hikmetini gör, o bebeğe babası kimdir diye sor, o sana cevap verecektir. Hükümdar elini o zina kar kadının karnı üzerine koydu. Hükümdar bebeğe baban kim diye sordu. Bebek açık ve anlaşılır bir şekilde cevap verdi: Bebek falanca çoban benim babamdır. Falan yerde şu an yatıyor dedi. Bebeğin annesi bu sözleri duyunca, hemen titremeye başlar ve doğruyu söyler. Kadın o yalan söylemedi ben söyledim, bu sofuya iftira ettim. O çoban da gelip o kadınla beraber olduğunu söyler. O hükümdar çok üzüntülü bir şekilde ey veli, bana kırıldın hakkını helal et, bilmeden sana acı şeyler söyledim. Kalbini kırdım, seni tehdit ettim. O sofu hakkını hükümdar'a helâl edip, doğruluğu ortaya çıkmış üzgün bir şekilde gider.

Mekân:

Hikâyede gerçekleşen hadiseler ilk olarak annesinin Cüreyh'in kapısına gelip onu çağırmasıyla başlar. Daha sonraki olaylar ise hükümdar meclisinde geçer.

139 Anası taşra kapusunda durur

Yâ Cüreyh oğul deyü ben çağurur

148 Varuban ol zâhidi getürdüler

Ol Melik dîvânına yetürdüler

Hikâyede Geçen Zaman:

Hikâyede verilen zaman Benî İsrail dönemi diye geçiyor. Hz. Yakup soyundan olanlara Benî İsrail denmiş ve Hz. Yakup gündüzleri yürüdüğü için ona’’İsrail’’ denmiştir. İsrail anlamı gündüz yürüyen anlamına geliyor. Benî İsrail dönemi Hz. Yakup ile başlamıştır. Bu dönem on iki kabilenin birleşimiyle israiloğulları diye nitelendirilmiştir.

136 Ol Benî İsrâil’in vaktim eger

Var idi Zâhid Cüreyh adlu bir er

Hikâyenin Mesajı:

Hakk olan Allah’ın kızgın seslenişine maruz kalmamak için anne ve babanın bedduasını sakınmalı, çünkü ilk olarak onların bedduaları kabul olur. Kimin anne ve babası ona beddua ederse, o evladın işi harap olur.

1.7 Fî Beyân-ı Mebhas-ı Hakk-ı Cîrân Komşu Hakkı Hakkında Geçen Hikâyeler

1.7.1 Hikâye:

Hikâyenin Özeti(S. 227- 231):

Bir kişi Hz. Mûsâ’yı görünce, Göz yaşı dökerek ona halini anlatır. Ben fakir ayrıca eşi olan biriyim. Sırtımda odun taşımak işimdir. Ey Resûl’üm, terbiye edici olan Allah’ın yanına varınca, deki: Senden filanca kulun bir eşek istiyor. Eşegi verince biraz rahatlayıp, onun yardımıyla rızkımı daha kolay bir şekilde kazanırım. Hz. Mûsâ Tûr dağına varınca ayakta durarak, oduncunun önceden ona söylediklerini Allah’a illettir. Hiçbir şeye muhtaç olmayan ve terbiye edici olan Allah Hz. Mûsâ’ya seslenir: O

kulumda kıskançlık olduğu için rahatı bulamaz. Kendinden başka kimsenin rahat etmesini istemez, bu kıskançlığı yüzünden rahatı bulamaz.

O kıskanç fiillerini bırakıp, iyiliksever olmayı Allah kalbine tecelli etsin. Onun komşusunun bir eşegi var, o komşusu için duâ ederse eşegin sayısını birden ikiye çıkaracağım. Kendisine de bir eşek verip, ona rahatı sağlayalım. Hz. Mûsâ o fakir oduncunun yanına vardı. Komşunun bir eşegi varmış. Sen komşunun eşeginin iki tane olması için duâ et. Âlemin sahibi olan Allah sana bir tane eşek versin. Ey Resûl ben böyle bir istekte bulunmam. Bu zahmetli işimi kabul ediyorum dedi. Bir daha eşek istemeyeceğim. Komşumun eşegi iki tane olmasın. Ben komşumun bir eşegi olmasını istemezken, iki olmasına hiç tahammül edemem. Gece gündüz komşumun eşegi kaybolsada, komşum benim durumuma düşse diye düşünürüm.

Hz. Musâ

Allah tarafından lütuf edilen dört büyük kitaptan olan Tevrat Hz. Musa'ya indirilmiştir. Hz. Mûsâ Ulu'l Azm olan Resûllerdendir. İsrailoğullarına gönderilmiş bir peygamberdir. Tur-i Sina dağına çıkıp Allah ile konuştuğu ve İsrailoğullarına buyurduğu on emiri burada Allah'tan aldığı anlatılmaktadır.

- 16 Gördü Mûsâ hazretini bir kişi
Hâlini 'arz eyliyor döker yaşı
- 19 Rabbına söyle varıncayâ Resûl
Senden ister bir himâr oduncu kul
- 20 Versün anunla biraz râhat olam
Yardımla rızkımı râhat bulam

Hikâyede bir gün bir kişi Hz. Mûsâ'yı görünce, göz yaşı dökerek ona halini anlatır ve bu hadiseden sonra olay örgüsü başlar. Adamın çok fakir olduğu ve bir eşegi olması için Hz. Mûsâ'dan Allah'a dua etmesini ister. Hikâye Hz. Mûsâ ve fakir adam

üzerine kurulu bir şekilde ilerlemekte ve insanın kimseye haset etmeden, insanların iyiliğini isteyerek hayatına devam etmesi istenmektedir.

Mekân:

Hz. Mûsâ'nın ve fakir ve kıskanç olan adamın diyalogda bulunduğu vaka mekânı

16 Gördü Mûsâ hazretini bir kişi

Hâlini 'arz eyliyor döker yaşı

İkinci mekân ise Tur-i Sina dağdır. Hz. Mûsâ Tur-i Sina dağına çıkıp Allah ile konuştuğu ve İsrailoğullarına buyurduğu on emiri burada Allah'tan aldığı anlatılmaktadır.

21 Tûr'a Mûsâ varuban itdi kıyâm

Söyledi oduncuyu ba'de'l-keâm

22 Kıldı Mûsâ'ya nidâ Rabbü's-Samed

Râhat olmaz ol kulumda var hased

Hikâyede Geçen Zaman:

Hikâyenin geçtiği zaman Hz. Mûsâ'nın peygamberliği dönemidir. Hikâyede Hz. Mûsâ'nın peygamber oluşu şu cümlelerle vurgulanmıştır. Ey Resûl'üm, terbiye edici olan Allah'ın yanına varınca, deki: Senden filanca kulun bir eşek istiyor.

19 Rabbına söyle varıncayâ Resûl

Senden ister bir himâr oduncu kul

21 Tûr'a Mûsâ varuban itdi kıyâm

Söyledi oduncuyu ba'de'l-keîâm

Hız. Mûsâ Tûr dağına varınca ayakta durarak, oduncunun önceden Ona söylediklerini Allah'a illetti. Bu tümceler hikâyede geçen zamanın Hız. Mûsâ'nın peygamberlik dönemi olduğunu kanıtlamaktadır.

Hikâyenin Mesajı:

Komşunun rahat etmesini dile ki, sen de her iki dünyâda rahat edesin. Başkalarına verilen nimetleri kıskanmamalı İyiliksever olup kıskançlık kapılarını açmamalıyız. Kıskançlık istemeyelim ki derde düşmeyelim. Yaratılmış olan bu dünyâda iyiliksever olmalıyız. Kıskanç kişi güven içinde olmaz denilmiştir. O ne yaparsa yapsın karnını doyuracak yiyecek bulamayacağından yaptıkları faydasızdır diye vurgulanmıştır. Komşunun görgülü, nazik olması için dua etmemiz gerektiği, çünkü her iki dünyada da onun sana faydası olduğu. Eğer o komşu hakkını vermiyorsa, Yaratan Allah ahirette bunun hesabını soracağı. Sen o fakire dünyâda ikramda bulunsaydın. Şimdi o da sana ahirette yardım ederdi diyecek.

1.7.2 Hikâye:

Hikâyenin Özeti (S. 236-241):

Hasan Basri gibi biri günlerce hasta bir şekilde yatar. Onu yahûdi bir komşusu vardı. Bu komşusu Hasan Basrî'den razı olduğunu ifade ederdi. O Yahûdi, Hasan Basri'nin iyileşip iyileşmediğini ve sohbetine nail olabilmek için onun yanına gitmeliyim dedi. Oraya varınca imamın yanında oturur. Kötü bir koku burnu alır. Yahudi adam, Hasan Basrî'ye: Durumunun nasıl olduğunu sormak için geldim dedi. Kötü bir koku alıyorum bu nedir. Canım komşum bu derece hastayken, böyle bir kokuyla nasıl iyileşeceksin. Hasan Basrî bu sözleri kayda değer almadı. Haydi sohbet edelim deyip onun söylediklerini duymazlıktan geldi. Yahudî ona bir daha soru: Bu kötü koku nedir söyledin. Hasan Basri yine başka bir konu açtı. O Yahudî bu durumdan şüphelendi. Meğerse bu hastalık kokusudur, benden utandığı için bunu gizlemeye çalışır. Bu davranışından sonra bu Yahudî'nin içine şüphe oldu. Bu hastalık

değil leş kokusudur. Bu koku hasta teninden geliyor. Bu koku tenimden değil evden geliyor. O Yahûdî o anda Hasan Basri'ye yemin vererek, Allah'ı seviyorsan bunu açıklamamı istiyorum. Hasan Basri sen bana yemin vermeseydin, bu halimi sana söylemezdim. Yemin verdiğin için ben sana meseleyi anlatayım. Ama anlatacaklarım karşısında üzülme. Komşu bu senin tuvaletinin kokusudur. Üç senedir bu kuru olamı koklarım. Onu süpürür evin dış tarafına atardım. Hastalıktan takatim kalmadığı için temizleyemiyorum. Ey komşum bana (evime) hoş geldin. Bu koku sana sıkıntı veriyor.

Ne yapabilirim! Bağışla komşu bu yaşananlardan ötürü utanma. Kalbine bundan dolayı keder girmesin. Bu kokudan râzıyım bu yüzden acı çekme! Gönlünü temiz tut Allah senden râzı olsun. O Yahûdî neden bana söylemedin, beni bu işten haberdar etmedin. O dedi sana kim olduğunu söylemezdim fakat sen bana incebilirdin. Bu kokuyu ben her zaman alıyorum. Sadece komşumun bana incinmesini istemiyordum. O anda Yahûdî dinin hak olandır, kesinlikle şüphem yoktur ki dinin tek olandır. Ey kibâr bana imanın esaslarını anlat. Hak olan dinini seçtim. O anda Hasan Basri İslam dinin iman esaslarını söyledi. Allah'ı birlemeyi(tevhid) dahi ona anlattı. Ordan evine doğru yola çıktı. Evine varınca eşini de iman ehliinden(müslüman) yaptı. Komşu hakkı gözetip, ahiretini düşünen kişi böyle olur.

Şahıslar:

Hasan Basri

Medine şehrinde 642 yılında dünyaya gözlerini açmıştır. Babası Yesar adındaki bir azatlıdır. Hz. Osman'ın öldürülmesinden Kerbelâ Vak'asına kadar ki dönemlere şahit olmuş bir zattır. Peygamberimizi görememiş, fakat onunla bedir savaşında savaşan birçok sahabeyi görmüş bir tabiûn'dur. Emeviler döneminde onları şiddetli şekilde tenkit etmiştir. Etkili bir hatip ve vâiz olan Hasan Basri, sahabelerden birçok hadis rivayet etmiştir.

Hikâyede vaiz veya hatip olan yönleri değil, başka yönleri vurgulanmaktadır. Hikâyede dindar ve hasta bir komşuyu canlandırmakta, mütevazı, anlayışlı ve dindar kişiliğiyle, Yahûdî olan komşusunu İslam dinine kazandırmaktadır.

60 Var idi bir komşusu anun Yehûd

Râziyam bu konşudandır ol cehûd

83 Kıl bana îmânı telkin yâ kibâr
Hak durur dînin ben itdim ihtiyâr

Mekân:

Hasan Basri günlerce hasta bir şekilde yatar. Yahudi olan bir komşusu vardır. Hasan Basrî'den razı olduğunu ifade eder. Onun için çok kıymetli olan komşusunu ziyaret etmeye karar verir. Oraya arınca imamın yanında oturur. Kötü bir koku burnu alır. Yahudi adam, Hasan Basrî'ye: Durumunun nasıl olduğunu sormak için geldim dedi. Kötü bir koku alıyorum bu nedir diye sorar ve hadiseler başlar. Yaşanan olayların sonunda bu yahudî Müslüman olmaya nail olur. Bu yaşananların tümü Hasan Basri'nin evinde vukubulduğu görülmektedir. Bizde mekân olarak burayı ifade etmeyi tercih ettik.

Hikâyede Geçen Zaman:

661-728 yılları arasında gerçekleştiğini düşünüyoruz. İncelediğimiz kaynaklara binaen Hasan Basrî'nin, yirmili yaşlarda vaiz ve hatiplik yaptığını, vefat tarihinin de yedi yüz yirmi sekiz yılında olduğunu hesaba kattığımızda ifade ettiğimiz tarih ortaya çıkmaktadır.

Hikâyenin Mesajı:

Hikâyede komşuna nazik davranır isen, Allah'ın yüksek makam ve mevki vereceği buyrulmaktadır. Komşunun dili ırkı ne olursa olsun, mümkün oldukça işlerine engel olmamalı, bizden yardım isterse ellerini tutmamız gerektiği. Küçük bir şey için komşunun kalbini kırmamalı, namusun ve dinin dışında bize küçük bir zarar verirse, ona kötü söz söylememeliyiz. Komşu hakkı gözetip, ahiretini düşünen kişi böyle olur. Komşu hakkını koru, komşun sana sert sözler söylese de sen yumuşak bir şekilde cevap vermelisin. Kötü sözler söylese de sen onun sözlerine kulak asma, kötü işlerinin ayıbını yüzüne vurmamalı. İyi insanın, iyiliği odur ki dar düşünceli insanlarla geçinebilmesidir. Bazı kötü komşuları altan alınca, komşu: Benden korktuğu için benimle konuşuyor der. Öyle komşuyla münasebete bulunma, ki her iki âlemde rahat

edebilesin. Komşunun sana düşen işini gör, ki senden razı olup gönlü mutlulukla dolsun. Komşunu boş yollama evinde ne varsa ondan ver. Evinde bir şey yoksa ona güzel sözler söyle, gerçekte eli ve ayakları boş kalıyor, fakat kulakları tatlı sözler duyuyor. Ey İlahî İşlerimizi güzelleştir. Öyle ki komşum bizden razı olana dek diye niyazda bulun.

1.8 Fî Beyân-ı Mebhas-ı Ahvâl-ü Mücerred Bekârlıkla İlgili Geçen Hikâyeler

1.8.1 Hikâye:

Hikâyenin Özeti (S. 252-262):

Ey kardeşim, Râbia Sultan'ı dinle. Gör ki gerçekte o nasıl bir hanımdır. O velilik rütbesine ermiştir. O fâni dünyâdan vazgeçmiştir. Hasan Basri bir gün, Rabia hâtun'u kendine istemeye gider. Hasan Basri der ki: Ey Rabia sana bir şey söyleyeceğim, ama bana kırılmayacaksın. Ey Veli ne diyeceksen de sana kırılmam, ey Allah'ın aşık ve sâdık kulu, Şeyh, dinle beni seni Allah'ın emriyle bir kişi vereyim der.

Bu Allah'ın emri, Resullâh'ın şeriatıdır. Kadının evlenmesi bekar olmasından daha iyidir. Rabia İmamın sözünü görüp, kendi evlilik cevabını verebileceğini anlayınca kendi iznini istedi. Râbia, sana üç sorum olacak. Cevabını verirsen senden hoşnut kalırım. O İmam sorularını duyduktan sonra mümkün olursa cevabını söyleyeceğim. Rabia, ey İmam birinci sorum: Ecelim gelip ömrüm tamamlanırsa, halim şeytan ile nasıl olur, acaba ben imanıyla varır mıyım? O dedi: Ey dîn ehli, bunu ben bilmem ancak ilmi hak (Allah) bilir. Rabiâ, bir sorum daha var, kabrimde sorulan sorular, o Nekir ve Münker'e (Sorgulayıcı melekler) kabirde cevap verebilecek miyim? Acaba bana orada azap edecekler mi? Şeyh bu sorunun cevabını yalnızca Allah bilir. Allah'ın yanında gizli olan durum hakkında hüküm verip, ona karşı asî olmayacağım der. Rabiâ ey yüce Şeyh, bir tane daha sorum var dedi.

Kıyamet günü herkes toplandığı zaman, mahşer halkı iki bölük olacak, biri cennet, diğeri cehenneme doluşacaklar, acaba ben hangi bölükte olacağım. Cennete mi, ya da cehennemde mi? Şeyh, bunu da Allah'tan başka kimse bilmez o yüzden

bilmiyorum ve anlamıyorum. Rabia, ey İmam bir kişinin bir kişinin kafasında bu kadar düşünce varken, nasıl kocaya varınca rahat edecek. Peki koca ondan nasıl zevk alacak.

Gece gündüz bu düşüncelerim döner durur. Bu üzüntü karmaşası yüreğimi doldurmuştur. Bırak beni, bu düşüncelerle ateşler içinde yanayım. Bu korku ile işsiz güçsüz biri oldum. Ahiret hayatımı korku ve ümitle bekliyorum. İhtiyarım selamet(kurtuluş) tarafını bulacak mıyım? Bu yaman düşüncelerim bana yetmez mi, evlenirsem yükümü ağırlaştırmış olurum. Erkekler kadınla rahat etmek için ve onun hizmetini yapması için evlenirler.

Kadın eşine hizmet etmez ise erkek isyan eder. Erkeğe hizmet de ederse bu düşüncelerini unuttur. Bu iki hizmet arasında başım rahat etmeyeceğinden âhiret için çalışamam. Yüreğim bu düşüncelerle kebab gibi yandı. Hiçbir soruma cevap vermedin. Bari izin ver de sana bir soru sorayım. Ey insan (erkek), bir sıkıntım var onu hallet, Allah erkek ve kadınlara akıl ve nefsi bölüştürerek vermiş. Nasıl kadın ve erkeğe bölüştü ki, nefsi şehvete üstün geldi. Nefsi akılla galiptir değil mi? Bunları bari bana sen söyle. Şeyh, Yaratan Allah, akıl ve nefsi her birini on kısma ayarlayarak ayırdı. Dokuz akıl, bir nefis erkeğe verdi.

Bir akıl, dokuz nefiste kadına verdi. Erkeklerin akli dokuz, nefisleri birdir. Kadının ise nefsi dokuz akli birdir. Rabia, peki bir de şunu söyle dedi. Nasıl dokuz şehveti bir akıl ile, tutmaya çalışabilirim buna gücüm yetmez.

Onların musibetleri bana hiçbir şekilde yetişmez. Bir iple dokuz köpeği(nefis) bağladım. Onları korku ateşiyle dağladım. Utanma, ey kibar kanaatkâr adam, sen dokuz akıl ile bir nefsi tutamadın. Ey kanaatkâr kişi acaba dokuz iple o köpeği(nefsi) neden bağlamadın. Buna sebep olan nedir. Nefsine uyup bir kadınla evlenmeyi isteme. Kendini bu fanî dünyâda sıkıntıya sokma. Erkeklerle eşleri ağır yüküdür. O ağır yükün altına girme, boy posunu kemana çevirirler. Şeyhim kanaatkâr mevkisine oturup orda kal. Şeyh çok fazla utandım dedi. Tüm dünyâ başına dar geldi. O şeyh kadının güçlü iradesi karşısında ağladı. Evlenmeden başına büyük bir keder aldı. Peki, hilekâr kadınlara esir olma düşüncesi karşısında insan nasıl tasalanmaz diye düşündü.

Şahıslar:

1. Hasan Basrî

Medine şehrinde 642 yılında dünyaya gözlerini açmıştır. Babası Yesar adındaki bir azatlıdır. Hz. Osman'ın öldürülmesinden Kerbelâ Vak'asına kadar ki dönemlere şahit olmuş bir zattır. Peygamberimizi görememiş, fakat onunla bedir savaşında savaşan birçok sahabeyi görmüş bir tabiündür. Emeviler döneminde onları şiddetli şekilde tenkit etmiştir. Etkili bir hatip ve vâiz olan Hasan Basri, sahabelerden birçok hadis rivayet etmiştir.

Hikâyede Hasan Basri bir gün, Rabia hâtun'u kendine istemeye gider. Hasan Basri der ki: Ey Rabia sana bir şey söyleyeceğim, ama bana kırılmayacaksın. Ey Veli ne diyeceksen de sana kırılmam der. Râbia, sana üç sorum olacak cevabını verirsen senden hoşnut kalırım der ve hikâye devam eder.

35 Ol Hasan Basri meğer bir gün gider
Rabi'a hâtun'ı keline diler

38 İtdi şeyh Allah'ın emriyle seni
Bir kişiye vüreyüm dinle beni

41 Râbi'a edür üç sülû edem sana
Vür cevâbu olayum râzî ana

2. Rabiâtü'l Adeviyye

Hikâyede geçen Rabia hatûn, tam olarak Rabiâtü'l Adeviyye 'dir. Basra 'da büyümüştür. Çok yoksul bir ailede dünyaya gelmiştir. Öyle ki ailesi onun ihtiyacını karşılayacak kadar bile varlığa sahip değildir. Annesi bir gece Hz. Muhammed'i rüyasında görür ve Peygamberimiz Rabia sultanın kadri ve kıymeti çok yüksek bir

hatun olacağı, kıyamet günü yetmiş bin kadına şefaathçi olacağını müjdelemiştir. Onun rızık için endişelenmemesi gerektiğini ifade etmiştir. O velilik rütbesine ermiş, o fâni dünyâdan vazgeçmiş bir zat-ı şahanedir. O kadir kıymeti en yüksek olan Kâbe'ye varınca, kabeîler onu karşılamak için vaktin bir hayli geç olmasına bakmadan gelmişlerdir.

35 Ol Hasan Basri meğer bir gün gider

Rabi'a hâtun'ı keline diler

Hasan Basri bir gün, Rabia hâtun'u kendine istemeye gider. Rabia hâtun ona üç sualini olduğunu bunları doğru yanıtlarsa memnun olacağını söyler ve üç sorusunu sorar. Bu sualler karşısında Hasan Basri evlenmekten vaz geçer ve ahiretini nasıl kurtaracağı derdine düşer.

41 Râbi'a edür üç süâlü edem sana

Vür cevâbu olayum râzî ana

42 Ger cevâbumu düşürünce ırâk

Bulmazam tevzî'-i dünyadan mezâk

79 Şeyhitdü ğayet oldum şerm-sâr

K'în cihân başuna oldu tengü dâr

Mekân:

Hikâyede geçen mekân Rabia hâtunun evidir. Hasan Basrî hazretleri onun evine giderek evlilik teklifinde bulunmakta. Bunun sonucun hikayedeki olaylar örgüsü başlamaktadır ve tüm hadiseler burada yaşanmaktadır.

Hikâyede Geçen Zaman:

661-728 yılları arasında gerçekleştiğini düşünüyoruz. İncelediğimiz kaynaklara binaen Hasan Basrî'nin, yirmili yaşlarda vaiz ve hatiplik yaptığını, vefat tarihinin de yedi yüz yirmi sekiz yılında olduğunu hesaba kattığımızda ifade ettiğimiz tarih ortaya çıkmaktadır.

Hikâyenin Mesajı:

Şehvetinin seni esir almasına izin verme de Allah kalbine âhret korkusunu nasıl tecelli ediyor gör demekte şairimiz. Şeriat yolunu tutarak evimize varmayı, nefsimizle kendimizi kandırarak değil doğrulukla(gerçekten) savaşmamızı tavsiye etmektedir. Nefsin üzerinde pehlivan olursan O(Allah) âhirete sana cennet hurileri vereceği, cennetler içerisinde bizim için hazırlanmış ne kadınlar ve ne nimetler olduğu ifade etmektedir. Nefsini kör edince göreceğini, ona uymayıp daima küçük görmek onun üzerinde hâkimiyet kurulması vurgulanmakta. Genç bir insanın şehveti galip gelirse, kendi döneminde dindar olan kadınla evlenilmesini tavsiye etmektedir.

1.9 Mebhas-u Zî-'Ayâl [Evlilik Halleri Hakkında Geçen Hikâyeler]

1.9.1 Hikâye:

Hikâyenin Özeti (S.269-280):

Hız. Süleymân, tüm âleme hükmeden bir sultandır. Allah, Hız. Süleyman'a şifâ veren bir yüzük verir. Ona dünyanın bir ucundan diğer ucuna hükmetme gücü verir. Hız. Süleymân tüm âlemi eline almıştır. Tüm âlem baştan başa hükmüne girmiştir. İnsan, cin, dev, peri ve vahşi kuşlar, bunlar Onun hükmünün altında olup, onusuz bir hükümleri yoktur.

Yaratan Allah, dünyâya hükmet dedi. Sen Hız. Muhammed'in hazinesinin bekçisisin. Bu sebepten bunca saltanat sahibi olmuştur. İbadetlerine karşı bir saat bile güçsüzleşmeyip yerine getirirdi. Allah, Ona çok büyük bir yerin yükünü vermişti.

Hiçbir padişah onun gibi olamadı, olamaz da. Tüm âlem onun emrindeyken, o hükümdar kendi el emeğiyle geçinir. O Peygamber eşi ve kızını aldı. O Kimseye

muhtaç olmayan Allah, o Peygamber'e ne yaptı izle. Eşi, o Peygamber'den izin alıp gider. Kendi soyunun büyüklerinin görüşlerini resimler, ıssız bir yerde o yaptığı resimleri putlaştırarak onlara tapar. O dönemde resim yapmaya izin veriyorlarmış.

O Peygamber bunlardan habersiz eşine izin verir. Bu böyle kırk gün sürer. O Peygamber bu işten haberdar olmaz. O Veli Âsâf Vezîr durumu öğrenince, O Süleyman Şâh'ı bu işten haberdar eder. Ey Peygamberim, evinde tam kırk gündür, puta tapan biri var bundan haberin olsun. O peygamber o kadını(eşini) öldürür.

İzle Allah onu nasıl azarlar. Allah, sana bunca devlet verdim. Sen evine puta tapan bir eş aldın. Eşin senin verdiğin izinle o resimi yaptı. Ona neden bu izni verdin? Bu nedenle başına bir kaza gelmeli. Sana eziyetin ereceği güne hazırlıklı ol. Onun bir Emine hatun'u vardır.

Onun her şeyini bilir. O hükümdar ne zaman ihtiyacını gidermeye gitse, onun mührünü Emine gizleyip saklar. O âlemin beyi (Hz. Süleymân) ne zaman yüzüğü verse, onu besmele ile verir. İhtiyacını gidermek için yüzüğü tekrar Emine'ye verirken, besmele çekmeyi unutur. O Peygamber ihtiyaç gidermeye gider.

Yüzüğü Emine'nin tutması için verir. O Besmele çekmediği için, düşmanları yüzüğü alma fırsatı bulurlar. Sahra adında bir cini vardır. O yüzüğü almak için fırsat kollar, o görünmeyen(cin) o yüzüğü almak ister. Dünyâ mülkünün hükümdarı olayım derdi. O anda fırsatı yakalar. O Sultan adındaki cin Emine kadını kandırır. O dev, Hz. Süleymân'ın şekline girer. Emine'den yüzüğü aldı. Onun cin olduğunu bilmediğinden güvenli bir şekilde, Hz. Süleyman'ın mührünü hemen verir. O hükümet mührü kimdeyse, tüm âlem halkı ona tutsak olur.

Dev tahta oturup bütün halka hükmeder. Halk onun Hz. Süleyman olmadığını anlamadan ona sultanım der. Hz. Süleymân tahtına gitmek ister. Onu tahtın katına çıkarmazlar. Bu durumu başına getirenin Allah olduğunu anlar. O deniz kenarına gidip orda durur. Orada bir balıkçının suya ağ attığını ve her atışında birçok balık tuttuğunu görür. O bakıcı, ey kişi, bana hizmet edersen karışıklığı görmezsin. Bak sana ne diyeceğim: Bana hizmet edersen, günde sana bir balık ücret vereceğim. Hz. Süleymân

o balıkçıya gece gündüz hizmetçi olur. O peygamber hükümdar iken tutsak olur. Ona puta tapan eşi nasıl zarar verir.

Bu nedenle elinden saltanatı ve devleti gider. Çünkü evinde kırk gün boyunca puta tapılmasına sebep olmuştur. O kadar gün zorluk çekmesi gerekir. O rezil, ahlaksız uğursuz bahtlı dev, Hz. Süleyman'ın tahtına oturur. Köy ve harem halkı dev bilmeden hizmet eder. O harem onun emri olmadan bir adım atamazdı.

Peygamberlerin soyu ve evladının tamamı, sonsuza dek Yaratan Allah'ın koruması altındadır. O temiz harem, hükümdarlarına asla ihanet etmemiştir. O ulü Peygamber, balıkçıya köle olur. Kaygılı bir şekilde onun kırk gün boyunca hizmetini yapar. Bir kişiye ben Hz. Süleyman'ım dedi. Bu yüzden dayak yiyip aşırı şekilde ağlar.

Melekler bile onun haline ağlarlar. Dediler: Ey Terbiye eden Allah, ona saltanatını ver ki halkına hüküm etsin. O senin verdiğin bu kararı halkına bildirsin. Sahrâcinnin Hz. Süleyman'ın kılığına girdiğini anladılar. Onun bu yaptığının şeriâta karşı gelmek olduğu kararına vardılar. O devî yakalamaya çalışırken, yüzüğü denize atarak kaçar. Allah'ım hikmetinle yüzüğe ne olduğunu bize bildir. Bir balık o mührü görüp yutar.

Hz. Süleyman'ın ağına o balık takılır. O ücretinin yerine verdiler. Balığın karnını yarıp yüzüğü bulur. O âlemin beyi, parmağına yüzüğü takar. Hz. Süleyman tahtına oturup hükmeder. Âlemi adaletiyle yönetip rahata kavuşturur. Böyle rütbeli birine karısının hilesi dokunuyorsa, peki bizim gibilerin hali nasıl olur.

Şahıslar:

Hz. Süleyman

Kur'an'ı Kerim'de birçok peygamberin adı geçmektedir. Bunlardan biri de Hz. Süleyman'dır. Hz. Süleyman'ın adı Kur'an'da geçmekte ve onun hayvanlarının dilinden anladığı, Hz. Dâvûd'a verilen ilimden verildiği anlatılmaktadır.

"Süleymân, Dâvûd'a vâris oldu ve dedi ki: Ey insanlar! Bize kuş dili öğretidi ve bize her şeyden(nasipler) verildi. Doğrusu bu, apaçık bir lütuftur"¹⁴.

Hikâyede Hz. Süleymân, tüm âleme hükmeden bir Sultandır. Allah, Hz. Süleyman'a şifâ veren bir yüzük verir. Ona dünyanın bir ucundan diğer ucuna hükmetme gücü verir. Tüm âlem baştan başa hükmüne girmiştir. İnsan, cin, dev, peri ve vahşi kuşlar, bunlar Onun hükmünün altında olup, onsuz bir hükümleri yoktur. Tüm âleme hükmeden bir Sultan iken, anlatılan bu hikâyede eşinin hazırladığı tuzağa nasıl düştüğü ve bunun sonucunda Allah'ın onu nasıl cezalandırdığı lanse edilmektedir.

28 Aldu 'avratuyla kızunu ol Nebî
Gör ne kıldı ol Nebî'ye ol Ğanî

29 Ol Nebî'den aluban izni gider
Atasunun sûretünü nakş ider

30 Varuban tenhâda ana taparmuş
Put edüp ana meger tapar imüş

34 Yâ Nebî hânende kırk gündür tamâm
Putu taparlar haberdâr ol İmâm

35 Ol Nebî ol 'avratu katl eyledi
Hakana gör nice tevbih eyledi

¹⁴Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, **Kur'ân'ı Kerîm Meâlî**, Naml Süresi, Naml/16, Huzur Yayınevi, İstanbul 2013, s.377

Mekân:

Hikâyede geçen mekânlardan biri Hz. Süleymân'ın evidir. İlk mekânın Hz. Süleymân'ın vezirinin bu sözlerinden açıkça anlaşılmaktadır. ‘‘Ey Peygamberim, evinde tam kırk gündür, puta tapan biri var bundan haberin olsun.’’

34 Yâ Nebî hânende kırk gündür tamâm
Putu taparlar haberdâr ol İmâm

İkinci mekân olarak da: Hz. Süleymân tahtına gitmek ister, fakat onu tahtın katına çıkarmazlar. Bu durumu başına getirenin Allah olduğunu anlayınca, o da deniz kenarına gidip orda durur ve hikâyenin bir kısmı bu deniz kenarının olduğu mekânda vuku bulur.

54 Bildü bu işü kendüne hak'dan durur
Vardu ol deryâ kenârunda durur

Hikâyede Geçen Zaman:

Resmi olmayan bilgilere göre Hz. Süleymân MÖ 928-970 tarihleri arasında hükümdar olduğu kabul edilmiştir. Yahudilerin üçüncü kralı olan Hz. Süleymân, ve onların rivayetlerine göre 928-965 yıllarında hüküm sürdüğü söylenmektedir. Hikâyede Allah'ın ona mühür şeklinde bir yüzük verdiği ve bu yüzükle tüm varlıklara hüküm ettiği, hükümdarlığının da böyle başladığı rivayet olunmaktadır. Vuku bulan olaylar onun hükümdarlığı döneminde gerçekleştiği için hikâyede geçen zamanı Hz. Süleymân'ın dönemi olarak ifade etmek istiyoruz.

1.9.2 Hikâye:

Hikâyenin Mesajı:

İhsan ve Şeref sahibi terbiye eden Allah, Kur'ân aracılığıyla söyledi: Kadınların hileleri erkekler için çok büyük hilelerdir. Öyle bir hile ki onu çok büyük bir hak olarak görürler. Kul kendini ona karşı güvende tutmak için Allah'a sığınıp ondan yardım dilemelidir. Bekâr olanlar kendinizi hırsa tutsak etmeyin, bir kadın

uğruna gam çekmeyin, halka eşe ihtiyacım var demeyin. Rızık veren Allah'a sırtını dayayıp rızığın için sıkıntı çekmeyesin. Rızık veren Allah, rızıkına seni sebep etmiştir. Ey dostum eşe karşı minnetin yoktur. Allah rızık verir seni buna şahit eder. Allah bunları sana hediye etmiş. Seni padişah kadınları hizmetçi etmiştir. Gör ki seni nasıl yüce kudret sahibi yapmıştır. O eş(kadın) üzerinde seni hoca etmiştir. Sen, eşin ne derse desin helâl meslek edin. Sonsuz mükemmel ibadetler amel defterine yazılısın. Kadınlar için kim bu dünyâya bağlanırsa, âhîret tuzağına düşer. Kim hanımına danışıp iş yaparsa, onun işinde bereket olmaz. Faydalı olan fiilleri sana söylerse, onun için uygun olabilir ama sen ona uyma.

Hikâyenin Özeti (S. 289-294):

Dımişk şehrinde bir adam vardı. Bu adam kadınlara ilgi göstermeyen olgun biri idi. Ben eksik akıllara uymam derdi. Kadına uyana akıllı demem. Kim kadınların sözüyle kalkıp oturuyorsa, o da kadınların esiridir. Bir gün onun hoşlandığı bir kadın onu sınamak istiyor ama bu isteğini kalbinde gizli tutuyor. Bu adam sözünde sadık mı bir midir? Yoksa söyledikleri sözde mi kalıyor diye düşünüp bir plan kurar. O adamı sınamak için dama çıkmasını ister, aşağı düşme diye de ince bir söz söyler. O kişi dâm üzerine çıkar. Bu imtihanı hazırlayan kadının tuzağına doğrudan düşmüş olur. Kadının ona aşağı atmasını söyler, O erkek kendini hemen aşağı atar. Yere düşünce kalçası kırılır. Kadını: Ey kişi, ancak deli olan biri bu dediğimi yapardı der. Adam ey hanım ben akıllıyım. Kadına uyan kişinin akıllı tamam değildir, ben şeriat sünnetini uyguladım. Yaratan Allah'ın bunda da bir hikmeti vardır. O adam başına gelen bu kazaya tahammül eder ve gör Allah, bu işin sonunu nasıl eder. Emevi Devletinin kurucusu Yezîd Dımişk Şehrine hâkimdi. O alçak oraya asker yığıp dururdu. Oldukça sert yüzlü olan adamlar, o kalçasını kıran adamın yanına gidip Hz. Hüseyin'e karşı savaşmasını istediler. O da kalçasının kırık olduğu için bunu yapamayacağını söyledi. Hz. Peygamber'imizin gözünün nuru torunu, Hz. Hüseyin Kerbelâ bölgesinden geçerken, Yezîd, soyu ve askerleri Onunla Kerbelâda savaştılar. Hz. Hüseyin'i orada şehit ettiler. O kalçası yaralı olan zengin adam, cehennem ateşinden kurtuldu. Eğer kadının öğüdünü tutup, kendini damdan aşağı kendini atmasaydı. Kalçası kırılmaz ve Yezid'in askerlerinden olup Kerbelâ'da savaşırdı. Âhîret hayatını harap ederdi.

Şahıslar:

Emevi Devletinin Kurucusu Yezîd

Hikâyede Emevi Devletinin kurucusu Yezîd Dımışk Şehrine hâkim olduğu dönem ve bu dönem de vuku bulan çok trajik bir olay anlatılmaktadır. Bu olayın sorumlusu olarakta o gösterilmektedir. Yezîd, soyu ve askerlerinin Kerbelâda Hz. Hüseyin’i şehit ettikleri ve acımasızlıkları ifade edilmekte.

132 Hâkim idi ol Dımışkı’da Yezîd
Ol zamân ‘asker yığardu ol pelîd

137 Yetüpana cenk eder âl-i Yezîd
Eyledüler ol hüseyn Şah’ı şehîd

Mekân:

Hikâyede Emevi Devletinin kurucusu Yezîd Dımışk Şehrine hâkim olduğu ve bu olayların Dımışk şehrinde gerçekleştiği anlatılmaktadır.

132 Hâkim idi ol Dımışkı’da Yezîd
Ol zamân ‘asker yığardu ol pelîd

116 Var idi şehr-i Dımışkı’da bir er
Merd-i kâmil ‘avrata olmazdu har

Dımışk şehri Şam’a verilen bir isimdir. Şam ise Suriye kıtasının tümü için kullanılmıştır. Hz. Ömer’in halifeliği sırasında alınmış, valisi de Muaviye olmuştur. Buranın İslamiyet’e kavuşması, Hz. Ömer’in fethiyle başlıyor. Hz. Ömer’in vefatıyla, Hz. Ali halife olmuş ve Muaviye burayı ele geçirmek için onunla şiddetli mücadeleler vermiştir. Hz. Muaviyeden sonra buranın hâkimiyeti oğlu Yezîd’e verilmiştir.

Hikâyenin Geçen Zaman:

Hikâyede Hz. Hüseyin'in Yezîd tarafından şehit edildiği bilgisi yer almaktadır. Hz. Hüseyin 680 yılında şehit edilmiş. Bu dönem Yezîd'in Dımışk'a hakim olduğu 680 yıllarıyla örtüşmekte ve vuku bulan hadise de bu dönemde gerçekleşmekte.

137 Yetüpana cenk eder âl-i Yezîd

Eyledüler ol hüseyn Şah'ı şehîd

Hikâyenin Mesajı:

Kadın sözüne uymadan, kadınların yerine kendini koymadan yaşamaya devam edilmelidir. Onlarla çok fazla muhabbet etme, senin muhabbetinin ona karşı bittiğini anladığı an senin canını yakar. Şairimiz sadece Yaratan Allah ile muhabbet etmek gerektiği, kadınla da güzel vakit geçirip güçlenmek gerektiğini söylemiştir. Kadınlara gönül verilirse, onların hileli tuzaklarına düşmenin kesin kez olacağı bu yüzden onlara asla gönül verilmemesi gerektiği, eş(kadın) insan mıklatısına benzetip. Onun, erkeği mıknatıstan daha fazla çektiğini hayal ederek düşünülmesi gerektiğini ifade ediyor. Bunların bize öğüt içinde öğüt olduğu, sonsuz olmayan kadına gönlümüzü vermemizi istiyor.

II. BÖLÜM

DİYARBEKİRLİ AHMED MÜRŞİDÎ'NİN PENDNÂMESİ'NİN DİL İÇİ ÇEVİRİSİ

HÂZÂ KİTÂB-I MÜRŞİD PEND-İ AHMEDÎ RAHİMEHUMU'LLAH

Bismillahirrahmânirrahim

[1]

1	Bismillâh ola iş ibtidâsu
Anun 'avniyle olur intihâsı	İşin başlangıcı Bismillah ile olsun. İşin sonu
Onun yardımıyla gerçekleşir.
2	Ezel zâtı sıfatıyla mükemmel
Gerek ki zikr olma ismi evvel	'Ezel'' sıfatıyla mükemmeldir. Bu sebeple ilk
olarak Onun ismi gereklidir.
3	Sıfâtü'z-zâtı ve'l-ef'aliturrâ
Kamû noxsân sıfâtlardan müberrâ	Onun zatının sıfatları ve ef'alleri (fiilleri) Onun
mührüyle mühürlenir. Bütün eksik, kusurlu
sıfatlardan uzaktır.
4	Ademden bizleri halk etdi Allâh
Diyelim hâlık'â elhâmdüli'llah	Allâh bizi yoktan yarattı. Bu sebeple yaratıcıya
hamd edelim.
5	Yaratdı evvelâ bu kâ'nâtı
Bize kullığa yazdırdı berâtı	Allâh ilk olarak kâinatı yarattı. Bizi kullukla
şereflendirdi. Hakkımızda böyle hüküm
yazdırdı.
6	Yâratdı mahlûkâtı içre âdem
Kamû esnâfa anı kıldı ekrem	Yaratılanlar içinde insanı yarattı. İnsanı tüm
türler içinde en şerefli kıldı.

7	Anun neslinden etdi enbiyâyı Kamûdan kıldı eşref Mustafa'yı	Peygamberleri insanın neslinden yarattı. Bütün insanlar içerisinde Hz. Muhammed Mustafa'yı en şerefli kıldı.
8	Yâratdı söyledi ana habîbî Seni kıldım kamû derdin tabibi	Onu yarattı ve seslendi:''ey sevgili'. Seni tüm dertlerin hekimi yaptım.
9	Seni 'âlemlere rahmet yarattım Kamu mahlukatun üzre 'âlî ettim	Seni bütün cihana merhamet, şefkat ihsan etmek için yarattım. Tüm yaratılmışlardan daha üstün kıldım
10	Hezârân şükr ü minnet sana yâ Rab Bizi ümmet kılup ana yâ Rab	Ey terbiye eden Allâh'ım binlerce şükür ve minnet sanadır. Ey terbiye edici Allâh'ım bizi Ona ümmet kıl.
11	Salât ile selâmın ana her dem Ola âline ashâbına her dem	Hz. Peygambere salat ve selam olsun. Şerefli soyuna sahabelerine her daim salat ve selam olsun.
12	Husûsâ ol Cihâr-Yâr-ı server Ebûbekrû 'Ömer 'Osman u hayder	Özellikle O dört halifeye (salat-ı selam) olsun. Hz. Ebûbekr, Hz.Ömer, Hz.Osman ve Hz.Ali.
		[2]
13	Ebûbekr idi anun yâr ğârî Didi''Sıddîkım'' ana Hayy u Bârî	Hz. Ebûbekir Onun mağara dostu idi. Hayy ve Bârî olan Allâh Ona ''Sadık olanım'' dedi
14	Kaçan mi'râca vârdî Şâh-ı âlemSû'âl itdî ana yaratan Allah	Âlemin şâh-ı Hz. Muhammed mir'âca vardığı zaman. Âlemi yaratan Ona sordu.

15	Habibîm yeryüzünden bana geldin Hâlife yeryüzüne kimî koydun	Hâbîbîm (Ey Muhammed) yeryüzünden bana geldin. Senden sonra yeryüzüne halife olarak kimi tain ettin.
16	Didî Rabbim senindür 'ilm-i tâhkîk İmâmete yarâr Ebûbekr Sıddîk-î	Dedi: Rabbim gerçek bilgi sizinleedir. Halifeliğe uygun olan kişi sadık dostum Hz. Ebûbekir'dir.
17	Olundî ol vakitte ana tenbîh Olîşar ol cihanîh muktedâbîh	O anda O uyarıldı ve bildirildi ki; Ebûbekir ilerde kendisine uyulan ve itaat edilen kimse olacaktır.
18	'Ömer'dir ol halifenin ikincî Budîn gülzârı bağında ekincî	Halifenin ikincisi Ömer'dir. Bu din gülbahçesinin bağını ekendir.
19	Medine'de oturup kıldı harbe İrüşdü tîğ zahmî şarka ğarbe	Medine'de kalıp savaştı. Devasa kılıcıyla Doğu ve Batıya (tüm dünyaya) ulaştı.
20	Hâlifenin üçüncî yârı 'Osmânhayâ ehlî ve hem mahbûp Rahmân	Üçüncü halife sevgili Osmandır. Hâyâ ehli hem de Râhmân'ın sevgilisidir.
21	Ânun şânında dedü şâh-ı devrân Refikimdür benim cennetde 'Osman	Dedi ki Hz. Muhammed: Onun şöhreti, cennette benim arkadaşım olacağıdır.

- 22 Bu dördüncü halîfe Şâh-ı hayder
Hüdâ arslânı mahbûb-u Peyğamber
- Dördüncü halife hayber şahı, Peygamber sevgilisi; Allah'ın Arslanı, Hz. Ali'dir.
- 23 Dedü ol fağr-ı 'Âlem mâh-ı enver
Benem şehr-i 'ulûm kâpusu hayder
- Dedi: Alemin kendisiyle övündüğü parlak ay Ben ilim şehriyim Hz. Ali ise onun kapısıdır.
- 24 İlahî hürmetine Çar-ı Yârın
Bağışlâ cürmünü sen bu hâkirin
- İlahi dört halife'nin hürmetine, sen bu zavallının günahlarını bağışla.
- 25 Muvahid kullarından Ahmedî'dür
Diyârbekrî şehrî Âmedî'dür
- Allâh'ın birliğine inanan kullardan Ahmedî'dir. Diyarbakır şehrinden Amedî'dir.
- 26 Mürîdî dedü bir pend ibtidâdan
Ki on sekiz hikâye aldum andan
- Mürîdî dedi: Nasihatnâmesinin birinci bölümünde on sekiz hikâye aldım.
- 27 Görince ânı geldî bu hâkire
Nasîp olsa buna kılsam nazîre
- Bu hakir (Mürşîdî) onun nasihatnemesini gördüğü zaman nasip olsa da onun eserine bir nazîre yazsam dedi.

- 28 Diledüm hâlık'ımdan etdü ihsân
Bunun nazmını banâ kıldı âsânı
- 29 Vesîle oldu bû nazma ol âdem
Anu mağfur ide hâllâk-ı 'âlem
- 30 Ahmedî geldin fenâ gülzârına.
Bir tabîp dükkânı aç bâzârına
- 31 Her devâlardan bire ma'cûnı kıl.
Kalbi ârî eyleyen sâbûnu kıl
- 32 O devâdan her kim kalbe yürüde
Terk idüp anunla kalbi arıda
- 33 Nazm ile âyâte hâdisden haber.
Söyle pendî eyleye kalbe eser
- 34 Bu kitâb-ı Mürşîdî koy fâniye
Bilmeyen emrâz-ı kalbi tanıya
- Allâh dilediğimi bana nasip etti. Ve bu eseri yazmayı kolaylaştırdı.
- Bu eseri yazamam için Mürüdî ilham kaynağı oldu. Âlemi Yaratan Allah onun günahlarını afetsin.
- Ey Ahmedî bu fanî gülbahçesine(dünyaya) geldin. Bu dünyada manevi hastalara tabiplik etmek için bir dükân aç, yani güzel bir eser yaz.
- Her ilaçtan birer macun yap. Bu macun kalbi günahsız, tertemiz eyleyen sabun haline gelsin.
- O macundan her kim kendi isteğiyle kalbine sürerse, onunla kalbindeki kirliliklerden kurtulur.
- Âyet ve hâdislerden ilham alarak şiir yaz. Nasihâtı söyle kalplere tesir eylesin.
- Ey Mürşîdî bu kitabı fanî olan dünyaya bir eser olarak koy. Hastalıklı kalbî bilmeyenler onu tanısinlar.

35	Ger devâ-yı kalbi dinlerse ricâl Ana elbette irer pend infi'âl	Eğer kalbin devasını insanlar dinlerse onların kalplerine mutlaka pendnâme tesir eder.
36	Sen gidersen bunu ihvana vedâ' Eyle bundan kesp oluna intifâ'	Sen bu dünyadaki kardeşlerine veda edip gidersen. Bu eserin okuyanlara fayda sağlasın.
37	Rabbin Ekremdir seni koymaz tehî Ol kesb ile hisse-mend ider seni	Rabbin ikram sahibidir seni boş koymaz. O çalışmandan dolayı seni pay sahibi eder.
38	Murağğeb eyle yâ Rab bu kitâbu Kabûl eyle Kerimâ vir sevâbu	Ey Rabbim bu kitabı rağbet edilen bir kitap eyle. Kendi kereminden kabul eyleyip sevabı ver.
39	Anun hürmeti kıldun sana mahbûb Bu nazmı halk içinde eyle merğûb	Onun yüzü suyu hürmetine beni kendine sevgili kıldın. Bu eseri halk içinde talep edilen bir eser haline getir.
40	Eğer noksân var ise eylegil 'afv Anu setr eyle yâ Rab eylegil mahv	Bu kitabın içinde bir eksiklik varsa beni affet. Onu gizle ve yok et.
41	Îlâhî mü'minine rahmet eyle Muvahhid kullarınız hürmet eyle	Ey Allahım mümin kullarına merhamet eyle. Allah'ın birliğine inanan kullardanız, merhamet et.

42	Bağışlâ bizlerin cürm ü hatâsun Ki sen ehl-i kerem ehl-i ‘atâsun	Bizim kusur ve hatalarımızı bağışla. Sen Kerem sahibi lütuf sahibisin.
43	Dahî âbâ vü ecdâdımı yâ Rab Kâmu ahbâb u ecdâdumu yâ Rab	Ey Allâh’ım aynı zamanda dedelerimi babamı tüm sevdiklerimi, dostlarımı ve onların cedlerini af eyle.
44	Ki mağfurân irerler rahmetina Ve fazlınla girerler cennetina	Ki onlar affedilmiş olarak rahmetine ersinler ve Senin fazlınla cennetine girerler.
45	Fâtihayla kim bizi yâd eyleye Hâlık’ı nârından âzâd eyleye	Her kim bizi fatihâ ile anarsa, Yaratıcı olan Allâh onları cehenneminden âzâd eylesin.
46	Vir salâvât başla söze Ahmedî Dâsitânın bula ‘izz ü sermedî	Ey Ahmed söze salâvât vererek başla ki, yazacağın bu sözlerin daima şeref izzet bulsun.

1. Fî Beyân-ı Mebhas-i Fakr [Fakirlik Kısmıyla İlgili Açıklama]

- 1 Bu fenâda fakr olanlar hâlini Bu fâni dünyâda fakirlerin halini, onların
Söyle bize anların ahvâlini vaziyetini bize anlat.
- 2 İşidin yâ fakr ile me'nûs olan Fakirlikle dost olan kişiler ve insanlar içinde
Cümle 'âlem gönli icra hâs olan gönlü en temiz olanlar dinleyin.
- 3 Al bu pendin derdlerinden bağla Bu pendnâmenin gösterdiği öğütlerden
denk dertlerden devalardan hisse alıp derle; onlara
Gönder uhrâ ülkesine denk denk uygun işler yapıp denk denk âhîret ülkesine
yolla.
- 4 Her bulan fakr ile buldu râhatı Dünyada rahat edenler, onu fakirlikle buldular.
Kıl kanâ'at görme dünyâ zahmeti Dünyada zahmet çekmemek için kanaat et.
- 5 Olsa ger şâkir ğani sâbir fakîr Eğer zengin şükredici, fakir de sabredici olsa
Yegdir ol şâkir ğanîden ol fakîr
- 6 Kim fâkîrlerden sonra kırk yıl ğanî Zengin, fakirlerden 40 yıl sonra cennete
Cennete girse gerekdir bil anu girecektir bunu iyi bil.
- 7 Ağniyâ olan hisâba tururlar Zengin olanlar hesaba tutulurlar. Fakîr olanlar
Fakîr olanlar cennete varalar ise cennete girer.

8	Görmezmisin kâr-bânun hâlini Buna benzer mahşerin ahvâlini	Kervanın hâlini görmezmisin. Mahşerin hali buna benzer.
9	Hâmlî olan bâr'ı kaydına düşer Salta başı önce varupda yola düşer	Kervanda yükü olan yük kaydına düşer. Yüksüz olan ise önce varıp yolları aşar.
10	Hem fakîr olan fenadan usanur Bâkiye varmağa titizce kuşanur	Fakîr olanlar dünya hayatından usanıp. Ebedî daimi olana (ahirete) itinalı bir şekilde hazırlanırlar.
11	Devleti olan kılur tûl-i emel Girmez anun kalbine havf-ı ecel	Zengin olan dünyada türlü emeller kurar. Onun kalbine ecel korkusu girmez.
12	Mâl için çekme emek ğussa yime Yok deyüben düşme efkâr-ı ğama	Mal için keder ve gam çekme. Boş yere efkâra gama düşme.
		[5]
13	Mâl eger eyü olaydu der Resûl Ben kılurdım evvelâ anu kabûl	Resûl dedi: mâl edinmek iyi olsaydı. İlk olarak ben mal edinirdim.
14	Fakri me'nûs eylemişdi ol kibâr Fakr ile halka iderdi iftihâr	Peygamberimiz Muhammed Mustafa fakirliği kendine dost edinmişti. Halk içinde fakirliğiyle övünürdü.

15	Der idü yâ Rab beni mahşer günü Zümre-i fakr ile haşr eyle beni	Derdi: Ey terbiye eden Allâh'ım beni mahşer günü. Fakîrler sınıfı ile toplayıp mahşere çıkar.
16	Fânîde fakrı iderdü ihtiyâr Fakrini izhâr ider kılmazdu 'âr	Fânî olan bu dünyada fakirliğiyle gururlanırdı. Fakîrliğinden utanmaz onu açıkça ortaya koyardı.
17	Gizlemezdi fakrı ol sultanımız Gizleriz fakrı 'aceb bu hâlimüz	Sevgili Peygamberimiz, fakirliğini gizlemezdi. Ne tuaftır ki biz fakirliğimizi gizleriz.
18	Dilersen her dü 'âlem içre rahat Kanât'at eyle ey cânım kanâ'tat	Her iki 'âlemde de rahat etmek istersen. Kanâ'tat te ey cânım kanâ'tat.
19	Sen fenâda eyle fakrı ihtiyâr ¹⁵ Hod bilürsen mâlına yok i'tibâr	Bu fânî dünyâda sen fakirliğine övün. Malın ehemmiyeti ve itibarı yoktur.
20	Bir kefenle gönderür dünyâ senü Mâlinu emlâkını alur girü	Dünyâ seni bir kefenle gönderir. Senin tüm malını mülkünü geri alır.
21	Söyledi Kur'ân'da Rabb-i zü'l-Celâl Mâl-ı dünyâ fitnedir ehl ü'Iyâl	Kur'ân'da Rabb-i zü'l-Celâl dedi: Dünyâ mâlî ve çoluk çocuk fitnedir.

- 22 Fahr-ı Âlem söylemişdi yâ kişi
Hubb-i dünyâdur günahların başı
- Âlemlerin iftiharı Efendimiz söylemişti: Ey kişi
günahların başı dünyâ sevgisidir.
- 23 Hubb-i dünyâ mâlını sevmen dürür
Fi'l dünyayı katı uyman dürür
- Bu dünyâ mâlını sevmendir. Fânî dünyâya katı
bir şekilde bağlanmandır
- 24 Ahmedî eyle kanâ'at fânide
Tâ ki düşvâr olmayasun bâkîde
- Ahmedî fânî olan bu dünyaya kanâ'at et. Ebedî
olan yerde (ahirette) müşkîl olmayasın.
- 25 Kıl kanâ'at kısmetine vir rızâ
'İt hilâf-u nefsunâ eyle ezâ
- Nasibine kanaat ve rıza göster. Seninle
uzlaşmayan nefsinde muhalefet et.
- 26 Nefsin arzusu seni yumakdır hemân
Uysan ana yorulursun her zamân
- İnsanı kurtaran nefsin arzusunu kırmaktır. Ona
uyarsan her zamân yorulursun.
- 27 Kıl kanâ'at tâ bulasın râhati
Her dü 'âlem görmeyesin mihneti
- Kanaat edersen rahatı bulursun. Her iki alemde
de eziyet görmezsin.
- [6]
- 28 Kanâ'atdır kalîle-i kâni 'itme Yiter
kâni'lere bir su bir etmek¹⁶
- Kanaat: Az olan şeye razı olmaktır. Kanaat
edenlere bir su bir ekmek yeter.

- 29 İzdıyâdı arama ümmîdi kes
Mâl-ı dünyâ cem'ine itme heves
Mallını çoğaltma ümidini kes. Dünyâ mâlını
biriktirmeye heves etme.
- 30 Mâl-ı dünyanın ziyânı yâ hoca
Bir hikâyet söyleyüm işit nice
Ey hoca dünya malının kaybıyla ilgili. Şimdi bir
hikâye anlatacağım iyi dinle.
- 31 Dinle 'İsâ hazreti gibi Resûl
Neye mâlik oldu dünyâsında ol
Hz. İsâ gibi bir Resûl, Kendi döneminde nelere
sahip oldu.
- 32 Ol mübârek lihyesiy çün bir tarak
Var idi su içmek için bir çanak
O mübarek sakalı için bir tarak, su içmek için
bir çanağı vardı.
- 33 Bir yumak iplik ile bir hırkası
Yama için var idi bir iğnesi
Bir yumak iplik ile bir hırkası, yama için bir
iğnesi vardı.
- 34 Gördi bir gün bir kişi yudu elin
Taradı parmaklarıyla sakalın
Bir gün bir kişi gördü elini yıkadı.
Parmaklarıyla sakalını taradı.
- 35 İtdi 'İsâ çünki parmaklar ile
Taranur niçün tarak olsun bile
Parmakla da sakal taranır, neden tarak
kullanayım dedi.

- 36 Virdüm Tanrı yoluna bunu da Bu tarağı da Allah yolunda vermeliyim ki
Kim bunun yarın hisâbını ide bunun hesabı yarın görülür.
- 37 Virdü anı bir fakire ol zamân O zaman tarağı bir fakire verdi. Bunun
Kurtulalum dir hesâbından hemân hesabından kurtulalım dedi.
- 38 Gördi bir gün dahî anı yâd idem Başka bir gün de bir olay yaşadı onu
Gelüp avcuyla su içer bir âdem anlatayım: bir adam avcuyla gelip su içti.
- 39 Çünkü dir su içilür avuç ile O zaman Hz. İsa kendi kendine su avuç ile de
Bu çanağı neye gezdirem bile içilir, neden bu çanağı boş yere kendimle
gezdireyim dedi.
- 40 Atdı yabâne çanağını o dem O zaman çanağı bir tarafa attı. Dedi; niçin
Dir niçün bunun hesâbunu görem bunun hesabını vereyim.
- 41 Kaldı iğnesi ipliği hemân O anda iğnesi ve ipliği kaldı. Onlar ile
Anlâr ile hırkasun yamardu cân hırkasının dikerdi.
- 42 Anası fevt oldu şuğli kalmadı [7]
Halk anı incitdi rahat olmadı Annesi öldü, uğraşacak işi kalmadı halk onu
incitti, rahat edemedi.

- 43 Âdem idi ibn-i Tanrı didüler
İftirâ-yı ‘azam itdiler
O insandı fakat Ona Tanrının çocuğu dediler.
Ona büyük iftira ettiler.
- 44 Hâlîka itdi münâcâtu o hâs
Dir beni halkın elinden kıl halâs
O, Yaratan Allah’a yalvardı. Dedi; beni halkın
elinden kurtar.
- 45 Hak Te’âlâ ana virdü dü cenâh¹⁷
Gel semâya halk elinden bul felâh
Hak Te’âlâ ona iki kanat verdi. Sema’ya yüksel
halkın elinden kurtulup feraha var.
- 46 Uçdu yerden dahî evvelki göge
Sonra andan irdü ikinci göge
Yerden ilk göge doğru uçtu, sonra oradan ikinci
göge vardı.
- 47 Anda varınca melekler geldiler
Görüben anı ziyâret kıldılar
İkinci göge varınca melekler geldiler. Onu
görünce melekler Hz. İsâ’nın yanına geldiler.
- 48 Arkasında var bir eski hırkası
Var idi üç yüz yirinde yaması
Sırtında eski bir hırkası vardı. Üç yüz yerinde
yaması vardı.
- 49 Bir nida geldi melekler dinledi
Ol Nebî ‘İsâ’yı arayun didi
Bir seslenme duyuldu, melekler dinledi. Allah:
O Peygamber İsâ’yı arayın dedi.

50	Fânî eşyasından anunla bile Var mıdur görünüz anun ile	Fânî dünyadan Onunla birlikte gelen eşya varmıdır, ona bakın.
51	Aradılar anı anda ol zemân Çıktı bir iğne biraz iplik hemân	O anda onu aradılar üzerinden bir iğne, bir iplik çıktı
52	Didiler sana kamûsu âşikâr Bir yumak iplükle, bir igne var	Melekler dediler: Allah'ım her şey sana aşikârdır. Bir yumak iple, bir iğnesi var.
53	Bir nidâ geldi ki anda kalsın ol Yokdurur andan yukarı ana yol	Bir seslenme duyuldu: ‘Allah, o orda kalsın’ dedi. Ona oradan daha yukarısı için yol yoktur.
54	Ol kulum dünyasına sa'y eylemiş Ol meğer dünyasına meyleylemiş	O kulum dünyasına çalışıp durmuş Meğer O dünyâsına meyil etmiş.
55	Bir nidâ irdi ki yâ 'Îsâ eger İğne ipliğin olmasa ger	Bir seslenme duyuldu ki; Ey Îsâ eğer şimdi iğne ipliğin olmasaydı.
56	Tâ çıkardun yedi gökler üstüne Fânî seven yakun olamaz dostuna	Tâ yedi göğün üzerine yükselirdin. Fânî dünyâ mâlını seven, Allah'a yakın olamaz.

- 57 Ahmedî aldın mı bundan ‘ibretü
Sen nice bulsan gerekdür rif’atu
Ahmed’i bu olaydan ders aldın mı? Sen mal ile
değil Allâh’a yakınlık ile yüksek rütbe sahibi
olabilirsin.
- 58 Bu fenâ ğailesine dalma sen
Mâlî câmi‘ibn-i dünyâ olma sen
Bu gelip geçici dertlere dalma, malı biriktiren
dünyanın çocuğu olma.
- 59 Ey birâder biz bu denlü mâl ile
Nice kurbet bulalım Allâh ile
Ey kardeşim biz bu çeşit mâl ile, Allâh ile
yakınlık nasıl kuralım.
- 60 Rebbenâ dünyâyı sevdürme bize
Kurbında dûrunı gösterme bize
Ey Rabbimiz, dünyayı bize sevdürme
yakınlığından uzak kalmasını bize gösterme.
- 61 Oldu ‘Îsâ’ya ikinci gök mekân
Oldu ğiy çün igne ve iplik hemân
Hz. Îsa’nın üzerinden igne ve iplik çıktığı için,
ikinci gök ona mekân oldu.
- 62 Fânî sevdâsına dalmuş başımız
Hâlıkın lûtfuna kalmış işimiz
Fânî olana başımız dalıp sevdalanmış.
Yaratan’nın lûtfuna işimiz kalmıştır.
- [8]
- 63 Bir münasip dahi kılalım haber
Hisse al bu ma’nîlerden mu’teber
Bununla alakalı bir hikâye daha anlatalım. Bu
itibar gören manalardan kendine pay çıkar.

64	Hazret-i Fâtıma'nun cihâzını Dü cihân fahri ol anun kızını	Hazret-i Fâtıma'nın çeyizini. İki cihanın iftiharını olan kızını.
65	Atası 'âlemlere sultân idi Cümle 'âlem hükmine fermân idi	Babası 'âlemlere sultan idi. Tüm 'âlem, emirlerine bağlıydı.
66	Kün'fe-kânana virilmişdi hemân Her ne dilerse olurdu ol zemân	O anda Ona emir verildi. İsteddiği anda her ne dilerse gerçekleşirdi.
67	Kâdir idi dilese itdürmeğe Dağı altun itdürüp gezdürmeğe	Her ne dilese gücü onu yapmaya yeterdi. Dağı altına çevirip yanında gezdirirdi.
68	Bunca devletle cihana hân iken Dinle kızı Fâtıma sultan iken	Bu kadar güçlü bir şekilde kâinata hükümdar iken. Dinle, kızı Fâtıma sultan olduğu halde.
69	İşit anı ne ile vardı ere İdeyim anun cihâzın ey yâre	Ey sevgili dost, onun ne ile evlendiğini ve çeyizini anlatayım.
70	Başına bir şukka şamle pâresi Bir kaba on iki yerde yaması	Başına bir parça kumaş parçası, bir kaftan on iki yerde yaması var.

- 71 El değirmânı ve na'leyni hemân
Bunları alub cihâz itdi o hân
O zaman için gerekli olan el değirmeni ve bir çift ayakkabı. O hükümdar bunları alıp çeyiz olarak verdi.
- 72 Ol zemânda gördi ol Sıddîk anı
Fâtıma sultana acıdı cânı
Hz. Ebubekir bu çeyizi hazırladığı sırada duygulandı. İçi Fâtıma sultan için acıdı.
- 73 Ağlayu ağlayu ol dem didi ol
Bu nice cihâz oliser yâ Resûl
Hz. Ebubekir, ağlayarak Hz. Peygambere dedi: Ey Rasullâh bunlar nasıl çeyizdir.
- 74 Ol didi kim bir müsâfir âdeme
Bu dahî çokdur bu fâni 'âleme
O (Hz. Muhammed) dedi: kim bir insan misafir ise sana hazırladığım bu çeyiz bile, fâni dünyâ için çoktur.
- 75 Şöhret-i dünyâyı bizler atmışız
Ol bekâ için fenâyı satmışız
Biz dünyâ şöhretini bir kenara attık. O sonsuz olan için gelip geçici olanı sattık.
- 76 Şimdi kızlar iletir mâl-ı girân
Atasınun hânesin kılur virân
Şimdi ise hesabını veremeyeceğimiz malı kızlarımız ister ailesinin evini perişan eder.
- 77 Ahmedî olmak dilersen bahtiyâr
Kıl kanâ'atı fenâda ihtiyâr
Ahmedî mesut, mutlu olmak istersen. Fânî dünyaya kanâ'at kılıp katlan.

[6]

- 78 Fahr-i ‘Âlem didi ‘azze men kana‘
Hem buyurdu dahî zelle men tama‘
- Âlemlerin Fahri dedi: Şeref ve yücelik, kanaat etmektir. Hem yine buyurdu: Alçaklık ve aşağılık, tamah etmektir.
- 79 Ya‘nî kânî‘ kimseler oldu ‘aziz
Zî-tama‘ zillettedir olmaz temiz
- Yani: Kanaat sahibi kimseler aziz oldu şeref ve yücelik buldular. Tamah sahibi olanlar zillete düşüp alçaldı, çamura bulandılar.
- 80 Gerçi dünyâda göze hordır fakîr
Âhiret ilinde anlardur emîr
- Gerçi dünyâda kanaatkâr kimse göze hor gelir ama âhiret hayatında onlar zengin olanlardır.
- 81 Her kimin ki bunda mâlî çokdurur
Çekdüğü ğamdır huzûrî yokdurur
- Her kimin malı dünyâda çok ise çektiği gamdır, huzuru yoktur.
- 82 Zîrâ mâlın kaydına salmış başı
Hıfz ile kisbindedir dâim işi
- Çünkü malının hesap ve idaresiyle kafası meşguldür. Daima işi, kazancını korumaya çalışmaktır.
- 83 Râzıkın virdiği rızkâ râzı ol
Sen kanâ‘at eyle ana az u bol
- Rızkı veren Râzık’ın rızkına razı ol onun verdiği aza da çoğa da kanaat et.
- 84 Kıl tevekkül hânını eyle makâm
Ol kanâ‘at köşesinde müstedâm
- Evini tevekkül edilen yer yap ve o kanaat köşesinde devamlı kal.

85 Giç sabr seccâdesine ol celis Sabır, seccadesinde otur. O kanaat hazinesine
Ol kanâ‘at kenzine gir ol enîs gir ve daima dost ol.

[10]

86 Al tahammül pişesini eline Tahammül işini eline al. Allâh bize yeter
Hasbiya‘llah getür dâim diline sözünü daima söyle.

87 Nefsin arzularına virme ödin Nefsin arzularına kulak verme, insanlarla az
Halk ile az eyle ef‘âl u sözün konuşup az muhatap ol.

88 Kim iderse halk ile az ülfeti Kim insanlarla az konuşur ve görüşür ise. O
Buldı ol kes ‘uzlet ile râhatı kimse yalnızlık ile rahatı bulur.

89 Kıllet-i dünyâdadur ekser necât Çoğunlukla kurtuluş dünyâ malının
Diyelüm cân-u gönülden es’salat azlığındadır. Diyelim cânı gönülden Resûl’e
bağlılığı.

2. Fî Beyâni Mebhâs-i Mâl-i Dünyâ [Dânya Malı Hakkında Açıklama]

1	Ahmedî söyle fenânın hâlini
Nicedür birdür o zehr-i mârını	Ahmedî dünyânın halini ve ne zamandan
beridir o yılan zehri var onu anlat.
2	Niceler onunla mağrûr oldular
Dahî hâk'dan şaşuban dûr oldular	Çoğu kimse dünya ile gururlandılar. Hatta
Allah yolundan şaşıp, Ondan uzaklaştılar.
3	Ey fenâ dünyasına mağrûr olan
Tûl-ı emel ile hak'dan dûr olan	Ey fâni dünyânın malıyla övünen. Çeşitli
istekleri nedeniyle Allah'tan uzaklaşan kimse.
4	Fikr ider misin zamânın hâlini
Celb edersin bu fenânın mâlını	Zamanın nasıl hızlı geçtiğini düşünmüyor
musun? Dünyâ malını kazanmak için çalışıp
duruyorsun.
5	Cidd ü cehd ile yığup sakladığın
Mâlikim bunlara sanup saydığın	Azimle çalışıp, yığdığın ve sakladığın. Değer
verip bunlara sahibim, dediğin.
6	Hep emanetdür güvenme mâluna
Bunda burağup gidersün yoluna	Güvenme mâlına bunların tümü emanettir. Bu
malları dünyada bırakıp ahiret yoluna göçersin.
7	İşbu bir bir yığdığın mâl u melâl
O dem vârislere dağıla fi'l-hâl	İşte bir bir biriktirdiğin mal ve mülkünü,
hayatta iken varislerine dağıtmalısın.

8 Gide mâlın tehî müflis kalasun Malın mülkün elinden gidecek elin boş kalacak.
Sağ iken virdüğün elde bulasun Ancak sağ iken verdiğinin karşılığını bulursun.

9 İşt mahşerde nice ola hâlün Mahşerde senin halin nasıl olacak dinle! O mal
O mâl için olunsar sülün için sorular sorulur.

[11]

10 İdeler bunları nirde kazandın Bunları nasıl kazandın derler. Bu fâni dünyâyı
Fenâyı bâkî mi sandun düzendin sonsuz mu sandın da mal biriktirdin.

11 Bu emvâlün hisâbını vir imdi Şimdi bu biriktirdiğin malların hesabını ver.
Cevâbın isteriz senden gel imdi Şimdi senden bunların cevabını istiyoruz.

12 Bu mâlı fânide derç eyledün sen Bu fâni dünyâda sen mal biriktirdin. Malı
Neden aldın neye harç eyledin sen nereden aldın ve nereye harcadın.

13 Kamû defterlerin içre göreler Herkes bunların hepsini defterinde yazılmış
Nakîr ü kıtmîr itdüğün sorular görür; her kişiye işlediği inceden inceye
sorulur.

14 Helâl olursa isterler hisâbı Helâl olan mâlın hesabını sorular. Harâm olan
Harâm olunca iderler ‘azâbı mal için ise azâb ederler.

15	Helâl olup virülmişse zekâtı Hîsap âsân ola bula necâtı	Mâln helâl ve zekâtı verilmişse. Hesab veren kişinin hesabı kolaylaşır ve kurtulur.
16	Ahmedî bu mâl-ı dünyâyâ heves İzdiyâdı isteme ümmîdi kes	Ahmedî bu dünyâ malını hevesle çoğaltma ümidini kes.
17	Ol kifâyet denlü hâl işde bulun Kimseye mihtâc olup açma elin	Hayatını sürdürebileceğin ile kifayet et. Kimseye elini açıp, muhtaç olma.
18	Her umurun evsâtında hayr ola Evsatu'hâl ile kul râhat ola	Her işinin içerisinde hayır olur. Orta hâl ile kul rahatta olur.
19	Gelmedin bu fâniye sen mâl için Gelmisen kesb idesin uhrâ için	Bu fâni dünyaya sen mâl için gelmedin. Bir daha dünyâyâ gelmeyeceğin için sadece ahiret için çalışmalısın.
20	Söylediğim pendi sana kıssa kıl Gice ile gündizi üç hisse kıl	Sana öğütlediğim bu pendnâmeyi kendine öğüt olarak al. Gece ile gündüzü üç parça ayır.
21	Bir bölükde hâlık'ına tâ'at it Bir bölükde yat vücûdi rahat it	Gecenin bir bölümünde Yaratana ibadet et. Bir bölümünde vücudunu sağlıklı ve sıhhatli kılmak için uyu.

- 22 Bir bölükde kıl 'ıyâlin kesbini
Kıl ferâgat izdiyâdın ğasbını
- Bir bölükte çoluk çocuğun için çalış, mâlını
çoğaltıp elinde tutma isteğinden vazgeç.
- 23 Fi'1-i dünyâda ziyâd itsen işi
Mâlın artar rızkın artmaz yâ kişi
- Dünyâ mâlı için çok çalışırsan, ey insan malın
artar ama rızkın artmaz.
- 24 Mâl-ı vârisdir yanında derc olan
Rızkın oldur ekl ü şurba harç olan
- Vârislerin malıdır bütün toplayıp yığdığın;
rızkın odur ki, yiyip içtiğin ve harcadığın.
- [12]
- 25 Ğayrinün mâlı için bu zahmeti
Ne sebebden göresin bu mihneti
- Başkasının mâlı için niçin bu zahmeti, bu
eziyeti kendine çektirecek, ne sebepten
göreceksin bu mihneti.
- 26 Bunda mâlı cerb idenler ki olur
Cennet içre meskeni noksân olur
- Dünyâda mâl toplayanlar olur ki, onlar cennetin
içine girse dahi cennetteki mekânları eksik olur.
- 27 Var münâsib haber dinlegil
Mâl-ı dünyâ isteme şerm eylegil
- Dinle bu duruma münasip bir hikâyem var.
Dünyâ mâlı isteme utan.
- 28 Var idi bir 'avrat ile bir kişi
Tâ'at ü zikr idi anların işi
- Bir kadın ve bir adam vardı. Onların işi ibadet
ve zikir idi.

29	Öyle müstevfâ bulamazlardı kût Anca bulurlardı kût-ı lâ yemût	Adam ve kadın çeşitli yiyeceklere sahip değillerdi. Ölmeyecek kadar yiyecekleri vardı.
30	Hâtun etdi yâ helâlüm n'idelüm Gel hudâ'dan dünyalık isteyelüm	Kadın eşine bir öneride bulundu. Gel Allah'tan dünyâ hayatı isteyelim.
31	Etdi onlar du'âyı malları Oluban rahat geçine halleri	Onlar mal sahibi olmak, rahat geçim sağlayabilmek için duâ ettiler.
32	Yatılar ol gece er hâtun ile Bir melek gönderdi hak altun ile	O gece kadın ve kocası uydular. Allâh bir meleğiyle onlara altın gönderdi.
33	Sub hirünce kapuyı dak eyledi Çıktı dervîş bu sana olsun dedi	Sabah olunca biri kapılarını çaldı. Kapıda bir derviş“ bunlar size olsun” dedi.
34	Alup anı içerü girdi ol er Gördiler ki içi dolu sîm üzer	Adam dervişin verdiklerini alıp içeriye girdi. Kabin içinde görüler ki içi dolu altın ve gümüşdür.
35	Gitdi ol gün irdi ahşâm yatısı Yatdılar bir yatak içre ikisi	O gün bitti ve uyku vakti geldi. Kadın ve kocası aynı yatakta uyudular.

- 36 Gördiler rü'yâ kıyâmet gününü
İşidürler ehl-i mahşer ününü
Rüyalarında kıyâmet gününü gördüler. Mahşer halkından sesler duydular.
- 37 Bunların defter hisâbın gördüler
Emr olundı cennete gönderdiler
Karı, kocanın sevap ve günahlarının yazıldığı defterden hesaplarının sorulduğunu gördüler. Emir üzerine onlar cennete gönderildi.
- 38 Hûrîler dir anlara yâmü'minîn
Bu kasr-ı a'lâ sizin varın hemîn
Hûriler onlara ey mü'min, dedi. Bu refah ve yüksek köşk sizin orada hemen oturabilirsiniz.
- [13]
- 39 Gördiler ol kasrı hayrân oldular
Bir gedük sakfında anı gördüler
Onlar o köşkü görünce ona hayran oldular. Rüeyayı gören kadın ve kocası bu köşkün çatısında bir delik gördüler.
- 40 İtdiler yâ Rebbenân'olaydı âh
Kılmayaydın bu gedügiyâ İlâh
Dediler: Ey Rabbimiz âhkeşke bu köşte bu delik olmasaydı.
- 41 Hoş mu'allâ kasrımız dâru'l-karâr
Lîk yazık böyle kasrın 'aybı var
Oturduğumuz köşk çok güzeldir. Ancak köşkümüzün bir kusuru vardır.
- 42 Bir nidâ irdi anı siz fânîde
İstediniz bulamazsınız bâkîde
Onlar bir ses duydular. Siz onu fani istediniz baki olan cennette bulamazsınız.

- 43 Anlar itdi eylemişiz bize kem
Anun için gördiler ğâyet elem
Rüyayı gören kadın ve kocası biz kendimize
kötülük ettik, dedi. Bu gördükleri şeyden sonra
çok fazla üzüldüler.
- 44 Âh n'olaydı fâni içre biz anı
Dilemeseydik bulurduk sağ bunı
Keşke fânî dünyada mâl dilemeseydik. Bu
konağı sağlam bulurduk.
- 45 Uyanup uykularından durdular
Gafil iken bu kezâgâh oldular
Uykularından uyanıp düşündüler, ahireti
düşünmezken ahireti düşünen insanlar oldular.
- 46 Birbirlerine söylediler yâ helâl
Bu fenâ içre görelim biz melâl
Birbirlerine: Ey helalim dediler. Bu fânî
dünyâda gam çekelim
- 47 Gel bunı biz hak yolına virelim
Varup ol kasrı mükemmel bulalım
Bu altın ve gümüş dolu çuvalı hak yolunda
verelim. O gördüğümüz mükemmel köşkü
kazanalım.
- 48 Ol gelen altını hak kullarına
Cümle virdüler hudâ yollarına
Allah'ın onlara gönderdiği altın ve gümüşlerin,
Allah'ın kullarına Allah yolunda bağışladılar.
- 49 Bir de rü'yâ gördiler kasrı 'ayân
Ol gedük yok bellüsiz olmuş hemân
Bunları bağışladıktan sonra tekrar rüya
gördüler. Bu gördükleri rüyada kasrın o deliği
kaybolmuştu.

- 50 Kasr ile bu ilde olalım enîs
Tâ mükemmel kasra olalım celîs
Rüyamızda bize verilen bu köşk vesilesiyle
ahiret hayatıyla dost olalım. O mükemmel köşk
için sağlam bir temel oluşturalım.
- 51 Uyanup hakk’a senâlar kıldılar
Hak bize ihsânı kıldı didiler
Uyanınca Allâh’a övgüler ettiler. Allah bize
lütüfta bulundu dediler.
- 52 Bunda bulmayan anda bulalar
İzdiyâd ikrâma nâil olalar
Dünyada bulamayanlar, ahirette bulsunlar,
Allâh’ın lütfuna erişsinler.
- 53 Mâl-ı dünyâ ‘ayb olındı istemek
Şâyet eyüdüdür fenâda virmemek
Dünyâ malını istemek ayıp oldu. Bu fâni
dünyâda dünya malına sahip olamamak iyidir.
- [14]
- 54 Hudâya ma‘lûmdur her cümle hâl
Virüpdür herkese haddi kadar mâl
Herkesin halini en iyi Allah bilir, bu sebeple
herkese hak ettiği kadar mal verir.
- 55 Kula virseydi haddinden ziyâde
Olup bâğî yürürlerdi fesâda
Allah kuluna hak ettiğinden fazlasını verseydi,
kullar asileşip yanlışa doğru yürürlerdi.
- 56 Bilmezem Ahmed hudâ’nun hikmetin
‘Aklın irmez ana yitmez takatın
Ahmedî Allah’ın hikmetini bilemezsin. Akıl
gücün onu anlamaya yetmez.

57	Ba'zını mâl ile mazlum eylemiş Ba'zını fakr ile mağbûn eylemiş	Allah bazısını mal ile mazlum eylemiş, bazısını fakirlikle şaşırtmıştır.
58	Bir hikâyet var münâsib dürana Dinler isen intikal irer sana	Bu duruma uygun düşen bir hikâyem vardır dilersen sana anlatırım.
59	Tûr'a bir gün hazret-i Mûsâ gider Gördi durur yolunu bekler bir er	Hz. Mûsâ bir gün Tûr dağına çıkar. Dağa varınca bir adamın Onun yolunu gözetlediğini görür.
60	Yalvaru Mûsâ'ya itdi yâ Nebi Ey hudâ'nun sevgili Peyğamber'i	Adam: Ey Nebi diye yalvarmaya başlar, ey Allah'ın sevgili Peygamber'i diye yalvarmaya başlar.
61	Öyle bir fakre giriftâr olmışam Rızk-ı peydâhıma 'acîz kalmışam	Öyle bir yoksulluğa düştüm ki, kolayca kazanılacak rızkımı dahi kazanamayacak haldeyim.
62	Cû'elinden giceler uyumazam Karnımın dolusu nânı bulamazam	Açlık yüzünden geceleri uyuyamıyorum. Karnımı doyuracak ekmek bulamıyorum.
63	Mâl-ı dünyâ virsün bana ol Ganî Di halâs ide fakirlikten beni	Sonsuz zenginliğin sahibi olan Allah bana dünyâ mâlı versin. Ki bu fakirlikten kurtulayım.

- 64 İsterem makbul ide bu sözümü
Tâ ki râhatda bulam şebrûzümü
Allah'ın ettiğim bu duaları kabul etmesini
istiyorum. Ki gece ve gündüzüm rahatlık içinde
geçsin.
- 65 Ol fâkir istedi dünyâ mâlını
Hayr ile anmadı encâmını
O fakîrdünyâ malını istedi, ama kendi sonunun
hayırlı olmasını dilemedi.
- 66 Tûr'a varup eyledi Mûsâ kıyâm
Söyledi kul hâlini ba'de'l-keâm
Hz. Mûsâ Tur-ı Sina dağına varınca ayakta
durup Allah ile konuştu. Daha sonra o fakîr
kulun halini anlattı.
- 67 Söyledi yâ Rab o kulun hâline
Muttâli'sin acıdım ahvâline
Dedi ki: "Ey terbiye eden Allah'ım, o kulun
halini zaten sen biliyorsun. Acıdım onun haline.
- [15]
- 68 Vir ana dünyâlığı şâd eyle sen
Fakr elinden anı âzâd eyle sen
Ona dünyâ mâlı verip mutlu et. Onu fakirlikten
kurtar.
- 69 Vahy olundu çün niyâz itdün bana
Mâl-ı dünyâ virelüm vardı ana
Senin bana söylemek istediklerin sana
vahyedildi. O kula de ki sana mal verilecek.
- 70 Vardı Mûsâ ol kişiye söyledi
Kurtarup ğamdan anı şâd eyledi
Hz. Mûsâ o kişinin yanına varınca şöyle dedi:
Onu gamdan kurtarıp mutlu kıldı.

- 71 Gitdi anun üzerine az zamân
Mâllı bir ‘avrat hudâ virdi hemân
Bu yaşananların üzerinden kısa bir zaman geçtikten sonra, Allah o adama hemen malı olan bir eş nasip etti.
- 72 Ol kişi mâğrur olup itdi yamân
Hazret-i Mûsâ yola oldı revân
Fakirlikten çıkıp zengin olan adam verilen nasibiyle gururlanıp (kendini beğenip) kendine kötülük etti. Bir zaman sonra Hz. Mûsâ tekrar yoluna devam etti.
- 73 Vardı dâr üzre ol âdemi görür
İp boğazından asılmışdur durur
O zengin olan adamı darağacında, ip boğazında asılı halde olduğunu görür.
- 74 Söyledi niçün bu kulu asdular
Sihatini bu fenadan kesduler
Sordu: Neden bu kulu astılar, bu dünyadan bağını kopardılar.
- 75 Didiler bu fakîr mağbûn idi
Sonra mâla irdi key mağrur idi
Dediler: Bu fakirken kendi halindeydi. Sonra mal sahibi olunca oldukça gurura kapıldı
- 76 Bî-cürm bir âdemi katl eyledi
Hâkime bildürdiler salb eyledi
O suçsuz bir adamı öldürdü, dediler. Bunun üzerine hâkim onu yargılayıp idam kararı verdi.
- 77 Vardı Mûsâ Tûr’a anı söyledi
Yâ İlâhî bu ne hikmetdür didi
Hz. Mûsâ bunları duyunca hemen Sina dağına vardı. “Ey İlâhî bunun hikmeti nedir”dedi.

78	Bir nidâ irdi ki yâ Mûsa senün Hâtırın'çün fakrını aldım anun	Bir ses duyuldu: Ey Mûsâ senin, hatırın için o kulumu fakirlikten kurtardım.
79	Bây olunca oldu işi bed-fi'âl Oldı hem mağrur mağzûb ol ricâl	O adam zengin olunca kötü işler işledi ve gururlanıp gazaba uğrayanlardan oldu.
80	Ben bilürdüm ol kulum yâ Kelîm Eylemişim fakr ile anı selîm	Ey Mûsâ o kulumu ben bilirdim. Onu fakirlikle güven altına almıştım.
81	Fakr ile ol bulmuş idi râhâtı Ol sebebden virmez idim vüs'atı	O rahatı fakirlikle bulmuştu. Geniş rızkı bu yüzden ona vermezdim.
82	İstedi bizden fenânun mâlını Hayr ile anmadı ol encâmını	Bu fânîdünyânın mâlını bizden istedi. O sonunun hayırlı olmasını dilemedi.
[16]		
83	Oldı emrâz-ı ğıdâya mübtela Mâlıyla başına irdi ol belâ	O hastalıklı olan besinlere (içki, haram yiyeceklere) müptela oldu malıyla başını belâyaya soktu.
84	Ahmedî iste hudâ'dan hayr işi Her dü 'âlem bulasın râhat başı	Ahmedî Allah'tan hayırlı olanı iste, her iki dünyada da başın rahatı bulsun.

85	Gör ne buyurdu Resûl-ı bâ-safâ Enbiyâ şâhı Muhammed Mustafâ	Peygamberler şâhı Muhammed Mustafâ gör ne buyurdu.
86	Her ne dilersiz hudâ'dan dileyin Hayr ise deyü temmenî eyleyin	Her ne dilerseniz Allah'tan dileyin, hayırlısını her zaman temenni edin.
87	Her umûrî hakka tefviz idiniz Emri üzre râh-ı hakk'a gidiniz	Her işi hakk'a (Allah'a) bırakın Allah'ın emri üzerine Allah yolundan gidiniz.
88	Anlamazsınız hâlık kunef 'âlini Bilemezsiz her işin encâmını	Siz Yaratanın fiilerini anlamazsınız. Her işin sonu nasıl olacak bilemezsiniz.
89	İsteyin dâ'im hudâ'dan hayırlısın Her dü 'âlem cümle işin eyüsin	Allah'tan her zaman hayırlısını dileyin. Her iki âlemde de tüm işlerin iyisini isteyin.
90	Dinle buna var münasip bir kasas İdelüm tefviz umura biz heves	Dinlersen bu anlatıklarım münasip düşen bir hikâyem var. Her işimizin sonunun hayır olmasını dilemeli ve Allah'a bırakmalıyız.
91	Üç velî kimse olur bir arada Gördiler vâfir kemükler orada	Üç veli beraber yürürken yerde birçok kemik gördüler.

- 92 Benzemez ğayr-i ‘izâma gördiler
Bu ne hayvân ola yâ Rab didiler
Veliler ‘‘bu kemikler diğer yarattığın hayvanların kemiklerine benzemiyor. Ey Rabbimiz bu hayvan nasıl bir hayvan olabilir’’ dediler.
- 93 İdelim didiler buna bizler du‘â
Eylesin ihyâ bunı Bârî hudâ
Veliler bu kemikler için Allah’a duâ edelim. Düzgün ve güzel yaratan Allâh bu kemikleri canlandırsın.
- 94 Bu nice hayvândıranı görelim
Kudret-i Yazdân’avâkıf olalım
Bu nasıl bir hayvandır, onu görelüm. Güç sahibi olan Allah’ın hikmetini görelim.
- 95 Herbirimiz bir şeyini Bârî’den
İsteyelim olmağın Rabbâni’den
Her birimiz kusursuz yaratan Allâh’tan bu kemiklerin bir tarafını, ete çevirip canlandırmasını isteyelim.
- 96 İtdi biri isterem ben yâ hudâ
Şol kemükler bitüşib olsun kafâ
Velilerin içlerinden biri‘‘ey Allah’ım sol kemikler bir araya gelip kafa haline gelsin’’ dedi.
- [17]
- 97 Ol ‘azîmler bir yere cem‘ oldılar
Bir kafes oldu ‘acâib gördiler
Büyük kemikler bir yerde toplandılar. Birleşen kemikler kafes gibi gözükünce veliler çok şaşırdı.
- 98 Biri dahî yâ Rab didi isterem
Lahm ile cildini anun kıl kerem
Diğer bir veli: Ey Allah’ım isteğim kemiklerinin üzerine derisini geçir.

- 99 Virdi lahm ile derisin ol Ğanî
Gördiler kim bitdi lahm ile deri
Hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah o cansız kemiklere derisini ve vücudunu geri verdi.
- 100 Bir kerîh manzar ‘acâibden ğarîb
Havf irüşdi gördiler anı mehîb
Bu şaşkırtıcı durum karşısında veliler korkuya kapıldılar.
- 101 Ol biri itdi ki yâ Rabbe’l-Mucîb
Ger bize hayrlu ise şu ‘acîb
Velilerden biri “ey dualarımızın hayırlısını veren Mucîb. Eğer şu acayib şeyi diriltmen bizim için hayırlı ise.
- 102 Kıl bunı ihyâ dirilsin görelüm
Bu nice hayvândur anı bilelüm
Allahım bu nasıl bir hayvandır, onu canlandır da görelim.
- 103 Gördiler dağıldı o lahm ü deri
Oldı kemük yirde yatur her biri
Kemiklere giydirilen derinin yok olduğunu ve kemiklerin tekrar yere dağıldığını gördüler.
- 104 Didiler yâ Rabbenâ fırkat nedür
Kılmadun ihyâ bunı hikmet nedür
Veliler yâ Râb dedi:” kemiklere deri giydirip canlandırmamanın hikmetini anlayamadık”.
- 105 Bir nidâ irdi bilin yâmü’minîn
Hamd ü şükr idin ki oldınız emîn
Bir ses duyuldu: Ey müminler Allah sizi emin kıldı.

- 106 Ol bir azğûn dîv idi ben cânını
Virmedim sır eylediniz tenini
O azgın bir devdi, ben canını vermedim sadece
kemiğe et giydirilmiş halini size gösterdim.
- 107 Ger anun cânını virseydim giri
Sizleri yer idi koymazdı diri
Eğer onun canını geri verseydim sizi yerdicanlı
bırakmazdı.
- 108 Kimsenin ana güci yitmez idi
Halka aslâ merhamet itmez idi
Kimsenin ona gücü yetmezdi o dev halka aslâ
merhamet etmezdi.
- 109 Ol Nebî olan Süleyman istedi
Anı ihlâk eyle yâ Rabbî didi
O peygamber Hz. Süleyman dedi: Ey terbiye
eden Allah'ım bu devin canını al diye dua etti.
- 110 Çün bize kıldı münâcâtı o hâs
İtdim ihlâk anı halk oldu halâs
Çünkü Hz. Süleyman temiz duasıyla bize
istekte bulundu dev'in canını alınca, halk ondan
kurtuldu.
- [18]
- 111 Gördünüz çün ol 'acîb olan teni
Sizlere hayr olmaya anun cânı
Sizin gördüğünüz o âcayip bedeni, onu
canlandırmam sizin için hayırlı değildir.
- 112 Kim ki bizden ister olsa hayr işi
Rahat içre dürmüdâm anun başı
Kim bizden işin hayırlısını isterse. Onun başı
sürekli rahattadır.

- 113 Ahmedî Yezdân'a tefviz it umûr
Olmayasın her dü 'âlem içre hor
Ahmedî işlerini Allah'a bırak ki her iki dünyâda
da perişan olmasın.
- 114 Her ne dilersen du'âda kıl irâd
Hayr ise yâ Rabbenâ işbu murâd
Allah'tan her ne dilersen böyle iste Ey terbiye
eden Allah'ım bu iş benim için hayırlı ise bana
nasip et.
- 115 Kıl bana anı müyesser yâ Kerîm
Şer ise virme beni eyle selîm
Ey Kerîm bu işi bana kolaylaştır. Eğer bu işte
benim için hayır yoksa, işi benden uzaklaştır ey
Selîm.
- 116 Mâl-ı dünyâ çoğına itme heves
Düzüb etrafına itme kafes
Dünya malının çokluğuna heves etmeme, onu
kendi etrafına dizip, kendim için bir kafes
haline getirme.
- 117 Zâhir egerçi seni melbûs ider
Doldurur ğaileye mâhbus ider
Görünenler (dünyâ malı) eğer seni rahataymış
gibi gösterse de sıkıntı getirerek hayatı sana
zindana çevirir.
- 118 Şol ipek kurdu gibi alur seni
Kurtaramazsın dahî cân u teni
Şu ipek kurdu gibi seni alır. Hayatımı, bedenini
dahi kurtaramazsın.
- 119 Tâ ki yanmayınca ol dûd-ı harir
Bulamaz andan halâsı ol fakîr
O dûd-ı harir yanmayıncaya dek, o fakîronadan
kurtulamaz.

- 120 Bu fenâ mâlına mâğrûr olma giç
İltifât-ı şâha mesrur olma hiç
- 121 Ol sebük-bâr olma dünyâyâ esîr
Görme yarın anda hisâb-ı kesîr
- 122 Yâ İlâhî kıl hisâbımız yesîr
Hürmetine kim bize virdün beşîr
- 123 İhtiyâr eyle kanâ'at bul necât
Ol Muhammed hazretine vir salât
- 124 Okıyanı dinleyeni yazanı
Rahmetinle yarlığağil yâ Ganî
- Bu fâni dünyâ mâlına güvenme geç, hiçbir zaman padişahların iltifatlarından dolayı mutlu olma.
- Dünyâyâ esir olmamak için yükü hafif olanlardan ol. Kıyamet günü hesabı ağır olanlardan olmayasın.
- Ey İlâhî hesabımızı kolaylaştır Hz. Muhammed'in hürmetine bizi kurtuluşa dair müjdeledin.
- Kanaat ederek kurtuluşa eriştir. O Hz. Muhammed'e salat ve selam getir.
- Kimseye muhtaç olmayan Allah'ım okuyanı, yazanı ve dinleyeni rahmetinle yargıla.

3. Fî beyâni Mebhas-ı Malik-ü Dünyâ [Dünya Mülkü ile İlgili Kısım]

- 1 Ey fenanun mülkine râğıb olan [19] Ey dünyâ mâlına rağbet eden, kalbini çeşitli
Kalbini tûl-ı emelle dolduran isteklerle dolduran.
- 2 Bu fenanun milkine itme heves Dünyâ mâlına heves etme, ihtiyaç fazlası için
İhtiyâcından ziyâde itme kesb çabalama.
- 3 Yok durur bunda bekâsı kimsenün Kimse dünyâda sonsuza dek kalmaz, bunu bil
Mülk emanetdür yedinde bil senün mülk senin elinde emanettir.
- 4 Şu bâğ u bağçe emlâkin dağıla Kıyamet günü bağın ve bahçen dağılınca,
Hisâbı boynuna gelüb yığıla hesabı o gün boynuna yığılır.
- 5 Gidersin ‘âkıbet bu fâni ilden Neticede bu fâni dünyadan gideceksin.
Kalur cem‘itdügün gelmez bu yirden Biriktirdiğin dünyâ malı, dünyada kalır.
- 6 Bulırsın bir kefenle bir çukuru Öldükten sonra bulursun bir kefen, bir mezar.
İder vârisler mülkinde huzûrı Vârislerin mal ve mülk ile huzura kavuşur.
- 7 Ki mâlınla bulur ol râhatı bol Senin malınla oldukça rahat edenler, acaba seni
‘Aceb rahmetle anar mı seni ol rahmetle anacaklar mı?

- 8 İ'tibâr itme fenanın mülkine
Yürü eyü kimselerün silkine
Dünyâ mâlına güvenme, iyi kimselerin yolundan yürü.
- 9 Var ise milkin mahabbet eyleme
Bu emanetdür benimdür söyleme
Dünyâ mâlın var ise, malına sevgi besleme.
Dünyâ mâli emanettir, benimdir deme.
- 10 Bu fenâ mülki müsâfirhânedür
Göç âzığın görmeyen dîvânedür
Fânî olan dünyâ geçicidir âhiret göçü hazırlığını görmeyen divanedir.
- 11 Gelen gider konan göçer bu ilden
Budur kanûn bu 'âdet bu yerde
Bu dünyâya gelen ve kalıcı olduğunu düşünen ölümle dünyadan ayrılır dünyâda kanûn ve âdet budur.
- 12 Yakında çünkü sen bundan gidersin
Gönül virme buna tiz unudırsın
Kısa bir süre sonra sen de bu fânî dünyâdan gideceksin. Dünyâ mâlına gönül verme, onu çabuk unutursun.
- 13 Ki biriyle idince ülfeti çok
Bulnur firkatının zahmeti çok
Bir şeye ne kadar yakınlık gösterirsen, o şeyin ayrılışı o kadar çok zahmet verir.
- 14 Her kim irdi bu yere benim didi
'Âkibet bu yer çeküp anı yedi
Her kim dünyâya geldikten sonra, bu yer benim dediyse, sonunda dünyâ hayatı o insanı yok etti.

[20]

- 15 Mülkinin dellâlıdır dünyâ denî
Aldırır hem satdurur sana seni
Alçak dünyânın malı onun ilan edicisidir. Sana seni aldırır ve sattırır.
- 16 Alur emlâkin seni iflâs ider
Var hisâb seni yire habs ider
Mâlını ve mülkünü alarak seni iflâs ettirir. Seni dünyâ malının hesabıyla, dünyâya hapis eder.
- 17 Mülk için dünyâda ğam yiyenleri
İşid beg bu milk benim diyenleri
Mal için dünyâda üzüntü çekenleri. Dünyâ malı benimdir diyenleri işit.
- 18 Bir hikâyet var münasib dinleyin
Fânî mülküne benümdür dimeyin
Uygun bir hikâyem var, beni dinleyin: Dünyânın fânî malı benimdir demeyin.
- 19 Hazret-i 'Îsâ Nebî bir gün yola
Cem'idüb ashâbını gitdi bile
Hz. 'Îsâ nebi bir gün sahabeleri toplayıp yola, çıktı.
- 20 Bir ekünlü yere varup indiler
Emr olundı ol mekâna kondılar
Onlarla birlikte ekili dikili bir arazide durdular. Onlara Allah'tan emir gelince o mekânda konakladılar.
- 21 Söyledi 'Îsâ'ya anun her biri
Ey hudâ'nın sevgülü Peyğamber'i
Hz. 'Îsâ'nın yanında bulunan ashâbların her biri şöyle dedi. Ey Allâh'ın sevgili Peyğamber'i.

- 22 Olmuşuz aç idegör bize meded
Kim helâk olur bu leşker bî-'adet
Acıktık, bize yardım et. Yoksa senin askerlerin
olarak burada açlıktan yok olup gideceğiz.
- 23 Hazret-i'İsâ münâcat eyledi
Kulların rızkını vir yâ Rab didi
Hz. İsâ Allah'a dualarla yalvardı ey terbiye
eden Allâh'ım bu kullarının rızkını ver.
- 24 Hak Te'âlâ vahy ile didi ana
Rızkunuz hazırdurur idem sana
Allah, Hz. İsâ'ya vahiyle seslenerek: Rızkınız
hazırdır dedi.
- 25 Bu yanındaki tahıllar rızkınız
Ol kadar dirin ki tâ ki doyunuz
Bu yanınızda bulunan ekili dikili arazideki
tahılları yiyebilirsiniz. O tahıllardan doyacak
kadar toplayın.
- 26 Bunı 'İsâ leşkerine söyledi
Rızk imiş bize bu tahıllar didi
Hz. İsâ kendisine gelen bu haberi yanında
bulunan sahâbelerine söyledi. Bu tarladaki
tahıllar bizim rızkımızmış dedi.
- 27 Siz gerek ki bu tahıldan diresiz
Doyacak denlü siz andan alasız
Bu tarladaki tahılları biçebilirsiniz. Ancak
doyacak kadar onlardan toplayabilirsiniz.
- 28 Ol tahıldan devşürüben yidiler
Karşudan bir âdem irdi gördiler
Ol tahıldan ihtiyaçları kadar toplayıp yediler.
Karşıdan bir insanın geldiğini gördüler.

[21]

- 29 Gelüp anlara tehevür eyledi Yanlarına gelen adam onlara kızdı. Neden
Siz niçün ziyân idersiz söyledi tahıllarıma zarar veriyorsunuz dedi.
- 30 Bu ekin yiri benimdür ekmişem Bu ekili arazi benim, onları ben ektim. Uzun
Bunca yıllar zahmetini çekmişem yıllar zahmetini ben çektim.
- 31 Gayrının mâlını niçün yidinüz Sizin olmayan malı neden yediniz. Kendinize
Kendinize nice câiz gördünüz hangi sebeple bunu caiz gördünüz.
- 32 Buni gördü hazret-i'İsâ 'ayân Hz. İsâ yaşananları açık bir şekilde gördü. Hz.
Ağlayu dir yâ Kerîm-i müste'ân İsâ ağlayarak ey yardım eden lütuf sahibi
Allah'ım, dedi.
- 33 Sen bunı bize nevâle eyledün Sen bu tahılları bize kısmet ettin sahibini ise
Sahibin bize havâle eyledün bize gönderdin.
- 34 Bundandır hikmetin yâ Müste'ân Ey yardım eden Allah'ım bunun hikmeti nedir
Anı bu kullarına eyle beyân şimdi biz kullarına bunu açıkla.
- 35 Vahy olup ana dinildi yâ Resûl Vahy edilip Ona denildi: Ey Resûl,bunu
Mülk benim kullarımındur bilmiş ol bilmelisin ki mülk benim kullarımındur.

- 36 Mülkime kulları hennân eyledüm
Vâsıtayla rızkın ihsân eyledüm
Mülkime kullarımı bekçi eyledim. Kullarımın
çalışıp çabalamasını vasıta ederek, onlara rızık
verdim.
- 37 Ol kulumun medhalı yok yirlere
Bir fuzûlluk dur idiyor sizlere
O kulum benim nasip ettiğim rızkın bazı
bölümlerine müdahale hakkı yoktur. O kulum
sizlere lüzumsuz söz söylüyor.
- 38 Me‘mûlnca ol dire andan tahıl
Sizlerin rızkına olmasın bahîl
O tahıldan yeterince alın. Sizlerin rızkını eksik
olmasın.
- 39 Kâdirem bir tarladan bu ‘âlemin
Rızkını virmeğe cümle âdemin
Ben her şeye gücü yeten Allah olarak bir
tarladan bütün Âlemin tüm insanların rızkını
verebilirim.
- 40 Sen temennâ eyle biz sâhiplerin
Halk idelüm tâ göre da‘vâların
Sen biz sahiplerinden temenni et. Biz yaratalım
ki davalarını görelim.
- 41 Niceler ol yere sâhib oldılar
Pâyidâr olmadı âhir öldiler
Birçok kimse bu topraklara sahibi oldu ama
toprakların kalıcı sahibi olamadan sonsuza dek
ölüp gittiler.
- 42 Hazret-i ‘İsâ münâcât eyledi
Ol yirin sâhiblerini diledi
Hz. İsâ Allah’a yalvardı o tahıl tarlasının
sahiplerinin kim olduğunu öğrenmeyi istedi.

- 43 Âdemin devrinden ey hak yiri
Ki benimdür söyledi kendileri
Ey Allah'ım Hz. Adem'den beri kimler burası
benim yerimdir dediye onları göreyim.
- 44 Cümlesini eyle ihyâ gelsin ol
Yir kimin mülki bu âdem bilsin ol
[22]
Hepsi dirilerek buraya gelsinler. Bu yer kimin
mülküdür, bu adam bilsin.
- 45 Kıldımak buldu 'âyı lutfi çok
Ol kadar âdem dirildi 'addı yok
Lütfu çok olan Allah, Hz. İsâ'nın bu duasının
kabul etti. Yüce Allah sayılamayacak kadar
insan diriltti.
- 46 Cem'olunup bir araya geldiler
Birbirinden hasmî da'va kıldılar
Bu dirilen insanlar toplanıp bir araya geldiler.
Bu insanlar birbirlerinden davacı oldular.
- 47 Niceler dirler benimdür işbu yir
Bana atamdan kalubdur işbu yir
Birçoğu bu toprak benimdir dediler bu toprak
bana atamdan kaldı dediler.
- 48 Ba'zılar dirler satun aldık bunı
Biz gidüp vârislere koydık bunı
Bazıları ise bu toprağı satın aldık biz öldükten
sonra varislerimize miras olarak bıraktık.
- 49 Niceler dir vâris mevrûsumuzdur
Ba'zılardir milk-i mevhûbumuzdur
Birçoğuna miras yoluyla kalmıştır bazıları ise
bu toprak bana hibe edildi.

- 50 Niceler dir tapuyu almış idim Ba'zılardir bâd-hevâbulmuş idim
Çoğu toprağın tapusuna sahibiyim bazıları ise sahibi yokken ben buldum.
- 51 Niceler dirbâyır idi sürmüşem Zahmeti görüb anı mülk itmişem
Çoğu kimse burası bir alandı sürülü hale getirdim. Zahmet çekip mülk ettim.
- 52 Herbiri bir dürlü da'va eyledi Bir zamân bu milkim idi söyledi
Her biri türlü şeyler söyleyerek davacı oldular. Her biri bir zaman benim mülkumdür dediler.
- 53 Sen nice zabt eylemişsin bu yiri Bu benumdür vir bana sen var yüri
Sen uzun süredir benim topraklarımı kendine mal etmişsin. Bu toprağı bırak git, burası benimdir.
- 54 Aldı ölüm bizi gitdi ileri Kamûmuzdan kaldı bu tarla giri
Bizi ölüm alıp gitti. Hepimizden bu tarla geri kaldı.
- 55 Fenâdan gider kalmaz bir ahad Sahibi oldur ki bâkî dire bed
Bu ölümlü dünyadan göçerken tek bir şey bile götüremezsin. Sonsuza dek her şeyin sahibi Allah'tır.
- 56 Dahî nicelere kala işbu yir Niceleri yidi dahî seni yir
Bu topraklar dünyâ devam ettikçe daha kaç kişiye kalacaktır. Bu topraklar birçok kişinin başını yedi, seninkini de yiyecek.

- 57 Herbiri de dürlü kıldılar nizâ
Ol kişinin cânına irdi feza‘
Bu toprak sahiplerinin her biri çeşitli
çekişmeler yaşadı. O kişiyi can korkusu sardı.
- 58 Gördi bunu tevbe geldi diline
Vardı yalvardı Nebî'nin eline
Bu yaşananları görünce tövbe etti. Hz. İsa'ya
yalvararak ellerine kapandı.
- [23]
- 59 Bilmedim didi bu kavli söyledim
Şimdi bilüb tevbe ana eyledim
Sizlere sarf ettiğim bu sözleri bilinçsizce
söyledim sözlerimin yanlışlığını anlayınca
Allah'a tövbe ettim.
- 60 Ücretimi ben helâl itdim size
Siz dahî 'afv isteyin hakkımıza
Size yediğiniz tahılları helâl ettim size de
Allah'ın bizi af etmesi için dua edin.
- 61 Yirler ve ekin hudâ'nın yâ Resûl
Medhâlim yok her kim alur alsın ol
Ey Resûl bu topraklar ve ekinler Allah'ındır
artık gücüm kalmadı bu toprakları kim alırsa
alsın.
- 62 Yir kimindir anladım mı yâ Mürîd
Bu benim milkim deyü kılma ümîd
Ey Mürîd bu toprak kimindir anladın mı? Bu
topraklar benim malımdır diye ümitlenme.
- 63 Hâlık'ındır cümle 'âlem yirleri
Zabtider cümle emânet kulları
Yeryüzündeki tüm alanlar Yaratan'ındır
ölümlü kullarına mâlı (emanet) olarak verir.

64	Bâğ anundur kullar olmuş bâğıbân Bağçe anun olmuş biz bâğçevân	Bağ Allah'ındır, kulları o bağın bağcısı. Bahçe Allah'ın, biz bahçenin bahçivani.
65	Ol bitürmeşğı dâyı bunları Rızkını nirden bulurdı kulları	Allah bu bahçelerde yiyeceklerimizi yeşertmeseydi. Kulları rızıklarını nerden bulurlardı.
66	Bunları kılmış ma'îşet kullara Vâsita ünsiyet ola anlara	Allah bunları kullarına geçim kaynağı olarak vermiş ayrıca bu işleri insanların zaman geçirmeleri içinde nasip etmiştir.
67	'Âdet-i dünyâ budur rızkını kul Bulmalıdır zahmetle ana yol	Dünyânı adeti budur, kul rızkını, kazanabilmek için zorluklara katlanmalıdır.
68	Ahmedî sen mâl u mülkim var dime Anlar içün düşme bu derd ü ğama	Ahmedî sen malım ve mülküm var deme, onlar için derde gama düşme.
69	Bunda milkim var deyü da'va kılan İrişür ölüm sözi olur yalan	Bu dünyâda malım var deyip davacı olan, kişi ölünce sözü yalan olur.
70	Şol benî insân bu dünyâ deni Geydüribdir ğaflet-i pîrâheni	Şu insanoğlu dünyânın rezilidir. Gaflet gömleğini giyip durur.

- 71 Gaflet ile aldadır dünyâ bizi
Elden alur bu fenâ milkimizi
Dünyâ bizi gaflet ile aldatır. Gelip geçici olan malımızı elimizden alır.
- 72 Virdürir dellâlına ider mezâd
Ana kâzib müşteri âdem îzât
Nazına bağlayarak insanı kendine açık artırmacı yapar. Ona yalancı müşteri olan kişi insandır.
- 73 Ol gider yirine bir dahî gelür
‘Âdeti budır hemân alur virür
O insan gider yerine yenisi gelir. Dünyânın adeti budur: hem alır hem verir.
- [24]
- 74 Bir hikâyet dinle yâ sevdâi sen
Mâl-ı milki çün bırak ğavğayı sen
Ey sevdalı olan bir hikâye dinle, mal ve mülk için kavgayı bırak.
- 75 Ol benî isrâ’ilin vaktim eger
Var idi mâllu ve devletlü bir er
Benî İsrail döneminde, malı çokça olan bir zengin adam vardı.
- 76 İki oĝlu var idi ol kişinin
Yoĝidu kayĝusı anun başının
O adamın iki oĝlu vardı. Hayatında hiçbir sıkıntı yoktu.
- 77 İrdi ölüm ve fenadan gitdi ol
İki bölüşdi mâlı iki oĝul
Adam bu fenâ dünyâdan ölümle ayrıldı. İki oĝlu malını ikiye bölüp paylaştılar.

- 78 Bir saray üzre nizâ' kıldılar Bir saray üzerine aralarında anlaşmazlık çıktı.
Her birisi ben aluram didiler Her biri sarayı ben alacam dedi.
- 79 Kıldılar Gavğa iki kardaş yamân İki kardeş çok kötü bir şekilde kavga ettiler. Bir
Gördiler bir kerpuci çıktı 'ayân kerpicin ortaya çıktığını gördüler.
- 80 Dile geldi dedi siz ğafillersiniz Kerpiç dile geldi siz gafiller neden boş yere
Ne sebep boşa nizâ'eylersiniz kavga ediyorsunuz.
- 81 Bildiğin gibi degil tedbir-i re'y Bildiğiniz gibi değil tedbir görüşüne göre, bu ne
Ne senindir ne anundur bu saray senin ne de kardeşindir.
- 82 Bu fenânın milki mihmân hânedir Bu dünyânın malı misafirhanedir. Bu malların
Buna mâlikem diyen dîvânedir sahibiyim diyen delidir.
- 83 Benden alın 'ibreti yâ ihvânun Ey dostlar benden ibret alın. Kimse bu dünyâda
Kimseye bâkî degildir bu cihân sonsuza dek kalmaz.
- 84 Bu fenâda ben de dahî sizcileyin Bu dünyâda ben de sizin gibi, insan idim
Âdem idim dinle hâlim ideyim dinleyin size halimi anlatayım.

- 85 Ulû bâzergân idim ğayet nizâm
Sürdi ‘ömrüm üç yüz elli yıl tamâm
- Gayet düzgün büyük bir tüccar idim. Tam olarak dünyâda üç yüz elli yıl yaşadım.
- 86 Var idi üç yüz kulum heb hocalar
Cümlesi bâzergân kadri yüceler
- Hepsi hocalardan oluşan üç yüz hizmetkârım vardı. Hepsi kadri yüksek tüccarlardı.
- 87 Öyle şöret virmiş idim ol zamân
Bencileyin yoğ idi hoca ‘ayân
- O dönemde öyle bir şöretim vardı ki, benim gibi hoca olamadığı aşikârdı.
- [25]
- 88 Var idi üç yüz karâveşim benim
Herbirinden var idi oğlum benim
- Üç yüz cariyem, herbirinden de oğlum vardı.
- 89 Bunca var iken bana etbâ‘oğul
Geldi ‘Azrâil cânıma buldı yol
- Bu kadar hizmetçiden oğlum var iken, Azrâil gelip canımı aldı.
- 90 Hiçbir yardımını kılmadı bana
Aldı gitdi vâsf-ı hâl idem sana
- Bana hiçbir yardımını dokunmadı. Ruhumu alıp gitti, sana hâlîmi anlatayım.
- 91 Yatdım üç yüz yıl mazâr içre diyem
Cümle toprak oldu cism ile derim
- Üç yüz yıl mezarda yattım. Vücut ve derimin tümü toprak oldu.

- 92 Geldi kerpiç itdi beni bir kişi
Bir divâra koydu beni gör işi
Bir kişi toprak olan beni kerpiç haline getirdi.
Gel gör ki beni bir duvara koydu.
- 93 Kaldım ol divâr içinde kırk sene
Sonra yıkıldı divâr indim yere
O duvar içinde kırk yıl kaldım. Sonra duvar
yıkılınca bende yere düştüm.
- 94 Yetmiş üç yıl yirde kaldım yâd edem
Aldı andan beni gitdi bir âdem
Anımsadığım kadarıyla yetmiş üç yıl düştüğüm
yirde kaldım, oradan beni bir insan alıp gitti.
- 95 Çamur idüp çömlek itdürdi beni
Yedi yıl âteşleyan durdı beni
Beni çamur haline getirdikten sonra çömleğe
çevirdi. Yedi yıl boyunca ateş üzerinde
kullandı.
- 96 Sonra kırılıp atuldum ber-yabân
Yirde kaldım yine yetmiş yıl nihân
Kırıldıktan sonra beni ıssız bir yere attılar. Yine
yirde yetmiş yıl saklı kaldım.
- 97 Sonra yirde yine kerpiç itdiler
Bu saraya koyup anlar gitdiler
Daha sonra tekrar beni kerpiç haline getirip, bu
saraya koyup gittiler.
- 98 Oldu üç yüz yıl tamamı ey civan
Bu duvar içinde sakinem nihân
Ey genç tastaman üç yüz yıldır sakın ve saklı
bir şekilde bu duvardayım.

- 99 Eyledi ölüm beni âhir harab Ölüm beni sonsuza dek harab etti. Yedi yüz
Yedi yüz defadır olmuşum turab defa toprak oldum.
- 100 Söyledim şimdiye dek ahvalimi Şimdiye dek hâlîmi anlattım. Bundan sonra
Bilmezem bundan girü encamımı sonum nasıl olacak bilmiyorum.
- 101 Bu ne kavgadur kılursız ikiniz İkiniz neyin kavgasını ediyorsunuz. Ey gençler
Yâ neye vâhidir sizin fikriniz fikirleriniz faydasızdır.
- 102 Atanız gitdi sizi de göçürür Atalarınız öldü siz de öleceksiniz. O ölü
Ol şarâb-ı mevti bir gün içürür şarabını bir gün içeceksiniz.
- [26]
- 103 Boşına ğavğa idüb kem olmayınız Boşuna kavga edip birbirinizle kötü olamayın.
Mâlikem mülke fenâda sanmayınız Dünyâda mülkün sahibi olduğunuzu sanmayın.
- 104 İşbu dünyâ bir müsâfirhânedür Gel gör ki dünyâ bir misafirhanedir. Misafire
Kîni var mihmana kasdı cândır kini kastı da canadır.
- 105 Besledir teni alur satar seni Dünyâ vücudunu besleyip seni kandırır,
Aldurur cânı ile nâzik teni sonunda nazik tenini ve canını alır.

- 106 Ahmedî indin atadan anaya
Geldin işbu fâni mihmânhâneye
Ahmedî babandan anne karnına düştün, geldin
bu dünyâ misafirhanesine.
- 107 Yolcusun yola tedarik üzre ol
Kârubân olmuş gider uhrâya yol
Ahirete yolcususun bu yol için birikim yap
ahiret yolunda çalışmak zorlaşmıştır.
- 108 Râğıb olma bu fenanın milkine
İ'tibâr itme bu ednâ çirkine
Bu dünyânın malına râğbet etme. O pek aşağı
ve çirkin olduğu için güvenme.
- 109 Bil ebed mülki değıldür bu cihân
Sân' i bilmeğe geldin sen hemân
Bunu bil ki bu dünyâ sonsuz değıldir. Buraya
gelme nedenin bir an önce seni Yaratan'ı
tanımandır.
- 110 Nice ahyâr itdi dünyâ milkine
Koydu anı mülk-i uhrâ silkine
Birçok faziletli insan dünyâ malını, ahirete mal
kazanabilmek için harcadı.
- 111 Hakk-ı râhı evkâf itdi ol
Hak ana lûtf u eltâf itdi bol
Onlar Allah yoluna mallarını vakıf ettiler. Allah
bunun karşılığında onlara daha güzel şeyler
lütuf etti.
- 112 Aldı milkin bile gitdi ol sahî
Böyledir tüccâr-ı uhrâ ey ahî
O cömert insanlar âhirete mülklerini alarak
gittiler. Ey kardeşim âhiret tüccarlığı böyledir.

- 113 Olma ğafil bu denî dünyâ seni
Aldamasun ‘ahd-ı mîsakın kanî
- Dünyâ malı için gaflete düşme, Kanaatkâr olan kişi verilen sözler seni aldatmasın.
- 114 Bu ile geldün niçün eyle sen
Âhiret kesbi için derk eyle sen
- Bu dünyâya neden geldin sen, âhireti kazanmak için onu terk et.
- 115 Gör ne buyurdu Resûl-i mu‘teber
Dinle cânım al bu ma‘nîden haber
- O güvenilir Peygamber’in ne söylediğini bu anlatacağım bu hikayeden öğren.
- 116 Didi dünyâ âhiret için biliniz
Bu ikinciler gibidir hâliniz
- Dedi: Dünyâ âhireti şöyle biliniz; bu çiftçiler gibidir haliniz.
- 117 Hûb ekenler hûb biçer hûb pâyalar
Kim ekenün işi gücü zây olur
- İyi ekenler, iyi biçer, iyi pây alır. Ne ektiğini bilmeyenin işi ve gücü ziyan olur.
- [26]
- 118 Ol ebed gülzârı gerçi andandur
Satun alacak bâzârı bundadur
- O sonsuz ve gerçek olan gülbahçesi gerçi öbür alemedir. Fakat onun satın alındığı pazar buradadır.
- 119 İştirâ kılvir ‘ibâdât-ı semen
Al bu ilde cennetin milkini sen
- Makbul olan ibadetle bu dünyâda cennet mülkünü satın al.

120	Hoş ‘ameller et ki varub biçesen Cennetin mülkünde yeyu biçesen	Güzel ameller et ki âhirete vardığında karşılığını bulasın. Cennet mülkünde yiyip içe bilesin.
121	Gelmisen fânide âhir olmağa Varub ol milkinde sultan olmağa	Dünyâda sonsuza dek kalmaya ve mülkünde sultan olmaya gelmedin.
122	Şol ‘ömür sermâyesin virme yele Varma iflâs ol bâkî ebed ile	Ömrünü bir esintiye harcama, iflas etme ölümsüz ol sonsuza ile.
123	Bu harâbe sanma yurdundur senin Bâkîye varınca emlâkin senin	Bu harabe dünyânın senin yurdun olduğunu sanma, ölümsüz olana varınca mülkün.
124	Bunda cânvir ol ebed gülzârına Tâmu’ammer varasın bâzârına	Sonsuz olan gülbahçesi için can ver ki diri olarak pazarına varabilesin.
125	İt tefekkür niredesin kıl nazar Cân göziyle bak göremez bu basar	Düşün, neredesin mülâhaza et. Düşünürken de kalp gözüyle bak, maddi göz göremez.
126	Nefahtü fihimin rûhî diyübdür Melekler atana secde kılubdur	İnsan: Rabbine kavuşmak aşkı ile mücehhez kılındı ve meleklerle secde et dedi.

- 127 Anun evlâd-ı neslinden olasın
Tedâriksiz revâ mı bulunsan
Onun Hz.Adem evladlarının neslinden olup,
hazırlıksız yakalanmak revâmıdır.
- 128 Bunda sen sa'yeyle bâkî gülşene
Himmeti sen bağlama bu külhâne
Ölümsüz olan gülbahçesine koşarak git. Bu
cehennem için çabalama.
- 129 Hümâlısın zâğâ yoldâş olunma
Gidersin bâkîye ğafil bulunma
Hasta kargaya yoldaş olmazsan, ölümsüz olana
gidersin gafil bulunma.
- 130 Fenâ mülküne aldanma hazer kıl
Varacağın bâkî ile nazar kıl
Dünyâ malına aldanmaktan kendini koru,
varacağın ölümsüz yeri düşün.
- 131 Aldamasın bu denî dünyâ seni
Kıl kifâyet denlü mâlu meskeni
Bu ölümlü dünyâ seni aldatmasın. Kendine
yetecek kadar mâl ve konut sahibi ol.
- 132 Ger helâl için kılursan milk îrâd
Bil emânet viridi Rabb'ın kıldı dâd
Eğer kazanç getiren malını helâl yolda vakıf
edersen. Bil ki Terbiye eden Allah sana o mâlı
emanet verdi ve sana ihsan etti.
- [28]
- 133 Gör nice rahatluğı viridi sana
Sen de hizmet kıl rızasın cana
Allah hayatının birçok alanında sana rahatlık
sundu. Sen de Onun rızasını kazanmak için
hizmet et.

- 134 Virđi dűnyâ milkini İskender'e hem Sűleyman hazret-i Peyğmaber'e Dűnyâ mâlını İskendere verdi hem de Hz. Sűleyman Peygamber'e.
- 135 Nice yıllar saltanatda oldılar Ol rızâ-yı hakk'dan ayrılmadılar Uzun yıllar hűkűmdar oldular. O hakk'ın rıza yolundan ayrılmadılar.
- 136 İrdiler encâm ecel bâzârına Satdılar dűnyâyı cennet bâğına Sonunda ecel pazarına varınca, dűnyâyı cennet bâğına sattılar.
- 137 Şöhret-i milke dadandırma cânı Fısk ile eyler mülevves ol seni Nefsini malın verdiğı şöhrete dadandırma. O kir Allah yolundan saptırır seni.
- 139 'İbret al milkim diyenler n'oldılar Âhirî yer űzre yer bulmadılar Bu anlattıklarımđan ders çıkar. Onlar âhireten başka yer olmadığını anladılar.
- 140 N'oldı Nemrűd ile Dakyânus Şâh'a Milki dűndi dűnyâyı kafdan kafa Nemrűt ve Dakyânus şâh'ına ne oldu. Dűnyâyı bir ucundan diğere ucuna műlk edindiler.
- 141 Satdılar âhireti dűnyâ aldılar Sonra tul-i emele dadandılar Âhireti satıp, dűnyâyı satın aldılar. Sonra çeşitli isteklere müptela oldular.

142	Yâ İlâhi vir bize hayru'l-'amel Girmesin kalbimize tûl-ı emel	Ey Allah'ım bize hayırlı amel verip, kalbimize çeşitli istekler girmesine izin verme.
143	Kul senindir mülk senindir pâdişâh Sen bize virdin emânet yâ İlâh	Kul da mülk de Senindir Padişah olan Allah'ım. Bunları bize emanet olarak verdin.
144	Herkese virdin kifayetçe ğinâ Fânide görmeye tâkullar 'anâ	Herkese yeteri kadar zenginlik verdin. Dünyâda zahmet çekmesinler diye.
145	Tâ ki rahat bula kullar fânide Sa'y idüb uhrâ kılalar fâ'ide	Dünyâda kulların rahatı verdin ki, âhîret için koştursunlar.
146	Bizlere sevdirme dünyâ çıkini Kıl bize rûz-ı cinânın mülkini	Dünyânın çirkin tarafını bize sevdirme. Cennet mülklerini bize ver.
147	İsteyenler mülk-i cennetde hayat Cennetin sultanına vir salâvât.	Cennet hayatında mülk isteyenler, cennetin Sultan'ına ver salâvat.

4. Der-Beyân-ı'Âkibet-Endîşe [İşin Sonunu Düşünme hakkında]

[29]

1	Ey Mürîdî 'âkibet-endîş ol
Fânîde kisb eyle âhiretde bul	Ey Mürîdî her işin sonunu düşün. Dünyâda çalış
âhirette karşılığını bul.
2	Her işin encâmına bak yâ dîde
Son peşîmân eylemez bir faide	Ey gözüm her işin sonuna bak. Son pişmanlık
fayda etmez.
3	Köhne-zendür bakma dünyâ rengine
Aldanup düşme bu câzû cengine	Bir kocakarıdır bu dünyâ, bakma; büyülü
rengine kapılıp aldanma.
4	Yitürür kalbe fenâ gavğasını
Yitürür kalbe bekâ sevdâsını	Dünyâ kavgasını kalbine koyar. Âhiret
sevdâsını kaptan çıkarır.
5	Bunda virenler bekâya malını
Anda varup hoş bulalar halini	Dünyada âhiret yolunda malını verenler, âhirete
vardıklarında kendilerini iyi konumda
bulacaklar.
6	Kıl fenâda hoş 'amel gönder öte
Var mu'ammer bul bekâ mülki 'atâ	Dünyâda iyi ameller işle hayrını âhirete gönder.
Ey baba ahirete vardığında ebedi mülkünü daha
mükemmel bul.
7	Bunda gönder bekâda bulasın
Bir misâlim var iyi anlayasın	Dünyâda iyi amel işle ki âhirette karşılığını
bulasın. Bu konuyu daha iyi anlamak için bir
örneğim var.

- 8 Dinle bir yer var imiş özge diyâr
Bir mu‘azam şehir imiş etrâfı var
Dinle: Yabancı bir ülke varmış. Bu ülkenin etrafı çok büyük bir şehirle sarılıymış.
- 9 Dirler imiş ana şehir-i imtihan
Anda kimi nef ‘ider kimi ziyân
Ona imtihan şehri derlermiş. Kimi orda kâr kimi zarar edermiş.
- 10 Budır ‘âdetleri anda olanlar
Arada birini sultan iderler
Orda yaşayanların adetleri bunlardır. Arada birini sultan yaparlar.
- 11 Kaçan bir yıl tamâm olunca anı
Hükûmetden çıkarurlar o hânı
Artık yıl tamamlanınca hemen hükümdar değiştirirler. O hükümdarı hükümetten çıkarırlar.
- 12 Var imiş bir denizadası anda
O ma‘zûl pâdişâhı korlar anda
O ülkede bir deniz adası varmış. Hükümetten alınmış padişahı buraya koyarlarmış.
- 13 Kalur imüş acımdan ölür imüş
Eylen halkı bu ahvâli bilürmüş
Padişah orada açlıktan ölmüş. Halkıda bu halini bilirmiş.
- [30]
- 14 Yerine birini sultan iderler
Anun emriyle bir yılda giderler
Yerine birini sultan ederler. Onun emriyle yeni yıla girerler.

15	Yine oldu dahî bir yıl tamâmi Yığıldı geldi halkın hâs u ‘âmı	Yine bir yıl dolduktan sonra, yığılmış şekilde seçkin ve sıradan insanlar geldiler.
16	Çıkardılar hükûmetden o hânı İletdiler adaya vire cânı	O hükümdarı görevinden aldılar. Ölmesi için onu adaya attılar.
17	Gelüp hân itdiler yine birini Ana virdüler o hânun yerini	Halk tekrar birini hükümdar etti. Ona görevden aldıkları hükümdarın yerini verdiler.
18	Didiler sen bugün hânımızsın Begümüzün idâre-hânımızsın	Dediler sen bugün bizim hükümdarımızsın. Beyimiz, hânımızsın idarecimizsin.
19	Hükûmet eyle zabt eyle diyârı Bilürsün bir senedür pâydârı	Bu ülkeyi İdaren altına al. Biliyorsun hükümdarlığın sadece bir senedir.
20	Selefin hâline oldun haberdâr Elinde fırsatı fevt itme zinhar	Geçmişteki hükümdarların halinden haberdarsın. Kesinlikle, elindeki fırsatı kaybetme.
21	Meğer bir ‘akıllu dâna imiş ol Sonunu fikr idermiş her işin ol	Meğer yeni hükümdar olan kişi akıllı, bilgili biriymiş. Her işin sonunu düşünürmüş.

22	Nidâ kıldurdı şehre itdi fermân Kamû cem‘ eyledi begleri ol hân	Yeni hükümdarın fermanını şehre duyuruldu. O tüm beyleri bir araya topladı.
23	Didi ben dilerem ki bu sarayı Yıkup ta‘mir ideyim ol adayı	Dedi: Ben bu sarayı yıkmak, o adayı da tamir etmek istiyorum.
24	Didiler bir yıla dek hükmüne biz Mutî‘yüz her ne dilersüz idin siz	Tüm beyler: Bir yıl boyunca tüm isteklerine itaat edeceğiz dediler.
25	Sarayları kamu yıkup göçürdü Ağacın taşun adaya geçürdü	Sarayı tümünü yıkıp, sarayın ağacını taşını adaya taşıdı.
26	Kifâyet denlü koydı vâri bunda Giçürdü ekseri vârinı anda	Kendine yetecek kadarının aldırdı ve ihtiyaçlarının çoğunu da adaya geçirdi.
27	Şu denlü eyledi adayı ma‘mûr İderlerdi anı dillerde mezkûr	Adayı şu şekilde imar etti. Herkesin dilinde o ada vardı.
28	İletdi ol adaya kul karaveş Ekenler eklediler anda kurı yaşı	O adaya köle ve hizmetçiler gönderdi. Orada ihtiyaç duyulacak tüm kuru ve yaş ekinler ekildi.

[31]

- 29 Tamâm oldu bunun dava‘desi çün Hükümdar, zamanı dolduğu için halkını
O halkı dahî da‘vet eyledi çün sarayına davet etti.
- 30 Kamu yârânlarıyla ol görüşdi O tüm dostlarıyla görüştü. Dedi ki bize de dava
Didi kim bize de da‘vâ irüşdi erişmişti.
- 31 Tamâm olunca va‘de gitdi ol hân Hükümdarın zamanı dolunca, adaya gidip
Varup ol kullarına oldu sultan oradaki hizmetkârlarına hükümdar oldu.
- 32 Bu bir darb-ı meseledür hâs ve ‘am Seçkin ve halk arasında geçen tüm halkı içine
Şumûli var bunun cümle enâm bu meseleden örnek alınmalıdır.
- 33 Kişi sultanıdur ehl ü ‘iyâlün Kişi çoluk çocuğunun ve elinde bulunan malın
Elindeki olan mülk ile mâlun ve mülkün sultanıdır.
- 34 Kifâyet denlü koyun bu fenâya Bu dünyâda size yetecek kadar mal mülk
Göçürsün izdiyâdı ol bekâya koyunki âhirete daha fazlasını götürebilesiniz.
- 35 İrer encâm ölüm bây u gedaya Neticede ölüm zenginede fakirede uğrar. O ada
Giçer birgün o kabristân adaya bir gün kabristana döner.

- 36 Varup anda bulasın izdiyâdı Âhirete vardığında yaptığının fazlasını bulasın.
Anun ile bula çeşm ü cân şâdı Onunla gözün ve ruhun şâd(mutlu) olsun.
- 37 Fenânun mülki elbetde fenâdur Dünya malı elbette kötüdür. Herkesin
Kamû eşgâlidür dile ‘anâdur meşkuliyeti ve dile meşakkattir.
- 38 Fenâ ğaddâredür ardına düşme Dünyâ zâlimdir ardına düşme. İki elinle onu
İki desd ile kaydına yapuşma tutmaya çalışma.
- 39 İki parmak ile dünyâyı sayd it İki parmağınla dünyâyı avla, sekiz parmağınla
Sekiz parmak ile uhrâyı kayd it da âhireti yakala.
- 40 Ahmedî sen yık fenanun kasrını Ahmedî sen dünyânın sarayını yık, âhiret
Kıl ‘imaret ol bekânun kasrını sarayını işaa et.
- 41 Saray-ı fâni bir şöhret-kafesdür Dünyâ sarayı bir şöhret kafesidir, dünyâda
Bu ‘ömr-i fâniye haymepesdür biçilen ömüre bir çadır yeterlidir.
- 42 Koy kifâyet denlü meskenine mâl Evine sana yetecek kadar mâl koy. Çoluk
Setr ola anda hemân ehl ü ‘ayâl çocuğun orada barınsın.

43 Ol bekâ mülkinde ur bünyâd sen O sonsuz olan âhiret mülküne temelini at. O
Eyle meşhur ol Bekâ'nın adı sen meşhur Bakî olanın adını an.

[32]

44 Anda varınca olasın bir pâdişâh Oraya varınca padişah olasın. Mutlu olup
Şâd oluban görmeyesin anda âh üzüntü görmeyesin.

45 Tut ögüdi vir nasîhat kendüna Bu söylediğim nasihâti sen de kendine söyle ve
'Âmil ol bu söyledüğün pendüne söylediğin nasihat ile amel et.

46 Hak sana vermiş kifâyet denzi yâd Allah sana yetecek olandan fazlasını vermiş.
Var midur uhrâ için kesb ü îrâd Âhiret hayatı için emek verip çalıştın mı.

47 Şehr-i Mısır'ı virseler temlik ana Mısır şehrini ona mülk olarak verseler, bir ev
Virmesin bir meskeni evlâdına dahi çocuğuna vermesin.

48 Mâlini katı sana olmuş gerek Malın çokça sana verilmiş. Sen ne kadarını
Sen nice uhrâya göndersen gerek âhirete göndermen gerekir.

49 Var mı evkât içre hiçbir hayr işin Harcadığın zaman içersinde hayırlı bir işin var
Olna uhrâda yarın yoldâşın mı? O yarın âhirette yoldaşın(arkadaşın)
olacak.

50	Yâ ilâhî nic'olur hâlüm benüm Dünyâ-yı kem ile ahvâlüm benüm	Ey İlâh olan Allahım bu kötü olan dünyâ ile halim nasıl olacak.
51	Bizlere sevdirme nefret kılalum Mülk-i dünyâyı-ı emânet bilelüm	Dünyâyı sevmeyip nefret edelim Dünyâ mülkünü emanet bilelim.
52	Meskeni virdün bize dâd eyledin Râhat için bize irâd eyledün	Evlerimizi bize ihsan ettin. Rahat etmemiz için verdin.
53	Ol rızâ' üzre ma'âşa gidelim Âhîret için tedârik idelüm	Allah'ın rıza gösterdiği kadarına razı olup, âhîret hayatı için bulup buluşturalım.
54	Bil emânet işbu dünyâ milkini Alma kalbe bu mülevves çirkini	Bu dünyâ malını emanet bil kalbe o pis dünyâyı alma.
55	Her işin encâmını fikr eyle tâm Tâ olasın râhat ile müstedâm	Her işin sonunu tam olarak düşün ki her zaman rahata olasın.
56	Al bekâyı' bu fenâ milkini sat Diyelüm cân u gönülden es'salât	Bakî olanı al, fenâ mülkünü(dünyâyı) sat. Diyelim canı gönülden salavat.

5. Mebhas-ı Kelâm-ı Etibbâ ve Mûrisü'l-Fakr

- 1 Bu dükkân-ı tabibi istifâde Bu şifa dükânından istifade edilmelidir. Çünkü
Dinilmiş çok devâlar bu fu'âde birçok derde devadır.
- [33]
- 2 Velâkin bir cüz devâ ister vücûda Velâkin bir kişi bir parça deva ister. Kuvvet
Bula kuvvet ola kâdir sücûda bulup secdeye varmak ister.
- 3 Zübde-i hikmetden aldım bu varak Hikmet özünden bir yaprak aldım. Onu bu
İşbu pend içre anı kıldım sebak pendnâme'nin içerisine yazdım.
- 4 Bu terkîb ile varan cânı bozmaz Bu öğüt ile varanın ruhu bozulmaz, vücudu
Vücûd 'âfiyetdür fakri görmez sağlıklı olduğu için fakirliği görmez.
- 5 Etibbânun budur pendi kelâmı Doktorların öğüdü budur, çok fazla yeme ve
Yimeyin çok yimişi hem ta'âmı içmeyle meşgul olmayın.
- 6 Kamû emrâzın aslı çok yimekdür Tüm hastalıkların başı çok yemektir. Gece
Gice bîdâr gündizî uymakdur uyanık, gündüz uyumaktır.
- 7 Yiyin dil-hâhı key iştâh var iken Vakit ve iştahımız varken gönül arzusuyla yiyin.
Elin çek dahî mi'den tâlib iken Doyduğun halde yemek yemeği istiyorsan buna
engel ol.

- 8 Yediğin hazm olunmaz gezmeyince Yürüyüş yapmadığın sürece yediğin yemek
Cenâbet ğam virür yimek yiyince hazım edilmez. Cünüp halde yemek yemek
insana gam verir.
- 9 Teninde bevli habs itmek zarârdur İdrarı tutmak zarar verir. Gece uyanıp su içmek
Uyanup gice su içmeh fendur ise kötüdür.
- 10 Düşürme ayağın altına nânı Ayağının altına ekmeği düşürme, yer temiz ise
Yiri pâkmaile safi ye anı düşürdüğün ekmeği ye.
- 11 Lahm u helvânân ter zihni açar Et, helva ve taze ekmek zihni açar. Çok sıcak
Gayet ıssı nân ta‘âm ider zarâr ekmek yemek zarar verir.
- 12 Fârenün artuğını alup yime Farenin kemirdiğini yeme. Ayakta iken idrar
Hem aya hüzre durup bevl eyleme ihtiyacını giderme.
- 13 Hazer kıl katre-i bevlinden ihvân Kardeşler her zaman kendinizi idrar
‘Azâb-ı kabri bulur andan insân sıçramasından koruyunuz. İnsan bu sebeple
kabrinde azap görür.
- 14 Mûris-i killet dürür nevm-i kesîr Çok uyku kazancı kıtlığa düşürür. Çıplak yatma
Yatma ‘uryân olmayasın tâfakîr bu hâl fakirlik getirir.

- 15 Yalnızca evde yatma kıl hazer
Hem fendı ur gice mir'âta nazar
Devamlı yalnız evde uyuma! Gece aynaya bakmak kötüdür.
- 16 Giceler hânen süpürme kıl ferâğ
Dâhî söndirme nefes ile çerâğ
Gece evini temizleme dinlen, nefesinle bile mumu söndürme.
- [34]
- 17 Ay tutulsayâ güneş kılma nazar
Gözlere andan irer lâ-büdd zarar
Ay tutulması gerçekleşirken güneşe bakma görme yetisine zarar verir.
- 18 Âteş ile nura baktırma gözün
Dâmenine eynine silme yüzün
Parlak olan şeylere ve ateşe bakma. Eteğinin ucuyla yüzünü silme.
- 19 Cîfe ile ferce bakma gözi tut
Koma hânen içre beyt-i 'ankebût
Cinsel organa bakma kendini tut. Evinin içinde örümcek yuvalarının oluşmasına izin verme.
- 20 Ayak üzre giyme ayak donunu
Dikme üstündeki câmeneynini
Ayakta iken çorabını giyme, üzerindeki elbiseni o halde dikme.
- 21 Başın altında koma şalvarını
Ayak üzre başa sar destârını
Uyurken pantlonunu başının altına koyma! Tülbentini ayaktayken başına sar.

- 22 Koyma elin yüzine mağmûndurur Elini yüzünde tutma gamlı durursun, sakalının
Hem sakalın altına koymaşûmdur altına da koyma uğursuzluk getirir.
- 23 Oynama sen enf ile virür melâl Burnunla oynama sıkıntı verir. Helal deyip her
Hem helaldur her çöpü etme hilâl çöpü dışının arasına koyma.
- 24 Çok yürime ‘aklına hiffet virür Çok yürümek akılsızlaştırır, sana helal
Bakman mahremlere ğaflet virür olmayanlara bakma gaflet verir.
- 25 Kılma ‘avretler arasından güzâr Çeşitli kadınlar arasından geçme! Deve ve
Var devede koyun arasında hatar koyun arasında uçurum(tehlike) vardır.
- 26 Hem deve katır olunmuşsak atar Deve ve katırlar çok yüklenmişse. Onların
Geçme anlar arasında var zarar arasından geçme sana zarar verir.
- 27 Söyleme çok horider halka seni Çok konuşma halk içinde hor görülürsün
Hem kenîf içre tıraş itme teni tuvalette tıraş olma.
- 28 Sûka varınca durup eğlenme geç Çarşıya gidince eğlenme, hemen geç git. Orada
Var zararî nef’i yok uhrâya hîç vakit geçirmenin zararı var ama faydası yoktur.

29 Atma ayak altına zîr ü kalem Hiçbir kalemi ve kabuğunu ayak altına atma,
Yürime ustâ a'lâ önince hem hem de hiçbir ustanın önünde yürüme.

30 Kesme hergiz dişinile işin Asla hiçbir şeyi dişinle kesme! Tırnağını dişine
Oynama hem tırnak ile dişini sürme, onunla oynama.

[35]

31 Durma cinnî var güneşle gölgenün Güneş ve gölgede durma onların cinleri var.
Arasında hem eşiğinde dârın Kapının eşiğinde ve arasında durma.

32 El yuma hâk ile külden var ğubâr Toprak ve külü elinle avuçlama içinde toz
Okuman isyânı var hatt-ı mezâr bulunur. Mezar yazılarını okumak unutkanlığa
neden olur.

33 Tarak ile ğayrinin misvâkini Başkasının tarağını ve misvakını kullanmayı
Görme câiz bunlar iştirâkini caiz görme.

34 Sarımsak soğan kabuğın yâ ahî Ey kardeşim sarımsak ve soğan kabuğunu, ayak
Atma ayak altına yakma dahî altına atma hatta onları yakma.

35 Sîm ü zerdür cinnîye anlar yarar Cinlere altın ve gümüş faydalıdır. Onları hor
Kılma hor anları iderler zarâr görme sana zarar verirler.

- 36 Cimâ'ın çoğı za'f eyler vücûdı
Çok ekşi yimesi 'aklın hurûdı
- Cinsel ilişkiye fazla girilmesi halinde vücut zayıf düşer. Çok ekşi yenmesi durumunda unutkanlık oluşur.
- 37 Helâl nevrete zenle kıl cimâ'ı
Koşan ardınca vardır intifâ'ı
- Helalin olan yeni ergenliğe girmiş küçük bir kızla birliktelik yaşarsan iktidarsızlık yaşarsın.
- 38 Katı aç yâkatı toh olan ihvân
Girüp hammama eğlenince noksân
- Yarı aç yarı tok olan dostlar, hamama girince eğlenceleri eksik olur.
- 39 Yâ hammama girersin eğlenince
Dökinme suyu tâ ısınmayınca
- Hammama eğlenmek için gidersen, suyu ısınmayınca dek tenine dökme.
- 40 Hammam dîvârına dayanma zinhâr
Vücûdı süst ider görürsün zarâr
- Hamam duvarına kesinlikle dayanma, vücudu zayıflatır.
- 41 Ta'âm ekser yime hammam içinde
Ki istiskâ olur endam içinde
- Hamam içinde çok fazla yemek yeme, vücûdun su toplar.
- 42 Hammam içre cima'itme
Firâvân olur anda hafakân u mefacân
- Hamam içinde cinsel ilişkiye fazla girme, kalp çarpıntısı ve ızdırap çekersin.

- 43 Soğuk su ğayet ıssı su zarardur
Anunla iğtisâl itme hatardır
Çok soğuk su ve çok sıcak su zararlıdır. Onunla boy abdesti almak gayet zararlıdır.
- 44 Miyâne ıssı sudır tenlere kût
Dökince başa elin altına tut
Orta derece su ıssı teni kuvvetlendirir. Suyu başına dökünce elini altına tut.
- 45 Yatagör yâ birâder ba‘de’l-hammam
Bulur sıhhat anunla cümle endâm
Ey arkadaş hamamdan çıktıktan sonra uyursan, tüm vücudun bu uykuyla sıhhat bulur.
- 46 Kerih eşyadan eyle ictinâbı
Bilür ‘âkıl budur kavlin sevâbı
[36]
Pis eşyadan uzak dur, buradaki sözün sevabını akıl kavrar.
- 47 Bunı yazdım bu dükkân-ı tabibe
Tene kuvvet virür iden habîbe
Bu dükânın doktoruna bunları yazdım vücûda kuvvet verir, ona faydalı olur.
- 48 Didin bunca kelâmı ğafil Ahmed
Fenâdâ âdemî ola mı râhat
Ey (gaflete dalmış) Ahmed bunca sözü söyledin. Dünyâda insan rahatı bulur mu?
- 49 Ararsın fânide tarrâr işini
Bu cismin rahatıyla cünbüşini
Dünyada hilekârlık, yankesicilik işini ararsan, bu işin getirdiği rahatlık ve eğlence.

- 50 Fenâya gelmisen uhrâ için sen
Ararsın rahatı bunda niçün sen
- Âhiret için sen dünyâyâ geldin. Neden sen rahatı burda ararsın.
- 51 Risâlet hazreti didi sözi hak
Fenâda rahat uman kimse ahmak
- Hız. Peygamber’imiz hak sözü söyledi:
Dünyâda rahat edeceğini sanan kişi ahmaktır.
- 52 Fenâda mü’mine olsaydı râhat
Gerek halk olmayaydı ana cennet
- Dünyâda mümine rahat olsaydı, cennet onun için yaratılmazdı.
- 53 Bu fenâ mü’mine zindân olupdur
Ki her baş derdi haddince bulupdur
- Bu dünyâ mümine zindandır, ki herkesin başında yeterince dert vardır.
- 54 Fenâ dünyaya geldin mihnet için
Hudâ tâ’atlarına hizmet için
- Gelip geçici olan dünyâyâ sınanmak için ve Allah ibadet etmek için geldin.
- 55 Duruşma fâni dünyaya ferâğ ol
İşitme lehv-ılağun sen ırâğ ol
- Fani dünyayla atışma ferah ol. Faydasız gasp etme isteğini duyma uzak dur.
- 56 ‘Atâ kılsun elin illere dâim
Ve nushitsün dilin kullara dâim
- Elin her zaman insanlara ihsan etsin ve dilin kullara devamlı nasihat etsin.

- 57 Gözinden saklanâ-mahrem yüzünü
Dilin tut söyleme ğıybet sözünü
Gözünü sana helal olmayandan uzak tut.
Dedikodu yapma, dilini tut.
- 58 Müdâm ol zikrine ol bî-niyâzın
Giçe dergâhına ‘arz u niyâzın
Sürekli olarak zikir et duasız durma. Böylece
dua ve niyazın dergaha ulaşsın.
- 59 Hesâb ile nefes virdi ‘ibâda
Gerek zâyi‘olunmaya fenâda
Allah kullarına belirli sayıda nefes (ömür)
verdi. Bu dünyâda ziyan edilmemelidir.
- 60 Ki bir sâ‘at gide boş sâkin cihânda
Nedâmet ol göre yarın cinânda
Kâinat kıyamet saatine ulaştığında, cennete
varamadığın için pişman olacaksın.
- [37]
- 61 Ki niçün ben ol sâ‘atda hudâ’nun
Bulunmadım rızâsında ben anun
O boş geçen saate ben niçin Allah’ın rızasında
bulunmadım.
- 62 Ki cennet içre bu hasret nedâmet
Bulunır ğafil olma eyle ğayret
Cennet içinde hasret ve pişmanlık duymamak
için, gaflet halinde olmamaya çalış.
- 63 Bulınma sen ‘avâre olma battâl
Rızâ-yı Bârî’de bulın be herhâl
Sen başıboş, işsiz olma, her hâlinle Allah
rızasında bulun.

- 64 Unutli'llâh olan ihsânını sen Allah'a mahsus olan ihsanları değil, Ona ettiğin
Düşin her kıldığın 'isyânını sen her isyanı düşün.
- 65 Dilinde söyle ekser es-salâtı Bol bol salavat getir, bir gün dünyâda sana da
İrer birgün sana dünyâ memâtı ölüm erişir.
- 66 Okıyanı dinleyeni yazanı Okuyanı, dinleyeni, yazanı, ey zengin olan
Yarlığa rahmetinle yâ Ganî Allah'ım rahmetinle muamele et.

6. Mebhas-ı Tergib-i Salât-ı Hamse [Beş Vakit Namaz İsteklendirme Bahsi Hakkında]

1	Ahmedî söyle namâzı sen bize
Anı terğîb it bizim kalbimize	Ahmedî namâzın nasıl olduğunu anlat bize,
onun şevkini bir an önce koy kalbimize.
2	Ki var anda kulûb içre halâvet
Nedür mü'minlere andan kerâmet	Ki kalbin içerisinde namaza karşı bir istek
vardır. Bunun kerameti müminler için nedir?
3	Anun binde birin kıl bizlere yâd
Ki olsun anun ile kalbimiz şâd	Onun binde birini bize hatırlat ki onunla
kalbimiz mutluluk dolsun.
4	Dü'âlem mü'minin oldur sirâcı
Tarîk-i hakk'a mi'râcî vü tâcî	Her iki âlemde de müminin ışık saçan lambası
hem hak yolunda miracı hem de tacı namazıdır.
5	Odur bu hâne-yidînin sûtûnı
Anun zımnındadır dînin bütünü	Bu din hanesinin sütunu namazdır. Dolayısıyla
dînin bütünü onun'dur.
6	Kılanlar dîn evini eyler âbâd
Ve târikler kılur dînini ber-bâd	Namaz kılanlar din evini feyizle doldurur ama
namazı bırakanlar dinini berbat ederler.
7	Olmasaydı mü'mine işbu namâz
İdemezdi hâlık'ına 'arz ırâz	Mümine bu namaz farz kılınmasaydı, kullar
Allah'a isteklerini ulaştıramazlardı.

- 8 Bu namâz ile kurulmuş hak'a yol Allah'a giden yol namâz ile kurulmuştur. Kul
Kurbet-i hakk'ı bulur anunla kul namaz ile Allah'a yakınlık bulur.
- 9 Ey namâz ehli işidin sohbeti Ey namaz kılanlar sohbetimizi duyun, Allah'ın
Bizler içündür hudâ'nun cenneti cenneti bizim içindir.
- 10 Hubb eşâretler kılâm dinlen size Güzel müjdelere vereyim size dinleyin, can
Cân kulağın aç berü girem söze kulağın aç ki söze başlayayım.
- 11 Fahr-i 'Âlem vardı mi'râc eyledi Hz. Muhammed miraca vardı. Âlemin yaratıcısı
Hâlık-ı 'Âlem ana ne söyledi olan Allah ona ne söyledi.
- 12 Sen habibimsin ve hem Fahr-i Cihân Sen sevdiğimsin hem de kâinatın en şerefli
Senden ötri kılmışam kevn ü mekân olanısın. Senin hatırına kâinatı yarattım.
- 13 Sevdüğüm çünkü bu yoldu oldun revân Sevdüğüm sen bu yolada yürüdün. Ey
Ne getürdin yâ habîbim armağân Muhammed armağan olarak ne getirdin.

- 14 Ol didi kim armağânım var benim
Misli bulunmaz hazânında senin
O dedi ki benim armağanım vardır. Bu armağanın benzeri senin hazinende bulunmaz.
- 15 Hak bilürken söyledi yâ sevdiğim
Ne ola olmaya haznemde benim
Allah cevabını bildiği halde sordu: Ey Sevgili benim hazinemde olmayan şey nedir?
- 16 Ol didi ben yok getürdim armağân
Bâri lütfun kıl bize yâ Müste‘ân
O dedi ben yok getirdim. Ey yardım eden ve yaratan Allah’ım bize lütufta bulun.
- 17 Didi sadıkdır sözün yâ sevdiğüm
Yok yaratamadım hazânımda benim
Allah dedi: Sözün doğrudur ey sevdiğim, hazinemde yok yaratmadım.
- 18 Her ne isterler hazânım içre var
Kılmışam kulları hisse ana var
Ne isterseniz hazinemde var. Burada kullarıma pay verdim.
- 19 Hep hazânım bâbını kıldım küşâd
Kılmışam yağma ider biliş ü yâd
Her zaman hazinemden kapısını açık bıraktım. Hazinemi bilip ve hatırlayan gelip yağma eder dedim.
- 20 Her ne ister kullarım yok söylemem
Virerüm kulları me’yûs eylemem
Kullarım her ne dilerse dilesin bir şey söylemeden onların istediğini verip ümitsizliğe düşürmeyeceğim.

- 21 Çün getürdin yok olan nesne bize Bize ‘yok’ getirdiğin için, sen ne dilersen
Sen ne istersin dile virem size vereyim sana.
- 22 Ol didi ki yâ Kerîm ü Müste‘ân O dedi: Ey yardım eden Kerîm, Ümmetim için
Ümmetime isterem bir armağân bir armağan istiyorum.
- 23 Anlar ile işleri âsân ola Namaz ile işleri kolaylaşp, onunla sana
Ol iş ile kurbetine yol bula yakınlaşsınlar.
- [39]
- 24 Bana ikrâm itdüğün kıl ümmete Bana ikram ettiğini ümmetime de ikram et.
Anları ir gördü ‘âlem rahmete Ümmetimi iki âlemde rahmete erdir.
- 25 Rahatımdur anların rahatlığı Onların rahatta olması benim rahatta olmam
Fahr-ı tâcım anların ümmetliği demek. Onların ümmetliği övgü tacımdır.
- 26 Cümle gök ehli ‘avâm tâ hâssını Alt tabakadan üst tabakayagök âleminin
Gördim anlarda ‘ibâdet hâssını tümünde, en üstün ibadeti onlarda gördüm.
- 27 Hoş ‘ibâdâtı var imiş bunların Meleklerin hoş(güzel) ibadetleri varmış. Çok
Hûb beğendim ta‘atını anların beğendim onların ibadetlerini.

28	<p>Kimi kâ'im kimi râki' dâimâ</p> <p>Kimi sâcid kimi zâkir kâ'imâ</p>	<p>Kimi tüm vaktini tümünü ayakta ibadet ederek kimi ise ruküda kimi secdede kimi de zikir halindedir.</p>
29	<p>Hep 'ibâdet içre cümle tenleri</p> <p>Tâ'at-ı yegrekde gördim anları</p>	<p>Tüm vücutları ibadet içinde, onları en üstün ibadette gördüm.</p>
30	<p>Ol 'ibâdet hoş gelür gâyet bana</p> <p>Cümle a'zâ ile oluna senâ</p>	<p>Onların ibadetleri bana gayet güzel gelir. Tüm organlarıyla Allah'ı övüyorlar.</p>
31	<p>Ümmetime dilerem ben yâ Mucib</p> <p>Bir 'ibâdet vir sana olsun karîb</p>	<p>Ey duaları kabul eden Allah'ım, ümmetim için dileğim: Onlara öyle bir ibadet ver ki onunla sana yakınlaşsınlar.</p>
32	<p>Ol kerem kânı Râhim ü Girdigâr</p> <p>Gör ne ihsân eyledi Perverdigâr</p>	<p>Bağış kaynağı Râhim Lütfu bol olan Allah'ım gör ne ihsan etti.</p>
33	<p>Hep semâ ehli 'ibâdetini ol</p> <p>Bir yirecem' eyledi ol lütfi bol</p>	<p>Hep meleklerin yaptığı ibadeti örnek al. O lütfü bol olan Allah'ım bir yere topladı.</p>
34	<p>Cümle ta'at üzre bir şâh eyledi</p> <p>Ol sekiz cennetlere râh eyledi</p>	<p>Tüm ibadetlerden üstün bir ibadet verdi. O ibadeti sekiz cennet kapısına yol etti.</p>

- 35 Bu tarik ile didi her kim bana Bu yol ile her kim bana gelirse, ona Rıdvan
Gelse rıdvânım virilmiş dürana cenneti verilmiştir.
- 36 Bir cesed kıldı namâz ad eyledi Yoktan bir şeye vücud verip adını namaz
Mü'min olanlara imdâd eyledi koydu. Bununla müminlere yardım etti.
- 37 Ol habîb'i hatırınca kıldı ol Allah sevdiği Hz. Muhammed hatırına bu
İtdi anayâ habîbim yâ Resûl ibadeti verdi. Ona ey sevgili Resûl'üm dedi.
- [40]
- 38 Bu semâ ehli 'ibâdetine sen Meleklerin yaptığı ibadette gıpta etmen senin
Eylediğin ğıpta eyâ hulk-ı hasen güzel âhlakındandır.
- 39 Cümle anların 'ibâdâtını biz Meleklerin yaptığı tüm ibadetleri bir yerde
Bir yire cem 'eyleyüp kıldım 'azîz toplayıp onu en üstün ibadet kıldık.
- 40 Cümle tâ'at üzre ser-tâc eyledim Namazı tüm ibdetlerin tacı ettim, Allah
Dostlarıma anı mi'râc eyledim dostlarına rütbelerinde yükselmeleri için
basamak ettim.
- 41 Günde beş kere dîvânım kuralar Günde beş vakit büyük bir meclis kurup,
Yâr olanlar ol dîvâna duralar Allah'ı sevenler bu meclisde birlikte
huzurumda dursunlar.

- 42 İsteyeler benden anlar rahmeti
Ben virem anlara hûri cenneti
Onlar benden rahmet dilesinler, Ben de onlara
cennet ve içinde huriler vereyim.
- 43 İşbu dînin direğidür bu namâz
Hep 'ibâdet yeg gerekidür bu namâz
Bu dinin direği namâzdır. Bütün ibadetlere
tercih edilir.
- 44 Ümmetine armağanım beş bu namâz
Kim ister bizi anı kılur komaz
Ümmetine armağanım beş vakit namazdır. Kim
Allah ile olmak isterse namaz kılar.
- 45 Benden olsun ümmetine bu armağân
Bundan a'lâ yok durur hizmet begân
Benden ümmetine olsun aramağan, ibadete
başlangıç için bundan daha üstünü yoktur.
- 46 Kim kıla hâlis bu kavlı kıluram
Cümle gök ehli sevâbın virürem
Kim bu söylediklerime uyup namaz kılar,sa,
bütün gök ehlinin savâbını ona vereceğim.
- 47 Geldi mi'râcından ol Fahr-i Cihân
Ümmete irdürdi hak'dan armağân
Hz. Muhammed miraçtan dönünce, Allah'ın
verdiği armağanı ümmetine bildirdi.
- 48 İrdi esahâbına âline didi
Hak bunı kılmağa fermân eyledi
Tüm sahbelerinin yanına gidip: Allah namaz
kılmayı emir etti, dedi.

- 49 Didiler el-hamdülillahi'l-'azîm
Kim bize kıldı tarik -i mustakîm
Büyük olan Allah'a hamd olsun. Çünkü bize bu dost doğru yolu verdi.
- 50 Bizlere hakdan hidâyetdür namâz
Mü'min olanlar anı kılur komaz
Namaz bizlere Allah'tan hidayettir. Mümin olan namazı kılmamazlık etmez.
- 51 Bundan a'lâyok 'ibâdet yapılmış
Mü'min-i tâm ol kıl anı yaz u kış
Namazdan daha üstün ibadet yok. Eksiksiz görevini yerine getiren müminler onu yaz ve kış kılsın.
- 52 Ey hudâvendâ Kerîmü bî-niyâz
Bizlere tevfik-i rûzî kıl namaz
Ey Cömert hükümdarımız bizi namazsız bırakma, bize her gün namaz kılmayı nasip et.
- [41]
- 53 Hadisle Resûl-i Ekrem buyurdu
Tarîk -i evliyâyı ol duyurdu
Resûl'ü Ekrem Hz. Muhammed bir hadisinde evliyâlığın yolunu bize duyurdu.
- 54 Didi üç emre dâim olsa bir kul
Velîdür ol hudâ 'indeinde makbul
Dedi: Kul her zaman şu üç emre uyarsa, Allah nezninde O kişi velidir.
- 55 Namâzı orucu ğusli iderler
Gerek zâhir gerek gizlü giderler
Namazı kılar, orucu tutar ve gusli alırlarsa, ya açık bir şekilde ya da gizli bir şekilde bunu yapanlar.

56	Bu üçdür muktedî mü'min nişânı Münâfıkla Müslimân imtihânı	Bu üçü tam itikatlı müminin nişanıdır. Münafıkla müminin imtihanı.
57	Bu üçü itmeyenlerdir münafık Düşer hizlâna irmez ana tevfik	Bu üçünü yerine getirmeyenler kimsesiz kalıp Allah'ın yardımına ulaşmadan münafık olur.
58	Didi bir dahî ol Sultan-ı Ekrem Nebîler ser-firâzı şâh-ı a'zam	O büyük sultan Hz.Muhammed da dedi: Peygamberler en şerefli büyük padişahlardır.
59	Cemâ'atla kılâmü'min namâzı İde ol Bârî'ye 'arz u niyâzı	Mümin cemaatle namazını kılmalıdır. Bârî olan Allah'a dua ile istekte bulunmalıdır.
60	Arasında sağır olan günâhı Kılur 'afv anları ol Pâdişâhı	Padişah olan Allah, bu dualar sayesinde günahlarının arasında olan küçük günahları, af eder.
61	Dahî cümle yarâmaz işden anı Hudâ saklar cemâ'atle kılânı	Tüm boş işlerden Allah, cemaatle namaz kılânı korur.
62	Kıl namâzı ana yalvar ağlayı vir İ'tikâdı hakk'a muhkem bağlayı vir	Namazını kıldıkdan sonra Allah'a ağlayarak yalvar. Ona olan inancını güçlü tut.

- 63 Yalvaru suçın temennâ eylegil
Cürmimi ‘afv eyle yâ Rabb dinil
Yalvararak günahlarınla ilgili, ‘ey terbiye eden Allah’ım günahlarımı bağışla’’ diye istekte bulun.
- 64 Rabbenâ fa’ğ firlenâdi eb ü ced
Ol kapudan mahrum olmaz bir ahad
Ey Rabbim babam ve atalarımın suçlarını affet, sen kapına gelen bir kulunu bile boş çevirmezsin.
- 65 Söyle mü’min mü’minâtı yâ hudâ
Yarlığâ rahmetlerin eyle ‘atâ
Ey Allah’ım mümin kadın ve erkekleri rahmetinle bağışla.
- 66 Olma kâhil kıl namaza ihtimâm
Dur otur ehl-i salâh ile müdâm
Tembel olamayıp namazına özen göster. Allah’a bağlı olanlarla sürekli birlikte ol.
- 67 Bil senin kurbetliğın ol hazret’e
Bu nâmazı kılmağ iledür ‘atâ
Senin Allah’a yakınlığın ve bağışlanman kıldığın namaz iledir.
- [42]
- 68 Ol habîb’in ismine kıldı misâl
Kim kılur anı bulur kurb-ı visâl
Allah Hz. Muhammed’in ismine benzetti. Kim namazı kılarsa Allah’a yakınlaşıp sonunda kavuşur.
- 69 Ahmed ismiyle olur hâsıl namâz
Kılmayınca hâsıl olmaz keşf-i râz
Ahmed ismiyle namaz meydana gelir. Namaz kılmayınca gizli olan şeyleri farkına varamazsın.

- 70 Ol kıyâmıdır elif harfe misâl
Hâ rukû'ı secde mimi ka'de dal
Elif harfi gibi O namazın direğidir. Hâ harfi rükû'yu, Mim harfi secdeye varmayı, dal harfi ise oturuşu ifade eder.
- 71 Bir mu'ammâsı var dahî bilene
Âdem ismi hâsıl olur kılana
Bilen için namazın bir muamması vardır. Kılınışta âdem ismi görülür.
- 72 Ol kıyâm elif rukû'ı dal olur
Secdesi mîm oldu 'ârifler bilür
Namazda ayakta durma 'elif', rukû'ya varma 'dal', secdeye varma ise 'mim' gibi olmaktır bunu arifler bilir.
- 73 Bildiniz işbu namâzı ol Ganî
Kamış âdem hey'eti gibi anı
Bildiniz! İşte bu namazı hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah, kamışların insan topluğu gibi görüldüğü zaman.
- 74 Bil bunun emsâli nenün gibidir
Şâha kul ihdâ olunmak gibidir
Bil ki bunun benzeri şey gibidir: Padişaha kulun hediye olması gibidir.
- 75 Ol kulına'zâlarından ger biri
Olmasa makbule geçmez al yüri
O kulun organlarından birinin eksik olması hoş karşılanmaz. Bunlardan biri eksikse artık o işe yaramazdır.
- 76 Şâh olan dimez mi ol demde sana
Ne getürdin bu böyle ma'yûb bana
Padişah o zaman sana sormaz mı? Neden bu ayıbı bana getirdin.

- 77 Pâdişâhın irüşe hışmı sana Allah'ın hışmına uğrarsın, başkalarının şefaati
İrmeye ğayrilerin rahmi sana sana dokunmaz.
- 78 Bu namâzı ancileyin bil ulû Bu namazı çok büyük ve yüce gör, bu
Hâlık'a senden hediyeye oldu bu davranışın senden Yaratan'a bir hediye oldu.
- 79 Bî-kusûr eyle ana gizlü 'ayân Namazı gizli veya açık şekilde kılarken bunun
Gönder ol dergâh-ı hakk'a armağan kusursuz şekilde olmasına dikkat et.
- 80 Tâ ki anun 'aybını görmeyenler Onun ayıbını görmeyenler, eline verip seni
Eline virüp seni sürmeyenler sürmeyenler.
- 81 Ahmedî lûtf-i hudâ'yıkıl niyâz Ahmedî lutufkâr Allah'a duada bulun. Kıldığın
Kılmadın yarar hudâ'ya bir namâz namazın Allah'a bir faydası yoktur.
- 82 Defter-i 'âdetde buldınsa anı Adet defterinde onu buldunsa nice olur,
Nic'olır hâlin 'ibâdâtın kanı ibadetin nerededir.
- [44]
- 83 Kıl edâmak bulını eyle recâ Namazını makbul bir şekilde kıl, Allah'tan da
Rahmet-i ğufrânını kıl ilticâ bunu kabul etmesi için istekte bulun.
Günahları örtüp affeden Allah'ın rahmetine sığın.

- 84 Kılmadım sana yarar yâdeb namâz Allah'ım sana layık bir şekilde namazımı
Lûtfun ile kıl anı makbûla yaz kılmadım. Lutfunla namazımı makbul eyle.
- 85 Sen cemâ'atle namâzı kıl müdâm Devamlı olarak cemaatle namazını kıl. Yalnız
Yalnız kılsan viremezsin nizâm kılsan ona bir nizam veremezsin.
- 86 Var imâma ol cemâ'at bağla sâf İmama var ve cemaatle saf tut ki, şeytanın
Olasın mekr-i şeyâtînden mu'âf hilelerinden koruna bilesin.
- 87 Yalnız koyun kurdu eyler şikâr Kurt, koyunu yalnız iken avlar, çoban varken
Sürüye girmez çobanın hof var sürüye dalmaz çünkü çobandan korkar.
- 88 Bu hadisi Fahr-i 'Âlem söyledi Bu hadisi âlemlerin övgüsü olan Hz.
Ümmetime hudâ lûtfu eyledi Muhammed söyledi: Ümmetime Allah lutûf
etti.
- 89 Ümmetim kılsa didi imâm ile Ümmetim namazını imâm ile kılsa ve sabah
Eylese subhı edâ itmâm ile namazını özenle yerine getirirse.
- 90 Öğleye değin vefât itse cânı Öğleye kadar vefat ederse, lutfu bol olan Allah
'Afv ide cümle hatâsın ol Ganî o kişinin tüm hatalarını af eder.

- 91 Ögleyi kılsa cemâ'atle biri
Fevt ola vakt-ı ikindi ileri
Öğle namazını cemaatle biri kılıp, İkindiden sonra ölürse.
- 92 Ol şehâdet mertebesiyle gide
Hâlık'ı cennet ana ihsân ide
Vefat eden kişi şehitlik mertebesiyle gider.
Yaratıcı Allah ona cenneti lütuf eder.
- 93 Kim kıla ikindiye imâm ile
Mağribe fevt olunırsa ol kula
Kim ikindiye imam ile kılıp, akşam vaktinde vefat ederse.
- 94 Hak rızasıyla ol kimse fevt ola
Cümle uhrâ işleri âsân ola
Allah'ın rızasını alarak ölürse. Cümle ahiret işleri kolay olur.
- 95 Yatsuyı her ki cemâ'atla kılur
Ol gice içre eger merhûm olur
Yatsı namazını her kim cemaatle kılsa, o gece içerisinde vefat ederse.
- 96 Lâ-hisâb ve-lâ ğazab ol cenneti
Bula yarın vuslat ile rü'yeti
Hesap ve eziyet görmeden cennete girip, orada Allah'a kavuşup Onu görebilir.
- 97 Anladın fazl-ı cemâ'at-i kirâm
Sa'yî kıl terk eyleme anı müdâm
Anladın mı, cemaatle kılınan namazın lütuf ve ihsanını. Namazını devamlı olarak kılmak için gayret göster.

- 98 Kim cemâ'atla müdâm olan kişi
her dü 'âlemde bulır rahat başı
- Kim cemaatle devamlı namaz kılarısa, her iki
âlemde başı rahatta olur.
- 99 Bir hikâyet dinleyin idem peyâm
Olasın râğıb cemâ'ata müdâm
- Size bir hikâye anlatayayım: Devamlı cemaatle
beraber namaz kılmaya râğbet et.
- 100 Mâlik-i Dînâr zamânıydı zamân
İki kardaş vardı od(ateş) tapan
- Dönem Mâlik'i Dînâr dönemiydi. Ateşe tapan
iki kardaş vardı.
- 101 Ol küçük büyük karındâşa didi
Tercübe kılam bu odı söyledi
- Küçük kardaş büyük kardaşe dedi. Bu ateşi
tecrübe edeyim dedi.
- 102 Varalım tenhâda âteş yakalım
Anun içine elimiz sokalım
- Tenha bir yere gidip ateş yakalım, onun içine
elimizi sokalım.
- 103 Yandırırısa ol bizim elimizi
Döndirelim biz dahî andan yüzi
- Ateş elimizi yakarsa, bi ondan da yüzümüzü
çevirelim.
- 104 Varub tenhâda yandurdılar od
Ellerini sokdılar yandurdu od
- Onlar تنها bir yere gidip ot yaktılar, ellerini o
yanan otun içine sokunca yandı.

105	Vây bize kim tanrı bildik odı biz Bunca yıllar bilmedik Ma'bûd'ı biz	Vay be bunca yıl biz kimi tanrı olarak gördük, yaktık kendimizi. Bunca yıl Allah'ı tanımadık.
106	Bizlere yazık deyü ağladılar 'Ömrimiz varmış hevâya didiler	Bize yazık diye ağladılar, ömürümüzü heba ettik dediler.
107	Söylediler bu dîni terk idelüm Din-i İslâm'a girüp berk idelüm	Bu dini terk edelim diye söylediler. İslâm dînine girip sağlamlaştıralım.
108	Böyle niyet eyleyü ben durdular İki kardâş bile râhî oldular	Bu niyetlerinin üzerinde durup, iki kardeşle yoldaş oldular.
109	Ol büyük kardâşı iblis azdurdı Hakk'a giden niyetini bozdurdı	O büyük kardeşi şeytanların en büyüğü iblis azdırdı. Allah'ın yoluna giden niyetini bozdurdu.
110	Ol zamân küçük karın dâşa didi Bunca yıl âteş-perestem söyledi	Büyük kardeş, küçük kardeşine dedi: Bunca yıldır âteşe tapıyorum.
		[46]
111	Tâ bu yaşa irüşince buna ben Tapa geldim gelmezem var yüri sen	Bu yaşa gelinceye dek, âteşe taptım sen git ben gelmiyorum.

- 112 Ol dîni Tanrı idündi uyuldu O dini Tanrı edindi ona uydu. Kardeşi ona dedi
Vardı ol kardâşı buna söyledi ki.
- 113 Eyledi iğvâ ana iblis-i hâr Aşağılık olan iblis onu yoldan çıkarmaya
Dönmedi hak'dan hidâyet bulmuş er çalıştı, fakat doğru yolu bulmuş olan küçük
kardeş Allah'ın yolundan dönmedi.
- 114 Geldi Mâlik İbni Dînâr yanına Mâlik bin Dînâr'ın yanına geldi. Divanında
Va'z iderdi oturdu dîvânına vaaz vermekteydi.
- 115 İbn-i Mâlik kıldı va'zını tamâm İbni Mâlik vaazını tamamlayınca, o yiğit(
Ol yiğit varup ana itdi kelâm küçük kardeş) onun yanına gidip konuşmaya
başladı.
- 116 Didi yâdîn ulusu geldim sâna Dedi: Ey din büyüğü sana geldim, bana
Gösteresin râh-ı Rahmân'ı bana Rahmân olan Allah'ın yolunu göster.
- 117 'Âyin-i bâtl imiş ateş-perest Ateş perestlik batıl bir törenmiş. Bugün onu
Eyledim bugün anun terkine kasd terk ettim.
- 118 Bana ta'lîm it Muhammed dînini Bana Hz. Muhammed'in dinini öğret, O batıl
Yıkdim ol bâtl dînin âyinini dinin törenlerini yıktım.

- 119 Eyledi şeyhimana ‘arz-ı îmân
Ol kişi oldu o zamân müslimân
Mâlîk bin Dînârona şahadet getirterek imanı
nasip etti. O kişi o zamân müsülman oldu.
- 120 Bir fakîr-hâl idi işi tedirgün
Kesb-i fâ‘il ücretiyle gün be gün
Onun işi günbegün hep fakirlik içinde
tedirginlikle geçmekteydi.
- 121 İstedi şeyhim cemâ‘atden yana
Mâl-ı dünyâ devşirüp virdi ana
Şeyhim cemaatten bir şey istedi. Dünyâ malını
bir araya getirip ona verin.
- 122 Ol dînî kim anı makbul itmezem
Ben bu dîne akçe ile girmezem
Küçük kardeş dedi: o zaman ben bu dini kabul
etmiyorum çünkü ben bu dine mâl için
girmedim.
- 123 Böyle işâre iderim cânımı
Tâ ki râzî kılayımYezdân’ımı
Böyle yaparak ruhumu esir ederim. Tâ ki
Allah’ın rızasını kazanayım.
- 124 Rızkımı virdi bana ağyar iken
Şimdi virmez mi bana ol yâr iken
Müslüman değilken bile bana rızkımı verdi.
Şimdi vermez mi ben Ona o kadar dostken.
- 125 Gireyim ben ol kanâ‘at hânına
Hem-celîs idem sabır dükkânına
O kanaat hânına ben de gireyim. Sabır
dükkanında oturmalıyım.

- 126 Tutayım elde kanâ'at pîşeyi Kanaat mesleğini elimde tutmalıyım. Rızkım için dahi endişelenmemeliyim.
Rızk için görmeme dahî endişeyi
- 127 Durup andan yolına oldu revân Oradan yoluna devam etti. Evine sevinçli bir şekilde ulaştı.
Geldi irişdi evine şâdumân
- 128 Var iki uşâğıyla bir avratı İki çocuğu ve bir hanımı var, dedi. Hanımı dedi ki İslâm devletini buldum.
Didi 'avrat buldum İslâm devleti
- 129 Bulmuşam hak dîni girmişem ana Buldum hak dînini ve ona girdim. Ey canım sen bana muhalif olma.
Sen tehâlûf olma ey cânım bana
- 130 Kardâşım la tercübe kıldım odı Kardeşimle birlikte tercübe ettim. Ateş batılmış ondan nefret ettim.
Bâtıl imiş kıldım andan nefreti
- 131 'Avradı dahî müslimân eyledi Eşini bile müslüman etti, kelime-i şahadeti onlara bir bir söyledi.
Tevhîdi anlara bir bir söyledi
- 132 Durup andan pazara gitdi ol Durmadan hemen pazara gitti. O iş yapanların arasında durdu.
Girdi fâ'iller içine durdı ol

133	Ücret ile buldılar anlar işi O yiğidi tutmadı hiçbir kişi	Ona ücretli bir iş buldular. O yiğidi işçi olarak kimse çalıştırmadı.
134	Didi Rabb'im rızıkımdır gideyim Mescidinde ana hizmet ideyim	Rabbim rızıkımı verendir deyip, mescidinde ona hizmet etmeliyim dedi.
135	Sâim olup girdi bir mescide ol Tâ'atıyla hâlık'ına buldı yol	Oruçlu olarak bir mescide girdi. Yaratan Allah'ın yolunu ibadetleriyle buldu.
136	Kıldı beş vakti imâma uydı hoş Ahşâmı geldi evine eli boş	Güzel bir şekil imama uyarak beş vakit namazını kıldı. Akşam evine eli boş olarak geldi.
137	Gördi 'avrat erini ol ser-nigûn Didi elde etmeğin yoktur niçün	Kadın kocasının baş aşağı olduğunu gördü, elinden eden ekmeğin yok dedi.
138	Ol kişi itdi helâlim dinle sen Viresiye işledim bugünü ben	O adam eşine beni dinle dedi: Bugünkü çalışmamı veresiye yaptım, dedi.
139	Bir ulû kimseye kıldım hizmeti Ol virir bana elbetde ücreti	Yüce olan bir varlığa hizmet ettim. O elbette bana ücretimi verir.

140 Bir ulu devletlidür ihsânı bol O lütfu bol yüce devlet sahibidir. Ellerim boş
Gelmişem boş ellerim olma melül geldiğim için üzgün durma.

[48]

141 Hâlık'ın kullarına erzâkı çok Yaratıcı olan Allah kullarına erzakı çoktur fakat
Lâkin etmeksiz sumâtın zevki yok ekmeksiz sofranın zevki yoktur.

142 Bulmadılar etmek anlar ol gece O gece onlar ekmek bulmadılar. O adam o gece
Ol kişi sûka varır ir gizlüce gizlice çarşıya gitti.

143 Yine ol gün kimse anı tutmadı O gün kimse onu çalıştırmak için tutmadı. O da
Anı kimse alup işe gitmedi işe gidemedi.

144 Kaldı mahzûn anda bilmez ki n'ide Oracıkta üzgün bir şekilde kaldı ne yapacağını
Varuban yine girdi bir mescide bilemedi. Tekrar mescide girdi.

145 Ahşâma degin 'ibâdet eyledi Akşama kadar ibadet etti. Bu davranışı kendine
Bu işi kendüne 'âdet eyledi adet haline getirdi.

146 'Avrat uşâklarınâ intizâr Eşi ve çocukları adam eve ekmek getirecek diye
Geldi ahşâmı evine şerm-esâr umutla beklediler. Adam akşam eve utanarak
geldi.

147	Geldi uşâklar atası yanına İrdi âteşler atanın cânına	Çocukların babası çocukların yanına geldi ve çocukları görünce ateşler içinde yandı.
148	Kanı yâ ata bize nânın didi Gördiler yoknân uşâklar ağladı	Ey babamız bizim ekmeğimiz nerededir. Çocuklar ekmeğin olmadığını görünce ağladılar.
149	‘Avratı dir intizâda yanmışız Açlığ ile biz bugün bunalmışız	Adamın eşi umutla beklemekten yandık, açlık ile bugün bunaldık dedi.
150	Bu uşâklar hod beni itdi bî-zâr Yoğ bilmez anlar ağlar zâr u zâr	Bu çocuklar beni konuşamaz hale getirdi. Yoktan anlamıyor durmadan ağlıyorlar.
151	Çölmeğe koyıp suyu kaynadıram Getürir babanız der aldadıram	Çömleğe su koyup kaynatıyorum, babanız ekmek getirecek deyip onları aldatıyorum.
152	Sen bugün dahî tehî geldin kişi Nic’olur bu ma’sûm uşâklarun işi	Sen bugün de eli boş geldin. Günahsız olan çocuklarımızın hali ne olacak.
153	Biz hele sâimliğe sabr idelüm Bu iki ma’sûma bilmem n’idelüm	Biz şimdilik oruçlu olamaya sabır edelim, bu iki günahsız ne yapacağımızı bilmiyorum.

154 Açlığ ile hâlleri olmuş harâb
Zâriderler ciğerim olmuş kebâb

Açlık sebebiyle perişan olmuşlar ağlayıp dururlar bu yüzden ciğerim yanmaktan kebaba döndü.

155 ‘Akrebâdan isteyebilmem ğıdâ
Serzeniş ider bize bâ y u gedâ

Akrabalardan yiyecek isteyemem, zengin olan da fakir olan da bizi azarlamaktadırlar.

[49]

156 Râzık’a düşmân iken rızkımız ol
Kesmedi virdi bize rızkını bol

Rızık veren Allah’ düşman iken bile O bize rızkımızı kesmeden bol bol verirdi.

157 Şimdi hod yâr oldu kana ne ‘aceb
Rûzî kılmaz rızkını ol ne sebeb

Ne kadar şaşırıcı ki şimdi kendimiz Ona (Allah’a) yâr olduk. O, bugün rızkımızı vermedi. Acaba bunun sebebi nedir.

158 Bu söz ile ol kişiye irdi ‘âr
Ol ‘ayâlî içre oldu şerm-sâr

Adamın bu sözlerinden sonra eşi utandı ve kendince mahçup oldu.

159 Bundan özge bulmadım mahzûn işi
Şerm-sâr ola ‘ayâl içre kişi

Bir kişi ailesi yanında mahçup olmasından başka mahzun iş görmedim.

160 Fakri bil âteş-pîrhânedür elim
Sabr ile anı giyenlerdür selîm

Fakirliğin çok acı verici ateşten bir gömlek olduğunu bil, onu sabırla giyenler selamet buldular.

- 161 İtdi yâ ‘avrad bu sabrı idiniz
İmtihân ider bizi Rezzâk’ımız
Ey hanım sabır edelim, rızık veren Allah’ımız
bizi imtihan ediyor, dedi.
- 162 Sabr idelüm böyle imiş yazımız
Dilerim şây eyleme halka zârımız
Sabır gösterelim kaderimiz böyle yazılmış.
İnleyişlerimizi halka açık etmemeni diliyorum.
- 163 Ol mecûsî ‘akrabâ bu sırrı hemîn
Bilmesün bu hâli ol a‘dâ-yı dîn
O ateşe tapan akrabanın sırrını hemen
anlayamazsın. Din düşmanı olan kimse bunu
bilmesin.
- 164 İrmesin cânımsana bundan melâl
İ‘tikâdına getürme bir halel
Bundan sana bir hüznün ermesin, inancına zarar
verme.
- 165 Dünki devletünün itdim işini
Sabrı kıl akıtma gözin yaşını
Dün işverenimin işini bitirdim. Sabret
gözyaşını akıtma.
- 166 Hakkını yarın virem didi bana
Ol sebebden eli boş geldim sana
Hakkını yarın veririm dedi sana, o sebepten eli
boş geldim sana.
- 167 Çün sabah olur kişi olur revân
Yine ol pazara vardı ol zamân
Sabah olunca adam yola çıktı. Tekrar pazara
gitti o zaman.

168	Gayrıları buldı ücret gıtdiler Kalmadı iş o kişiye didiler	Diğerleri iş bulup ücretlerini alıp gittiler. Sıra o adama gelince iş kalmadı dediler.
169	Kaldımahzûn ol kişi bilmez n'ide Varup abdest ile girdi mescide	Adam üzgün bir şekilde ne yapacağını bilemedi. Abdest alıp mescide girdi.
170	Secdeye varup derd ile didi hû Zârî kıldı hâlık'a yalvardı o	Secdeye varınca dert ile Hû (Allah'tan başka İlah yoktur) dedi. Yaratan'a ağlayarak yalvardı.
[50]		
171	İtdi yâ hayy u hakîm u Girdigâr Râzıksın 'âlemin Perverdigâr	Hayy, hâkim ve Girdigar olan Allah alemden rızkını verensin.
172	Hamd u şükr olsun sana bu işime Tâc-ı İslâm'ı geydürdin başıma	Şu an içinde bulunduğum durum için sana hamd ve şükürler olsun.
173	Nice günler dahî kılsan beni aç Kullığundan zerre olmam i'vicâc	Çoğu günler beni aç bıraksan da, sana olan kulluğumda doğruluk üzerinden ayrılmam.
174	Avrad ü uşâklarımın yâ Ganî Anlara virsen bugün rızklarını	Ey kimseye muhtaç olmayan Allah'ım eşime ve çocuklarıma, bugün rızıklarını veresin.

- 175 Durmaya açlığa pişmân olalar Aç kaldıkları için pişmanlık yaşayıp, İslam
Korkım oldır dinlerinden döneler dininden dönmelerinden korkuyorum.
- 176 Yâ ilâhî sen bilürsin hâlimi Ey Allah'ım halimi sen biliyorsun. Senden
Senden özge yok bilen ahvâlimi başka halimi bilen yok.
- 177 Yalvaru hakk'a münâcât eyledi. Yalvararak Allah'a seslendi. Yaratan'a
Hâlık'ına 'arz-ı hâcât eyledi. ihtiyaçlarını anlattı.
- 178 Bu yana uşâklarıyla hâtunı Şimdiye dek eşi ve uşakları açtılar. Etləri
Aç olup yimeli oldu etini yenecek haline geline gelince.
- 179 Ana çoğ azımız kanı nânın deyü Çocuklar annelerine yiyecek, ekmeğimiz hani
Sarışurlar anasına ağlayu deyip ağlayarak annelerine sarıldılar.
- 180 Ahmedî bu mühtediler hâline Ahmedî hidâyete erişenlerin halini ve
Vâkıf oldın anların ahvâline durumlarını vakıf oldun.
- 181 Açlığa gördün mi sâbırlar nice Gördün mü, açlığa nasıl sabır ettiler? Onların
Sende var mı sâbırdan zerrece sabrı sende zerre kadar var mı?

- 182 Yok riyâzetle işin lâf eyleme
Yok tahammül cû'a güzâf eyleme
Riyâzet'e tahammülün yok ise boş yere laf etme.
- 183 Böyle kılmış Râzık u Pervedigâr
Vâfir ile rızkı ba'zı kerre dâr gir
Rızık veren Allah böyle yapmıştır. Bazılarını çok mâl ile bazılarını az mal ile rızıklandırmıştır.
- 184 Ba'zı kulın rızkın eyler sükkerîn
Ba'zı kullar bulamaz nân-ı cevîn
Bazı kulun verdiği rızıkı şeker yapar. Bazı kulun arpa ekmeği bulmaz.
- 185 Kıldı üç gün anların rızkını dar
Gör nice vâfir kılur Pervedigâr
Onları rızkını üç gün darlaştırdı. Gör bakalım Allah nasıl mal çoğaltıyor.
- [51]
- 186 İmtihân itdi çün ol yârânlar
Bir melek gönderdi şâda anları
Sevenlerini imtihan etmek içindi. Onları mutlu etmek için bir melek gönderdi.
- 187 Bir tabak aldı içi altundolu
İletür hâtuna üstü örtülü
İçi altın dolu bir tabak gönderdi. Üstü örtülü olarak adamın eşine verdi.
- 188 Virdi ol hâtuna anı söyledi
Zevcin ahşâmî gelür söyle didi
Altın tabağı eşine verdikten sonra ona dedi: Eşin akşam eve gelince ona de ki.

- 189 Râzıyuz işinden anı bilsin ol
Bu zerranın ücretidir alsın ol
Onun işinden râzıyız bunu bilsin. Bu altınlar onun ücretidir alsın.
- 190 Aldı hâtun anı girdi içerü
Gördi on bin altın içinde dolu
Adamın eşi altınları alıp içeri girdi. Tabağın içinde on bin altın olduğunu gördü.
- 191 Aldı bir altın sûka tutdı yol
Viridi sarrafa yâhudî idi ol
Bir altın alarak çarşıya doğru gitti. Yahudi bir sarrafın yanına gidip altını ona verdi.
- 192 Didi sârraf ki uhrâ hâtunı
Kande buldın bu ‘acâib altunı
Sarraf dedi ki: Âhiretlik, bu acâip altını nereden buldun.
- 193 Sikke-i âdem degildür işbu zer
‘Gayb ilinden darb olınmış bu meğer
Bu altın insan işi değildir. Bu gayb ilinden gönderilmiştir.
- 194 Hâtun itdi zevcim işler birine
Ücretidir virmiş anun yerine
Kadın, eşim birinin yanında çalışıyor. O da bunun karşılığında eşimin ücretini ödemiştir.
- 195 Bir ulu devletlüdür bilmem anı
Tâ ki âgâh ideyim andan seni
Onu tanımam seni tâ ki haberdar edeyim. O büyük bir nimet sahibidir.

196	Virdi sarrâf on bin akçe altuna Bana gönder zevcinidir hâtuna	Sarrâf altın için on bin akçe verdi. Kadına bana eşini gönder dedi.
197	Aldı avrat eksüğün cümle kamu Geldi evine ferah ol mâh-rû	O ayyüzlü kadın hepsini eksiksiz alarak, ferahlamış bir şekilde evine geldi.
198	Kıldı tedbiri müheyâ ol temmâm Eyledi hâzır nice dürli ta'âm	Kadın bütün tedbirlerini aldı. Çeşit çeşit yiyecekler hazırladı.
199	Bu yanadinle ta ki zevcin'ider Yatsu câmi'de kıluban gider	Beni dinle kadının kocası ne yapıyor: Yatsı namazını camide kılıp evine gitti.
200	Doldurur toprağ ile uşâğını Yâ'nî kim avundıra uşâğını	Kuşağını toprak ile doldurur, bunu çocuklarını avutmak için yapmıştır.
[52]		
201	Ol uşâklar göriben aldanalar Etmek için un getürmiş sanalar	Çocukları görünce aldansın ekmek için un getirmiş sansınlar diye.
202	Gördi o evi düzenmiş ser-te-ser Ol turâbı ev bucağına töker	O evi baştan başa düzelmiş, köşe bucağına toprağı döker.

203	Girdi evi içine ol bahtlu Gördi ev ni‘metler ile dopdolu	O talihli adam evin içine girdi. Evin nimetlerle dolu olduğunu gördü.
204	Gördi atası uşâklar sevişir Ekli şürbi bulmuş anlar oynaşır	Adam çocuklarının sevinçli olduğunu görür. Yiyecek ve içecek bulmuş oyun oynarlar.
205	Avratına söyledi er yâ helâl Bana bildir nice oldu işbu hâl	Adam eşine ey helâlîm dedi: Bu nasıl oldu bana anlat.
206	Didi hizmet kıldığın devletlinün Bir kulı geldi bugün bana anun	Adamın eşi dedi: Bugün yanında çalıştığın kişinin bir adamı geldi.
207	On bin altun bana virüb gitti ol Ücretini arturruruz bilsin ol	O on bin altın bana verip gitti. Eşinin ücretini artırdık haberi olsun dedi.
208	Hizmetine didi dâim olsun ol Ücretidir zevcin işbu didi ol	Hizmetine devam etsin o dedi. Eşinin yaptığı işin karşılığıdır bu ücret.
209	Yâ helâlîm bu ne devletlü imiş Bunca ücret sana ihsân eylemiş	Ey helâlîm bu nasıl bir işverenmiş, bunca parayı sana lütuf etmiş.

- 210 Bu nice devletlidir bildir bana Bu nasıl bir işverendir bana anlat. Ömrün
'Ömrin oldukça hizmeti kılana oldukça ona hizmet et.
- 211 Ol didi ol dem bu dînin kâtibi O zaman o dedi ki dînin yazıcısı, onu gönderdi.
Anı gönderdi bu dînin sahibi
- 212 Ol sahîdir buhlı hiç yokdur anun O gerçektir O cimri değil, herkesten daha fazla
Cümlesinden virgüsi çok duranun verendir.
- 213 Bunı göndermiş kerîmi bî-zevâl Cömert olan Allah gün bitmeden bunu
Kalbin olsun mutma'inne yâ helâl göndermiş. Ey helâlîm kalbine şüphe girmesin.
- 214 Gayb ilinden bildüler anı 'ayân Bu yaşananların gayb âleminden olduğunu açık
Hakk'a şükr idüp olurlar şâduman bir şekilde anladılar. Hakk'a şükür edip
bahtiyar oldular.
- 215 Söyledi er dahî üç günden berü Adam üç günden beri gün be gün, ne yaptığını
İtdiğini hâtununa rû-be-rû eşine anlattı.
- [53]
- 216 Eyledi ahvâlini ol âşikar O halini açık bir şekilde ortaya çıkardı.
Bildüler kıldı 'inâyet Girdigâr Anladılar ki Allah'ın onlara lütfudur.

- 217 Ol getürdiği turâb-ı mu‘teber
Gördi un olmış toprağı meğer
O itibar edip getirdiği toprağın meğerse un
olduğunu gördü.
- 218 Ol ona virdi berekâtı hudâ
Eylediler haylı dem anlar ğıdâ
Allah ona berketini verdi. Bu bereketle uzun
süre onları gıdalandırdı.
- 219 Aldı altununu vardı ol didim
Ben dahî didi Pazar içre gidem
Adam altınları alıp, ben de pazara gideyim dedi.
- 220 Avratı ol demde ana söyledi
Var fulân sarrâf yahûdiye didi
Adamın, hanımı o anda ona söyledi: Falanca
sarrâf Yahudinin yanına git.
- 221 Ol didi zevcin bana eyle îsâl
Virana altını on bin akçe al
O dedi eşin bana ulaştırdı. Ver ona altını on bin
akçeyi al.
- 222 Bir altını aldı sarrâfa gider
Hak Ta‘âla hikmetini gör n’ider
Adam bir altını alıp sarrafa gider, gör Allah
neler yapar.
- 223 Gördi sarrâf ol kişiyi dir ana
Sen kime hizmet kılursun di bana
Sarrâf adamı görünce ona: Sen kimin için
çalışıyorsun bana söyle dedi.

224	Ol didi girdim ben İslâm dînine Ol Muhammed hazreti âyinine	Adam dedi: Ben İslâm dînine, O hz. Muhammed'in dîni adabına girdim.
225	Eylerim sahab-i dîne hizmeti Ol bana gönderdi bunca ücreti	Dînin sahibi olan Allah'a hizmet ederim. O bunca ücreti bana gönderdi dedi.
226	Her nice kıldıysa takrir eyledi Ol kişiye bir bir anı söyledi	Her nasıl yaptıysa adam, sarrafa bir bir olanları anlattı.
227	Çünkü ol sarrâf işitdi bu sözi Ol tarik-i hakk'a dönderdi yüzi	Sarrafa bu anlatılanları duyduktan sonra, o Allah'ın yoluna yüzünü döndü.
228	Kaldurur parmağını ol hemân Sıdk ile oldı Müslimân ol zâman	Sarrafa o anda parmağını kaldırıp, Doğru olan söz ile (Kelime-i şahâdet ile) Müsülman oldu.
229	Varsa kulın hakk'ahâlis izleri Halka te'sirider anunla sözleri	Allah'ın yolunda kulun saf, temiz amelleri varsa, halka sözleriyle tesir eder.
230	Olma ğâfil yâ birâder kıl namâz Kullara olur anunla keşf-i râz	Ey kardeş Allah'ı unutan olma, namâzını kıl! Namaz ile kullarına bilinmeyenleri gösterir.

[54]

- 231 İki yüz âyet inipdür hakkına
Gör nâmazı hak katında hakkı ne
Nâmazla ilgili iki yüz âyet inmiştir. Hak katında namazın ne olduğunu gör.
- 232 Ol dîvan-ı hakk'a anunla kıyâm
Eyleyüp hak ile idersin kelâm
Namaz ile Allah'ın karşısına çıkarsın. Hakkıyla Ona layık sözler söylersin.
- 233 Bunca kurbet sana devlet bul işi
Bunca 'izzet sana rif'at yâ kişi
Allah'a yakınlığı nâmaz sağlar. Bunca değer ve yüksek mertebeyi sana o kazandırır.
- 234 Ol nâmazı kılmağ iledür sana
Kadrini bil hâdim ol dâim ana
Namaz kazanacaklarına sadece sebeptir. Kıymetini bilip devamlı olarak kıl.
- 235 Bir gün ashâb itdiler yâ serverî
Her dü'âlem fahri halkın rehberi
Bir gün sahabeler dediler: Ey Reisimiz: her iki âlemin övündüğü, halkın rehberi.
- 236 Bu nâmazı kıl deyü dâim bize
Emr idersin lûtfını idin bize
Bu nâmazı devamlı kılmamız için bize emir ederek kıldır. Bize lutfunu kazandır.
- 237 Ol didi her kim kıla beş vakt nâmaz
Her dü'âlem içre kayğular yimez
O dedi: her kim beş vakit nâmaz kılsa, her iki âlemde de kaygı yoktur.

238	Ol kimsenin ola kalbi selîm Rızkını vâsi' kılur Rabbu'l-Kerîm	O kimsenin kalbi selâmet üzere olsun. İkrâm sahibi ve terbiye eden Allah rızkını bol tutar.
239	Eylese gâliptir a'dâya silâh Bu nâmaz ile bulur kılan felâh	Namaz düşmanı galip eden silah gibidir. Namazı kılan kurtuluşu bulur.
240	Haşr olunca kılana yoldâş olur Cümle korkulara yardımlar olur	Kıyamet günü toplanınca kişiye yol arkadaşı olur. Tüm korkularımızı yenmeye yardım eder.
241	Nûr olur etrafına mahşer günü Girmez anun sem'ine tâmû üni	Mahşer günü etrafını aydınlatır. Onun kulağı cehennem sesini işitmez.
242	Kol kanad olup kılani uçurur Ol sırât üstünde anı geçirür	Kol kanat olup kalanı uçurur. O sırat köprüsünden onu uçurur.
243	Cennet-i a'lâya varup indüre Şerbet-i vuslatla anı kandura	Cennetin en yüksek katında onu indirir. Vuslat şerbetiyle onu kandırır.
244	Bu namâz olmuşdurur dildâre yol Ol cemâli göre bu râh ile kul	Namaz kılmak sevgiliye giden yoldur. Kul bu yo ile Allah'ın Cemalini görecek.

245 Kul ki bir sahibi dîvânında durur O kul ki Sahibinin (Allah'ın) huzurunda bekler.
Ol dîvân sahibi lâ-büdde görür O huzurunda beklenen Sahip bunu gerekli görür.

[55]

246 Rabbenâ itdir namaza rağbeti Allah'ım namaza rağbet ettir, ettir ki âhireti
Tâ ki varup bulalım bu devleti bulana kadar.

247 Ahmedî sen söyledin bu kıssayı Ahmedî bu hikâyeyi sen anlattın, acaba bundan
Sen 'aceb aldın mı bunda hisseyi kendine pay çıkardın mı?

248 Söyledin ehl-i salât için kasas Namaz ehli için bir hikaye anlattın. Sen de
Sen dahî kalbin içinde kıl heves kalpten namaz kılmayı iste.

249 Kıl namâzı ulû hizmetde bulun Namaz kılarak çok büyük bir hizmette bulun.
Oldı mi'râc salâtı ehl-i kulûbun Mi'râc gönül ehlinin namazı oldu.

250 Kul buldun hakk'a kulluk idegör Hakk'a kulluk eden bir kul bulunca, onu
Ol rızâ-yı hakk'a râhât râhî gidegör Allah'ın rızasına erdiğini rahatça gör.

251 Bî-namâza hâlık'ı gör ne didi Yaratan namaz kılmayanlar için gör ne dedi.
Üç belâsı vardur anun söyledi Bunun üç belası vardır dedi.

252	Biri kesbinde bereket bulmaya Bir dahî mâlıyla rahat olmaya	Bunlardan birincisi malında bereket bulunmaz Birisi ise malıyla rahat edemez.
253	Bir de ğalip eyleye şeytânını Âhir-i dem uçıra îmânını	Üçüncüsü şeytanı ona galip gelirse, son anında imanını kayıp eder.
254	Hâlık'ı dir bu yirimde durmasın Benden özge tanrı varup arasın	Yaratan Allah, o kişi karşımda durmasın, Benden başka Tanrı arasın der.
255	Âhiretde olmaz ana iltifât Hişm-ı Bârî'dedir ol bulmaz necât	Âhirette ona güzel sözler söylenmez. Yaratan Allah'ın öfkesi sebebiyle kurtuluşu bulamaz.
256	Vâkıf oldın bî-namâzın hâline Dinle terk idenlerin ahvâli ne	Namaz kılmayanların halinin nasıl olacağını öğrendin. Terk edenlerin ise halinin nasıl olduğunu dinle.
257	Bî-'özür bir vaktin terk idene Yana ol nar içinde seksen bin sene	Özürsüz olarak namazın bir vaktini terk eden, seksen bin sene o ateşler içinde yanar.
258	Dinle bî 'özrin iden terk-i salât Gör ne denlü kesbider ol seyyiat	Özürsüz olarak namazı terk edenin halinin nasıl olduğunu o kişinin nasıl günahlar kazandığını dinle.

259 Bir rivâyet dinle ey Yezdân'a kul Ey Allah'ın kulu bir hikaye dinle, namazını
İltizâm eyle namaza dâim ol devamlı kılıp kendine bunu vacip et.

[56]

260 Fahr-i 'Âlem birgün ol ashâbıyla Âlemin en Şereflişi Hz. Muhammed birgün,
Oturlardı ta ki ahbabıyla sahabeleriyle ve ahbablarıyla otururken.

261 Geldi bir avrat kapıya ağlayu Kapıya bir kadın ağlayarak geldi. Sesini
İşidenlerin yüreğın dağlayu duyanların yüreğini dağladı.

262 Öyle mahzûn âh ile ağlar 'ayân Öyle hüzünlü ah ile gözleri ağlıyor, sahâbe onu
Ağladı anda sahâbe ol zamân öyle görünce o da ağlamaya başladı.

263 Söylediler yâ hâtunn'oldı size Ey hatun ne oldu sana, neden ağlıyorsun
Ağladığın ne sebep söyle bize sebebini söyle diye sordular.

264 Ol itdi ki günâhım key katı Kadın günahım kat be kat büyük, dağlara
Dağlara disem götürmez tâkatı anlatsam güç yetirmez kaldırmaya.

265 Didiler söyle bize yakdı âhın Ahın bizi yaktı, ulû dağlardan büyük müdür
Ulû dağlardan büyük müdür günâhın günahın söyle dediler.

- 266 Hâtun itdi key uludur katı ol Kadın derdim oldukça büyüktür. Ey Resûl
Söylemeye 'âriderim yâ Resûl söylemeye utanıyorum.
- 267 Ol didi kim ağlama söyle bana Hz. Muhammed o zaman ağlama söyle bana,
Belki bir derman ola derdine belki derdinin bir dermanı vardır.
- 268 Ağlayu ağlayu bir âh eyledi Ağlayarak bir ah çekti. Utana utana günahını
Şermesâr ol günahını söyledi anlattı.
- 269 Söyledi kıldım zinâ ben yâ Resûl Ey Resûl, zinâ yaptım bundan da bir oğlum
Hamile oldum zinâdan bir oğul oldu dedi.
- 270 Doğdu anı bilmeye kimse deyü Böyle bir çocuk doğurduğumu kimse bilmiyor.
Saldım anı sirke içre ağlayu Onu sirke içine ağlayarak koyduğum.
- 271 Gark olundu hâl içinde ol oğul Ey Resûl, bebek sirke içinde boğuldu! O sirkeyi
Satdım ol sirkeyi halka yâ Resûl alıp ben halka sattım.
- 272 Bunca 'isyân işleri ben kılmışam Bu kadar iskankâr işleri ben yaptım. Pişmanım
Tevbeler olsun nedâmet bulmuşam tevbeler olsun.

273 Ol Resûl itdi ki kıldın zârî sen Hz. Peygamber sen ağlayarak, sahabeleri de
Saldın ashâb içine gîryânı sen ağlattın dedi.

274 Ol salât-ı ‘asrı ben zann eyledim Ben o ikinci namazını kaçırdığını söyleyecek
Belki fevt itdi deyü havf eyledim diye korktum.

[57]

275 Çünkü sen eylemedin terk-i namâz Çünkü sen namazı terk etmedin. Yalvar
Rahmeti çokdur hudâ’nın kıl niyâz Allah’a, Onun rahmeti çoktur.

276 Kesme ümidi hudâ’dan havf ile Allah’tan korkarak Ondan ümidi kesme,
Kıl namâzı rahmeti ‘afv dile namazını kılıp rahmet ve avf dile.

277 Ey namâzına olan kâhil ricâl Ey namazıyla yaşlanan adamlar, bundan size
İrdi mi bundan sizde bir infî‘âl bir usanma geldi mi.

278 Gör ki zinâ eyleyüp katl idenün Zina eden ve birini öldüren, temiz olmayan
Halka sirkeyi nâ-pâk yidürdenün sirkeyi halka yedirenin halini gör.

279 Bir namâzı fevt idenin yâ ahî Ey kardeşim bir rekat namazını kaçırmanın
Çoğ imiş ‘isyânı bunlardan dahî vebali, bu tür günahları işlemekten daha ağırdır.

280	Beş nâmâzı Ahmedî terk eyleme 'Özr-i şer'î yoğ iken fevt eyleme	Ahmedi beş vakit namazını terk etme, şeriata uygun bir özürün yok iken onu terk etme.
281	Kul buldun hakk' kulluk idegör Râh- ı şer 'ile müdâmî gidegör	Allah'a kulluk edeni buldun mu onun nasıl kul olduğunu gör, Kötü yolda gidenin bu yolda nasıl devam ettiğini gör.
282	Ana kullık eyleyen kalmaz alû Her dü'âlem içre olur bahtulu	Allah'a kulluk eden meyvesiz kalmaz. Her iki alemde de talihli olur.
283	Kul olan kılır ta'ât kılır Mevlâ'sına Yarın irer cennetin a'lâsına	Kul olan Allah'a ibadet eder, Ölükten sonra cennetin en üst mertebesine erer.
284	Kul olan kılır hudâ'nın emrini Emr içinde harca sürdi 'ömrünü	Kul olan Allah'ın emrini yerine getirir. Bu emirlerle ömrünü harcayarak sürdürdü.
285	Yâ İlâhi nic' olur hâlim benim Nefs-i emareyle ahvâlîm benim	Ey Allah'ım nefs-i emmâre ile benim halim nasıl olur.
286	Hubb-i dünyâ kalbim almış n'ideyim Ol tehi komaz nice tâ'at ideyim	Dünyâ sevgisi kalbime yerleşmiş ne edeyim. O sevgi beni yalnız bırakmaz nasıl ibadet edeyim.

- 287 Bir yanadan nefs-i şûm eyler ğulûv
Hırs-ı dünyâ ile gönlüm dopdolu
Bir yandan uğursuz nefsim ayaklanır. Dünya
hırsıyla gönlüm dopdoludur.
- 288 Bir yana şeytân şerr-i vesvâs ider
Âl ider zulm işlere iğvâ ider
Diğer yandan şeytan çok kötü vesvese eder.
İnsanı ayartarak zulüm işlere müptala eder.
- 289 Kalbimiz içre hubb-ı dünyâyı bulur
Hakk'a varmayan yola raġbet virür
Kalbimiz içinde dünyâ sevgisi bulunur. Allah'a
gitmeyen yollara raġbet ettirir.
- 290 Bir yanadan bu fenâ dünyâ denî
Lihyemi almış eline yider beni
Bir yandan şu ahlâksız fenâ dünyâ, sakalımı
eline almış beni güder.
- [58]
- 291 Ol benî teshîr idübdür kendine
Aldanurum ol la'înin fendine
Dünya beni büyüleyip duruyor, onu yalanlarına
aldanıyorum.
- 292 Bu 'adûlar arasında kalmışam
Bahr-i cürme ġark olup boyanmışam
Bu düşmanlar arasında kaldım. Deniz köpüğü
kadar günaha batıp onunla boyandım.
- 293 Dest-gîr ol destimiz al yâ hakîm
Kıl halâs eyle bizi ġamdan selîm
Ey hakîm olan Allah, elimizi açtık dualarımızı
kabul edip yardımcımız ol.

294	Sen 'inâyet eylemezsen ger bana Düşerem hızlına yol bulmam sana	Eğer Allah'ım Sen bana yardım etmezsen, hızlı şekilde düşer. Sana yol bulamam.
295	Bâb-ı rahmetden birini açasın Fazlını 'alemler üzre saçasın	Rahmet kapılarından birini aç, fazlını alemler üzerine saç.
296	Ne sana noksân ire yâze'l-Kerim Nâkıs olmaz rahmetine bir dirhem	Ey büyük ulu Allah'ım sana eksiklik dokunmaz, bir gram rahmetinde bile eksiklik olmaz.
297	Ger ne denlü kul 'ibâdet kılsa çok Fazl-ı hak olmazsa cennet kula yok	Allah'a kul ne kadar çok ibadet etsede, Allah kuluna ihsanda bulunmazsa o kul cennete giremez.
298	Ta'atıyla dûr eder kul nârını Kurtarur nâr-ı cehennemden teni	Kul ettiği ibadetlerle cehennemi kendinden uzaklaştırır. Kendini cehennem ateşinden kurtarır.
299	Cenneti fazlıyla virür kullara Hak rızası tâ'at olmuş anlara	Allah kullarına cenneti kendi fazlından verir. Allah'ın rızası onlara ibadet olmuştur.
300	Kulda bulunmaz cinânın kıymeti Fazl u 'adl ile virür ol cenneti	Kul cennetin kıymetini bilmez, Allah ihsan ve adaletiyle o cennetleri verir.

- 301 Mahlûkâtın kıymeti olsa bütün Yaratılanların hepsinin mal varlığı bir araya
Cennetin bir kasrın alamaz satun toplansa, yine de cennette bir saray satın almaya
yetmez.
- 302 Rabbenâ yok bizde kıymet cennete Allah'ım cenneti satın alacak mal bizde yok.
Lûtf-ı fazlınla irüşdür rahmete Lutfunla bize ihsanda bulunup rahmetine
ulaştır.
- 303 Sem'-i fazlından hudâ'ya cümle 'âmm Nuru fazlından Allah'ım cümle alem, herbiri
Yaksalar herbiri bin şem'-i merâm bin dilek dilese.
- 304 Zerrece noksân irişmez fazlına Allah'ım fazlına zerrece eksiklik erişmez. Tüm
Cümle mü'min kulların muhtâc ana münin kulların senin fazlına muhtaçtır.
- 305 Kılma fazlın bizlere yâ Rab ırâk Ey Terbiye eden Allah'ım bizi fazlından uzak
Cennet-i firdevsin içde bir durâk düşürme! Firdevs cennetin içinde kalmayı nasip
et.
- [59]
- 306 Kıl cemâlin sohbetine bizi düş Allah'ım güzel yüzünü görerek omuz omuza
Câm-ı vaslından kılalım 'aşkınüş sohbetini bize nasip et. Kavuşma kadehiyle aşk
nüş edelim.
- 307 Ol cemâli görmek istersen ricâl Ey insan Allah'ın cemalini görmek istiyorsan,
Emrini tutkıl namâzı bul visâl Onun namaz kıl emrini yerine getirerek Ona
kavuşursun.

- 308 Bu namâz ile gidersin cennete Bu namazla cennete girip Allah'ı görürsün.
Bu salât ile irersin rü'yete
- 309 Vir salâvât Mustafâ'ya bul visâl Sâllavat çekerek Hz. Muhammed'e
Görmeyince anı bulamazsın kemâl kavuşursun. Onu görmeyince kemâle
erişemezsin.
- 310 Kılmayınca tâ o mir'âta nazar O aynaya bakmayana dek, kudreti olmayan
Kudreti yok göre ol zât-ı basar gözlerle o görünen zatı(Allah'ı) göremezsin.
- 311 Ol Resûl'in ruhuna yüz bin selâm O Resul olan Hz. Muhammed'in ruhuna yüz
Kim bize gösterdi hakk'ı ol imâm binlerce selâmlarolsun. O imam bize hakk'ı
gösterdi.
- 312 Okuyanı dinleyeni yazanı Okuyanı dinleyeni yazanı, ey kimseye muhtaç
Yarlığa rahmetinle yâ Ganî olamayan Allah'ım rahmetinle bağışla.

7. Fî Beyân-ı Mebhas-ı Hakk-ı Vâlideyn

[AnneBaba Hakkı İle İlgili Açıklama]

1	Söyle Ahmed vâlideynin hakkını
Kalbimize sal mahabbet şevkini	Ahmedî anne ve babanın hakkını söyle.
Kalbimize muhabbet şevkini koy.
2	Nicedir bizlere anlar şefkati
Nicedir bize anların nefreti	Anne ve Babamızın bize olan şefkati
gerektiğinde nefreti de çoktur.
3	Beslediler cân içinde bizleri
Bizlere nâfi'dir anlar sözleri	Bizi canları içinde beslediler. Onların sözleri
bize faydalıdır.
4	İstemez evladına kem pîşeyi
Eylemez kim evlâda endîşeyi	Evladının kötülüğünü istemez, kim evladı için
endişelenmez ki.
5	Ey ki vâlideynini râzî kılan
Anlar ile hak rızâsını bulan	Kim anne ve babasını razı ederse, onlar
Allah'ın rızasını kazanır.
6	Vâlideynin hakkına ol pâk-ı zât
Gör ne buyurdu Resûl-i Kâ'inât	O temiz kâinatın Resûli, anne ve baba hakkı için
gör ne buyurdu.
7	Var didi üstünde bu ümmetlerinin
Hâlık'ın hakkı ve hem Peyğamber'in	Bütün ümmetlerin üstünde, Yaratan Allah'ın ve
Hz. Muhammed'in hakkı vardır dedi.

- 8 Ol benim hakkım gibi ata hakkı
Hâlık'ın hakkı gibi ana hakkı
Baba hakkı benim (Hz. Muhammed) hakkım
gibi, anne hakkı ise Yaratan Allah'ın hakkı
gibidir.
- 9 Biri kılsa yetmiş bin rek'at namâz
Bunca tâ'at eylese Yezdân'arâz
Biri yetmiş bin rekât namaz kılsa ve bunca
ibadeti Allah için gizli tutarsa.
- 10 Vâlideyne eylese hizmet biri
Andan efdaldır bu hizmet ileri
Biri anne ve babasına hizmet ederse, bu hizmet
yetmiş bin rekât namazdan daha faziletlidir.
- 11 Bir dahî yetmiş mikarreb meleğe
Biri i'zâz itse bunca meleğe
Biri Allah'a yakın yetmiş meleğe, hürmet bile
etse.
- 12 Atasına hizmet iden kimsenin
Bundan efdaldır sevâbı ol menin
Babasına hizmet eden kimsenin sevabı,
meleklerle yapılan hürmetten daha üstündür.
- 13 Biri yetmiş enbiyâya hizmeti
Eylemiş evlâda olsa 'izzeti
Biri yetmiş peygambere hizmet etmiş, evlat
olarak olsa da değeri.
- 14 Bundan efdâldır ananın hizmeti
Ayağı altını öp bul cenneti
Anneye hizmet etmek bundan daha üstündür.
Onun ayağının altını öperek cenneti bulursun.

15	Analar ayağı altında cinân Öyle demiştir Resûl-i Müste‘ân	Kendisinden yardım istenen peygamber (hz. Muhammed) şöyle demiştir. Cennet annelerin ayağı altındadır.
16	Ya‘ni ana ayağın altın oğul Bûs iderse cennete olur duhul	Yani oğul annesinin ayağının altını öperse cennete girer.
17	Cümle enbiyaya hizmet eyleyen Hep melâiklere ‘izzet eyleyen	Tüm peygamberlere hizmet eden, bütün meleklerle hürmet eden.
18	Vâlideyne hizmet etsin ol kişi Bulur onca ecir kılma teşvişi	Karmaşaya girmek istemeyen kişi anne ve babasına hizmet ederse, yaptığı için karşılığını bulur.
19	İncidürse vâlideyn ol himâr Anları incitmiş olur işi zârr	O eşek, anne ve babasını incitirse, onları incittiği için durmadan zarar görür.
20	Gör ananın emriyle yola giden Nicedir ana rızâsını iden	Birçok kişi annesinin emriyle yol alır ve rızasını kazanır.
21	Bir hikâyet dinle ey canân oğul Vâlideyne sen muhâlif olmağıl	Ey sevgili oğlum bir hikâyeye anlatacağım dinle, anne ve babana muhalif olma.

22 Ol Yemen ilindeki Veysel Karan Yemen ilinde yaşayan Veysel Karani, çok
Görmek isterdi Resûl ol yârân sevdiği Resul-i Ekremi görmek istiyordu.

[61]

23 Görmeden meftun idi ol Selver'e O kâinatın en büyüğünü görmeden ona
'Âşık idi ol ulu Peyğamber'e mecnundu. Ulu olan Hz. Muhammed
Mustafa'ya aşık idi.

24 Anun için eyler idi âhzâr Onun için ağlayıp inlerdi, göz yaşları pınara
Gözlerinden yaşı kılınıştı pınar dönüşmüştü.

25 İster idi uludîn rehberi Veysel Karani o ulu dîn rehberini görmek
Göreyim dir ol cemâl-i enveri istiyordu. O nurlu güzel yüzü göreyim derdi.

26 İdeyim mir'ât-ı Yezdan'a nazar Allah'ın aynasından bakayım, ta ki kalp gözüm
Tâ ki anunla bula kuvvet basar onunla kuvvetlensin.

27 Annesinin ayağın bûs eyledi Annesinin ayağını öptü. Bana izin ver gideyim
Vir izin bana varayım söyledi dedi.

28 Ol habîb-i Mustafa'yı göreyim O sevgili Muhammed Mustafa'yı göreyim.
Ayağın tozunu yüzüme süreyim. Ayağının tozunu yüzüme süreyim.

- 29 Kendimi bileli ana intizâr
Ben anun 'aşkıdayam leyl ü nehâr
Kendimi bildim bileli onu görmeyi ümit
ediyorum. Gece gündüz onun aşkıylaım.
- 30 Arzum var irem anun zatına
Nâzır olam ol hudâ mir'atına
Bir isteğim var onun hakikatine erişeyim,
Allah'ın aynasına bakayım.
- 31 Oldurur âhir zamân Peyğamber'i
İns ü cinnin mahlukatın Rehber'i
Tüm zamanların Peygamberidir. İnsanlar,
cinler ve tüm mahlukatın Peygamberidir.
- 32 Andan açılmış dâr-ı Rahmân'a yol
Rahmetenli'l -âlemîn olmuşdur ol
Rahman'a varacağı yol, bütün mahlukatın
peygamberi olduğu için açılmıştır. Alemlere
rahmet olmuştur.
- 33 Yâ ana sensin sebepte'hîrime
Bunca yıllar varmadım Sultân'ıma
Ey annecim bu ziyaretimi geciktirmemin
nedeni sensin. Bunca yıl Sultan'ıma
varamadım.
- 34 Hizmetin başışla bana ana sen
Birkaç eyyâm varam ol Sultân'a ben
Anne üzerimdeki hizmet etme hakkından
vazgeçip, O sultanın yanına gidebilmem için
birkaç gün izin ver.
- 35 Anası itdi izindir var ana
Bir vasiyyet eylerim illâ sana
Annesi ona izin verdi. Sana bir vasiyetim var
kesinlikle yerine getir.

36 Kapusundan özge yire varmagıl Kapısından başka bir yere gitme, orada
Görmedinse yokdur iznim durmagıl Peygamber'i görmediysen hemen eve geri dön.

37 Aldı izni anasından gitdi yol Annesinden izni alınca yola çıktı. Hz.
Ol Resûl'in kapusuna yetdi ol Muhammed'in kapısına yetişti.

[62]

38 Kapuya durup didi ol Yâ Serverî Kapıda durup ey Reis, o rehberi görmeğe izin
Görmeğe var mı izin ol Rehber'i var mı dedi.

39 Geldi 'Â' işe anamız kapuya Aişe annemiz kapıya geldi. Veysel Karani
Ol Veyis virdi selâmı tapuya hürmetle selam verdi.

40 Etdi gelmişem ziyâret kılmağa O nurlu güzel yüzü görüp ziyaret etmek için
Ol münevver hûb cemâli görmeğe geldim dedi.

41 Ol anamız söyledi kim yâ ricâl O annemiz ey adam, her işi hikmetle yapan
Bunda yoktur ol Resûl-i pür-kemâl Resûl burada yoktur dedi.

42 Mescide varmış Resûl-i ser-firâz Yüce Peygamberimiz, mescide gitti. Ey kişi sen
Sen dahî var mescide yâdur biraz de mescide gidip orda onu bekle.

- 43 Ol didi ben ğayri yire varamam
Yokdur izni vâlidemin duramam
O ben burdan başka bir yere gidemem, annemin izni olmadığı için burda duramam dedi
- 44 Döndü geri ‘A’işe itdi ana
Sana kim diler adın söyle bana
Hz. Aişe ona dönerek, sana nasıl hitap ederler ismini söyle bana dedi.
- 45 Ol didi adım Veyis kül başıma
Görmedim Sultân’ı vardım işime
Adım Veysel kül dökülsün başıma, Sultan’ımı görmeden işime gidiyorum dedi.
- 46 Tâ Yemen’den bu ile ‘azm eyledim
Göreyim Mahbûb’ımı cezm eyledim
Yemen’den buraya gelmek için gayret gösterdim. Sevdiğimi görmeye kararlıyım.
- 47 Yoğimiş takdir Bârî görmege
Ayağına yüzlerimi sürmeğe
Her şeyi takdir ettiği şekle uygun olarak yaratıp varlığa çıkararak, ayağına yüzümü sürmeyi takdir etmemiş.
- 48 Ağlayu ağlayu döndü yoluna
Varuban irdi Yemen diyarına
Ağlayarak yola koyulup, Yemen şehrine vardı.
- 49 Geldi mescidden ol Sultân-ı Cihân
Gördü kapuda Veyis nuru ‘ayân
O Cihan Sultan’ı mescitten gelince, Veysel Karani’nin nurunu kapıda gözle görünür bir şekilde gördü.

50	İtdi yâ ‘Â’şe gelmişdir Veyis İstemiş ol fânide vüslat enîs	Ey Aişe Veysel buraya gelmiş, fani dünyada sonsuz olan sevgilisine kavuşmak istemiş dedi.
51	Ol beni görmez fânisinde ‘aceb Zahmete salmış başı görmüş ta‘ab	Acaba O beni fani dünyasında görmez mi, zahmete girip kendine sıkıntı yaratmış.
52	Hâlık’ı vermiş ana ecr-i ‘azîm İmtihân itmiş anı Rabbü’l-Kerîm	Yaratan Allah, ona buraya gelme isteğini verdi. Şeref ve İzzet sahibi olan Allah onu imtihan etti.
[63]		
53	Ol Veyis varu anası yanına Ağlayu varur anun ayağına	Veysel Karani annesinin yanına ulaşınca, ağlayarak onun ayağını öptü.
54	Anası gördü anı der yâ oğul Ne hitâb itdi sana anda Resûl	Annesi onu görünce dedi: Ey oğul, Peygamber sana ne söyledi.
55	Ağlayu der ol habîb’i görmedim Ayağına yüzlerimi sürmedim	Ağlayarak sevdiğimi göremedim, ayağını yüzüme süremedim dedi.
56	Mescide varmışdı ana varmadım ‘Âsî oldum deyü sana durmadım	Peygamberimiz mescide gittiği için onu göremedim. Senin emrinin dışına çıkmamak için orda durmadım.

- 57 Bunca yirgittedim merama irmedim O kadar yol gittim muradına ermedim, ben ne
Ben ne kemter kulam anı görmedim kadar hakir kulum ki onu görmedim.
- 58 Anası itdi oğul kayğu yime Annesi dedi: Oğlum kaygılanıp ah etme,
Âhiretde göresin âh eyleme Peygamberimizi âhirette görürsün.
- 59 Çün benim kıldın rızamı yâ oğul Ey oğul sen benim rızamı kazandığın için,
Ol şefî' olur sana olma melül Peygamberimiz sana şefaathçi olur kaygılanma.
- 60 Bil benim rızâm için Rabbü'l-Kerîm Üzülme, izzet ve şeref sahibi olan Rab seni
İmtihan etmiş seni olma elîm benim rızam için imtihan etmiştir.
- 61 Böyle imiş takdir-i Rabbânî'de Terbiye edici Allah'ın takdiri senin hz.
Görmeyesin anı sen bu fanîde Muhammed'i bu fani dünyada görmemenmiş.
- 62 İntizârıyla anun iden vefât Peygamberimizi görmeyi umut ederek vefat
Cümle 'isyânı gider bulur necât edenin, tüm isyankarlığı yok olarak kurtuluşu
bulur.
- 63 Ahmedî hoş söyledin bu kıssayı Ahmedî anlattığın bu güzel hikâyeden, acaba
Sen 'aceb aldın mı bundan hisseyi ders çıkardın mı?

- 64 Ol habîb'in yüzünü ol görmeğe
Bunca yol geldi visâle irmeğe
Veysel Karani, Peygamberimizin yüzünü
görüp, sevdiğine kavuşmak için o kadar yol
geldi.
- 65 Anasınun yokdur izni durmadı
Ol cemâliyle müşerref olmadı
Annesinin izni olmadığı için durmadı. O güzel
yüzü görmekle şereflenmedi.
- 66 Böylece ister itâ'at anaya
Böylece gerek mahabbet ataya
Annelere böyle itaat etmeli ve anne-babaya
böyle sevgi göstermeliyiz.
- 67 Sözlerin tut valideyne olma 'âk
Yevm-i mahşerde olasin yüzü ak
Anne ve babana asi olamayıp sözlerini dinle ki
kıyamet günü yüzün ak olsun.
- [64]
- 68 Bir hikâyet dağî var dinle demî
Gör anaya hizmet iden âdemi
Bir hikâyem daha var bunu dinle, şimdi gör
annesine hizmet eden adamı.
- 69 Hazret-i Mûsa münâcât eyledi
Cennet içre kim ola komşum dedi
Hz. Musa Allah'a yalvardı: Cennetin içinde
komşum kim olacak dedi.
- 70 Bana göster anı yâ Rabbe'l- Kerîm
Bu fenâda sohbetine ireyim
Ey izzet ve şeref sahibi Allah'ım onu bana
göster, bu fena dünyada onunla sohbet edeyim.

71	Emr olundu şol fülân hisara var Çarşusu başında bir kasabı var	Hz. Mûsa'ya şu filanca hisara git diye emir geldi. Çarşı başında bir kasabı vardır.
72	Ol velî kulumu varğil göresin Ol gelemez hizmeti var bilesin	Oraya varınca o veli kulumu göreceksin. O sana işleri olduğu için gelemez.
73	Cennet içre koşın oldur yâ Resûl Varub andan ol veliyi buldu ol	Ey Resûl cennetteki komşun odur. Hz. Mûsa oraya gidip o veliyi buldu.
74	Görüşüp kasab ile didi ana Gelmişem bugün müsâfirem sana	Kasapla görüşüp, ona bugün senin misafirinim dedi.
75	Merhabâ geldin eyâ cânım didi Aldı Mûsâ'yı eve 'azm eyledi	Ey canım hoş geldin dedi. Hz. Mûsa'yı eve almaya karar verdi.
76	Bilmedi Mûsâ'yı aluban gider Açdı ol kapusun içerü girer	Adam, Hz. Mûsâ'yı içeri aldığını bilmeden, kapısını açarak içeri girdiler.
77	Geçürüp Mûsâ'yı sedre oturur Gördü bir çömlek ocağ üzre durur	Hz. Mûsâ'yı sedire geçirip oturttu. Bir çömleğin ocak üzerinde olduğunu görür.

- 78 Ol anı çömleğe büryân eylemiş
Hakana Mûsâ'yı mihmân eylemiş
- 79 Bir pâre lahmı çıkaruban dider
Bir çanağa kotarup hazır eder
- 80 Dahî Mûsâ'ya kotarur bir çanak
Didi aşî yi dilersen bana bak
- 81 Var benim ğayet ulu bir hizmetim
İtmeyince ana olmaz râhatım
- [65]
- 82 Tâ bitürmeyince ol hizmet işi
Lâyık olmaz bana yimek yâ kişî
- 83 Asılı duvârâ bir zembîl durur
Vardı ol zembîli kassâp indürür
- 84 Yatıyor zembîl içinde bir karı
Penbe ile eylemiş ana yeri

O anda çömleğin içinde kebab pişirmiş. Allah Hz. Mûsâ'yı ona misafir etmiş.

Bir parça eti çömlekten çıkarıp dider. Bir çanağın içersine koyup hazır eder.

Hiz. Mûsâ'ya da bir tabak yemek hazırlayıp, istersen yemeğini yerken bana bakabilirsin dedi.

Benim gayet ulu bir hizmetim var. Onu yapmayınca rahat edemem.

Ey kişî o hizmet işimi bitirmeyinceye dek, bana yemek yemek yakışmaz.

Duvarı sazdandır yapılmış bir sepet asılı durur. Kasap o sepeti duvardan indirdi.

O sepet içinde bir kadın uyuyordu. Kadının olduğu sepetin içini pamukla sarmalamıştı.

85	Ol didinmiş eti yedürür ana İbriğ ile suyu içürür ana	O didiklediği eti kadına yedirip, ibrik ile de suyunu içirir.
86	Dudağı deprendi ana söyledi Derd ile kassâp ana âmîn didi	Kadının dudağı teprendi ona bir şeyler söyledi. Kasap dertli bir şekilde âmîn dedi.
87	Ol mülevves penpelerün kaldırur Taze penpe yerlerine doldurur	O kirli pamukları kaldırır. Yerine yeni pamuklar yerleştirir.
88	Koydu zembîle yine asdı anı Ellerini yıkayup geldi velî	Kadını tekrar sepete koyup yerine astı. Velî ellerini yıkayıp geldi.
89	Gördü mihmânı ta‘âmı yimemiş Gelsün ev sahibi deyü gözlemiş	Adam sofraya tekrar dönünce misafirin yemeğini yemediğini, yemek için ev sahibini beklediğini görmüş.
90	Söyledi mihmâna yiyelim aşı Ol müsafir didi yimem yâ kişi	Misafirine yemek yiyelim dedi. Misafir de ev sahibine yiyemem dedi.
91	Tâ bu zembîlin bana ahvâlini Söylemeyince bana ahvâlini	Ta ki bu sepetteki kişinin halini bana anlatmayıncaya dek.

- 92 Didi yâ mihmânım ol zenbildeki
Vâlidemdir ol anun içindeki
Ey misafirim o sepetin içindeki kişi annemdir dedi.
- 93 Yaşı vâfir takatı yok zerrece
Pîre-zendir keyza'îf olmuş koca
Yaşı oldukça büyük kocakarıdır takatı yok zerre kadar. Annem ne zamandır güçsüzdür.
- 94 Gayri mahrem yokdur anı gözede
'Avrat almam şâyed anı incide
Ona bakacak bir eşim yok, ola ki onu incitir diye evlenmem.
- 95 Hem canavar zahmetinden korkaram
Zenbîle koyup divâra sarkaram
Kurtlar gelip ona saldırır diye korktuğum için, sepete koyup duvara asıyorum.
- 96 Günde iki yol ta'âmı virürem
Hizmetinden sonra kesbe varuram
Günde iki kere yemeğini verip, ona hizmet ettikten sonra işe gidiyorum.
- 97 Hazret-i Mûsâ didi söyle bana
Su içince söyledi bir söz sana
Hz. Mûsâ su içince sana bir söz söyledi, onu bana söyle dedi.
- [66]
- 98 Sen didin âmîn ben anı dinledim
Lîk ne söyleanı bilmedim
Senin âmîn dediğin zamanı ancak duyabildim.
Ama annenin sana ne söylediğini duyamadım.

- 99 Ol didi ğayri tekellüm dimez ol
Ancak ol du‘â iderdir yâ oğul
Annem konuşamaz ancak dua edebilirdedi.
Annem Ey oğul deyip.
- 100 Hak seni cennetlük kişi eylesün
Hazret-i Mûsâ‘ya konşı eylesün
Allah seni cennetliklerden edip, hz. Mûsâ‘ya
komşı olmayı nasip etsin.
- 101 Gerçi anun sözine âmîn direm
Hiç ola mı ben o devlete irem
Ben de annemin sözüne âmîn derim fakat ben
hiç o makama erebilir miyim.
- 102 Bende yok öyle ‘amel anı bulam
Öyle bir devletüyle konşı olam
Ben de annemin duasını gerçekleştirecek bir
amel yok, ta ki öyle yüce bir insan ile komşı
olayım.
- 103 Hazret-i Mûsâ didi kim yâ velî
Ben Mûsâ‘yım Tanrı gönderdi beni
Hz. Mûsâ ey velî dedi: Allah beni sana gönderdi
ben Hz. Mûsâ‘yım.
- 104 Sana geldim müjde kılam bunda ben
Bana konşusun cinân içinde sen
Senin için buraya bir müjde vermeye geldim.
Cennet içinde sen benim komşusun.
- 105 Sen kılursun vâlideyn rızasını
Buldun anunla cinânın hâsını
Sen annenin rızasını kazandığın için, cennetin
en iyi yerini kazandın.

106	Öpdü Mûsâ'nın elin görüşdüler Şâd oluban ol ta'âmı yidiler	Adam Hz. Mûsâ'nın elini öptü ve selamlaştılar. Onlar mutlu bir şekilde yemeklerini yediler.
107	Böyle olur ana hakkı gözeden Böyle olur âhireti bezeden	Anne hakkı gözeten ve âhiret hayatını düşünen kişinin hali böyle olur.
108	Kıl birâder vâlideyne hizmeti Tâ ki anunla bulasın cenneti	Kardeşim anne ve babana hizmet et. Öyle ki o hizmetle cennete varabilesin.
109	Adı ismiyle çağırma anları Hâlık'a hoş gelmez itme bunları	Anne ve babanı ismiyle çağırma, Yaratıcı olan Allah bunları hoş karşılamaz.
110	Melbûsâtın me'kûlâtın vir tamâm Her düşen hizmetlerinde ol müdâm	Yiyecek ve içeceklerini eksiksiz olarak ver. Bütün hizmetlerini devamlı olarak yerine getir.
111	Şer'î teklif âtını red eyleme Anları incidecek söz söyleme	Şeriatın kurallarını red etme, onları incitecek söz söyleme.
112	Vâlideyninden rızâsız gitse er Ol ğaza-yı kâfire kılsa sefer	Bir adam annesinin rızası olmadan, kâfire karşı sefere çıksa bile.

113 Ol ğazâyı kılssa ğâzi olamaz
Ölse yâ öldürse ecri bulunmaz

O din uğruna savaştığı seferde gazi olmaz. Ölse de öldürse de âhirette mükafatını alamaz.

[67]

114 Vâlideynin cürmi olsun olmasun
Câiz olmaz anı evlâd urmasun

Annenin ve babanın hatası olsa da olmasa da, evladının onu dövmesi caiz değildir.

115 Ol yarâmazlar ki anasun urur
Kâ'beyi bin kerre yıkmışca olur

Annesini döven yaramazlar ki, Ka'beyi bin kerre yıkmış gibi olurlar.

116 Ol lâ'în evlâd ki anasun döger
Dînini yıkmış kadar icrâm ider

Annesini döven o lanetli evlat ki dînini yıkmış gibi kabahat işler.

117 Vâlideyn uranı hak söyledi
Dört kitabında ana mel'ûn didi

Allah anne ve babasını döven kişinin dört kitapta da lanetlenmiş olduğunu söyledi.

118 'Akse döner fânide anun işi
Fakr oluser kâra irmez ol kişi

Onun işi dünyâda tersine döner. O kişi kâr etmez, fakirliğe düşer.

119 Râzı olmazsa birinden vâlideyn
Ger ne denlü sâlih olsa ehl-i dîn

Eğer kişi ne kadar salih ve din ehli olursa olsun, anne ve babası razı olmazsa.

120	Râzı olmaz ol kişiden hâlık'ı La'netider gelmez ana yazağı	Yaratan Allah o kişiden razı olmaz. Ona acımadan lanet eder.
121	Ol selâhiyyet anı kurtaramaz Sözi geçmez hâlık'a yalvaramaz	O yetki onu kurtarmaz, sözü geçmez Allah'a yalvaramaz.
122	Anlara olma mu'âriz kıl hazer Nice anlar sana itmişse nazar	Onlar sana nasıl bakmışsa sen de onlara karşı gelmekten sakın.
123	Sen de eyle anlara kıl iltifât Her dü 'alemde bulasın tayyibât	Sen de onlara öyle iyilikle davran, her iki alemde de bütün güzellikleri bulasın.
124	İstemez evlâdına kem vâlide Râzıkıl anları kılsınlar dû'â	Anne evladına kötülük gelmesini istemez. Onları razı et ki onlarda senin için Allah'a dúa etsinler.
125	Ata olmuşdur siper evlâdına Koymaz anı gide nefsi âdına	Baba evlâdına siper olmuştur. Nefsi için onu bırakıp gitmemiştir.
126	Ana ister oğluna 'ömr-i dirâz Oğul ister ata 'ömri ola az	Anne oğlunun ömrünün uzun olmasını ister ama oğul ise atalarının ömrünün kısa olmasını ister.

- 127 Şimdi ister ata mevtin kim oğul
Tâhevâ-yı nefsine açıla yol
Oğul atasının ölümünü şimdi ister ki nefsinin
arzularına yol açsın.
- 128 Ata gitdikde başın taşa ura¹⁸
Âhir ol nâdim olur neden sonra
Ataların öldükten sonra başın taşa vuracaksın.
Bir sonraki sen olacak ve bundan da pişmanlık
duyacaksın.
- 129 Gafil olmayın eyâ zî-vâlideyn
Ol rızasında du'âsın al hemîn
Ey insanlar, anne ve babanıza hizmette
düşüncesiz davranmayın! hemen onların rızası
ve duasını alın.
- 130 Şer'î olan sözlerini kıl müdâm
Tâ ki sen de olasın nâ'il-merâm
Şeriatla ilgili sözlerini devamlı olarak uygula,
ta ki muradına erinceye dek.
- 131 Şer'î olmayan sözüne vir kulak
Kıl mülâyim söz ile andan firâk
Şeriatla ilgili olmayan sözlerini dinle. Yumuşak
bir dille onlar ile aynı düşüncede olmadığını
ifade et.
- 132 Ol ferâgat eylemezse ol kişi
Kılma anunla cedel sen yâ kişi
Ey kişi, o kişi yola gelmiyorsa sen hakkından
vazgeç, onunla münakaşaya girme.

- 133 Râzı olmadıkları işe yakın Anne ve babanın razı olmadığı işe yaklaşma.
Olma bed-du‘âlarından key sakın Onların beddualarını almamaya bak.
- 134 Yoksa hâlık’dan sana irer belâ Yoksa Yaratıcı olan Allah’tan belanı bulur,
Gazâb-ı hakk’a olursun mübtelâ Onun gazabına tutulursun.
- 135 Bir rivâyet var münasip yâ ricâl Ey adam dinle, bu meseleye uygun olan bir
Dinle anı kıl hazer bir ‘ibret al hadise var. Bundan sakın ibret al.
- 136 Ol Benî İsrâil’in vakti meğer Meğer Benî İsrâil döneminde, zahid Cüreyh
Var idi zâhid Cüreyh adlu bir er adında bir adam vardı.
- 137 Âbid ü zâhidliği meşhur idi Allah’a olan kulluğu ve sofuluğuyla meşhurdu.
Cümlesi andan du‘â alur idi İnsanların çoğu ondan dua alırdı.
- 138 Savma‘asına girer namâza ol O namaz kılmak için tekkeye gider. Yaratan
Durmuş idi hâlık’ına râza ol Allah için gizli bir şekilde ibadet ederdi.
- 139 Anası taşra kapusunda durur Annesi evin dış kapısında durup: Ey Cüreyh
Yâ Cüreyh oğul deyüben çağurur oğlum deyip çağırır.

140 Ol namâz içre idi söylemedi
Anasına bir cevap eylemedi

O namaz kıldığı için, annesine bir cevap veremedi.

141 Anası incindi andan söyledi
Bir belâya iresin oğul dedi

Oğlu cevap vermeyince, annesi ona kırıldı ve ey oğul bir bela sana erişsin dedi.

[69]

142 Anası mahzûn olup andan gider
Hak Te‘âlâ gör ki zâhid ne ’ider

Annesi üzüntülü bir şekilde oradan ayrılır.
Allah o sofuya gör neler yapar.

143 Ol zamân fâhişe zenler var idi
Bir çobân ile o ‘avrat yâr idi

O zamanlar ahlaksız, iffetsiz olan kadınlar vardı. İffetsiz ve ahlaksız olan bir kadın bir çoban ile sevgiliydi.

144 Eylemiş zinâ meğer çobân ile
Ol zinâdan ‘avrat olur hamile

Meğerse bu iffetsiz kadın çoban ile zina yapmış ve bu zinadan hamile kalmış.

145 Bilünüp zâhir olur hamlı anun
Didiler kimden dürür hamlın senin

Kadın karnı şişince hamileliği ortaya çıkar.
İnsanlar kimden hamilesin diye sorarlar.

146 Ol didi vardım Cüreyh ol zâhide
Uğradım birgün ana ziyârete

Kadın: Sofu olan Cüreyh’in bir gün yanına varıp, onu ziyaret ettim.

147	Ol beni tenhâ bulup etdi zinâ Ol zinâdan hâmile oldum fenâ	O beni boş bir yerde yakalayıp bana tecavüz etti. O tecavüzden sonra hamile kaldım.
148	Varuban ol zâhidi getürdüler Ol Melik dîvânına yetürdüler	O sofuyu gidip aldılar. Hükümdar meclisine getirdiler.
149	Ol Melik itdiana kim yâ Cüreyh ‘Âbid ü zâhidi din halka nasîh	Hükümdar ona: Ey Cüreyh sen çok halis bir kul ve sofuydun, halka öğüt verendin.
150	Hiç sana düşer mi yanlış gidesin Halka itmen söylediğin idesin	Hiç sana yakışıyor mu yanlış yolda gitmek. Halka yapmayın dediğini sen yaparsın.
151	Kılmışsın zinâ diyer bu kariya Hükmi iden dir ider bu zânîye	Bu kadına tecavüz ettiğini ve zinakar bir erkek olduğunu söylüyorlar.
152	Ol Cüreyh itdi eyâ şâh-ı kibâr Halk içinde beni itdin şermesâr	O Cüreyh: Ey yüce Şahım, beni halkın içinde utandırdın dedi.
153	Kılmadım bunu ma‘âza’llâhi ben İtmedim böyle işi bi’llâhi ben	Allah korusun, Allah adına yemin ederim ki böyle bir işi ben yapmadım.

154 Bana ‘avrat idiyordur iftirâ Bu kadın bana iftira atıyor. Bu kara yüzlü kadın
Kılıyor bühtânı bu yüzikara yalan söylüyor.

155 ‘Avrata etdi Melik doğru digil Kadın: hükümdarım bu sofunun söyledikleri
Didi bu kıldı bana ğayri deĝil doğru deĝil, başkası deĝil o bana tecavüz etti
dedi.

[70]

156 Bildi zâhid key anası bed-du‘â O sofı annesinin beddua ettiğini ve bu yüzden
Eylemişdir başına irdi belâ başının belaya girdiğini anladı.

157 Ol Melike dir mehil vir varayım Adam hükümdara: Bana biraz zaman ver
Bir sözim var anama ben diyeyim annemin yanına gidip bir şey söyleyeyim.

158 Sonra gelürem ne dersen kılınız Geldikten sonra ne derseniz bana
Ben muti‘im emrinize biliniz yapabilirsiniz. Emrinize boyun eĝeđimi
biliniz.

159 Getürürler anasının yanına O sofıyü anasının yanına getirirler, o da
Aĝlayu düşer anun ayaĝuna annesinin ayağına eĝilir.

160 Didi ey ana o dem kıldın nidâ Ey annecim sen bana seslendiğin zaman, ben
Ben namâz içre kılamadım edâ namaz kılıyordum bu sebeple sana cevap
veremedim.

- 161 Ol dîvân-ı Bârî'ye durmuş idim
Kurbet-i Sultân'a yol bulmuş idim
Yaratan Allah'ın huzurunda duruyordum. O sultan olan Allah'a yakınlık kurmuştum.
- 162 Yardım için kılmadın nîdâyı sen
Ol sebepten bozmadım namazı ben
Sen benden yardım istemek için çağırmadın, bu nedenle namazımı bozmadım.
- 163 Zannî kıldın olmuşam 'âsî sana
Galiba ol vakit incindin bana
Sana karşı geldiğimi düşündün, galiba o zaman bana kırıldın.
- 164 Bed-du'â kıldın hârb oldu işim
Bir kazâyâ uğradı şimdi başım
Bana beduâ ettiğin için perişan oldum. Hemen başım belaya girdi.
- 165 Sen zinâ kıldın deyü söylediler
Halk içinde serzeniş eylediler
Sen zina yaptın deyip, halkın içinde beni azarladılar.
- 166 Hâtırın kaldı helâl eyle bana
Uğradım bühtâna gelmişem sana
Hakkın geçti helâl et. Sana iftiraya uğradığım için geldim.
- 167 Ger helâl itsen halâs olur başım
İtmezsen şehîd olmak durur işim
Hakkını helâl edersen başım beladan kurtulur. Hakkını helâl etmezsen savaşta ölen şehid gibi olurum.

- 168 Anası kıldı helâl itdi du‘â
Didi var oğlum halâs ider hudâ
Annesi duâ edip oğluna hakkını helâl etti. Sen kurulmuş olan meclise geri dön Allah seni kurtarır dedi.
- 169 Hak senin sıdkın oğul ihzâr ede
Yine halk içre seni ibrâr ede
Allah senin doğru söylediğini ortaya çıkarsın. Yine halk içinde doğruluğun tasdik edilsin.
- 170 Hak Te‘âlâ’dan ana ilhâm olur
Var uşâğı söyledin i‘lâm olur
O sofuya Allah’tan ilham olur, Allah’a ona kadının karnındaki bebeği her şeyi anlatacaktır git der.
- [71]
- 171 Geldi zâhid ol Melik’in katına
Key ferah söyler Melik’in yanına
O sofu hükümdar’ın katına gelip, oldukça rahat bir şekilde onun yanına geldi.
- 172 Didi ey şâhım elin ko’ ‘avratın
Karnı üzre gör hudâ’nın hikmetin
Ey hükümdarım elini benden şikayetçi olan kadının karnı üzerine koy ve Allah’ın hikmetini gör.
- 173 Ol uşâğa yâ Melik eyle hitap
Atası kimdir sana ider cevap
Ey hükümdarım o bebeğe babası kimdir diye sor, o sana cevap verecektir.
- 174 Ol Melik koydu elini ‘avratın
Karnı üstüne o zânî niktebin
O hükümdar elini o zinakar kadının karnı üzere koydu.

- 175 Kimdir atan uşāğa etdi hitap
Söyledi uşak fasîhane üzre cevap
Hükümdar bebeğe baban kim diye sordu.
Bebek açık ve anlaşılır bir şekilde cevap verdi.
- 176 Didi atamdur benim fülân çoban
Yatıyor şimdi fülân yirde ‘ayân
Bebek falanca çoban benim babamdır. Falan
yerde şu an yatıyor dedi.
- 177 Gönderin âdem anı getür dedi
Anam ol zâhide buhtân eyledi
Bebek bir insan gönderip o çobanı getirin,
annem o sofuya iftira etti dedi.
- 178 Anası işitdi bu kavli ‘ayân
Lerze düştü cânına söyler hemân
Bebegin annesi bu sözleri duyunca, hemen
titremeye başladı ve doğruyu söyledi.
- 179 Didi sadıktır yalânı söyledim
Hakkâ bu zâhide bühtân eyledim
Allah’a ve bu zâhide iftira ederek, yalan
söyledim. Doğruyu söyleyen o’dur.
- 180 Ol çobân dahî gelüben söyledi
Ol zen ile ülfet ikrâr eyledi
O çoban da gelip o kadınla beraber olduğunu
söyledi.
- 181 Ol Melîk ğayetde itdi yâ velî
Bana incindin helâl eyle beni
O hükümdar çok üzüntülü bir şekilde ey velî,
bana kırıldın hakkımı helal et dedi.

- 182 Bilmedim ben sana acı söyledim Bilmeden sana acı şeyler söyledim. Kalbini
Hâtırın yıkıldı ta'zîr eyledim kırdım, seni azarladım.
- 183 Hikmet-i Bârî nedir buna sebep Buna sebep olan Allah'ın hikmeti nedir? Bu iş
Bu iş ile göresin bunca ta'ab ile bunca sıkıntıyı neden çektin?
- 184 Ol didi anam çağırmışdı bana Sofu:”Annem bana seslendi ben de namaz
Ben namâz içre dimedim söz ana kıldığım için ona cevap veremedim dedi.
- 185 Bed-du'â kıldı bana aslı budur Annem bana bedûa etti, bunun sonucunda
İftiraya uğradım bâis odur iftiraya uğradım sebep budur.
- [72]
- 186 İncidür olmuş idim anayı ben Annemi incitmişim, o sebepten Allah'ın
Ol sebebden bulamadım ilhâmı ben verdiği ilhamı alamadım.
- 187 Şimdi varup razıya kıldım anı Şimdi gidip annemin rızasını alınca, Allah beni
Kurtardı belâdan hak beni beladan kurtardı.

- 188 Ol Melik'e eyledi zâhid helâl¹⁹
Sıdka zâhir oluban gitdi melâl
O sofı hakkını hükümdar'a helâl edip,
doğruluğu ortaya çıkınca üzgün bir şekilde gitti.
- 189 Ey ahîler bundan alın 'ibreti
Vâlideyne râzı kıl et hizmeti
Ey kardeşlerim, bundan ibret alın! Anne ve
babana hizmet edip onları razı et.
- 190 Muttâli'oldun bu zâhid işine
'Âbidin gör neler geldi başına
Bu sofunun işinden haberdar oldun. Allah'a
ibadet edenler görün sofunun başına neler geldi.
- 191 Yâ bizim gibilerin hâlin'ola
Vâlideyne 'âk olan gör ne bula
Hey gidi bizim gibilerin hâli ne olacak. Gör
anne ve babasına karşı asi olanlar halleri nasıl
olur
- 192 Fânîde cümle işi noksân olur
Âhiretde âteşe püryân olur
Fânî dünyâda tüm işleri yarım yamalak olur.
Âhirette ateşte pişmiş et gibi olur.
- 193 Bir 'azîm heybetlü ejderha yılan
Gele mahşer yirine yarım 'ayân
Çok büyük hebetli bir ejderha yılan, öldükden
sonra mahşer yerinde açık bir şekilde ortaya
çıkacak.
- 194 Çağıra beş tâifeyi isterem
Anlara nâr-ı 'azâbı gösterem
Yılan beş kabileyi istiyorum diye bağırır.
Onlara ateş azabını göstereceğim.

195	Vâlideyne ‘âk u mâni‘ü’z-zekat Şâribü’l-hamri ve terkü’s-salât	Anne ve babaya asi olanlar, şarap içenler ve namâzı terk edenler.
196	Mescid içre i’tikâfı bilmeyen Anda ol dünyâ kelâmı söyleyen	Mescid içine çekilip ibadet etmeyi bilmeyen, onun içindeyken dünyâ ilgili konulardan söz eden.
197	Bunlar için bir ‘alâmet oluna Tâ ‘ayân yılâna anlar görüne	Bu sayılanların bir alameti vardır ki yılan onları görünce tanır.
198	Dâneyi kuş devşürür gibi yılan Görüp anları devşire ol zaman	Kuşun yem tanelerini tanıyıp ayıklaması gibi, yılan da o insanları tanıyıp ayıklayacak.
199	Cümlesin ağzına yılan aldura Varup anları cahîme doldura	Ayıkladığı insanların tümünü ağzına doldurup, cehennemi onlarla dolduracak.
200	Görmeye bunlar sül ile cevap Cümleden evvel ola nâra kebâb	Bunlardan ne soru sorulacak ne de cevap istenecektir. Herkesten önce cehenneme girip ateşte kebab olacaklar.
[70]		
201	Rabbenâ kıl vâlideynimiz rızâ Tâ ki olalım rızânıza sezâ	Allah’ım anne ve babamızı bizden razı et. Tâ ki senin rızana layık olalım.

202	Vâlideynin kim rızasını ider Hak buyurdu ol beni râzı ider	Kim anne ve babasını razı ederse, Allah, o beni razı etmiştir dedi.
203	Cennetime koram anı dir bilun Ata ile anayı râzı kılun	Allah onu cennetime koyarım bu yüzden anne ve babanızı razı edin.
204	Kâfir ise var kiliseden getir Tâkatı yoğ ise arkana getir	Annen-baban kafir ise onları kiliseden getir. Gücü kuvveti yoksa sırtında getir.
205	Ger gidemezse anı götürme geç Yâ giderse mâni'olma ana hiç	Eğer gidemezse onu gideceği yere götürme geç, ama gidebiliyorsa ona hiç engel olma.
206	Ger şarap içerse virme eline Dutamazsa itme yardım koluna	Eğer şarap içiyorsa eline verme. Şarabı tutamıyorsa kolunu destekleme.
207	Nûş ederse kâseyi elinden al Zahmeti sen gör anı râhata sal	İçki içtiği kaseyi elinden al. O rahatı sen de zahmeti çek.
208	Gice gündüz kılana hizmet işi Anları incitmeye gör yâ kişi	Ona gece gündüz hizmet et. Ey insan sakın onları incitme.

209	Sana itdikleri denlü hizmeti Sende gördükleri denlü zahmeti	Senin için ettikleri o hizmetleri ve senin için gördükleri zahmeti kadar.
210	Sen dahî gördün mü anlardan ‘acep Anların rub‘ınca gördün mü ta‘ab	Sen onlardan daha acayibini, onların çeyreğince görevine uyan kimseyi gördün mü?
211	Üç sene kucakda besledi seni Bevl ü çirk-âbından arıtdı seni	Kucağında üç sene seni besledi. Seni idrar ve pislikten temizledi.
212	Nice yıl sana olmuşlardı râm Giceler uykularını tdin harâm	Uzun yıllar sana itaat etmişlerdir. Gecelerce uykularını onlara harâm ettin.
213	Anların kadrini bil sen yâ civân Senden incinmeyenler gizlü ‘ayân	Ey genç, onların kadrini bil! Gizli veya açık bir şekilde senden incinmesinler.
214	Râzı olmayan işe olma yakın Vâlideynin inkisarından sakın	Anne ve babanın râzı olmadığı işe yaklaşma. Annenin bedduasından kendini koru.
215	Bir hikâyet dahî var dinle beşer Bir zamânda var idi bir ‘âbid er	Dinle, insanoğlu bir hikâyem daha var! Zamanın birinde çok ibadet eden bir adam vardı.

[74]

- 216 Ka'beye kılur niyyet olur revân
Anasının izni yoğ imiş nihân
Beytullah'a gitmek için niyetlenip yola çıkar.
Annesinin oraya gitmesi için izni yokmuş.
- 217 Eylemiş ana derûn-i inkisar
Virme yol oğluma yâ Perverdigâr
O da gizli gidince, annesi ona içten bir şekilde
bedduâ etmiş. Ey terbiye eden Allah'ım
oğlumun oraya gitmesine izin verme.
- 218 Firkatı oduna yandırdı beni
Bir 'itâb ile anı gönder giri
Beni ayrılık ateşiyle yaktı. Onu azarlayarak
bana geri gönder.
- 219 İrdiler bir şehre yoldâş bilece
Girdi bir câmi'e zâhid ol gece
Yol arkadaşlarıyla birlikte bir şehre ulaştılar. O
zâhid(çok ibadet eden) o gece bir camiye girdi.
- 220 Havf-ı sârikden o şehrin âdemi
Râhatı yok giceler görür ğamı
O şehrin insanları hırsız korkusundan, geceleri
çektikleri kaygı sebebiyle rahat etmezler.
- 221 Bir kişinin yanına sârik girer
Anı kovarak ol mescide irer
Bir kişinin yanına hırsız giderek, onu kovup o
mescide girer.
- 222 Varuban andan sârik olur anda nihân
Zâhidi görürler anda ol zamân
Hırsız mescide girdikten sonra orada gizlenir. O
anda zâhid'i orada görürler.

223	Alup anı padişaha vardılar Sârik işbudur efendim dediler	O zâhidi alıp padişahın yanına gittiler. Padişaha hırsız bu dediler.
224	Giceler budur iden sârikliğı Halk içinde gösterir zâhidliğı	Gecelerdir hırsızlık yapan kişi budur. Halk içinde kendini çok ibadet eden biri olarak gösteriyor.
225	Zâhid ider ben ğaribem ey şehâ İftira kılur bu âdemler bana	Zâhid(çok ibadet eden) ey padişahım, ben garibanın biriyim, bu insanlar bana iftira ediyorlar.
226	Dinlemez sözünü cellâda verür Gözlerini oyuban a'mâ kılur	Padişah zâhid'i dinlemez ve onu cellada verir. Cellat onun gözlerini oyup kör eder.
227	Kat' iderler el ayağın bağurur Gezdürür şehri münâdî çağırur	Elini ve ayağını katlayarak bağlarlar, halkı çağırarak şehir halkının içinde gezdirirler.
228	Sârik işbudur bilin yâ hâss u 'âm Râhât olun işiniz görün tamâm	Herkes bilsin ki işte hırsız budur. Artık rahatça işlerinizi görebilirsiniz.
229	Zâhid eder yâ kişi kılma hatâ Sen benim hakkıma halka kıl sadâ	Zâhid: Ey insan hata etme deyip, sen benim yerime halka söyle.

230	Söyle anadan izinsiz bir kişi Kâ'be'ye varsa nedâmetdür işi	Söyle bir kişi annesinden izinsiz, Kabe'ye dahi giderse bundan dolayı pişmanlık duyar.
231	Gezdürüp anı yabâna atdular Anı tenhâ aldı yoldâş gtdiler	Zahidi şehirde gezdirdikten sonra onu ıssız bir yere attılar. Yol arkadaşı onu ordan aldı ve gittiler.
232	Getürürler evine ahibbâ yine Gizlüce korlar anası yanına	Dostları onu tekrar evine getirip, onu gizlice annesinin yanına bırakırlar.
233	Anasına kapudan eyler sadâ Zanneder hâtun fakîr eyler nidâ	Annesi kapıdan seslenir, kadın fakîr birinin bağırıldığını düşünür.
234	Dir hudâvirmiş sana el ve ayak Kesbi kıl virmiş sana rızkı dayâk	Allah sana el ayak çalışasın diye vermiş. Senin rızkın dayaktır.
235	Kâr u kesb eyle anunla rızkı bul Âb-urûyi dökme halka olma kul	Çalışıp kazanarak rızkını bul. Şerefini kaybetip halka kul olma.
236	Ol eder yok ellerim ayaklarım Kötrüm 'amayım ki yok dayâklarım	O, benim ellerim ve ayaklarım yok kötürüm ve kötürüm der.

- 237 Hâtun eder çünkü a‘mâsın ‘alîl
Ben senin rızıkına olayım delil
Kadın kör ve sakatsın dedi. Ben senin rızıkını
kazanman için kılavuz olabilirim.
- 238 Oğlumun nidâsına benzer sadân
Ben sana elümle vereyim ğıdân
Sesin oğlumun seslenişine benziyor. Senin
yiyeceğini ben elimle vereyim.
- 239 Hâtun alur etmeği suyu aşı
Geldi gördü oğlu imiş bu kişi
Kadın ekmek, su ve yemeği alıp gelince,
adamın oğlu olduğunu görmüş.
- 240 Dir oğul bu iş niden ürdü sana
Dir ana sen inkisâr itdin bana
Annesi neden bu iş senin başına geldi dedi.
Oğlu ise anne sen bana beddua ettin dedi.
- 241 Âh edüben anası ağlar hazîn
Dir bunu kim yâ İlâhe’l-Âlemîn
Annesi âh edip kederli bir şekilde ağlar. Ey
âlemin İlahı olan Allah bu kim.
- 242 Bir ‘itâb ile bunu döner didim
Böyle mecrûh eyle mi gönder didim
Bir sözünle oğlumu bana geri dönder dedim.
Böyle yaralayıp gönder mi dedim.
- 243 Bir nidâ geldi ki gönderdik sana
Bundan ednâ yok i‘tibârımız ana
Bir seslenme duyuldu: Onu sana gönderdik,
onun sözüne güvenmediğimiz için bundan daha
iyi bir durumda gelemezdi.

244 Bir kişi kim vâlideyne ‘ak ola
Dürli dürli var ‘azâbım ol kula
Kim annesine karşı itaatsiz olursa. O kulum için
çeşitli azaplarım var.

245 Ol ana dir dünyâda ben nidem
Oğlum ile dâr-ı uhrayâ gidem
O anne dünyada ne yapacağım, oğlum ile
âhirette olan evimize gitmek istiyorum dedi.

[75]

246 İtdi yâ Râbbî niyâzım var size
Rahmet ile mevti vir şimdi bize
Ey Allah’ım sizden bir isteğim var: Rahmetinle
şimdi bize ölümü nasip et.

247 İşbu oğlum hakkına virdin melâl
Cümle hakkım oğluma olsun helâl
Oğlumun üzerinde olan hakkımla ona sıkıntı
verdim. Tüm haklarım oğluma helâl olsun.

248 Cânları kabz oldu rahmet buldular
Ol rızâ-yı hakk’ avâsıl oldular
Ruhlarını teslim edince rahmete eriştiler. O hak
olan Allah’ın rızasına kavuştular.

249 Ahmedî ma‘sûm iken oldun yetîm
‘Âk olan ihvân işine ol elîm
Ahmedi günahsız iken yetim odun. İtaatsiz olan
dostlarının yaptıklarına mualefet ol.

250 Alma oğlum anlar inkisârını
Görme hakk’ın ol i‘tâb u nârını
Oğlum anne ve babanın bedduasını alma. hakk
olan Allah’ın azap ve ateşinemaruz kalma.

251	İnkisârı anların başda uçar Lîk ata inksârı tîz geçer	İlk olarak onların bedduaları kabul olur. Fakat anne ve baba ettiği bedduadan çabuk vaz geçer.
252	Kim vücûdun şehrine binâ kemik Anları bend eyledi sinir ilik	Ki kemik vücudun çatısıdır. Onları sinir iliği bağladı.
253	Bunlar ol ata suyundan oldular Et deri ana suyuyla doldurdular	Bunlar o ata suyundan oldular. Et deri ana suyuyla doldurdular.
254	Anandan azdır atanın şefkati Sed olamaz yokdur anca tâkati	Babanın şefkati anneden daha azdır. Onun kadar merhametli olmaya gücü yetmez.
255	Ana itse inkisâr evlâdına Şefkati çok sed olur feryâdına	Anne evladına bedua ettiği zaman, merhameti bu bedduaya engel olur.
256	Lîk ğalib olsa şefkat üzre âh Ol kazâ-yı hak bulur evlâda râh	Ama annenin ettiği bedua şefkatine galip gelirse, ezelden taktir eden Allah, o evlada keder verir.
257	Ey oğul anlarun âhından sakın Ol ğazâb-ı hâlık'a olma yakın	Ey oğul anne ve babanın ahından sakın. Allah'ın öfkesine yakın olma.

- 258 Bed-du‘â kılrsa ana yâhûd ata Veya anne ve babası ona beddua ederse, o
Olur evlâdın işi vâveyletâ evladın işi eyvahlar olur.
- 259 Râzı eyle vâdideyni bul necât Anne ve babanı razı edip kurtuluşu yakala,
Diyelim Sultân-ı dîne es-selât dinin Sultan'ına (Hz. Muhammed'e) duâ et.

8. Fî Beyân-ı Hakk-ı Cîrân [Komşu Hakkı Hakkında Açıklama]

- 1 Söyle konşî hakkını yâ Ahmedî [76] Ey Ahmedî komşu hakkını anlat. Ona rağbet edelim hürmet gösterelim.
İdelim râğîb kılalım 'izzeti
- 2 Nicedir anlara eylük eylemek Komşulara nasıl iylik edebilir ve yumuşak söz söyleyebiliriz.
Nicedir ana mülâyim söylemek
- 3 Dinle yâ konşusunu râzî kılan Ey komşusunu râzî eden ve bütün kusurlu işlerini yüzüne vurmayan kişi dinle.
Her kusûr işin yüzüne urmayan
- 4 Ol Şef'ü'l-Müznibîn Fahr-i Cihân Dünyada günahsız olan Hz. Muhammed, komşu hakkı var dedi.
Konşularda var didi hakk-ı cîrân
- 5 Cebrâil önce dedi Peyğamber'e Cebrail ilk olarak Hz. Peygamber'e: komşu hakkı ne kadardır dedi.
Konşu hakkını o denlü Server'e
- 6 Ol Resûl Ekrem didi zann eyledim O Resûl Ekrem dedi: Zanneyledim komşu komşusunun mirasçısı gibidir.
Konşu vâris ola konşuya didim
- 7 Gör bu denlüsende var hakk-ı cîrân İşte komşunun hakkı sen de bu kadar vardır.
Söyleme anlarasen kavî-ı girân Onlara ağır sözler söyleme.

- 8 Key hazer kıl konşu incitme oğul
İncünür senden habîb Ekrem Resûl
O zaman binlerce defa da olsa komşuyu
incitme! Yoksa Hz. Muhammed senden incinir.
- 9 Ol habîb incünse Rabbin incünür
Yarın uhrâda mekânın nâr olur
O sevgili Peygamber incinirse, Rabbin incinir.
Öldüğünde âhirette mekânın cehennem olur.
- 10 Kem nazarla bakma cânım konşına
Tâ ki rahmetle baka Rabb' insana
Cânım komşuna kötü gözle bakma ki, Rabbin
de sana rahmetle baksın.
- 11 Her ne sanursan eşina konşuna
Ol gelür dahi sana evladuna
Komşun ve eşine ne istersen, o senin ve
evladının başına gelir.
- 12 İncinecek sözü ere 'avrata
Söyleme yüzüne yâhûd ğıybete
Ne erkek komşunun ne de kadın komşunun
arkasında ve önünde onu incitecek söz söyleme.
- 13 Konşunun rahatluğun iste müdâm
Râhatı sen debulasun müstedâm
Her daim komşunun rahatlığını iste ki, sen de
her zaman rahatı bulasın.
- 14 Râhat iste konşuya etme hased
Ol hased bâbına kıl ikrâmı sed
Komşunu kıskanmadan onun iyliğini
isteyerek, o hased kapısının açılmasına engel
ol.

[77]

- 15 Bir rivâyet var münasip dinle sen Dinle bu konuya uygun olan bir rivayetim var.
Konşunun râhatlığın iste sen Sen komşunun rahatlığını iste.
- 16 Gördü Mûsâ hazretini bir kişi Bir kişi Hz. Mûsâ'yı görünce, Göz yaşı dökerek
Hâlini 'arz eyliyor döker yaşı ona halini anlatır.
- 17 Dir fakîr hâlim 'ayâlîm dahî var Ben fakir ayrıca eşi olan biriyim. Sırtımda odun
Odun arkamla getürmek bana kâr taşımak işimdir.
- 18 Arkam andan yarelenmiş yâ Kelîm Ey Mûsâ, sırtım bu yüzden yara olmuştur.
Ağrısından yatamam râhat selîm Sırtımın ağrısından deliksiz râhat bir şekilde uyuyamam.
- 19 Rabbına söyle varınca yâ Resûl Ey Resûl'üm, terbiye eden Allah'ın yanına
Senden ister bir himâr oduncu kul varınca, de ki: Senden filanca kulun bir eşek istiyor.
- 20 Versün anunla biraz râhat olam Eşegi verince biraz rahatlayıp, onun yardımıyla
Yardımla rızkımı râhat bulam rızkımı daha kolay bir şekilde kazanırım.
- 21 Tûr'a Mûsâ varuban itdi kıyâm Hz. Mûsâ Tûr dağına varınca ayakta durarak,
Söyledi oduncuyu ba'de'l-kelâm oduncunun önceden ona söylediklerini Allah'a illetti.

22	Kıldı Mûsâ'ya nidâ Rabbü's-Samed Râhat olmaz ol kulumda var hased	Hiç birşeye muhtaç olmayan ve terbiye eden Allah Hz. Mûsâ'ya seslendi: O kulumda kıskançlık olduğu için rahatı bulamaz.
23	Gayrinin rahatlığını istemez Ol hased kendini râhat eylemez	Kendinden başka kimsenin rahat etmesini istemez, bu kıskançlığı yüzünden rahatı bulamaz.
24	Ol hasedef'âlini terk eylesin Hayr hâhî kalbine berk eylesin	O kıskanç fiillerini bırakıp, iyiliksever olmayı Allah kalbine tecelli etsin.
25	Var anun komşusunun bir eşegi Ol du'â kılsun anı idem iki	Onun komşusunun bir eşegi var, o komşusu için duâ ederse komşusunun eşek sayısını birden ikiye çıkaracağım.
26	Kendine dahî bir eşek virelim Anun ile râhatını virelim	Kendisine de bir eşek verip, ona rahatı sağlayacağım.
27	Vardı Mûsâ ol kişiye söyledi Var imiş bir merkebi komşun didi	Hz. Mûsâ o fakir oduncunun yanına vardı. Komşunun bir eşegi varmış dedi.
28	Sen du'â eyle anun olsun iki Bir dahî virsün sana 'âlem begi	Sen komşunun eşeginin iki tane olması için duâ et. Âlemin sahibi olan Allah da sana bir tane eşek versin.

[78]

- 29 Ol didi kılmam du‘â ben yâ Resûl Ey Resûl ben böyle bir istekte bulunmam. Bu
Ben bu zahmetli işi kıldım kabul zahmetli işimi kabul ediyorum dedi.
- 30 İstemem ben dahî andan eşeği Bir daha eşek istemeyeceğim. Komşumun eşeği
Konşunun merkebin itmesün iki iki tane olmasın.
- 31 Ben anun bir olduğunu istemem Ben komşumun bir eşeği olmasını istemezken,
İki olsa hiç tahammül eylemem iki olmasına hiç tahammül edemem.
- 32 Gece gündüz fikrim anun merkebi Gece gündüz komşumun eşeği kaybolursa da,
Zâyi‘ olsun ki ola benim gibi komşum benim durumuma düşse diye düşünürüm.
- 33 Gör ki konşu râhatın istemez ol O komşusunun rahatını istemediği için, zorluk
Kendine zahmet işi eyler kabul içinde olan işini kabul eder gördün mü?
- 34 İşte konşu râhatı Ahmedî Ahmedî komşunun rahat etmesini dilersen, sen
Tâ bulasın her dü‘âlem râhatı de her iki dünyâda rahat edersin.
- 35 Gayrinin ni‘metine kılma hased Başkalarına verilen nimetleri kıskanma!
Hayrhâhî kıl hased bâbına sed İyliksever olup kıskançlık kapılarını açma.

- 36 İsteme ey cânım hased düşme ğama Ey canım kıskançlık isteme ki derde
Hayrhâh ol mahlûkat-ı ‘âleme düşmeyesin. Yaratılmış olan bu dünyâda iylik
sever ol.
- 37 Söylenilmişdür hasud lâ yesûd Kıskanç kişi güven içinde olmaz denilmiştir. O
Nef’i yok bulmaz doyunca karnu kût ne yaparsa yapsın karnını doyuracak yiyecek
bulamayacağından yaptıkları faydasızdır.
- 38 Sen du‘â eyle ol konşun kibâr Komşunun görgülü, nazik olması için duâ et.
Her dü‘âlem sana anun nef’i var Her iki dünyada da onun sana faydası vardır.
- 39 İste ikrâm sana yâhûd ‘izzeti Kendin için hürmet ya da değer, kıymet iste.
Sen bulursun sâyesiyile râhati Sen onun sayesinde rahatlığı bulursun.
- 40 Ol eger bilmezse konşu hakkını Eğer o komşu hakkını vermiyorsa, Yaratan
Hâlık’ın süâlider yarın anı Allah âhirette bunun hesabını soracaktır.
- 41 Var idi konşuluğunda bir fakîr Ona senin fakir bir komşun vardı. Neden sen
Sen niçün ana olmadın destgîr ona destek olmadın.
- 42 Ol fakîrî bana kılmışdım ‘ayal O fakirin nafakasını vermeyi kendime(Allah)
Virmiş idim sana devlet ile mâl vacip kılmıştım. Bu sebeple sana mevki ve mal
verdim.

43 Sen niçün efkarları gözetmedin Sen neden fakirleri gözetmedin. Benim(Allah)
Hakk-ı cîrânuma râğbet etmedin komşuluğumu istemedin.

[79]

44 Bildin ednâ kılmadun ‘izzet ana Bildiğin halde ona yakınlaşıp hürmet, değer
Bilmedin bu eylügü yazık sana vermedin. Yazıklar olsun sana ki bu iyliği
anlamadın.

45 Ol ğanî oldu bu kezün sen fakîr Şimdi o zengin sen fakir oldun. Ona destek
Şimdi nafi‘di olaydın destgîr olarak faydalı olsaydın.

46 Şimdi verdüm bâkî devletler ana Şimdi ona sonsuza dek mevki-makam, Rıdvân
Cennet-i rıdvân u ni‘metler ana cennetinde ona nimetler verdim.

47 Sen ana ikrâm ideydün fânîde Sen o fakire dünyâda ikramda bulunsaydın.
Şimdi ol dahî iderdü bâkîde Şimdi o da sana âhirete yardım ederdi.

48 Olduğuy çün yâ kişi koşun kibâr Ey kişi komşuna nazik davrandığın için, Allah
Bunca devlet sana vire Girdigâr bunca makam ve mevkiyi sana verir.

49 Ol zaman ğibtâ ide koşun sana Dünyadaki zengin komşun senin haline
Bilmedim diye bunu yazık bana imrenerek, bana yazıklar olsun anlayamadım
diyecek.

50	Böyle nef'i var ğanî koşularun Hak Te'âlâ artura devletlerin	Zengin komşuların böyle faydaları vardır. Allah onların mertebelerini yükseltsin.
51	Bu zamânın koşusu olsa kibâr Ol fakîr koşularından şey umâr	Bu devrin koşusu nazik olursa, diğerk fakir olan koşu ondan yardım diler.
52	Dinledin bu pendiyâ bâu u fakîr Koşunun hakkına olun destgir	Ey zengin ve fakir olanlar bu nasihatı dinlediniz. Koşu hakkına riâyet gösterin.
53	Her ne milletden ola koşu eger Mümkün ola işlerine çekme ser	Koşunun dili ırkı ne olursa olsun, mümkün oldukça işlerine engel olma.
54	Gâlip oldunsa ki eger üstüne Düşme sen anlara kemlik kaskına	Sen onlara galip gelirsən. Onlara din, dil ve ırkları için kast etme.
55	Senden isterse meded tut elini Cüz'i şeyden yıkma koşu gönlünü	Senden yardım isterse elini tut. Küçük bir şey için koşunun kalbini kırma.
56	'İrz u dînin ğayri bir cüz'i ziyân Eylese sana dime kavlı girân	Namusun ve dinin dışında sana küçük bir zarar verirse, ona kötü söz söyleme.

57	Bir hikâyet var münâsib dir bu kân Dinle cânım kılasun hakk-ı cîrân	Bu konuya dair münasip bir hikâyem var. Anlatacaklarımı dinleyerek komşu hakkını koru.
[80]		
58	Gör nicedür komşu hakkını bilen Zahmetine sabr üdüp incinmeyen	Gör komşu hakkını koruyan insanın hali nasıldır. Onun verdiği zahmete sabır gösterip incinmeyen.
59	Dinle ey cânım Hasan Basrî kibâr Bunca gün hasta oluban ol yatar	Ey canım dinle, Hasan Basri gibi biri günlerce hasta bir şekilde yatar.
60	Var idi bir komşusu anun Yehûd Râziyam bu komşudandır ol cehûd	Onu yahûdi bir komşusu vardı. Bu komşusu Hasan Basrî'den razı olduğunu ifade ederdi.
61	Varayım dür hastasunu göreyüm Sohbet-i kaydına anun ireyüm	O Yahûdi, Hasan Basri'nin iyileşip iyileşmediğini ve sohbetine nail olabilmek için onun yanına gitmeliyim dedi.
62	Varup imâmın yanına oturur Bir kerîh koku dimağına gelür	Oraya arınca imamın yanında oturur. Kötü bir koku burnu alır.
63	Didi hâlîn nicedir geldim sana Bu kerîh koku nedür gelür bana	Yahudi adam, Hasan Basrî'ye: Durumunun nasıl olduğunu sormak için geldim dedi. Kötü bir koku alıyorum bu nedir.

64	Konşu cânım böyle hasta olasun Böyle kokuyla ne râhat bulasun	Canım komşum bu derece hastayken, böyle bir kokuyla nasıl iyileşeceksin.
65	Bu söze Hasan mukayyed olmadı Gayrı sohbet didi anı gizledi	Hasan Basrî bu sözleri kayda değer almadı. Haydi sohbet edelim deyip onun söylediklerini duymazlıktan geldi.
66	Bir dahî ana Yehûdî söyledi Bu kerîh koku nedir söyle dedi	Yahudî ona bir daha soru: Bu kötü koku nedir söyledim dedi.
67	Ol yine ğayri söze açdı dehân Ol Yehûdî bu işe itdi gümân	Hasan Basri yine başka bir konu açtı. O yahudî bu durumdan şüphelendi.
68	Dür ki hastalık kokusudur meger Benden anı gizler andan ‘ârider	Meğerse bu hastalık kokusudur, benden utandığı için bunu gizlemeye çalışır.
69	Ol yehûdî didi oldu şüphe bu Hastalık kokusu değil cife bu	Bu davranışından sonra bu yahudî'nin içine şüphe oldu. Bu hastalık değil pislik kokusudur.
70	Hastalığınun kokusu tenden gelür Bu koku tenden değil evden gelür	Hastalık kokusu tenden gelir. Bu koku ise tenden değil evden geliyor.

71 Ol Yehûdî virür andu ol zamân O yahudî o anda Hasan Basri'ye yemin vererek,
Hakk'ı seversen bunu eyle beyân Allah'ı seviyorsan bunu açıklamanı istiyorum.

72 Ol Hasan dür deme sen andu bana Hasan Basri sen bana yemin vermeseydin, bu
Söylemezdim ben bu ahvâli sana halimi sana söylemezdim.

[81]

73 Çünkü verdün andu idem sana ben Yemin verdiğin için ben sana meseleyi
Söyleyeyim ammâ ki mahzûn olma anlatayım. Ama anlatacaklarım karşısında
üzülme.

74 Konşu bu senin kenefin kokusu Komşu bu senin tuvaletinin kokusudur. Üç
Üç senedir koklaram bu yâbisi senedir bu kuru olanı koklarım.

75 Süpürür taşraya atar dumanu Süpürür dışarı atardım ben onu; hastayım,
Hastayum yok takatım idem anu takatim yok ki, onu yine atayım.

76 Merhabâ geldin eyâ konşu bana Ey komşum bana (evime) hoş geldin! Bu koku
Bu kokun'idem eziyetdir sana sana sıkıntı veriyor ne yapabilirim?

77 Konşu bu işden utanma kıl kerem Bağışla komşu bu yaşananlardan ötürü utanma!
Girmesün kalbune bu şeyden elem Kalbine bundan dolayı keder girmesin.

- 78 Râzıyam bu kokudan olma elîm Bu kokudan râzıyım bu yüzden acı çekme!
Hak sana râzî kıla kalb-i selîm Gönلünü temiz tut Allah senden râzı olsun.
- 79 Ol yehûdî dir dü niçün dimedün O Yahûdî neden bana söylemedin, beni bu işten
Bu işe beni haberdâr itmedün haberdar etmedin dedi.
- 80 Ol didi kim söylemezdim ben sana O dedi sana kim olduğunu söylemezdim fakat
Belki şâyed incineydin sen bana sen bana incinebilirdin.
- 81 Ko görem bu kokuyu ben her zamân Bu kokuyu ben her zaman alıyorum. Sadece
Tek bana incinmesin konşu hemân komşumun bana incinmesini istemiyordum.
- 82 Ol yehûdî didi dînin hak durur O anda yahûdî dinin hak olandır, kesinlikle
Kalmadı şübhem dahî mutlâk durur şübhem yoktur ki dinin tek olandır.
- 83 Kıl bana îmânı telkin yâ kibâr Ey Kibâr bana imanın esaslarını anlat. Hak olan
Hak durur dînin ben itdim ihtiyâr dinini seçtim.

84	Ol demde imâm telkîn-i dîn eyledi Ol dahî tevhidi anda söyledi	O anda Hasan Basri İslam dinin iman esaslarını söyledi. Allah'ı birlemeyi(tevhid) dahi ona anlattı.
85	Durup andan evine oldu revân Hem 'ayâlin eyledi ehl-i îmân	Oradan evine doğru yola çıktı. Evine varınca eşini de iman ehlerinden(müslüman) yaptı.
86	Böyle olur konşu hakkı gözeten Böyle olur âhiretin bezeden	Konşu hakkı gözetip, ahiretini düşünen kişi böyle olur.
87	Cümle mü'mîn kılssa hakka inkiyâd Eylemezdi dîne kâfirler 'inâd	Tüm müminler Allah'a itaat etseydi, kâfirler İslam dinine ayak diremezlerdi.
[82]		
88	Ahmedî konşuna eyle 'izzeti Tâbulasun her dü 'âlem râhatı	Ahmedî konşuna değer, hürmet ver ki, her iki âlemde de rahatı bulabilesin.
89	Konşu hakkına ri'âyet eyle sen Ol katıdirse mülâyim söyle sen	Konşu hakkını koru, komşun sana sert sözler söylese de sen yumuşak bir şekilde cevap ver.
90	Kem dir ise urma kulak sözüne Kem işi 'aybını urma yüzüne	Kötü sözler söylese de sen onun sözlerine kulak asma, kötü işlerinin ayıbını yüzüne vurma.

- 91 Kurt yümez konşusunu hayvân iken Kurt hayvan olduğu halde komşusunu
Sen nüçün incidesün insân iken yemiyorken, sen insan olduğun halde neden
komşunu incidesin.
- 92 Eyünün eylüğü oldur kim ile İyi insanın, iyiliği odur ki dar düşünceli
Geçine ol hokka misli sem ile insanlarla geçinebilmesidir. O şişenin geçindiği
gibi zehirle.
- 93 Ba‘zı kem konşuya kılsan iltiyâm Bazı kötü komşuları alttan alınca, komşu:
Havfı var benden deyü söyler kelâm Benden korktuğu için benimle konuşuyor der.
- 94 İtme öyle konşu ile ülfeti Öyle komşuyla münasebete bulunma, ki her iki
Tâ bulasun her dü‘âlem râhatı âlemde rahat edebilesin.
- 95 ‘İrz u dîninde olursa dert-mend Kötü komşunun derdi ırzın ve namusun olursa,
Böyle konşular içündür işbu pend işte bu öğüt böyle komşular içindir.
- 96 Konşunun düşen işine eyle dâd Komşunun sana düşen işini gör, ki senden razı
Tâ ki senden râzî ola gönül şâd olup gönlü mutlulukla dolsun.
- 97 Konşunun var ihtiyâcı konşuya Komşunun komşuya ihtiyacı vardır. Var olan
İhtiyâç ütdürme var olan şeye şeye muhtaç ettirme.

- 98 Konşuya virsen ta‘âm altundan od Komşuya yiyecek olarak altından ateş versen;
Virmiş olursun tâ‘âmı ana kût ona yemeği rızık vermiş gibi olursun.
- 99 Vür bulunanu anu yollama boş Komşunu boş yollama evinde ne varsa ondan
Yoğ ise söyle lisânı ana hoş ver. Evinde bir şey yoksa ona güzel sözler
söyle.
- 100 Gerçü varur boş eli ayakları Gerçekte eli ve ayakları boş kalıyor, fakat
Lîk tatlu söz alur kulakları kulakları tatlı sözler duyuyor.
- [83]
- 101 Boşuna varmadu kapudan oğul Oğul, komşun boşuna kapına gelmedi. Ona
Sem‘ine vürdün ğıdâyı bilmiş ol güzel sözler söyle.
- 102 Yâ İlahî göğçek eyle işimiz Ey İlahî İşlerimizi güzelleştir. Öyle ki komşum
Tâ ki bizden râzî ola komşumuz bizden razı olana dek.
- 103 Rabbenâ hüsn-i sülûküm yok benim Ey terbiye eden Allah’ım, ben dürüst değilim.
Belki râzî olmaya konşularum Belki komşularım benden razı değildirler.
- 104 Kıl ‘inâyetler bize Rabbü’l-Kerîm Terbiye eden Ulu Allah’ım, bizlere lütuf et.
Kıl rızâ anları olalum selîm Komşularımız bizden razı olsun ki selamete
olalım.

- 105 Kıl mahabbet konşuya buğzunu at Komşuna seven insan gibi düşmanlık yap.
Diyelüm Sultân-ı dîne es-salât Dinin Sultân-ı olan Peygamber'imize
selamlarımızı gönderelim.
- 106 Okuyanu dinleyenü yazanu Okuyanı, yazanı, dinleyeni ey kimseye muhtaç
Rahmetinle yarlığağil yâ Gani olmayan Allah'ım rahmetinle yargıla.

9. Fî Beyân-ı Mebhas-ı Ahvâl-i Mücerred [Bekarlık Halleri Hakkında]

1	Ahmedî söyle mücerred hâlini
Nefsi yıkan pehlivân ahvâlini	Ahmedî tek olanın halini anlat. İnsan nefsinin yıkan ‘pehlivanın’ vaziyetlerini anlat.
2	Ey ‘ayâli olmayan ihvân-ı hâss
Anların mekrinden olanlar halâs	Ey eşi olmayan değerli kardeşlerim, onların hilelerinden kurtulmuş olanlardansınız.
3	Ey birâder şehveti hor ide gör
Açma nefsin gözünü kör ide gör	Ey kardeşim şehvetini değersiz gör, nefsin gözünü açma onu körelt.
4	Bu meseledir işlemezse bir kuyu
Kalsa salîm azalur anun suyu	Bir misal vardır: bir kuyu çalışmaz ise, suyu azalarak sağlam kalır.
5	‘Aklına uy yürü anun râhuna
İletür seni Kerîm Allâh’ına	Aklına uyararak onun yolundan yürü, o seni ulu olan Allah’ın yoluna götürür.
6	Gafil olma varma nefsinden yana
Gösterür dâim harâb işler sana	Dikkatsiz davranıp nefsine yenik düşme. O her zaman sana yıkık dökük işleri gösterir.
7	Nefsine zâbıt olup merdâne ol
‘Uzlet-i dünyâ kulup zindâne ol	Erkek gibi nefsinin zabt et. Zindandaymış gibi dünyâda yalnız ol.

8 Ger ‘ayâlün yoğ ise yâ pehlivân Ey Pehlivân eğer eşin yok ise, sözümü dinleyip
Dinle sözüm itme heves fi-zaman bu zamana uyma.

9 Ger emîn oldunsa nefsine kişi Eğer kişi nefsinden emin ise, rahat başını o
Salma ol ğâileye râhat başı belalı işe koyma.

[84]

10 Fikre varma yok deyü ehl ü ‘ayâl Boş yere evli olanların hayatını düşünüp,
Ol cimâ‘ın lezzetin itme hayâl cinsellikteki zevki hayal etme.

11 Lahzâ-yı vâhid cimâ‘ın lezzeti Bir dakikalık olan bir zevk için, en kısa zaman
Degmez otuz lahza ğuslun zahmeti içerisinde otuz kere gusül etmenin zahmetine
değmez.

12 Ger mücerred oldun ise fî-zamân Eğer zaman içerisinde tek kalırsan, şüphe etme,
Kılma şüphe sendedir emn ü emân emniyet ve korkusuzluk sendedir.

13 Bencileyin uyma cânım nefsine Canım, benim gibi uyma nefsine, Var ise nefsi
Er bulun nefse pesendim var sana beğendim diyen bir adam bulun.

14 Hâlık‘ın dur fitnedür ehl ü ‘ayâl Çoluk çocuk Yaratan Allah‘ın fitnesidir. Canım
‘Âkıl ol cânım sözümünden hisse al akıllı olup, sözümünden kendine pay çıkar.

- 15 Âhir-i dünyâda azğundur zenân
Az olur sâliha hâtun fi-zamân
Dünyanın son devrinde kadınlar azgındır. Bu zamanda dindar kadın az olur.
- 16 Bu zamâne ‘avrata hayyâledür
Bilmez uhrâ fâniye meyyâledür
Bu devrin kadını hilecidir. Âhireti bilmez fâni dünyâya meyillidir.
- 17 Mekr-i iblîsden zenün mekri eşedd
Ol hafî zâhire olsun mu menend
Kadın hilesi şeytanın hilesinden daha şiddetlidir. Gerçek yüzünü göstermeden, dışarıya kendini kanadı kırık kuş gibi gösterir.
- 18 İşbu fânî işlerinden ğasbı çok
Lîk uhrâ işlerinden kesbi yok
Gel gör ki fâni dünyâda işleri zorbalıktır. Fakat âhîret için işlerinde kazançları yoktur.
- 19 Tab‘ına uygun duranların nefis
Olma cânım anaların kaydına hapus
Nefis kadınların tabiatına uygundur. Canım onların kelepçeleriyle kendini hapis etme.
- 20 Sayd ider kaydına ol ‘ay yâreler
Düşürür mekrine ol mekkâreler
O hileci kadınlar kelepçeleriyle avlarlar. O hilebazlar tuzaklarına düşürür.
- 21 Âhîret havfını al sen kalbine
Dahî ermez bu fenâ fikri sana
Sen âhîret korkusunu içine koy. Fânî dünyânın isteği bir daha sana gelmez.

- 22 Havf-1 hak ile olursa ‘akl-1 cân
İstemez gönül ‘ayâlî ey civân
Aklını Allah korkusuyla tutarsan, ey delikanlı
gönlün eş istemez.
- 23 Kıl tefekkür ol varacağın yeri
‘Âkıbet koyup gidersün bu ili
O varacağın yeri düşün. Hayatın sonlandıktan
sonra bu ile (âhîret) gidersin.
- 24 Bu kafes-tende bu cân olmuş esîr
Var anun uzun diyârı lâ-nazîr
Bu can kafes gibi olan vücutta esir olmuştur.
Onun benzersiz diyara (Âhîrete) varmak için
uzun bir yolu vardır.
- [85]
- 25 Ol diyârun var haturlu yeri dâm
Bunda anı kıl tefekkür vür nizâm
O diyarın büyük şerefli yeri var fakat tuzaklıdır.
Bunu düşünüp kendine çeki düzen ver.
- 26 Havf-1 uhrâyı heman kalbi nesâl
İstemez gönlün dahî ehl ü ‘ayâl
Âhîret korkusunu kalbine koy. Gönlün çoluk
çocuk bir daha istemez.
- 27 Dinle bunun hâkkına ol Pâk Zât
Gör ne buyurdu Resûl-i Kâinât
Dinle: Bunun hakkına temiz bir zât ol. Gör ki
Kâinatın Peygamberi Hz. Muhammed ne
buyurdu.
- 28 Söyledi her kimde üç ğussa ola
Âhîretde ğussalanmaya güle
Her kimde şu üç tasa var ise, âhîrette
tasalanmayıp gülsün.

- 29 İşbu ğussalar birinde olmaya
Benden ol yârun şefâ'at bulmaya
- İşte bu üç tasa kimde yoksa, âhirette o kişi
benden şefaât bulamaz.
- 30 Gör bu üç ğussa ile meşhur olan
Nice oldu nefsi üzre pehlivân
- Bu üç tasa ile meşhur olanları gör, nefisleri
üzerinde nasıl pehlivanlaştılar.
- 31 Bir hikâyet var kılâm anı beyân
Dinle 'avrat almağa tâlip olan
- Bir hikâyem var onu açıklayayım. Dinle: hanım
almaya talip olan.
- 32 Râbi'a Sultân'ı dinle yâ ahî
Gör ki nice hânım idi ol sahî
- Ey kardeşim, Râbia Sultan'ı dinle. Gör ki
gerçekte o nasıl bir hanımdı.
- 33 Ol velâyet rütbesin bulmuşdu
Fânî dünyadan ferâğ olmuşdu
- O velilik rütbesine ermişti. O fânî dünyâdan vaz
geçmişti.
- 34 Kâ'be'ye varınca ol kadr-ı yüce
Ka'be istikbâline geldü gece
- O kadir kıymeti en yüksek olan Kâbe'ye
varınca, kâbeliler onu karşılamak için gece
geldiler.
- 35 Ol Hasan Basri meğer bir gün gider
Rabi'a hâtun'ı keline diler
- Meğer Hasan Basri bir gün, Rabia hâtun'u
kendine istemeye gider.

- 36 Dir Hasan ya Rabi'a bir söz sana
Söyleyeyim ammâ incinme bana
Hasan Basri dedi: Ey Rabia sana bir şey söyleyeceğim, ama bana kırılmayacaksın.
- 37 Söyle dür incinmezem ben yâ velî
Ey huda'nın 'âşık u sâdık kulu
Ey velî ne diyeceksen de sana kırılmam, ey Allah'ın aşık ve sâdık kulu.
- 38 İtdi şeyh Allah'ın emriyle seni
Bir kişiye vüreyüm dinle beni
Şeyh dedi: Dinle beni, seni Allah'ın emriyle bir kişi vereyim.
- [86]
- 39 Tanrı'nın emrû Resûl'un şer'i bu
Zen ere varsa mücerreden eyü
Bu Allah'ın emri, Resullâh'ın şeriatıdır. Kadının evlenmesi bekar olmasından daha iyidir.
- 40 Râbi'a gördü İmamun sözünü
Bildi râğb kendi ister iznini
Rabia İmamın sözünü görüp, kendi evlilik cevabın verebileceğini anlayınca kendi iznini istedi.
- 41 Râbi'a edür üç süâlü edem sana
Vir cevâbu olayum râzî ana
Râbia: Sana üç sorum olacak. Cevabını verirsen senden hoşnut kalırım.
- 42 Ger cevâbumu düşürünce ırâk
Bulmazam tevzî'-i dünyadan mezâk
Eğer istediğim cevabın dışında bir cevap verirsen, dünyâ payından zevk almayacağım.

- 43 Ol İmam itdi s  l n görelüm
Mümkün olursa cevabu vüreyüm
- O İmam dedi: Sorularını duyduktan sonra mümkün olursa cevabını söyleyeyim.
- 44 Râbi'a der bir s  l m y  İmâm
İrse ecel m 'ömrüm olsa tamâm
- Rabia, ey İmam birinci sorum: Ecelim gelip ömrüm tamamlanırsa.
- 45 Nice ahv lim ola Şeytan ile
Ben 'acep varurmuyam  m n ile
- Halim Şeytan ile nasıl olur, acaba ben imanıyla varırmıyım.
- 46 Ol didi bilmem bunu y  ehl-i d n
' lm-i hak'dur ol bilür ancak hem n
- O dedi: Ey d n ehli, bunu ben bilmem ancak ilmi Hak(Allah) bilir.
- 47 Râbi'a der bir s  l m dahî var
Ol s  l-i kabr olur mu bana y r
- Rabiâ dedi: Bir sorum daha var, kabrimde sorulan sorular.
- 48 Ol Nekir Münker'ev rem m  cevap
Y  ederler m  bana anda 'azap
- O Nekir ve Münker'e(sorgulayıcı melekler) kabirde cevap verebilecek miyim? Acaba bana orada azap edecekler mi.
- 49 Şeyh eder bu iş de ğa'ib bilmezem
Gaibe h kmed p ' s  olmazam
- Şeyh''bu sorunun cevabını yalnızca Allah bilir. Allah'ın yanında gizli olan durum hakkında hüküm verip, Ona karşı as  olmayacağım'' dedi.

- 50 Râbi'a der bir dahî var yâ ulû
Ol kıyâmet günü haşr ola kamu Rabiâ ey yüce Şeyh, bir tane daha sorum var dedi. Kıyamet günü herkes toplandığı zaman.
- 51 Ehl-i mahşer iki fırka olalar
Biri cennet biri nâra dolalar Mahşer halkı iki bölük olacak, Biri cennet, diğeri cehenneme doluşacaklar.
- 52 Ben 'acep kanğı bölükden oluram
Cennete mi yâ cahîme varuram Acaba ben hangi bölükte olacağım. Cennete mi, ya da cehennemde mi.
- 53 Şeyhim itdi bu da ğaib bülmezem
Bu dahî hakil midür anlamazam Şeyh, Bunu da Allah'tan başka kimse bilmez o yüzden bilmiyorum ve anlamıyorum dedi.
- [87]
- 54 Râbi'a der yâ İmâm bir kişinin
Bunca efkârı oluna başının Rabia, Ey İmam bir kişinin Bir kişinin kafasında bu kadar düşünce varken.
- 55 Nice varup ere bula râhatu
Yâ er andan nice bula lezzeti Nasıl kocaya varınca rahat edecek. Peki koca ondan nasıl zevk alacak.
- 56 Gece gündüz fikr ederem bu işi
Gönlümü almış bu ğamlar teşvişi Gece gündüz bu düşünür döner durur. Bu üzüntü karmaşası yüreğimi doldurmuştur.

57	Koy bu efkâr ile yanam nâra ben Olmuşam bu havf ile ‘avâre ben	Bırak beni, bu düşüncelerle ateşler içinde yanayım. Bu korku ile işsiz güçsüz biri oldum.
58	Ol recâ havfine dünmüşem cenâh İhtiyârum bula mu semt-ü felâh	Ahiret hayatımı korku ve ümitle bekliyorum. İhtiyarım selamet(kurtuluş) tarafını bulacak mıyım.
59	Bana yetmez mi bu efkârum yamân Varsam ere eylerem haml-u gürân	Bu yaman düşüncelerim bana yetmez mi, evlenirsem yükümü ağırlaştırmış olurum.
60	Erler alur ‘avratu râhat ola ‘Avrat anun hizmetü üzre ola	Erkekler kadınla rahat etmek için ve onun hizmetini yapması için evlenirler.
61	Kılmasa hizmet ere ‘isyân eder Kılrsa bu efkârunun isyân eder	Kadın eşine hizmet etmez ise erkek isyan eder. Erkeğe hizmet de ederse bu düşüncelerini unuttur.
62	İki hizmet arasına ben başı Salmazam noksân olur uhrâ işi	Bu iki hizmet arasında başım rahat etmeyeceğinden âhiret için çalışmam.
63	Oldu bu efkâr ile bağrum kebâp Vermedin hiçbir sülûme cevap	Yüreğim bu düşüncelerle kebab gibi yandı. Hiçbir soruma cevap vermedin.

64 Barî lutfeyle kılayum bir süâl
Müşkülümdür anu hal it yâ ricâl

Bari izin ver de sana bir soru sorayım. Ey insan(erkek), bir sıkıntım var onu hallet.

65 Nefs ile ‘aklı hudâ resm eylemiş
Erlere ‘avratlara kısım eylemiş

Allah erkek ve kadınlara akıl ve nefsi bölüştürerek vermiş.

[88]

66 Nice bahş olmuş er ile ‘avrata
Kangusunu ğalip ütdü şehvete

Nasıl kadın ve erkeğe bölüştü ki, nefsi şehvete üstün geldi.

67 Kangusunun ‘aklu ğalıpdür digil
Bunlaru sen barî bana söylegil

Nefsi akıla galiptir değil mi? Bunları bari bana sen söyle.

68 Şeyh didi ‘aklı ve nefsi Girdigâr
Herbirini on bölük kıldı ‘ayâr

Şeyh dedi: Yaratan Allah, akıl ve nefsiherbirini on kısma ayarlayarak ayırdı.

69 Vürdü dokuz ‘aklu bir nefsi ere
Vürdü bir ‘aklu dokuz nefsi zene

Dokuz akıl, bir nefis erekeğe verdi. Bir akıl, dokuz nefiste kadına verdi.

70 Erlerin ‘aklu dokuzdur nefsi bir
‘Avratun nefsi dokuzdur ‘aklı bir

Erkeklerin akli dokuz, nefisleri birdir. Kadının ise nefsi dokuz akli birdir.

- 71 Râbi‘a dūr yâ şunu söyle bile
Nice dokuz şehveti bir ‘akl ile
Rabia, peki bi de şunu söyle dedi. Nasıl dokuz
şehveti bir akıl ile.
- 72 Zabt ederem bana yetmez tâkatu
Hiç bana erüşmez anlar âfeti
Nasıl dokuz şehveti tutmaya çalışabilirim buna
gücüm yetmez. Onların musibetleri bana hiçbir
şekilde yetişmez.
- 73 Bir ipe dokuz kilâbu bağladum
Anlaru havf âteşine dağladum
Bir ipe dokuz köpeği(nefis) bağladım. Onları
korku ateşiyle dağladım.
- 74 Sen dokuz ‘akl ile yâmerd-i kibâr
Olmadun bir nefse zâbut kanî ‘âr
Utanama, ey kibar kanaatkâr adam! Sen dokuz
akıl ile bir nefsi tutamadın.
- 75 Sen dokuz ip ile bir kelbi ‘acep
Bağlamadun bu işe dünyâ sebep
Ey kanaatkâr kişi acaba dokuz ipe o
köpeği(nefsi) neden bağlamadın. Buna sebep
olan nedir.
- 76 Nefse uyup tâlip olma ‘avrata
Salma kendin bu fenâda zahmete
Nefsine uyup bir kadınla evlenmeyi isteme.
Kendini bu fanîdünyâda sıkıntıya sokma.
- 77 Erlere ‘avratları bâr-ı gırân
Girme ol hamle kılur kaddin kemân
Erkeklere eşleri ağır yüküdür. O ağır yükün altına
girme, boy posunu kemana çevirirler.

- 78 Var otur şeyhim riyâzet postuna Şeyhim kanaatkâr mevkisine oturup orda kal.
Zâbut olursan bu nefsin üstüne Bu nefsinin zabteden olursan.
- 79 Şeyh itdü ğayet oldum şerm-sâr Şeyh çok fazla utandım dedi. Tüm dünyâ başına
K'ın cihân başuma oldu tengü dâr dar geldi.
- 80 Ağlayu avrad yoluna ol dedem O şeyh kadının güçlü iradesi karşısında ağladı.
'Avrat almadan alundu başa ğam Evlenmeden başına büyük bir keder aldı.
- 81 Yâ olanlar nice ğam-hâr olmaya Peki, hilekâr kadınlara esir olma düşüncesi
Mekr ü âl'ine giriftâr olmaya karşısında insan nasıl tasalanmaz.
- 82 Ahmedî aldun mu 'ibreti yâdenî Ahmedî dünyânın geçiciliğine dair ibreti aldın
Nice mağbûn eylemiş nefsin seni mı? Nefsin seni nasıl aldatmış.
- 83 Gör bu 'avrat denlü nefsi zabtuna Bu kadının nefsinin ne kadar güçlü bir şekilde
Almadun havf-ı hudâ'yı kalbine tuttuğunu gör. Sen Allah korkusunu kalbine
almadın.
- 84 Sen de şehvet izini terk edegör Sen de şehvetinin seni esir almasına izin verme
Kalbe uhrâ havfını berk edegör de, Allah kalbine âhîret korkusunu nasıl tecelli
ediyor gör.

- 85 Tut şerî'at yolunu er menzile
Sıdk ile var gitme ana tarz ile
Şeriaat yolunu tutarak evine var. Nefsinle kendini kandırarak değil doğrulukla (gerçekten) savaş.
- 86 Gör seni hak sâhib-ü nefis eyledi
İmtihân için fenaya yolladı
Allah seni nefis sahibi yapıp, imtihan için gelip geçici olan dünyâyâ yolladı.
- 87 Nefsin üstüne olunca pehlivân
Ol verür sana yarın hûr-ı cinân
Nefsin üzerinde pehlivan olursan O(Allah) âhirete sana cennet hurileri verir.
- 88 Var cinân içre ne 'avratlar bize
Hâzır olmuşdur ne ni'metler bize
Cennetler içerisinde bizim için hazırlanmış ne kadınlar ve ne nimetler vardır.
- 89 Yüz cimâ'ın lezzeti işbu cihân
Bir cimâ'ın lezzetidir fi'icinân
Bu dünyâda yapılan yüz çiftleşmenin zevki, cennete yapılan bir çiftleşme zevkine denk gelir.
- 90 Ey birâder nefsini kör edegör
Uyma ana dâimâ hor edegör
Ey kardeşim, nefsini kör edince göreceksin! Ona uymayıp daima küçük gör.
- 91 Sen ana uyunca seni hor eder
Hâkim olur üzerüne zor eder
Sen nefsine uyunca o seni küçük düşürüp, seni zorlayarak sana hakim olur.

92	Sen kulak urma bu nefsin sözüne Gitme nâr izidür anun izüne	Sen bu nefsin sözüne kulak kabartma. Onun izi ateş izidir, onun izine.
93	Şehvetün ğalip olursa yâcivân Sâliha ‘avrat alagör fi-zamân	Ey genç şehvetin sana galip gelirse, kendi döneminde dindar olan kadınla evlen.
94	Eyle sâkin ol zen ile şehvetü Oldu bu zîrâ Resûl’un sünnetü	Uslu bir şekilde evlendiğin kadın ile şehvetini gider. Bundan dolayı bu Hz. Muhammed’in sünneti oldu.
95	Nâşide alma seni rüsvây eder Her dü ‘âlemde emeğin zây‘eder	Şiir okuyan kadın, seni rezil edeceğinden onu alma. Her iki alemde de emeklerini heba eder.
96	Havf-ı hakk’ikalbe al bu nefsi sat Diyelüm Sultan-u dîne es-salât	Allah korkusunu kalbine doldurup bu nefsini sat. Diyelim Dinin Sultanı Hz. Muhammed’e selamlar olsun.

10. Mebhas-u Zî-'Ayâl [Evlilik halleri hakkında Olan Kısım]

- 1 Ahmedî söyle 'ayâl ahvâlini Ahmedî bize evli olanın halini anlat. Hilekârları
Kıl bize takrîr mekr ü âlini bize iyi bir şekilde ifade et.
- [90]
- 2 Ey 'ayâl hâline olan mübtelâ Ey evliliğe tutulmuş olan, o evlilik için sıkıntı
O 'ayâl için gören renc ü 'anâ ve zorluk gören.
- 3 Anlara her kim uya olur zelûl Onlara(kadınlara) her kim uyarsa yumuşak
Her dü'âlem ol kişi olur melûl başlı(pısrırık) olur. Her iki âlemde de bezmiş
halde olur.
- 4 Hazret-i Âdem atamıza 'ayâl Atamız olan Hz.Âdem'in başına bunca sıkıntıyı
Başına yetürdü der bunca melâl eşi getirdi.
- 5 Ol 'ayâli kem olan râhatu yok O eşi kötü olanın rahatı yoktur. Kötü olan eşin
İ'tibâr etme sözüne uyma çok sözüne uyup itibar etme.
- 6 Neyh olundu yemeyün buğday deyü Hz.Âdem ve Hz.havva'ya Allah o buğdayı
Yemedü Âdem ata havf eyleyü yemeyin diye yasak koydu. Hz.Âdem korkup
yemedi.
- 7 Evvelî buğday yedü havvâ ana İlk önce havva anne buğdayı yedi. Sonra iki
Verdü Âdem ataya iki dâne buğday da Hz.Âdem babamıza verdi.

- 8 Hâtur için alup elünden yedi
Hâlık'ı durma cinânında dedü
Hatırı için elinden buğdayı alıp yedi. Yaratan Allah Hz. Âdem'e cennetimde durma dedi.
- 9 Müttehem dünyaya endü aslumuz
Tâ ki şâd olmaya bunda neslümüz
Suçlu olan dünyâya soy ve sopumuz indi. Öyle ki neslimiz burda mutlu oluncaya dek.
- 10 Böyle imiş takdîr-i Yazdânî'de
Nesl-ü Âdem ola işbu fânide
Takdiri İllahîde böyleymiş. Bu dünyada Hz.Âdem'in nesli olacakmış.
- 11 Herbiri bir hâne ihtiyâr ede
Kisbünü alup bekâ mülke gide
Herbiri bir evde ihtiyar olup, kazancıyla birlikte sonsuz olan mülküne varacaktır.
- 12 Cürmü evvel kıldı havva anamız
Zahmetünü gördü Âdem atamız
İlk önce suçu havva annemiz işledi. Onun işlediği suçun zorluğunu Âdem babamız gördü.
- 13 Böyle kordu 'âdetü Âdem peder
'Avratun ziyânunu zevcü çeker
Âdem baba adeti böyle koydu. Kadının verdiği zararı eşi çeker.
- 14 'Avrat ile eyleme çok ülfetü
Vürme gönlün sohbetüne ğayretü
Karıyla çok fazla konuşma, Sohbetüne istekli bir şekilde kendini kaptırma.

15 Vürme anlara gönül olma denî
‘Âkıbet âzğûnüder anlar seni
Hakir duruma düşmemek için onlara gönül
verme. Onlar seni sonunda azgın eder.

16 Tab‘-ı zen meyyâle olur şerlere
Şer ider mekrü bulaşur erlere
Kadın tabiatına meyillenmek kötüdür. Hileleri
erkeklerle bulaşır bu da erkeler için kötüdür.

[91]

17 Kim ki ‘avrat sözüne rağbet kula
Şâh ise kendünü bî-hürmet kulâ
Her kim kadın sözünü dinlerse: Padişah ise
kendini değersiz görsün.

18 Bir münasip var hikâyet diyelüm
Zenlerün akvâlüne uymayalum
Buna uygun düşen bir hikâye diyelim,
kadınların sözlerine uymayalım.

19 Ol Süleymân hazretü ne hân idü
Hükmü yürür ‘âleme sultan idü
O Hz.Süleymân ne hükümdardı. Tüm âleme
hükmeden bir sultandı.

20 Bir mühür verdü hudâ hükme şifâ
Sal t anat verdü ana kafdan kafa
Allah, Hz. Süleyman’a şifâ veren bir yüzük
verdi. Ona dünyanın bir ucundan diğer ucuna
hükmetme gücü verdi.

21 ‘Âlemi destüne almuş du ol er
Hükmüne gürmüşdü ‘âlem ser te ser
Hz. Süleymân tüm âlemi eline almıştı. Tüm
âlem baştan başa hükmüne girmişti.

22	İns ü cin ü dev ü perü vahşî tuyûr Hükmünün altunda idü cümle hor	İnsan, cin, dev, peri ve vahşi kuşlar, bunlar Onun hükmünün altında olup, Onsuz bir hükümleri yoktu.
23	Hüküm kıl dünyaya hâlık söyledü Sen habîb'im haznedârusun dedü	Yaratan Allah, dünyâya hükmet dedi. Sen Hz.Muhammed'in hazinesinin bekçisisin.
24	Ol sebepten buldu bunca saltanat Kalmadu tâ'ât danâlû bir sa'ât	Bu sebepten bunca saltanat sahibi oldu. İbadetlerine karşı bir saat bile güçsüzleşmeyip yerine getirdi.
25	Hak ana vürmüşdü a'zâmbâr-u gâh İrmedü irmez ana bir pâdişâh	Allah, Ona çok büyük bir yerin yükünü vermişti. Hiçbir Padişah Onun gibi olamadı, olamaz da.
26	Cümle hükmünde iken işbu cihân El emeğiyle geçündü öyle hân	Tüm âlem Onu emrindeyken, O hükümdar kendi el emeğiyle geçindi.
27	Saydın ilinden firengin begini Katl edüp zabtuna aldı mülkünü	Saydın şehrinden batı kültürünü beğeniyor. Onları öldürüp mülklerine el koydu.
28	Aldu 'avratuyla kızunu ol Nebî Gör ne kıldı ol Nebî'ye ol Ganî	O Peygamber eşi ve kızını aldı. O Kimseye muhtaç olmayan Allah, O Peygamber'e ne yaptı izle.

29 Ol Nebî'den aluban izni gider
Atasunun sûretünün akşider
Eşi, O Peygamber'den izin alıp gider. Kendi
soyunun büyüklerinin görünüşlerini resimler.

30 Varuban tenhâda ana taparmuş
Put edüp ana meger tapar imüş
Issız bir yerde o yaptığı resimleri putlaştırarak
onlara taparmış.

[92]

31 Ol zamân suretlere varmuş izin
Ol Nebî bülmez anu vermiş izin
O dönemde resim yapmaya izin veriyorlarmış.
O Peygamber bunlardan habersiz eşine izin
vermiş.

32 Vardu bu hâl üstüne kırk gün tamâm
Vâkuf olmadu bu işe ol İmâm
Bu böyle kırk gün sürdü. O Peygamber bu işten
haberdar olmadı.

33 Ol Velî Âsâf Valî büldü didü
Ol Süleymân Şâh'ı âgâh eyledü
O Veli Âsâf Vezîr durumu öğrenince, O
Süleyman Şâh'ı bu işten haberdar etti.

34 Yâ Nebî hânende kırk gündür tamâm
Puta taparlar haberdâr ol İmâm
Ey Peygamberim, evinde tam kırk gündür, puta
tapan biri var bundan haberin olsun.

35 Ol Nebî ol 'avratu katl eyledi
Hakana gör nice tevbih eyledi
O peygamber o kadını(eşini) öldürdü. İzle
Allah Onu nasıl azarladı.

- 36 Didi verdüm sana bunca devletü Allah dedi: Sana bunca devlet verdim. Sen
Koydun evde puta tapan ‘avratu evine puta tapan bir eş aldın.
- 37 Ol senün emrinle kıldı sûretü Eşin senin verdiğin izinle o resimi yaptı. Ona
Sen niçün virdün ana bu ruhsâtu neden bu izni verdin.
- 38 Ol sebepten ermelü sana kazâ Bu nedenle başına bir kaza gelmeli. Sana
Hâzur olgil ki erer birgün ezâ eziyetin ereceği güne hazırlıklı ol.
- 39 Bir hacâlet erüben olur melûl Hz.Süleymân utanarak mahzun oldu. Ey
Muntazur olur kazâyâ ol Resûl Muhammed Mustafa Sen o kazayı gözetle.
- 40 Bir Emîne hâtun var idü anun Onun bir Emine hatun’u vardı. Onun her şeyini
İsmi cismine muvâfıkdı anun bilirdi.
- 41 Her kazâ-yu hâcete varsa o hân O hükümdar ne zaman ihtiyacını gidermeye
Ol mührü Emine saklardu nihân gitse, onun mührünü Emine gizleyip saklardı.
- 42 Her zamân verünce ol ‘âlem begi O âlemin beyi Hz.Süleymân ne zaman yüzüğü
Besmele ile verürdü yüzüğü verse, onu besmele ile verirdi.

- 43 Ol kazâyü görmek için ol Resûl
Ol vakitte Besmele unuttu ol
İhtiyacını gidermek için yüzüğü tekrar
Emine'ye verirken, besmele çekmeyi unuttu.
- 44 Vardu Ol Nebî kazâ-yu hâcete
Yüzüğü verdü Emîne'ye tuta
O Peygamber ihtiyaç gidermeye gitti. Yüzüğü
Emine'nin tutması için verdi.
- 45 Söylemedü çünkü Bi'smi'llâh'ı ol
Fursatuna buldu a'dâ ana yol
O Besmele çekmediği için, düşmanları yüzüğü
alma fırsatı buldular.
- [93]
- 46 Sahrâ adlu cinnî bir dîv var idü
Ol yüzüğün fursatun arar idü
Sahra adında bir cini vardı. O yüzüğü almak
için fırsat kollardı.
- 47 Ol yüzüğü almak isterdü ol nihân
Olayum derdü cihân mülküne hân
O görünmeyen(cin) o yüzüğü almak isterdi.
Dünyâ mülkünün hükümdarı olayım derdi.
- 48 Ol zamânda buldu ana fursatu
Aldadur Sultan Emîne 'avratu
O anda fırsatı yakaladı. O Sultan adındaki cin
Emine kadını kandırdı.
- 49 Ol Süleymân sûretüne girdü ol
Ol Emîne'den yüzüğü aldı ol
O cin, Hz. Süleymân'ın şekline girdi.
Emine'den yüzüğü aldı.

50	Bilmedü dîv olduĝunu ol emîn Verdü ol mühr-ü Süleymân'u hemîn	Onun cin devi olduĝunu bimediuğinden güvenli bir şekilde, Hz. Süleyman'ın mührünü hemen verdi.
51	Ol hükûmet mührü kimde bulunur 'Âlemün halku ana mahkûm olur	O hükümet mührü kimdeyse, tüm âlem halkı ona tutsak olur.
52	Vardu tahta dîv hükûmet eyledü Halk anu bilmedü sultânüm dedü	Dev tahta oturup bütün halka hükmetti. halk onun Hz.Süleyman olmadığını anlamadan ona sultanım dedi.
53	Ol Süleymân varmak etdü tahtuna Koymadular anu tahtun katuna	Hz.Süleymân tahtına gitmek istedi. Onu tahtın katına çıkarmadılar.
54	Bildü bu işü kendüne hak'dan durur Vardu ol deryâ kenârunda durur	Bu durumu başına getirenin Allah olduğunu anladı. O deniz kenarına gidip orda durdu.
55	Gördü bir balıkçu suya tor atar Her atuşda nice baluklar tutar	Orada bir balıkçının suya ağ attığını ve her atışında birçok balık tuttuğunu görür.
56	Ol balukçu söyler ana yâ kişi Hizmet eyle bana görme teşvişi	O bakıcı Ona: ey kişi, bana hizmet edersen karışıklığı görmezsin.

57	Eyle bana hizmetü her ne dürem Günde bir balık sana ücret vürem	Bak sana ne diyeceğim: Bana hizmet edersen, günde sana bir balık ücret vereceğim.
58	Oldu hizmetçü ana rûzî şebî Hâkim iken oldu mahkûm oldu Nebî	Hiz. Süleymân o balıkçıya gece gündüz hizmetçi oldu. O peygamber hükümdar iken tutsak oldu.
59	N'itdü ana puta tapan 'avratu Gütdü elden saltanatu devletü	Ona puta tapan eşi nasıl zarar verdi. Bu nedenle elinden saltanatı ve devleti gitti.
60	Çün puta kırk gün evinde verdü yol Onca gün zahmet gerek ki çeke ol	Çünkü evinde kırk gün boyunca puta tapılmasına sebep oldu. O kadar gün zorluk çekmesi gerekir.
[94]		
61	Ol pelîd dîv ü denî baht-u nühûs Eyledü taht-u Sülaymân'a cülûs	O rezil, ahlaksız uğursuz bahtlı dev, Hz. Süleyman'ın tahtına oturdu.
62	İtdüler hizmet ana taşra harem Ol harem hassa basamazdu kadem	Köy ve harem halkı dev bilmeden hizmet etti. O harem onun emri olmadan bir adım atmazdı.
63	Enbiyanun âl u evlâdu tamâm Hâlık'un hıfzundadır anlar müdâm	Peygamberlerin soyu ve evladının tamamı, sonsuz dek Yaratan Allah'ın koruması altındadır.

64	Ol harem tâhireyi sultânlara Olmadı aslâ hıyânet anlara	O temiz harem, hükümdarlarına asla ihanet etmedi.
65	Oldu balıkçuya nûger ol ulû Kaldı kırk gün hizmetünde kayğulu	O ulû Peygamber, balıkçıya köle oldu. Kaygılı bir şekilde onun kırk gün boyunca hizmetini yaptı.
66	Bir kişiye ben Süleymân'ım dedü Urdular anu acayup ağladı	Bir kişiye ben Hz.Süleymân'ım dedi. Bu yüzden dayak yiyip aşırı şekilde ağladı.
67	Ağladı bile melâikler ana Dedüler yâ Rab Süleymân kuluna	Melekler bile onun haline ağladı. Dediler: Ey Terbiye eden Allah.
68	Vür ana saltanatu hükm eyleye Ol senin bu hükmün halka söyleye	Ona saltanatını ver ki halkına hüküm etsin. O Senin verdiğin bu kararı halkına bildirsin.
69	Sahrâ cinnin bu hâlin büldüler Hükmünü şer'amu hâlif gördüler	Sahrâ cinnin Hz.Süleymân'ın kılığına girdiğini anladılar. Onun bu yaptığının şeriâta karşı gelmek olduğu kararına vardılar.
70	Anu tutmak istedüler kaçdu ol Atdu deryaya yüzüğü kaçtu ol	O deviyi yakalamaya çalışırken dev kaçtı. Yüzüğü denize atarak kaçtı.

71	Hak Te‘âlâ hikmet ile gör n’ider Bir balık ol hâtemi gördü yudar	Allah’ım hikmetinle yüzüğe ne olduğunu bize bildir. Bir balık o mührü görüp yuttu.
72	Girdü ol balık Süleymân toruna Vürdüler ol ücretünün yerine	Hz. Süleymân’ın ağına o balık takıldı. O ücretinin yerine verdiler.
73	Yardu karnunanda bulur yüzüğü Parmağuna takdu ol ‘âlem begi	Balığın karnını yarıp yüzüğü buldu. O âlemin beyi, parmağına yüzüğü taktı.
74	Tahtuna vardu hükûmet eyledü ‘Âlemü ‘adl ile râhat eyledü	Hz. Süleymân tahtına oturup hükmetti. Âlemi adaletiyle yönetip rahata kavuşturdu.
75	Böyle devletlüye zen mekri ola Yâ bizim gibilerin hâlin’ola	Böyle rütbeli birine karısının hilesi dokunuyorsa, peki bizim gibilerin hali nasıl olur.
[95]		
76	‘Âvratun mekrüne ire böyle hass Ahmedî sen nîce bulasun halâs	Böyle temiz biri bile karısının hilesine düştü. Ahmedî sen nasıl kurtulacaksın.
77	Bu denî dünyâ seni yâr eylemiş Mekr-ü zenlere giriftâr eylemiş	Bu fâni dünya seni kendine aşık etmiş. Kadınların hilelerine esirleştirmiş.

78	Söyledü Kur'ân ile Rabbü'l-Kerîm Zenlerin mekri ere mekr-ü 'azîm	İhsan ve Şeref sahibi terbiye eden Allah, Kur'ân aracılığıyla söyledi: Kadınların hileleri erkekler için çok büyük hilelerdir.
79	Öyle birmekre ki hak diye 'azîm Nefs-i kul andan nice ola selîm	Öyle bir hile ki onu çok büyük bir hak olarak görürler. Kul kendini ona karşı nasıl güvende tutacak.
80	Yâ İlâhî nic' olur hâlim benim Bunca mekkâreyle encâmum benüm	Ey İlâhî halim nasıl olur. Bunca hileyle sonum ne olur.
81	Sen 'inâyet kılmasan yol bulamam Anlarun mekründen âzâd olamam	Sen yardım etmezsen ben yolumu bulamam. O kadınların hilelerinden kurtulamam.
82	Setri kaldırmuş zamâne zenlerü Sayd ider bu hîle ile erlerü	Bu zamanın kadınları örtünmeyi bırakmış. Hileleriyle erkekleri avlıyorlar.
83	Almuş ol şeytânu bile yeddarür Hiç değüldür göz zinâsu itdirür	Hileleriyle şeytânı bile kandırırlar. Hiçbir şey yapmasalar bile göz zinâsı yaptırırlar.
84	Rabbenâ bizlere imdâd eyle sen Zenlerin mekrinden âzâd eyle sen	Allah'ım sen bize yardım et. Kadınların hilelerinden bizi kurtar.

85	Bizleri kayd eyle hıfzın bağına Girmeyelüm zenlerün tuzağına	Koruyucu bağınla bizi kelepçele, ki kadınların tuzağına düşmeyelim.
86	Ey benim gibi olanlar hulku dâr Dinle bu pendümü eyle i'tibâr	Benim gibi ahlâkı dar olanlar, bu nasihatnâmeyi dinleyip ibret alsınlar.
87	Bencileyün nefse vürme kendünü Var hudûdunca itürme kendünü	Benim gibi kendinizi nefsinize bırakmayın. Nefsin sınırları dışına kendini atma.
88	Nefsüne ger yoğsa emniyyetün 'Avrat al ammâ olursa vus'âtun	Eğer nefsine güvenmiyorsan, maddi durumun iyiye bir hanım alabilirsin.
89	Nefse bir 'avrat yeter kıla 'ilâç İzdiyadünde bulunmaz imtizâc	Nefsine ilaç olarak bir kadın yeterlidir. Çok eşlilikte iyi geçinmeyi bulamazsın.
90	Yok durur bizlerde ol hüsn-ü sülük İzdiyâd itmez anu illâ mülûk	Bizlerde güzel doğru yol yoktur. Hükümdarlar onu artırmaz.
91	Katl ider deyü var ölüm korkusu Öldürür beni deyü çıkmaz sesü	Ölüm korkusu var diye öldürür. Beni öldürüyor dedi halde sesi çıkmıyor.

- 92 Sen birine edemezsin erligü
Râhat ile sana vermez dirlügü
Sen bir tanesine erkeklik yapamazken, çok eşlilik sana rahat bir şekilde yaşamayı nasip etmez.
- 93 Gice gündüz ol senüzâr eylemiş
K'in cihânu başına dâr eylemiş
O gece gündüz o seni diline dolamış. Kini dünyâyı başına dâr etmiş.
- 94 Ol Resûl'ün gör ne ahsen hulku var
Nice dokuz 'avrat ile oldu yâr
O Peygamber'imiz Hz.Muhammed'in gör ki ne güzel ahlâkı var. Nasıl dokuz kadınla evlenip sevgili oldu.
- 95 Hiç birinin haturunu kırmadı
Cümlesünü râzî hoşnûd eyledü
Hiçbirinin gönlünü kırmadı. Hepsini memnun ve razî etti.
- 96 Hüsn-ü hulkun menbâ'ıydı Pâk Zât
Hüsn-ü hulkuna yeter bu mu'cizât
O Temiz Zat, güzel ahlâkın kaynağıydı. Onun güzel ahlâkını kanıtlamaya bu mucize yeterlidir.
- 97 Ey aramayan harâm ile helâl
Yâni 'edem var deyü ehl ü 'ayâl
Ey harâm ve helâli aramayan, peki kadın milleti var diye ne yapayım.
- 98 Celb-i dünyâyı sana kâr eyleme
Kendini hırta giriftâr eyleme
Dünyâyı çekmek sana kâr getirmez. Kendini hırta tutsak etme.

99	Ol ‘ayâlin rızkına ğussa yime İhtiyâcım var deyü halka deme	O eşin uğruna gam çekme, halka eşe ihtiyacım var deme.
100	Râzık’ı bil rızk için çekme ta‘âb Ol verür rızkı seni kılmış sebep	Rızık veren Allah’a sırtını daya rızkın için sıkıntı çekme. Rızkı veren Allaktır, rızkına seni sebep etmiştir.
101	Rızkı yerden hâlık’un bitürmese Bitdüğü dem besleyüp yetürmese	Yaratan Allah rızkını yerden çıkarmazsa, bittiği anda besleyip yenisini çıkarmazsa.
102	Nerede bulaydun ‘ayâlin rızkunu Doyuramazdun anun sen birinü	Eşinin rızkını sen nerden bulurdun. Birini dahi doyuramazdın.
103	Minnetün yokdur ‘ayâlâ yâ halîl Rızkı ol verür seni kılmış delil	Ey dostum eşe karşı minnetin yoktur. Allah rızkı verir seni buna şahit etmiştir.
104	Ol sana bunları ikrâm eylemiş Seni şâh anlaru huddâ meylemiş	Allah bunları sana hediye etmiş. Seni padişah onları hizmetçi etmiştir.
105	Gör senin kadrün nice kılmış yüce Ol ‘ayâl üzre seni kılmış hoca	Gör ki seni nasıl yüce kudret sahibi yapmıştır. O eş(kadın) üzerinde seni hoca etmiştir.

- 106 Eyle sen ‘ayâli çün pîşe helâl Sen eş için helâl meslek edin. Sonsuz
Deftere yazar ‘ibâdet zi’l-Kemâl mükemmel ibadetler amel defterine yazılır.
- 107 Her ne kim virsen ‘ayâl evlâduna Eşin çocuğuna her ne verirsen, amel defterine
Ol tasadduk yazulur defterüne sadaka olarak yazılır.
- 108 Me’kûlâtun melbûsâtun kıl tamâm Yiyecek ve içecek ihtiyaçlarını karşıla.
Kalma haddinden ziyâde olma hâm Tecrübesiz davranıp ihtiyaçlarından fazlasını
karşılama.
- 109 Kıl hazer cânım sefahâtden sakun Binlerce kez har vurup harman savurmaktan
Olma ol ef’âl-i şeytana yakın sakın. O fiillerle şeytana yakınlaşırsın.
- 110 Anlar için eyleme çok harç-ı mâl Onlar için malını çok harcama, onlara uyarsan
Anlara uysan kazanursun vebâl günah kazanırsın.
- 111 Anlaru bugün seversen kamudan Hanımını tamamen seversen, âhirete o seni
Kurtaramaz seni yarun tamûdan kurtaramaz.
- 112 Anlar için kim bu dünyâya düşer Kadınlar için kim bu dünyâya bağlanırsa, âhiret
Âhiret tuzağına yarun düşer tuzağına düşer.

- 113 'Avrat ile kim kulursa meşveret
Olmaz anun ol işinde meymenet
Kim hanımına danışıp iş yaparsa, onun işinde bereket olmaz.
- 114 Nâfi' olan fi'li söylerse sana
Uyma sen belki münşüpdür ana
Faydalı olan fiilleri sana söylerse, onun için uygun olabilirama sen ona uyma.
- 115 Bir münâsüp var hikâyet dinle yâr
Zenlerin sözüne kılma i'tibâr
Dinle sevgili, buna uygun bir hikâyem var.
Kadınların sözüne güvenme.
- 116 Var idi şehri Dımişkî'da bir er
Merd-i kâmil 'avrata olmaz duhar
Dımişk şehrinde bir adam vardı. Bu adam kadınlara ilgi göstermeyen olgun biriydi.
- 117 Der idü ben nâkıs 'akla uymazam
'Avrata uyana 'âkıl dimezem
Ben eksik akıllara uymam derdi. Kadına uyana akıllı demem.
- 118 Ol kişi kim 'avratun sözündedür
Ol dahî 'avratcılâyun bendedür
Kim kadınların sözüyle kalkıp oturuyorsa, o da kadınların esiridir.
- 119 Ol Resûl Ekrem buyurdu kavlü
Sözünün 'aksinü idün 'avratun
O sözüyle ve davranışlarıyla bir olan Hz. Muhammed dedi: Kadınların söylediklerinin tam tersini yapın.

[97]

- 120 'Avrat ister ide anu imtihân
Eylemiş kalbinde bu fikri nihân
Kadın erkeği sınamak istiyor. Bu isteğini kalbinde gizli tutuyor.
- 121 Gösterem bir fi'li nef' ola ana
Ol işin 'aksinde zarr ola ana
Ona faydalı olacak bir fiil göstereyim. Aksine onun faydalı diye düşündüğü iş, erkeğin zararınadır.
- 122 Ben görem ki 'aksüne ider mi ol
Ol ziyân işi bilüp gider mi ol
Benim dediğimin aksini yapacak mı? O işin zararlı olduğunu bildiği halde gidecek mi.
- 123 Bir görem sözünde sâduk mu bu er
Yoksa lâf ider kuruda'vâkılar
Bu adam sözünde sadık mı bir göreyim. Yoksa söyledikleri sözde mi kalıyor.
- 124 Çıkdı bir gün ol kişi dâm üstüne
Düşdü 'avrat imtihânu kasduna
O kişi bir gün dâm üzerine çıktı. İstiyerek bu imtihanı hazırlayan kadının tuzağına düştü.
- 125 Ol kişiye imtihân için dedü
Düşme aşağı latîfe eyledü
O adamı sınamak için dama çıkmasını söyledi. Aşağı düşme diye de ince bir söz söyledi.
- 126 Ol kişi itdi bana lâzum n'idem
Ben gerek oldu sözün 'aksin edem
O kişi dedi: benim buna ihtiyacım var ne yapabilirim. Bu gerektiği için sözümün tersini yaptım.

- 127 Atdu kendünü aşğa ol hemân
Bir kıçı anun kırıldı ol zamân
O erkek kendini hemen aşğı attı. Yere düşünce kalçası kırıldı.
- 128 ‘Avratu itdü ana kim yâ kişi
Kim delî olan kılur böyle işi
Kadını dedi: Ey kişi, ancak deli olan biri bu dediğimi yapardı.
- 129 Ol didi kim ‘âkılem ben yâ hâtun
‘Avrata uyan degil ‘aklu bütün
Adam ey hanım ben akıllıyım dedi. Kadına uyan kişinin aklı tamam değildir.
- 130 Eyledüm ben sünnet-i şer‘i edâ
Bunda vardur hikmet-i Bârî hudâ
Ben şeriat sünnetini uyguladım. Yaratan Allah’ın bunda da bir hikmeti vardır.
- 131 Ol kazâ işe tahammül eyledü
Gör hudâ encâmu işin n’eyledü
O adam başına gelen bu kazaya tahammül etti. Gör Allah, bu işin sonunu nasıl etti.
- 132 Hâkim idi ol Dımışkî’da Yezîd
Ol zamân ‘asker yığardu ol pelîd
Emevi Devletinin kurucusu Yezîd Dımışk Şehrine hâkimdi. O alçak oraya asker yığardı.
- 133 Ol Hüseyin hazretüne göndere
Ahz edüp anu yanuna endüre
O kalçasını kıran adamı Hz. Hüseyine gönderdiler. Onu alıp Hz. Hüseyin’in yanına gittiler.

134 Eyü yavuz ademîler dedüler
Ol kıçı şikest olana vardular

Oldukça sert yüzlü olan adamlar, o kalçasını
kıran adamın yanına gidip dediler.

[98]

135 Gördüler hâlün varamam söyledi.
'Asker-i şeytânü görün n'eyledü

O adamın halini bu sert adamlar görünce o da:
Başıma ne geldiğini söyleyemem dedi.

136 Kerbelâ'dan gider iken ol Hüseyin
Ol Resûl'ün torunu ol nûr-u 'ayn

Hz. Peygamberimizin gözünün nuru torunu,
Hz. Hüseyin Kerbelâ bölgesinden geçerken.

137 Yetüp ana cenk eder âl-i Yezîd
Eyledüler ol hüseyin Şah'ı şehîd

Yezîd, soyu ve askerleri Onunla Kerbelâda
savaştilar. Hz. Hüseyin'i orada şehit ettiler.

138 'Asker-i şeytânı görün n'itdiler
Ol Resûl'ün âline kasd etdüler

Şeytanın askerleri bakın neler yaptı. O
Peygamber'imiz Muhammed Mustafa'nın
soyuna ne yaptılar.

139 Ol çerüyle bulnan anmadu hakk'ı
Buldular hızlânu oldular şakî

O cesur görünen Allah'ı düşünmedi. Bu yüzden
rezil rüsva olup ağladılar.

140 Ol kıçı mecrûh olan merd-i havâs
Oldu ol nâr-u cehennemden halâs

O kalçası yaralı olan zengin adam, cehennem
ateşinden kurtuldu.

141	Ger tutaydu ‘avratunun pendünü Atmasa damdan aşığı kendünü	Eğer kadının öğüdünü tutup, kendini damdan aşığı kendini atmasaydı.
142	Sağ olaydu ‘askere gider idü Âhîret yurdun harap ederdi	Kalçası kırılmaz ve Yezid’in askerlerinden olup Kerbela’da savaşırdı. Âhîret hayatını harap ederdi.
143	‘İbret al bundan eyâ zen-pâreler ‘Avrata teslîm olan dîvâneler	Ey kişi kadın parçalar bundan kendine ders çıkarsın. Kadına teslim olan deliler.
144	Hûb İşüdün ‘avratun eyü sözün Tutmadu tehlikeye atdu özün	Beni iyi dinleyin: Kadının senin iyliğini isteyen sözü, sana kötülük olarak geri döndü.
145	Yine encâmu eyü geldü anun N’ola hâli kem sözünü tutanun	Buna rağmen onun sonu iyi oldu. Yanlış sözleri dinleyip, tutanın hali nasıl oluyor.
146	Lîk ba‘zı ev işinde anlarun Nef olanak vâlini tutanlarun	Fakat kadınların bazı ev işlerinde, faydalı olan sözlerini dinle.
147	Ev işinde eylese tedbiri zen Ey kişi itme dise isrâfi sen	Kadın ev işlerinde tutumlu davranıyorsa, ey kişi sana israf etme diyorsa.

148 Kıl icâbet bu sözünü etme red Kadının bu sözünü dinleyip red etme. Bu durum
Her dü‘âlem var bu işde menfa‘at her iki dünyâda da senin faydanadır.

149 Böyle ‘avrat var mı şimdi yâ ricâl Ey adam, bu dönemde böyle kadın varmıdır?
Var ise emmiş ola südü helâl Böyle kadın varsa helâl süt emmiştir.

[99]

150 Ahmedî ‘avrat sözüne uyma giç Amedî kadın sözüne uyma geç, kadınların
Kendini ‘avrat yerüne koyma giç yerine kendini koyma geç.

151 Sen mahabbet eyleme çok anlara Sen onlarla çok fazla muhabbet etme. Bittiğini
Âhirî anlar salar od cânlara anladığı an senin canını yakar.

152 Bil mahabbet hâlık’a kılmak gerek Şunu bil ki Yaratan Allah ile muhabbet etmek
‘Avraduyla hoşça dirilmek gerek gerekir. Kadınlı güzel vakit geçirip güçlenmek
gerek.

153 Vay sana anlara gönül veresün Kadınlara gönül verirsen eyvahlar sana olsun.
Tuzâğ-ı mekrine varup giresün Onların hileli tuzaklarına düşersin.

154 Benzer âdem mıknatısına ‘ayal Eş(kadın) insan mıklatısına benzer. O,
Ol misüllüdür bunu sen eyle hayâl mıknatıstan daha fazla çeker bunu hayal ederek
düşün.

155	Yanuna varunca alasun anu Mest eder senü alamazsun tenü	Kadının yanına gittiğin zaman, seni mest eder kendini kaybedip kendine hakim olamazsın.
156	Kalbüne ol şehvet-ü meylü eger Kuvvet-ü hâlün vücudunda çeker	Eğer kalbinde o şehvete meyil var ise, bütün kuvvetini vücudundan çeker.
157	Vürme anlar zahmuna çok merhemü İçürür âhir sana za‘f-ı semi	Onlara olan yaralarını(zayıflığını) gösterme, sonunda sana çok fazla ilaç içirterek seni sağırlaştırır.
158	Kazmadur bunlar vücûdun şehrüne Girme ey cânım bu a‘dâ kahrına	Bunlar vücut için birer kazmadır(darbedir). Ey cânım bu kahredici tuzaklara düşme.
159	Gönlünü senden alunca ğaze ‘ayâl Kuvvetün alur komaz tende mecâl	O allık sürünmüş kadın(eş) senden hevesini alınca, vücudundaki tüm gücü kuvveti alır.
160	Bu sana pend-ü nasihâtdur oğul Bâkî olmayanlara verme gönül	Oğul bu sana öğüt içinde öğüttür. Sonsuz olmayana gönlünü verme.
161	Mâ’il olma mâluna ehlüne hiç Hep emânetdür senündür sanma geç	Malına ve dostlarına hiçbir zaman meyil etme. Onların emanet olduğunu ve senin olmadığını bil.

- 162 Bu fâniden vefât edüp varunca Bu dünyâdan ölüp gidince, kadını terk edip,
'Ayâlu terk edüp bunda kalınca burada kalınca.
- 163 Tenin evde üken ederler efğân Bedenini gömmeden önce üzerinde feryat edip
Olursun gözden irak kalbe nisyân dururlar, daha sonra gözden uzak olduğun için
kalplerinde de unutulmaya başlarsın.
- 164 Olur bir ğayri âdem ana nâ'il Başka bir adam ona sahip olur. O adamı
Görünce anu olur ana mâ'il görünce bu sefer ona düşkün olur.
- [100]
- 165 Yatarsun kabr içinde yalnızca Yalnız olarak mezarında yatarsın. O senden
Koçar ol senden özgeyi duyunca ayrıldığını anlayınca oradan kaçar.
- 166 İşit mahşerde nice ola hâlün Dinle, mahşerde halin nasıl olacak! O vakitte
Ola hasmun sana anda 'ayâlün eşin senin düşmanın kesilecek.
- 167 Sana ol yerde da'vâcu olalar Sana mahşerde davacı olup, Yaratan Allah'ın
Dîvan-u Bârî'deda'vâkılalar kurduğu mahkemede seni dava edecektir.
- 168 Yedürdün bize geydürdün harâmu Bize haram yedirip giydirdiğin için, Allah
Anun 'üçün bulamadum bunda yolunda olmaya güç yettiremedim.

169	Bana sen hâkimüdün men 'üdeydün Nâ-mahreme görünme söylüyeydün	Benim üzerimde hakimiyetin vardı, o zaman yanlış olan şeyleri bana yasaklasaydın. Sana helâl olamayan kişilere görünme deseysin.
170	Namâza kâhil oldum dimedün sen Niçün zehren bana kıldurmadun sen	Sen namazda yaşlandım diyemedin. Neden bana zorla namaz kıldırmadın.
171	Sebep sensin benim ef'âllerime İrüştürdün beni bu hâllerüme	Fiilerimin sebebi sensin. Sen benim bu hale getirdin.
172	Fenâ işden beni men'ideydün sen Bugünkü gün senin da'vâcınam ben	Dünya işlerini bana yasaklasaydın. İşte bugün bu sebeple sana davacıyım.
173	İlâhî al buradan dâdımı sen Ki cümle mâ-sivânın hâkimi sen	Allah'ım sen burada hakkımı al, ki senden başka her şeyin sahibi ve hâkimisin.
174	Bu verdü bana ruhsât yâ İlâhî Ki kıldum bunca cürm ü günâhu	Ey Allah'ım bu bana izin verdi. Bana izin verdiği için de bu kadar suç ve günah işledim.
175	Kulur senden bunu da'vâ 'ayâlün Huzûr-u Bârî'denic'ola hâlin	Eşin senden davacı olur. Yaratan Allah'ın kurduğu mahkemede halin nasıl olacak.

176	İderse hâlık'un senden süâli Emânet sana vermüştüm 'ayâlü	Yaratan Allah san bu soruyu sorarsa: Kadını Ben sana emanet olarak vermiştim.
177	Emânet hakkunu icraya dikkat Kanî yâ anlarun hıfzına ğayret	Emanet olan kadınların hakkını vermeye dikkat et. Ey Kanaatkâr kişi onları korumaya gayret et.
178	Seni ben anlara hâkim kayurdum 'Ayâlü uydurun şer'a buyurdum	Seni ben onlara hâkim ettim. Kadını şeriata davet edip, onu uygulattım dedim.
179	Fenâ işden'ayâlîmen'ideydün Rızam olan yola alup gideydün	Dünyâ işini karına yasaklasaydın. Onu alıp Benim rızamın olduğu yoldan gitseydin.
[101]		
180	Eğer ol sana kılmazu ita'at İdeydün sen anu redd ü ferâgat	Eğer hanımın seni dinlemezse, sen de onunla birlikte olmaktan vazgeçip onu kabul etme.
181	Ki dirsen yoğ idi mihrüne tâkat İderdüm ben sana dâd-ı i'ânet	Eğer onun mehrünü vermeye gücün yoksa, ben sana adeletimle yardım ederim.
182	Uşağum var deyü red eylemekden Kaçındın utanup 'ayb eylemekden	Çocuğum var deyip red eder. Ama sen utandığın için kaçtın.

183	‘Acep ki tutdun anda ‘ayb-u hakk’u Bırakdun emr olan fermân-u hakk’u	Acaba o anda Allah’tan mı utandın. Allah’ın verdiği emire bıraktın.
184	Kılursa bunlar ile ol hitâbu ‘Acep verebülürmüşen cevâbu	Hanımın bu şekilde şeyler söyleyerek sana seslenirse, acaba cevabını verebilecekmisin.
185	Eğer ‘adl ile işin görse ihvân Varasuz ikiniz de nâra giryân	Eğer dostun adaletle işini görürse, ikinizde bağıra bağıra ağlayacaksınız.
186	Îlâhî nic’ola mahşerde hâlüm Olursa bana da‘vâcu ‘ayâlüm	Allah’ım karım bana mahşerde davacı olursa halim nasıl olacak.
187	Huzûr-u ‘alî’de başa varamam Yakamu elleründen kurtaramam	Senin yüksek huzuruna yetişemedim, yakamı onun vebalinden kurtaramam.
188	Ki zîrâ anların hakkında ‘adlüm Bulunmaz anlara var küllü ‘özüüm	Evet onlara karşı adaletim yoktu. Onalara çok büyük bir özür borçluyum.
189	Recâm oldur ki rızâ ire senden ‘Ayâl evlâdumu kıl râzu benden	Allah’ım senden ricam şudur ki: eşim ve çocuklarım benden râzı olsun.

- 190 Bize kullutf u rızvân ile rahmet
Cinânunda edelüm zenk ü ‘işret
Bize rahmetinle Rıdvan cennetini nasip et.
Cennetinde zenk bitkisinden içecekler içelim.
- 191 İştüdün kim ‘ayâl işi bekâda
Görürsün mihnet ü derdün fenâda
Dinleyin: her kim sonsuz olan dünyaya varmak
istiyorsa, hanımın minetini ve derdini dünyâda
çeksın.
- 192 Diler senden libâsun hâsunu ol
Begenmez libâsun ednâsunu ol
Hanımın senden giysinın en iyisini ister. O
elbisenin ucuz olanını beğenmez.
- 193 Gıdâ aza kana‘ât eylemezler
Kocamun hâli müşkül söylemezler
Az gıdaya kanaat etmezler. Kocam durumu
düşük demezler.
- 194 Çok ister ekl ü şürbî melbûsâtu
Husûlünde bulursun seyyiatu
Giyim kuşamı, yeme içmeyi çok ister. Kadında
kötülüğün peyda olduğunu görürsün.

[102]

- 195 Anu ister ki kudretün erüşmez
Getür dür nerden olsun yoğu bülmez
Öyle bir şey ister ki gücün almaya yetmez. Yok
nedir bilmez nerden getiriyorsan getir der.
- 196 Getürsen ‘avrata her dedüğünü
Bulursun her dü ‘âlem kemlüğünü
Kadının her istediğini getirirsen, her iki
dünyâda da kötülüğünü görürsün.

197	Urmasun dokuz ‘ukûla pençeyü Kılmasun bu nefsüne esnânçeyi	Dokuz aklına pençesini geçirmesin. Nefsine dişlerini geçirmesin.
198	Ahmedî sen nice dokuz ‘akluya Bir denî nefsi getüremezsün yola	Ahmedî sen nasıl dokuz aklınla, bir ahlâksız nefsi yola getiremezsin.
199	Nefsün için ‘avrata râm olmasun Ol ‘ibâdet işlere hâm olmasun	Nefsin için kadına itaat eden olma ki, ibadetlerinde tecrübesiz olmayasın.
200	Hâ uyârsun nefsün ednâ sözüne Hâ yellersün dâim anun izüne	Ya nefsin alçak sözlerine uyarsın, ya da dâima onun izinden koşarsın.
201	Ne ‘ibâdet var ne hod ‘ilm ü ‘amel Bağlamuşdur kalbinü tûl-ü emel	Ne ibadet eder ne de kendi için yaptığı bir ameli vardır. Kalbini çeşitli istekler sarmıştır.
202	Nefse mâil zene meftun olmusun Bu ikinin arasında kalmusun	Nefsine meyil ederek kadına aşık olmuşsun. Bu ikilinin arasında kalmışsın.
203	Tutma sen ‘avrat sözünü ‘âr olur Tutsan âhiretde yerün nâr olur	Kadın sözünü dinleme, utanırsın! Onun sözünü dinlersen âhirete yerin cehennem olur.

204	Yâ İlâhî zenlerün mekrü 'azîm İrmese 'avnun bana olmam selîm	Ey Allah'ım kadın hileleri çok güçlüdür. Sen bana yardım etmezsen ben güvende olamam.
205	Rabbenâ kılma zen ânun mekrünü Bize ğalip eyle uhrâ fikrünü	Allah'ım kadın hilelerine bizi düşürme, bizde ahiret düşüncesini üstün kıl.
206	Vür bize mekkârelerden sen necât Ol habîb'in hürmetü verün salât	Sen bizi hilekârlardan kurtar, O sevgili Hz. Muhammed Mustafa'nın şerefine selam verin.
207	Okuyanu dinleyenü yazanu Yarlığa rahmetünle yâ Ganî	Ey zengin Allah'ım, okuyanı, dinleyeni, yazanı rahmetinle yargıla.

SONUÇ

Bu çalışmamızda on altıncı asırda mahalli akımının temsilcilerinden biri olan Ahmed Mürşidî'nin Pendnâmesinin 1-50 varaklık kısmını günümüz Latin alfabesine çevirmek suretiyle tahlil etmeye çalıştık. Pendnâme din, tasavvuf, islâm tarihi, ahlâk, sosyal, bireysel hayat gibi konularda muhataba (okuyucu, dinleyici) manzum formda kaleme alınan nasihât içerikli kıssalardan müteşekkildir.

Giriş bölümünde şair ve eserin muhtevasıyla ilgili genel bilgi ve Ahmedî Mürşidî'nin hayatı, eserleri ile alakalı malumat sunuldu. İlk kısımda ise Pendnâmede geçen hikmetli öğütlerin ibretli kıssalarla süslenerek verilen kısımları günümüz Türkiye Türkçesine çevirerek aktarıldı. Bu bölümü aktarırken öncelikle hikâyeye başlığı, hikâyenin özeti, kişiler, mekân, zaman, son olarak hikâyenin mesajını da ekleyerek tamamladık. Pendnâmede geçen hikmetli öğütlerin ibretli kıssalarla süslenerek verilen kısımları, MEB kitaplarında özellikle Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı derslerindeki okuma parçalarında kullanılabilir degerde olduğu düşünülmektedir. Ayrıca Ahmed Mürşidî'nin Pendnâme adlı eserinden yararlanılarak hazırlanmış olduğumuz bu çalışmanın hazırlanacak hikâyeye kitapları için kaynaklık teşkil edeceğidir. Devamında ise: Ahmed Mürşidî Pendnâme adlı eserinin, (1-50) varaklık kısmının dil içi çevirisi yapıldı. Pendnâme günümüz Türkçesine uygun olarak sadeleştirildi. Bu eser günümüz Türkçesine uygun sadeleştirmeleri gerçekleştirilerek toplumun her kesiminin faydalanabileceği hale getirildi. Çalışmamızın son kısmında ise yararlanılan kaynakları sunuldu.

Eser, münâcât Hz. Peygamber ve din büyüklerine yazılmış na't ve sebab-i telif yer aldığı giriş kısmıyla başlar. Ardından asıl konular işlenir. Konu bağlamında yer yer çeşitli nazım şekilleri ile söylenmiş şiirler araya serpiştirilir. Son kısımda ise duâ ve telif tarihi mazûmesi bir nazîre yazmıştır.

Bu çalışmanın Türk Edebiyatı ve Kültürüne katkısı: MEB kitaplarında özellikle Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı derslerindeki okuma parçalarında kullanılabilir degerde olduğu düşünülmektedir.

Bu eser günümüz Türkçesine uygun sadeleştirmeleri gerçekleştirilerek toplumun her kesiminin faydalanabileceği hale getirildi. Kültürel değerlere bağlı ve insanlığın ortak değerlerine sahip çıkacak nesillerin yetişmesi için bir olumlu bir katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Ayrıca Ahmed Mürşidî'nin Pendnâme adlı eserinden yararlanılarak hazırlanmış olduğumuz bu çalışmanın, hazırlanacak hikâye kitapları için kaynaklık teşkil edeceğidir.

KAYNAKÇA

ALBAYRAK, Nurettin, ‘‘ Hz. Eyyûb’’ **TDV İslam Ansiklopedisi**, TDV Yayınları, c.XII, s.16-17, Ankara, 1995

Alî Emirî, **Tezkire-i Şu’arâ-yı Âmid**, Âmidî Matbaası, s.424, İstanbul, 1327.

Alî Emirî, **Esâmi-i Şuarâ-yı Âmid**, (Hızl.: Galip Güner, Nurhan Güner), Anıl Matbaa, Ankara, 2003.

ARSLAN, Mustafa Uğurlu, **Temîm’ d-Dârî Hikâyeleri**,’’ Sonçağ Akademi Yayınları, s.151, Ankara, 2019.

AYAN, Gönül, ‘‘ Tebrizli Ahmedî, **Esrâr-Nâme(İnceleme Metin)**, Ankara Kültür Merkezi, Ankara, 1996.

DİYARBEKRÎ, Ahmedî, **Pend-i Ahmedî Kitâb-ı Mürşid** (Derleyen ve sadeleştiren Ağâh Güçlü), Tan Gazetesi ve Matbaası, s.45, İstanbul,1968.

KEKEÇ, İsmail’’ Türk İslam Edebiyatında mesnevi ve roman ilişkisine dair görüşler üzerine bir değerlendirme’’, **Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi/Gelenek ve Postmodernizm Özel Sayısı**, s.286, www.academia.edu, 22.05.2017.

KILIÇ, Atabey, Diyarbekirli Ahmed-i Mürşidî’nin Pend-nâme Adlı Mesnevisi ve Neşri Üzerine Notlar, **VIII. Klâsik Türk Edebiyatı Sempozyumu**,15-17.11.2014, s.287.

MERMUTLU, Mehmet Said, **Diyarbakirli Ahmed Mürşidî Pendnâme**, Büyüyenay Yayınları, İstanbul, 2012.

KILIÇOĞLU, Safa, ‘‘Ahmed Mürşid Efendi maddesi’’, **Meydan Larousse**, c.1, Meydan Yayınları, İstanbul, 1973.

TÜRKERİ, Seydi, ‘‘**Ahmed Mürşidî’nin Ahmedîyesi Tenkitli metin (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, İnönü Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya, 1999.

DEVELLİOĞLU, Ferit, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat ‘‘Cenah’’** Aydın Kitapevi Yayınları, Ankara, 2015

UZUN, Şerife, ‘‘Diyarbakırlı Ahmed Mürşidî’nin Pendnâmesi’nde Ayet ve Hadis İktibasları ‘’, **Ali Emirî Sempozyumu**, Diyarbakır 2013, s.434.

YANANLI, Hüseyin Rahmi, ‘‘**Kitab-ı Mürşid-i Pend-i Ahmedîye**,’’ Bedir Yayınları İstanbul, 2016.

YAZIR, Elmalılı Muhammed Hamdi, Kur’ân’ı Kerîm Meâli, Bakara Süresi, Bakara 2/257, Âl-i İmrân 3/68, s.42.

GÖKDEMİR, Ayvaz, ‘‘Ahmediye Maddesi’’,**Yeni Türk Ansiklopedisi**, c.1, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1985.

